MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KEPSUT REDİF KIŞLASINDAN ZİRAAT MEKTEBİNE: BİR EĞİTİM YERLEŞKESİNİN KORUNMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra MARMARA

Mimarlık Anabilim Dalı

Koruma ve Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Burcu Selcen COŞKUN

HAZİRAN 2025

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KEPSUT REDİF KIŞLASINDAN ZİRAAT MEKTEBİNE: BİR EĞİTİM YERLEŞKESİNİN KORUNMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra MARMARA

Mimarlık Anabilim Dalı

Koruma ve Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Burcu Selcen COŞKUN

HAZİRAN 2025

Büşra MARMARA tarafından hazırlanan KEPSUT REDİF KIŞLASINDAN ZİRAAT MEKTEBİNE: BİR EĞİTİM YERLEŞKESİNİN KORUMASINA YÖNELİK ÖNERİLER adlı bu tezin yüksek lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Burcu Selcen COŞKUN Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Burcu Selcen COŞKUN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mevlüde KAPTI

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Merve ARSLAN ÇİNKO

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Büşra MARMARA

Anneanneme,

ÖNSÖZ

Duygularımı serbest biçimde ifade etmeyi seçtiğim bu bölümde, çalışmamı tamamlamış olmanın verdiği hafiflikle geriye dönüp baktığımda hatırladığım hislere, seslere ve insanlara yer verdim.

Tez konumu seçerken çok katmanlı ve derin bağlama sahip büyük bir yerleşkenin altına elimi koyduğumu fark etmemiştim. Başlangıçtaki öneri formuyla işlevsel bir senaryo yazdığımı düşünmüş olsam da oyunu sahnelemek tahminimin ötesindeydi. Öngöremediğim geniş kapsamın dışında teknik destek için gerekli bütçe ve sağlık sorunları yanında; araştırmak, yazmak, çizmek çalışmamın naif gereklilikleri olarak kalmıştı. Süreç boyunca önüme çıkan tüm bu engelleri aşarken kulağımda koyunların şarkısı çalıyordu.

Alan çalışması sırasında çözülen problemlerin ardından sonuncusuna düştüğüm anda, kendimi küçük bir kum tanesi rolünde hissetmiştim. Bir yapı içinde duvar dibine çökmüş düşünürken aniden meleme ve çan sesleri duydum, hemen yerimden kalkıp bir pencere boşluğundan dışarı baktığımda yerleşkenin koyunlarla dolu olduğunu gördüm. O an alandaki yaşama ve ziraat mektebi dönemine şahit olmuştum. Az evvelki küçük kum tanesi vakasını çoktan unutmuş ve yerleşkenin hak ettiği neşenin peşine düşmüştüm…

Bu yolculuğum sırasında heyecanıma ortak olan ve teşekkürü borç bildiğim nice insan oldu. Başta yönümü bulmamı sağlayan danışmanım Prof. Dr. Burcu Selcen Coşkun'a; çalışmanın en başında kışla işlevine dikkatimizi çeken Dr. Öğr. Üyesi Mevlüde Kaptı'ya; ulaşım ve konaklama imkânları sunan Kepsut Belediyesi'nin yardımsever Belediye Başkanı İsmail Cankul ve Yazı İşleri Müdürü Erdal Küçük'e; yanımda olduklarını her zaman hissettiren Vefalı Yurt Kepsut Yerel Eylem Grubu Derneği gönüllülerine; bilge sohbeti eşliğinde misafirperverliğini gösteren Balıkesir Müze Müdürü görevi yapmış Neriman Özaydın'a ve tanışmamıza vesile olan gelini Kepsut Meslek Yüksekokulu Müdür Yardımcısı Müge Özaydın'a; sorularımı yanıtlamaktan geri durmayan bölgenin kıymetli araştırmacılarından Aydın Ayhan, Yrd. Doç. Dr. Hatice Uçar ve Yrd. Doç. Dr. Denizhan Yalın'a; arşivlerini paylaşan Tarım ve Orman Bakanlığı Kütüphane Koordinatörü Mehmet Bilir, Balıkesir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Şube Müdürü Faruk Öncü ve Balıkesir Millet Kütüphanesi görevlilerinden Selim Yapıcı'ya; çalışmama katkılarını esirgemeyen Nurullah Kırkpınar ve M. Mithat Özgen başta olmak üzere kaynakçada yer alan tüm yazarlara; kar amacı gütmeden teknik destek veren Haydar Üzgün ve ekibine; saha çalışmaları sırasında beni yalnız bırakmayan başta kardeşim İsmail Emre Koç, İlyas Özercan ve İsmail Şahin'e; her daim destek olan meslektaşım Mimar Elif Hacıoğlu'na; yüksek lisans eğitimine adım atmamı teşvik eden lisans hocam Prof. Dr. Deniz Balık, kıymetli meslektaşlarım Mimar Eda Ezgi Bingül ve Y. Mimar Aynur Göktaş'a; son olarak ailem, arkadaşlarım ve hayallerimin peşinden giderken sorumluluklarımızı benim için yüklenen kıymetli eşim Rıdvan Marmara'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hep birlikte emek verdiğimiz bu çalışmanın nihayetinde küçük bir anına şahit olduğum, her yönüyle canlı yerleşke günlerini görmek temennisiyle.

Büşra Marmara

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER ..... **xi**
KISALTMALAR ..... **xiii**
ÇİZELGE LİSTESİ ..... **xv**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xvii**
ÖZET…… ..... **xxvii**
SUMMARY ..... **xxix**
1. GİRİŞ….. ..... **1**
1.1 Çalışmanın Amacı 2
1.2 Çalışmanın Kapsamı 2
1.3 Çalışmanın Yöntemi 3
2. ZİRAİ EĞİTİM MİRASI **7**
2.1 Zirai Eğitim 7
2.1.1 Osmanlı dönemi zirai eğitim (1834-1920) 7
2.1.2 Cumhuriyet dönemi zirai eğitim (1922-1930) 24
2.2 Eğitim Mirası Kavramı ve Yasal Düzenlemeler 39
3. KEPSUT YERLEŞKESİ **43**
3.1 Konumu 43
3.1.1 Kepsut ilçesi 43
3.1.2 Vaziyet planı 61
3.2 Tarihsel Gelişimi 64
3.3 Mimari Özellikleri 87
3.3.1 Plan ve cephe özellikleri 90
3.3.2 Yapım tekniği ve malzemeleri 107
3.4 Koruma Sorunları 112
3.5 Restitüsyon Projesi 117
3.5.1 Kütlesel ve işlevsel gelişim 117
3.5.2 Dönem analizi 124
3.5.3 Restitüsyon önerisi 125
4. KEPSUT YERLEŞKESİ KORUMA ÖNERİLERİ **145**
4.1 Yeni İşlev Önerileri 145
4.1.1 Tarım ve eğitiminde güncel tartışmalar 153
4.1.2 Yerleşke için yeni program önerisi 158
4.2 Müdahale Kararları 165
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ **175**
KAYNAKLAR **185**
EKLER…… **197**
ÖZGEÇMİŞ **357**

KISALTMALAR

BCA	**:** Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi
BOA	**:** Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
FAO	**:** Food and Agriculture Organization
HGM	**:** Harita Genel Müdürlüğü
İÜ	**:** İstanbul Üniversitesi
ICOMOS	**:** International Council on Monuments and Sites
km	**:** Kilometre
KTVKBK	**:** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
KTVKYK	**:** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu
m²	**:** Metrekare
MÖ	**:** Milattan önce
MS	**:** Milattan sonra
TC	**:** Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	**:** Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBMM ZC	**:** Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi
MM ZC	**:** Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi
YİKOB	**:** Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı
yy	**:** Yüzyıl

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Ayamama Ziraat Mektebi'nde okutulan dersler (Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938). 10
Çizelge 2.2 : Yüksek ziraat okullarında okutulan dersler (Kadıoğlu, 2005; Toruk, 2013). 16
Çizelge 2.3 : Halkalı Ziraat Mektebi'nde okutulan dersler (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77). 30
Çizelge 2.4 : Tali Ziraat Mekteplerinde okutulan dersler (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77; Ziraat Vekâleti Mecmuası, 1924). 31
Çizelge 2.5 : Cumhuriyetten önce ve sonra hayvan yetiştirme müesseseleri (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1). 32
Çizelge 3.1 : Arazi dağılımı (Kepsut Belediyesi). 45
Çizelge 3.2 : Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kepsut'un bağlı bulunduğu sancak (Coşkun ve diğ., 2020; Sezen, 2017). 50
Çizelge 3.3 : Salnamelere göre yapı stoğu (Mutaf, 1997). 51
Çizelge 3.4 : Yaşa göre nüfus dağılımı, 2024 (Kepsut Kaymakamlığı). 54
Çizelge 3.5 : Eğitim düzeyine göre nüfus dağılımı, 2024 (Kepsut Kaymakamlığı). 55
Çizelge 3.6 : Sektörel dağılım, 2024 (Kepsut Belediyesi). 55
Çizelge 3.7 : Kepsut Çiftçi Mektebi'nin 1916 yılında ön görülen bütçesi (MM ZC, 15.02.1915, Devre:3, Cilt:1, İctima:6; Ayhan ve diğ., 2004). 68
Çizelge 3.8 : Kepsut Çiftçi Mektebi'nin 1917-1918-1919 yılındaki ek giderleri (MM ZC, 1917; Ayhan ve diğ., 2004). 70
Çizelge 3.9 : Kepsut Ziraat Mektebi'ne ait araziler (Gazali, 1927; Türk Dili, 25.10.1934, 20.11.1934). 76
Çizelge 3.10 : 1926-27 yıllarına ait Öğrenci sicil defterinde bulunan ders listesi ve saatleri (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi; Şekil C.1; çeviren Nurullah Kırkpınar). 77
Çizelge 3.11 : Kepsut Ziraat Mektebi 1927 yılı yaz dönemi mezunları (Türk Dili, 10.05.1927; Aydoğmuş, 2017). 83
Çizelge 3.12 : Yapılar arasında boyut değerlendirmesi. 107
Çizelge 3.13 : Yerleşkenin vaziyet planı için karşılaştırmalı çalışmalar. 125
Çizelge 3.14 : 1 nolu yapının plan şeması için karşılaştırmalı çalışmalar. 129
Çizelge 3.15 : 1 nolu yapının sistem kesiti için karşılaştırmalı çalışmalar. 132
Çizelge 3.16 : Yerleşkenin yapım detayları için kaynaklar. 133
Çizelge 3.17 : 2 nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar. 139
Çizelge 3.18 : 3 nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar. 140
Çizelge 3.19 : 4 nolu yapının plan için karşılaştırmalı çalışmalar. 141
Çizelge 3.20 : 5A nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar. 142
Çizelge 3.21 : 5B nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar. 143
Çizelge 3.22 : 6 nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar. 144
Çizelge 4.1 : Kepsut yerleşkesi için geçmişte dile getirilen yeniden işlev önerileri (Kepsut Belediyesi). 146

Çizelge 4.2 : Kepsut yerleşkesi için yeniden işlev önerilerinin değerlendirilmesi. 149
Çizelge 4.3 : Önerilen zirai eğitim programlarının alan gereksinimleri. 151
Çizelge 4.4 : Önerilen işlevler ve alanları. 161

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Tez havuzu. 4
Şekil 1.2 : Alan çalışması, a) Lazer tarama. b) Nokta bulutu. c) Drone ortofoto. d) Panoramik fotoğraf albümü. 6
Şekil 2.1 : Ayamama Ziraat Talimhanesi, 1840lar (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90838/20). 9
Şekil 2.2 : Hamidiye Mektebi, 1900ler (Servet-i Fünûn, 19.08.1900). 12
Şekil 2.3 : Hamidiye Numune Çiftliği, 1880ler (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90425/18). 12
Şekil 2.4 : Yafa Ziraat Mektebi, 1870ler (Url-3). 13
Şekil 2.5 : Halkalı Ziraat Mektebi ve Raimondo D'Aronco tarafından hazırlanan mimari projesi, 1880ler (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90425/1; Cengiz ve diğ., 2011; düzenleyen Marmara, 2025). 14
Şekil 2.6 : Mehmet Akif Ersoy ve hocası Mikail Çilingiryan'ın zeytincilik ders notlarından birlikte ürettikleri 1913 tarihinde basılan kitabından bölümler (Tarım ve Orman Bakanlığı Kütüphanesi) 17
Şekil 2.7 : Selanik Ziraat Mektebi, 1880lar (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90852/48). 18
Şekil 2.8 : Bursa Hüdavendigar Hamidiye Ziraat Mektebi, 1890lar (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90852/28, NEKYA90456/1; Gültekin, 2024; düzenleyen Marmara, 2025). 19
Şekil 2.9 : Ankara Ziraat Mektebi, 1919 ve günümüzdeki kat planı (Deniz ve diğ., 2012; Gültekin, 2024; düzenleyen Marmara, 2025). 19
Şekil 2.10 : Sivas Ziraat Mektebi, 1892 (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90852/22). 20
Şekil 2.11 : Eşrefiler mahallesindeki Bursa İpek Böcekçiliği Okulu, 1880ler (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA91316/1). 20
Şekil 2.12 : Ankara Çoban Mektebi'nin resmi açılış töreni, 1898 (Gültekin, 2024). 21
Şekil 2.13 : Bursa Hüdavendigar Hamidiye Ziraat Mektebi bünyesindeki İpek Böcekçiliği Mektebi, 1880ler ve kat planları (Harir Darü't Tahsili) (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA779-73/51-52; Gültekin, 2024; düzenleyen Marmara, 2025). 21
Şekil 2.14 : "Kadınlara Ameli Sınayi-i Ziraiye Dersleri" kitabından bir bölüm, 1910lar (Url-7). 23
Şekil 2.15 : Tepeköy Çiftliği'nde dokuma işleri öğretilen kadın okulu, 1890lar (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90485/5-6; düzenleyen Marmara, 2025). 23
Şekil 2.16 : Kepsut Ziraat Mektebi ve bir grup, 1923 (Ayhan ve diğ., 2004). 25
Şekil 2.17 : İzmir Ziraat Mektebi, 1920ler (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_024466). 26

Şekil 2.18 : Kastamonu Ziraat Mektebi, 1920ler (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_016675). 26
Şekil 2.19 : Konya Ziraat Mektebi, 1920'ler (Url-8). 28
Şekil 2.20 : Çorum Ziraat Mektebi, 1920ler (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_025955). 29
Şekil 2.21 : Bir ziraat laboratuvarında kadın görevli, 1930lar (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1). 38
Şekil 3.1 : Kepsut ilçesinin konumunu gösteren harita (Url-16, düzenleyen Marmara, 2024). 43
Şekil 3.2 : Kepsut ilçesinin günümüzdeki tarım arazileri, 2000ler (Kepsut Belediyesi). 44
Şekil 3.3 : Sıcaklık ve yağış diyagramı (Macar, 2019). 46
Şekil 3.4 : Su bilançosu diyagramı (Macar, 2019). 46
Şekil 3.5 : Yıllık ortalama rüzgâr frekansı gülü (Macar, 2019). 47
Şekil 3.6 : 20. Yüzyıl başlarında Kepsut (Kepsut Belediyesi). 52
Şekil 3.7 : Kepsut ilçesinde 29 Ekim 1933 tarihli Cumhuriyet Bayramı kutlamaları (Kepsut Belediyesi). 53
Şekil 3.8 : Kepsut panayırı, 1935 (Kepsut Belediyesi). 58
Şekil 3.9 : Cumhuriyet İlkokulu, 1930lar (Kepsut Belediyesi). 60
Şekil 3.10 : Çalışma alanı çevresi hava fotoğrafı (Url-15, düzenleyen Marmara, 2024). 61
Şekil 3.11 : Hava fotoğrafında yeri işaretli 1-2 kesit diyagramı (HGM, düzenleyen Marmara, 2024). 61
Şekil 3.12 : Yerleşkenin parsel bilgisi (Url-17, düzenleyen Marmara, 2024). 62
Şekil 3.13 : Yerleşkenin vaziyet planı. 63
Şekil 3.14 : Yerleşkenin günümüzdeki vaziyeti, 2020'ler (Kepsut Belediyesi). .. 64
Şekil 3.15 : Kepsut yerleşkesinin tarihsel gelişimi. 65
Şekil 3.16 : Yerleşkenin genel görünümü, 1924-1925 (Salt Araştırma, AFMSBBHAL0248, düzenleyen Marmara, 2024). 72
Şekil 3.17 : Kepsut Ziraat Mektebi traktörü, 1920ler (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017464). 73
Şekil 3.18 : Kepsut Meteoroloji İstasyonu, 1924-1925 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02, düzenleyen Marmara, 2024). 73
Şekil 3.19 : Mektebin bazı mekanları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBBHAL0250; Kepsut Belediyesi; düzenleyen Marmara, 2024; Şekil E.4) 75
Şekil 3.20 : Mektebin futbol takımı, 1924-1925 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02, düzenleyen Marmara, 2024). 76
Şekil 3.21 : Öğrenci ve öğretmenin bulunduğu toplu fotoğraflar, 1924-1926 (İBB Atatürk Kitaplığı; Krt_017447-61; düzenleyen Marmara, 2024; Şekil E.9). 82
Şekil 3.22 : Prof. Dr. Sait Tahsin Tekeli, 1980'ler (Çaykur, 1988). 85
Şekil 3.23 : Mehmet Ali Bağana, 1930'lar (Url-21). 86
Şekil 3.24 : Kepsut Ziraat Mektebi mühürü (Salt Araştırma, AFMSBBDOC12608; düzenleyen Marmara). 86
Şekil 3.25 : Kepsut yerleşkesindeki yapıların güncel ve özgün genel görünümleri 88
Şekil 3.26 : 1 nolu yapının plan rölövesi 91
Şekil 3.27 : 1 nolu yapının kesit ve cephe rölövesi. 93
Şekil 3.28 : 2 nolu yapının rölövesi. 96

Şekil 3.29 : 3 nolu yapının rölövesi. 98
Şekil 3.30 : 4 nolu yapının rölövesi. 100
Şekil 3.31 : 5 nolu yapının A kolunun rölövesi. 102
Şekil 3.32 : 5 nolu yapının B kolunun rölövesi. 104
Şekil 3.33 : 6 nolu yapının rölövesi. 106
Şekil 3.34 : Yerleşkede bulunan malzemelere örnekler. 108
Şekil 3.35 : 1 nolu yapının sistem detayı. 110
Şekil 3.36 : Kepsut'ta bir tuğla ocağı, 1940'lar (Kepsut Belediyesi). 112
Şekil 3.37 : Yerleşkede tespit edilen koruma sorunlarına örnekler. 113
Şekil 3.38 : Simav çayı üzerinde ahşap köprü, 1930'lar (Kepsut Belediyesi) ... 116
Şekil 3.39 : 1.dönem redif kışlası (1911-1913). 117
Şekil 3.40 : Tefenni Depo Binası, 1900'ler (Servet-i Fünûn, 26.09.1901). 118
Şekil 3.41 : 2.dönem 2.etap çiftçi mektebi (1915-1920). 119
Şekil 3.42 : 4.dönem 2.etap ziraat mektebi (1924). 121
Şekil 3.43 : 4.dönem 3.etap ziraat mektebi (1925). 121
Şekil 3.44 : 4.dönem 4.etap ziraat mektebi (1925-1929). 122
Şekil 3.45 : 5.dönem çiftlik mektebi (1929-1937). 123
Şekil 3.46 : Günümüz. 123
Şekil 3.47 : Dönem analizi. 124
Şekil 3.48 : Yerleşkenin eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; Balıkesir Kent Arşivi. 125
Şekil 3.49 : 1 nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61). 126
Şekil 3.50 : 1 nolu yapının beden duvarında merdiven boşluğu izi, 2024. 126
Şekil 3.51 : 1 nolu yapının zemin kat kotunda görülen bölücü duvar izleri, 2024. 127
Şekil 3.52 : 2 nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1925 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02) 139
Şekil 3.53 : 3 nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; Kepsut Belediyesi). 140
Şekil 3.54 : 3 nolu yapı ile benzer Bursa ahır kapısı, 1890lar ve Halkalı çatı sistemi, 2024 (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90852/31; Gültekin, 2024) 140
Şekil 3.55 : 4 nolu yapının eski fotoğrafları, 1920'ler-1930'lar (Kepsut Belediyesi). 141
Şekil 3.56 : 5A nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61). 141
Şekil 3.57 : 5B nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61). 142
Şekil 3.58 : 5B-Z03 mekanının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Kepsut Belediyesi). 143
Şekil 3.59 : 6 nolu yapının eski fotoğrafları 1924-1926 (İBB Atatürk Kitaplığı, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi) 143
Şekil 4.1 : 2024 yılında 196 ada 3-32-33 parseller için uygulama imar planı taslağı (Kepsut Belediyesi, düzenleyen Marmara, 2024). 147
Şekil 4.2 : Yeni işlevlerin vaziyet planındaki yerleşimi 164
Şekil A.1 : Türkiye'de meteoroloji istasyonlarının yerleri, 1930'lar (Kepsut İstasyonu'nun yeri işaretlidir.) (Ziraat Vekaleti, 1933). 198
Şekil A.2 : Türkiye'de yer yer hakim rüzgârların istikametleri, 1930'lar (Kepsut İstasyonu'nun verisi işaretlidir.) (Ziraat Vekaleti, 1933). 198

Şekil A.3 : Türkiye'de aygır depolarını gösterir harita, 1930'lar (Kepsut Aygır Deposu işaretlidir.) (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1). 199
Şekil A.4 : Türkiye'de hayvan yetiştirme müesseselerini gösterir harita, 1930'lar (Kepsut İnekhanesi işaretlidir.) (Adaoğlu, 1960). 199
Şekil A.5 : Yakın çevresi ile çalışma alanı, 1966 (HGM). 200
Şekil A.6 : Yakın çevresi ile çalışma alanı, 1993 (HGM). 200
Şekil A.7 : Yakın çevresi ile çalışma alanı, 2012 (HGM). 200
Şekil A.8 : Yakın çevresi ile çalışma alanı, 2022 (HGM). 201
Şekil A.9 : 23 Nisan 2013 tarihli etkinlikleri sırasında alandaki ziyaretçi yoğunluğu (Google Earth). 201
Şekil B.1: Tescil kararı..... 202
Şekil B.2: Envanter fişi 203
Şekil B.3: Koruma sınırı kararı. 204
Şekil B.4: Koruma sınırı paftası..... 205
Şekil C.1 : 1926-27 yıllarına ait Öğrenci sicil defteri: (a)Bir öğrenciye ait not çizelgesi. (b)Öğrenci listesi (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi). 225
Şekil C.1 : 1926-27 yıllarına ait Öğrenci sicil defteri: (a)Bir öğrenciye ait not çizelgesi. (b)Öğrenci listesi (devamı) (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi). 226
Şekil C.2 : 19.06.1927 tarihinli Ziraat Enstitüleri ile Âli Mektepleri Tesisine ve Ziraat Tedrisatının Islahına Dair Kanunun tabloları (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77, düzenleyen Marmara, 2024). 227
Şekil C.3 : 1925 yılında Mehmet Ali Bağana'nın Ankara Ziraat Mektebi müdüriyeti vazifesini kabulü ve devretmesi ile ilgili Kepsut Ziraat Mektebi mühürlü telgrafnameler (Salt Araştırma, AFMSBBDOC12605-08). 228
Şekil C.4 : Ziraat Mektebi sonrası 1946 yılında askerlik şubesi kullanımı sırasında girişe yapılmış olan nöbetçi kulübesi, 2000 yılının Mart ayında traktör çarpması ile yıkılmış ve tuğlaların arasından bu not çıkmıştır (Kepsut Belediyesi). 228
Şekil D.1 : Türk dili gazetesinin Osmanlıca sayılarına bir örnek, 1920'lar. 229
Şekil D.2 : Türk dili gazetesinin Latince sayılarına bir örnek, 1930'lar. 230
Şekil D.3 : 15 Temmuz 1930 tarihli Hakimiyeti Milliye gazetesi. 233
Şekil D.4 : 22 Ağustos 1934 Çarşamba tarihli Türk Dili gazetesi (düzenleyen Marmara, 2024)..... 234
Şekil D.5 : 20 Ağustos 1936 Ulus Gazetesi. 235
Şekil D.6 : 3 Şubat 1988 Yeni Asır Gazetesi. 236
Şekil D.7 : 19 Ağustos 1999 tarihli Ekspres Gazetesi. 237
Şekil D.8 : 22 Mart 1999 tarihli bir gazete. 238
Şekil E.1 : 1924-1925 yılları arasında Kepsut fotoğraflarından oluşan albüm (Salt Araştırma, AFMSBHAL02). 239
Şekil E.1 : 1924-1925 yılları arasında Kepsut fotoğraflarından oluşan albüm (devamı) (Salt Araştırma, AFMSBHAL02). 240
Şekil E.1 : 1924-1925 yılları arasında Kepsut fotoğraflarından oluşan albüm (devamı) (Salt Araştırma, AFMSBHAL02). 241
Şekil E.1 : 1924-1925 yılları arasında Kepsut fotoğraflarından oluşan albüm (devamı) (Salt Araştırma, AFMSBHAL02). 242

Şekil E.2 : Kepsut Ziraat Mektebi'nin genel görünümü: (a)1924 yılı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017457). (b)1926 yılı (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi). (c)1930larda Karabelen mevkinden görünüm (Kepsut Belediyesi). 243
Şekil E.2 : Mektebin genel görünümü: (a)1924 yılı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017457). (b)1926 yılı (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi). (c)1930larda Karabelen mevkinden görünüm (Kepsut Belediyesi) (devamı). 244
Şekil E.3 : Mektepte ziraat: (a)1924 yılında avluda talebeler ve ziraat aletleri (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017463). (b)1925 yılında traktör kullanımı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017464). (c)1926 yılında küçükbaş havyancılık (Kepsut Belediyesi). (d)1926 yılında kümes hayvancılığı (Kepsut Belediyesi). (e)1926 yılında büyükbaş hayvancılık (Kepsut Belediyesi). (f) 1926 yılında karpuz ekimi (Kepsut Belediyesi). ... 245
Şekil E.3 : Mektepte ziraat: (a)1924 yılında avluda talebeler ve ziraat aletleri (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017463). (b)1925 yılında traktör kullanımı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017464). (c)1926 yılında küçükbaş havyancılık (Kepsut Belediyesi). (d)1926 yılında kümes hayvancılığı (Kepsut Belediyesi). (e)1926 yılında büyükbaş hayvancılık (Kepsut Belediyesi). (f) 1926 yılında karpuz ekimi (Kepsut Belediyesi) (devamı). 246
Şekil E.3 : Mektepte ziraat: (a)1924 yılında avluda talebeler ve ziraat aletleri (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017463). (b)1925 yılında traktör kullanımı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017464). (c)1926 yılında küçükbaş havyancılık (Kepsut Belediyesi). (d)1926 yılında kümes hayvancılığı (Kepsut Belediyesi). (e)1926 yılında büyükbaş hayvancılık (Kepsut Belediyesi). (f) 1926 yılında karpuz ekimi (Kepsut Belediyesi) (devamı). 247
Şekil E.4 : 1926 yılında mektebin atölyesi (Kepsut Belediyesi; Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi). 248
Şekil E.4 : 1926 yılında mektebin atölyesi (Kepsut Belediyesi; Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi) (devamı). 249
Şekil E.5 : 1923 yılında ana bina ve bir grup (Ayhan ve diğ., 2004). 249
Şekil E.6 : 1926 yılında ana bina (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi)..... 250
Şekil E.7 : 1926 yılında atölye ve pansiyon binası (Kepsut Belediyesi). 250
Şekil E.8 : 1926 yılında inek ve aygır deposu (Kepsut Belediyesi). 251
Şekil E.9 : Düzenli talebe fotoğrafları: (a)1924 yılında mektep imtihanına girmezden evvel demirhane önünde talebeler. (b)1925 yılında son sınıf talebeleri. (c)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (d)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (e)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (f)1925 yılında talebeler. (g)1926 yılında son sınıf talebeleri. (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61) 252
Şekil E.9 : Düzenli talebe fotoğrafları: (a)1924 yılında mektep imtihanına girmezden evvel demirhane önünde talebeler. (b)1925 yılında son sınıf talebeleri. (c)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (d)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (e)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (f)1925 yılında talebeler. (g)1926 yılında son sınıf talebeleri. (devamı) (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61)..... 253

Şekil E.9 : Düzenli talebe fotoğrafları: (a)1924 yılında mektep imtihanına girmezden evvel demirhane önünde talebeler. (b)1925 yılında son sınıf talebeleri. (c)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (d)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (e)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (f)1925 yılında talebeler. (g)1926 yılında son sınıf talebeleri (devamı) (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61). 254
Şekil E.9 : Düzenli talebe fotoğrafları: (a)1924 yılında mektep imtihanına girmezden evvel demirhane önünde talebeler. (b)1925 yılında son sınıf talebeleri. (c)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (d)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (e)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (f)1925 yılında talebeler. (g)1926 yılında son sınıf talebeleri (devamı) (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61). 255
Şekil E.10 : Ziraat Mektebi sonrası Kepsut Askerlik Şubesi askerleri, 1960'lar (Kepsut Belediyesi). 256
Şekil E.10 : Ziraat Mektebi sonrası Kepsut Askerlik Şubesi askerleri, 1960'lar (devamı) (Kepsut Belediyesi). 257
Şekil E.11 : Günümüzde Beydere Tohum Sertifikasyon Merkezinde bulunan Kepsut Ziraat Mektebi kanaviçesi (Nurullah Kırkpınar Kişisel Arşivi). 258
Şekil F.1 : Anahtar plan. 259
Şekil F.2 : Genel görünüş (Kepsut Belediyesi, 2016). 259
Şekil F.3 : Kepsut yerleşkesinden genel görünüş, 2024. 260
Şekil F.4 : 1 nolu yapıdan genel görünüş, 2024. 260
Şekil F.5 : 2 nolu yapıdan genel görünüş, 2024. 261
Şekil F.6 : 3 nolu yapıdan genel görünüş, 2024. 261
Şekil F.7 : 4 nolu yapıdan genel görünüş, 2024. 262
Şekil F.8 : 5A nolu yapıdan genel görünüş, 2024. 262
Şekil F.9 : 5B nolu yapıdan genel görünüş, 2024. 263
Şekil F.10 : 6 nolu yapıdan genel görünüş, 2024. 263
Şekil F.11 : 1 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024. 264
Şekil F.12 : 1 nolu yapı kuzeybatı cephesi, 2024. 264
Şekil F.13 : 1 nolu yapı güneybatı cephesi, 2024. 265
Şekil F.14 : 1 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024. 265
Şekil F.15 : 1 nolu yapı güneydoğu cephesinde bulunan balkonun volta döşemesi, 2024. 266
Şekil F.16 : 1 nolu yapı cephelerinde görülen açık kılıçlı mesnet, 2024. 266
Şekil F.17 : 1-B01 mekanında zemin kat döşemesi kotunda görülen gergi uçları, 2024. 267
Şekil F.18 : 1-B01 mekanının bir kısmı, 2024. 267
Şekil F.19 : 1-B01 mekanının diğer kısmı, 2024. 268
Şekil F.20 : 1-B01 mekanında kat döşemesi kotunda görülen ahşap kiriş boşlukları ve ahşap hatıl, 2024. 268
Şekil F.21 : 1-B01 mekanında çatı döşemesi kotunda görülen gergi uçları ve ahşap hatıl, 2024. 269
Şekil F.22 : 1-B01 mekanı pencere açıklıklarında denizlik örneği, 2024. 269
Şekil F.23 : 1-B01 mekanı pencere açıklıklarında tuğla kemer örneği, 2024. 270
Şekil F.24 : 1-B01 mekanında boya katmanları, 2024. 270
Şekil F.25 : 1-B01 mekanındaki bodrum duvarı kalıntısı, 2024. 271
Şekil F.26 : 2 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024. 271
Şekil F.27 : 2 nolu yapı kuzeybatı cephesi, 2024. 272

Şekil F.28 : 2 nolu yapı güneybatı cephesi, 2024. 272
Şekil F.29 : 2 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024. 273
Şekil F.30 : 2 nolu yapı cephelerinde görülen gergi, 2024. 273
Şekil F.31 : 2-Z01 mekanı, 2024. 274
Şekil F.32 : 2-Z02 mekanı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 274
Şekil F.33 : 2-Z03 mekanı, 2024. 275
Şekil F.34 : 2-Z04 mekanı, 2024. 275
Şekil F.35 : 2-Z04 mekanında boya katmanları, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 276
Şekil F.36 : 3 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024. 276
Şekil F.37 : 3 nolu yapı güneybatı cephesi, 2024. 277
Şekil F.38 : 3 nolu yapı kuzeybatı cephesi, 2024. 277
Şekil F.39 : 3 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024. 278
Şekil F.40 : 3-Z01 mekanının bir kısmı, 2024. 278
Şekil F.41 : 3-Z01 mekanının diğer kısmı, 2024. 279
Şekil F.42 : 4 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024. 279
Şekil F.43 : 4 nolu yapı kuzeybatı cephesinin bir kısmı, 2024. 280
Şekil F.44 : 4 nolu yapı kuzeybatı cephesinin diğer kısmı, 2024. 280
Şekil F.45 : 4 nolu güneybatı cephesi, 2024. 281
Şekil F.46 : 4 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024. 281
Şekil F.47 : 4-Z01 mekanının bir kısmı, 2024. 282
Şekil F.48 : 4-Z01 mekanının diğer kısmı, 2024. 282
Şekil F.49 : 4-Z01 mekanında bulunan büyükbaş hayvan yemliği, 2024. 283
Şekil F.50 : 4-Z01 mekanında bulunan at yemliği, 2024. 283
Şekil F.51 : 4-Z01 mekanının özgün beton döşemesi, 2024. 284
Şekil F.52 : 5A nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024. 284
Şekil F.53 : 5A nolu yapı güneydoğu cephesi betonarme hatıl, 2024. 285
Şekil F.54 : 5A nolu yapı kuzeybatı cephesinin bir kısmı, 2024. 285
Şekil F.55 : 5A nolu güneybatı cephesi, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). .. 286
Şekil F.56 : 5A nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024. 286
Şekil F.57 : 5A-Z01 mekanı, 2024. 287
Şekil F.58 : 5A-Z02 mekanı, 2024. 287
Şekil F.59 : 5A-Z03 mekanı, 2024. 288
Şekil F.60 : 5A-Z04 mekanının bir kısmı, 2024. 288
Şekil F.61 : 5A-Z04 mekanının diğer kısmı, 2024. 289
Şekil F.62 : 5A-Z04 mekanının özgün beton döşemesi, 2024. 289
Şekil F.63 : 5A nolu yapı kuzeybatı cephesinde bulunan tuğla duvar kalıntısı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 290
Şekil F.64 : 5B nolu yapı güneybatı cephesinin bir kısmı, 2024. 290
Şekil F.65 : 5B nolu yapı güneybatı cephesinin diğer kısmı, 2024. 291
Şekil F.66 : 5B nolu yapı kuzeydoğu cephesinin bir kısmı, 2024. 291
Şekil F.67 : 5B nolu yapı kuzeydoğu cephesinin diğer kısmı, 2024. 292
Şekil F.68 : 5B nolu güneydoğu cephesi, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 292
Şekil F.69 : 5B nolu yapı kuzeybatı cephesi, 2024. 293
Şekil F.70 : 5B-Z05 mekanı, 2024. 293
Şekil F.71 : 5B-Z06 mekanının bir kısmı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 294
Şekil F.72 : 5B-Z06 mekanının diğer kısmı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 294

Şekil F.73 : 5B-Z09 mekanı girişinin özgün taş eşik ve döşemesi, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 295
Şekil F.74 : 5B-Z07 mekanı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 295
Şekil F.75 : 5B-Z07 mekanı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 296
Şekil F.76 : 5B-Z08 mekanının bir kısmı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 296
Şekil F.77 : 5B-Z08 mekanının diğer kısmı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 297
Şekil F.78 : 5B-Z09 mekanının bir kısmı, 2024. 297
Şekil F.79 : 5B-Z09 mekanının diğer kısmı, 2024. 298
Şekil F.80 : 5B nolu yapının 5B-Z09 mekanında görülen gömülü bodrum penceresi, 2024. 298
Şekil F.81 : 5B nolu yapının 5B-Z09 mekanında görülen gömülü bodrum kotu, 2024. 299
Şekil F.82 : 5B-Z09 mekanı girişinin özgün taş döşemesi, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü). 299
Şekil F.83 : 6 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024. 300
Şekil F.84 : 6 nolu yapı kuzeybatı cephesinin bir kısmı, 2024. 300
Şekil F.85 : 6 nolu güneybatı cephesi, 2024. 301
Şekil F.86 : 6 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024. 301
Şekil F.87 : 6-Z01 mekanının bir kısmı, 2024. 302
Şekil F.88 : 6-Z01 mekanının diğer kısmı, 2024. 302
Şekil F.89 : 6-Z01 mekanının tuğla tonoz döşemesi, 2024. 303
Şekil G.1 : Vaziyet planının rölövesi. 304
Şekil G.2 : 1 nolu yapının rölövesi (ölçülü). 305
Şekil G.3 : 1 nolu yapının rölövesi. 306
Şekil G.4 : 2 ve 6 nolu yapıların rölöveleri (ölçülü). 307
Şekil G.5 : 2 ve 6 nolu yapıların rölöveleri. 308
Şekil G.6 : 3 nolu yapının rölövesi (ölçülü). 309
Şekil G.7 : 3 nolu yapının rölövesi. 310
Şekil G.8 : 4 nolu yapının rölövesi (ölçülü). 311
Şekil G.9 : 4 nolu yapının rölövesi. 312
Şekil G.10 : 5A nolu yapının rölövesi (ölçülü). 313
Şekil G.11 : 5A nolu yapının rölövesi. 314
Şekil G.12 : 5B nolu yapının rölövesi (ölçülü). 315
Şekil G.13 : 5B nolu yapının rölövesi. 316
Şekil G.14 : Vaziyet planının malzeme analizi. 317
Şekil G.15 : 1 nolu yapının malzeme analizi. 318
Şekil G.16 : 2 ve 6 nolu yapıların malzeme analizleri. 319
Şekil G.17 : 3 nolu yapının malzeme analizi. 320
Şekil G.18 : 4 nolu yapının malzeme analizi. 321
Şekil G.19 : 5A nolu yapının malzeme analizi. 322
Şekil G.20 : 5B nolu yapının malzeme analizi. 323
Şekil G.21 : Vaziyet planının bozulma analizi. 324
Şekil G.22 : 1 nolu yapının bozulma analizi. 325
Şekil G.23 : 2 ve 6 nolu yapıların bozulma analizleri. 326
Şekil G.24 : 3 nolu yapının bozulma analizi. 327
Şekil G.25 : 4 nolu yapının bozulma analizi. 328
Şekil G.26 : 5A nolu yapının bozulma analizi. 329
Şekil G.27 : 5B nolu yapının bozulma analizi. 330

Şekil G.28 : Yerleşkenin kütlesel ve işlevsel gelişimi. 331
Şekil G.29 : Yerleşkenin dönem analizi. 332
Şekil G.30 : Vaziyet planının restitüsyon projesi. 333
Şekil G.31 : 1 nolu yapının restitüsyon projesi. 334
Şekil G.32 : 2 ve 6 nolu yapıların restitüsyon projeleri. 335
Şekil G.33 : 3 nolu yapının restitüsyon projesi. 336
Şekil G.34 : 4 nolu yapının restitüsyon projesi. 337
Şekil G.35 : 5A nolu yapının restitüsyon projesi. 338
Şekil G.36 : 5B nolu yapının restitüsyon projesi. 339
Şekil G.37 : 1 nolu yapının sistem detayı ve kapı-pencere detayları. 340
Şekil G.38 : Vaziyet planının müdahale kararları. 341
Şekil G.39 : 1 nolu yapının müdahale kararları. 342
Şekil G.40 : 2 ve 6 nolu yapıların müdahale kararları. 343
Şekil G.41 : 3 nolu yapının müdahale kararları. 344
Şekil G.42 : 4 nolu yapının müdahale kararları. 345
Şekil G.43 : 5A nolu yapının müdahale kararları. 346
Şekil G.44 : 5B nolu yapının müdahale kararları. 347
Şekil G.45 : Vaziyet planının restorasyon projesi (tüm parseller). 348
Şekil G.46 : Vaziyet planının restorasyon projesi. 349
Şekil G.47 : 1 nolu yapının restorasyon projesi. 350
Şekil G.48 : 2 ve 6 nolu yapıların restorasyon projeleri. 351
Şekil G.49 : 3 nolu yapının restorasyon projesi. 352
Şekil G.50 : 4 nolu yapının restorasyon projesi. 353
Şekil G.51 : 5A nolu yapının restorasyon projesi. 354
Şekil G.52 : 5B nolu yapının restorasyon projesi. 355

KEPSUT REDİF KIŞLASINDAN ZİRAAT MEKTEBİNE: BİR EĞİTİM YERLEŞKESİNİN KORUNMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

ÖZET

Balıkesir'in Kepsut ilçesi kırsalında yer alan ve "kışla" veya "mektep" olarak anılan tescilli eğitim yerleşkesi bu tez çalışmasının odaklandığı ana konudur. Günümüzde harap durumda olan söz konusu kültür varlığının, 20. yüzyılın ilk yarısında kısa süreliğine askerî işlevle ve sonrasında ise zirai eğitimler kapsamında etkin olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Osmanlı döneminde eğitimin modernleşmesi sürecinin önemli bir unsuru olan redif kışlalarının son temsilcisi olarak inşa edilmiş, teşkilatın kaldırılmasının ardından tarımda modernleşme çabalarının ana aktörü ziraat mekteplerinin bir alt türü olan çiftçi mektebi olarak işlevlendirilmiştir. Mekteplerin bulundukları araziler gibi bereketli topraklara sahip Kepsut'ta da; uzman eğitimciler tarafından tarım ekipmanları ile uygulamalı eğitim alan ziraatçılar ve ıslahı dolayısıyla kalitesi arttırılarak yetiştirdikleri hayvan, tohum ve fidanlar dört bir yanına dağılarak modern tarıma geçişin başlatıcısı olmuşlardır.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında; ekonomik kalkınma hedefiyle paralel olarak tarımda modernleşme konusu, mücadele meselesi olarak ele alınmıştır. Ziraat mektepleri, bu konudaki ana aktör ve halka aktarım kanalı niteliğinde görülmüş, faaliyetleri genişletilerek devam ettirilmiştir. Bu dönemde ziraat mektebi adıyla devam ettirilen Kepsut yerleşkesi, modern tarım aletlerini yaygınlaştırılmak amacıyla makinistlere eğitim veren bir makinist sınıfı ve güncel hava tahminleri ile çiftçinin bilgilendirilmesi için bir de meteoroloji istasyonu sahiptir. Fakat bir süre sonra mekteplerin beklentiyi karşılayamadığı gerekçesiyle zirai eğitimin ıslahı hakkındaki kanun ile öğrenci alımına ara verilmiştir. Bu aşamada Kepsut yerleşkesi, çiftlik mektebi olarak bir müddet devam etmiş; akabinde inekhane ve tay yetiştirmek gayesiyle remont olmuştur. Ne var ki sonunda işlevsiz kalarak Millî Savunma Bakanlığına devredilmiş, 1966 yılına kadar askerlik şubesi olarak kullanılmıştır. Şimdilerde Kepsut Belediyesi mülkiyetinde kullanılmayan yerleşkede; mesire alanı, çam fidanlığı ve sadece beden duvarları ayakta kalmış toplam altı yapı bulunmaktadır.

Tez kapsamında eğitim mirası üst başlığı çerçevesinde değerlendirilen yerleşke, arşiv belgeleri üzerinden detaylı olarak araştırılmış; mevcut durumu 2024 yılında yürütülen alan çalışması kapsamında çizim ve fotoğraflarla belgelenmiştir. Elde edilen veriler ışığında yerleşkenin mimari özellikleri ve koruma sorunlarını yansıtan rölöveler hazırlanmış, geçmiş kullanımları araştırılarak restitüsyon projesi önerilmiştir. Özgün miras değerleri saptanan yerleşke için yapılar ve üretime elverişli yeşil alanların bütünü göz önünde bulundurularak koruma ve yeniden işlevlendirme önerileri geliştirilmiştir.

Sonuç olarak temiz gıdaya erişim ve tarımda yerelleşmenin giderek daha fazla vurgulandığı günümüzde, bu çalışma ile Kepsut ve ülkemiz için önem taşıyan bir kültürel miras alanı ve yapılarının mevcut bilgisi zenginleştirilmiş, hakkındaki var olan

literatüre katkı sağlanmış ve alanın geleceğe aktarılması için gerçekleştirilmesi gerekli koruma yaklaşımları detaylı olarak irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kepsut, Kepsut Redif Kışlası, Kepsut Çiftçi Mektebi, Kepsut Ziraat Mektebi, Kepsut Çiftlik Mektebi, Eğitim Mirası, Zirai Eğitim Mirası, Kırsal Peyzaj, Modernleşme, Mimari Mirasın Belgelenmesi, Koruma Sorunları.

FROM KEPSUT REDIF BARRACKS TO THE AGRICULTURAL SCHOOL: PROPOSALS FOR THE CONSERVATION OF AN EDUCATIONAL CAMPUS

SUMMARY

The listed educational campus known as "barracks" or "school" located in the rural area of Kepsut district of Balıkesir is the main focus of this thesis. It is known that the cultural heritage in question, which is in ruins today, was used for a short time in the first half of the 20th century for military purposes and later actively used for agricultural training.

It was built as the last representative of the redif barracks, which were an important element of the modernization process of education during the Ottoman period, and after the organization was abolished, it was used as a farmer's school, a subtype of agricultural schools, which were the main actors of the modernization efforts in agriculture. In Kepsut, which has fertile soil like the lands where the schools are located; the farmers who received practical training with agricultural equipment by expert educators and the animals, seeds and saplings they raised, which were improved due to their improvement, were distributed all around and became the initiators of the transition to modern agriculture.

In the founding years of the Republic; the issue of modernization in agriculture was addressed as a matter of struggle in parallel with the goal of economic development. Agricultural schools were seen as the main actors and a channel of transmission to the public in this regard, and their activities were continued by expanding. During this period, the Kepsut campus, which continued under the name of agricultural school, had a machinist class that provided training to machinists in order to popularize modern agricultural equipment and a meteorology station to inform farmers with current weather forecasts. However, after a while, on the grounds that the schools could not meet the expectations, student admissions were suspended with the law on the reform of agricultural education. At this stage, the Kepsut campus continued as a farm school for a while; then it was renovated with the aim of a cowshed and raising foals. However, it eventually became dysfunctional and was transferred to the Ministry of National Defense and was used as a military branch until 1966. Currently owned by the Kepsut Municipality, the campus, which is not used; There is a recreation area, a pine nursery and a total of six buildings of which only the main walls remain standing.

The campus, which was evaluated within the scope of the thesis under the title of educational heritage, was researched in detail through archive documents; its current situation was documented with drawings and photographs within the scope of the field study conducted in 2024. In the light of the obtained data, surveys reflecting the architectural features and conservation problems of the campus were prepared, and a restitution project was proposed by investigating its past uses. Protection and re-functioning suggestions were developed for the campus, whose original heritage

values were determined, considering the entirety of the buildings and green areas suitable for production.

As a result; in today's world where access to clean food and localization in agriculture are increasingly emphasized, this study has enriched the existing knowledge of a cultural heritage site and campus structures that are important for Kepsut and our country; contributed to the existing literature on Kepsut Agricultural School, and the conservation approaches that need to be implemented to transfer the site to the future have been examined in detail.

Keywords: Kepsut, Kepsut Redif Barracks, Kepsut Farmer’s School, Kepsut Agricultural School, Kepsut Farm School, Educational Heritage, Heritage of Agricultural Education, Rural Landscapes, Modernization, Documentation of Architectural Heritage, Conservation Problems.

1. GİRİŞ

18. yüzyıl itibari ile Osmanlı İmpatorluğu'nda modern dünyaya eklemlenmek için kısmi ıslahatlarla devlet düzeninde değişikliklere gidilmiştir. Öncelikle askerî alanda yeniliklere ihtiyaç duyulmuş ve Avrupa tarzı eğitimi benimseyen askerî okullar kurulmuştur. Böylece modernizmin ilk tohumları eğitim alanında atılmıştır (Akyüz, 1982; Ergin, 1977).

Ordu düzenindeki değişikliklerle birlikte 19. yüzyıla gelindiğinde modern bir anlayış ile yetişen subayların emrine verilecek erlerin eğitimi de düşünülmüş ve redif kışlaları tesis edilmiştir (Çadırcı, 1974). Çevre nahiyelerden oluşturulan taburlar dönüşümlü olarak kışlalardaki talimlere katılmış, gerektiğinde buralardan cephelere sevk edilmiştir (Kara, 2018).

Öte yandan 20. yüzyıla doğru modern eğitim, sanayileşme çabaları sonucunda eksikliği hissedilen mesleki okullar başta olmak üzere tüm seviyelere doğru ilerlemiştir. Ekonomik kalkınma amacıyla kurulan fabrikalar için gerekli tarım ve hayvancılık temelli ham maddenin yetersizliği üzerine mesleki eğitimde ziraat alanına önem verilmiş, üretimde verimlilik ve kalitenin arttırılması için pratik yöntemlerle uygulamalı eğitim veren ziraat mektepleri kurulmuştur (Önsoy, 2001). Mekteplerde uluslararası yetkinlikte uzman eğitimciler tarafından yüksek standartlarda eğitim alan ziraatçılar ve yetiştirdikleri ürünler, ekonomisi tarıma dayanan topraklarda modern tekniklere geçişte öncü olmuşlardır (Mağden, 1959).

Millî Mücadele döneminde gelişmeler sekteye uğramış ancak sonunda işgal kalkmış ve savaş sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti, kalkınma için tarımı başlıca alanlardan biri olarak kabul edilerek öncelikli ihtiyaçları belirlemiştir. Bunlardan biri de ziraat bilgisinin yaygınlaştırılması olarak tespit edilmiştir (TBMM ZC, 07.04.1921, Devre:1, Cilt:9, İctima:17).

Geçmişten gelen zirai eğitim kültürü geliştirilerek yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Ancak yapılan düzenlemelere rağmen mevcut zirai eğitimden yeterli verimin alınamadığı düşünülmüştür. Ardından köklü değişiklikler yapılmış, 20. yüzyılın ikinci

çeyreğinden itibaren ziraat mektepleri yerini; halkevleri, tarım enstitüleri, ziraat fakülteleri, teknik ziraat ve bahçıvanlık okulları, tohum ve hayvan ıslah tesisleri ve devlet çiftliklerine bırakmıştır (TBMM ZC, 17.05.1930, Devre:3, Cilt:19, İctima:59; Kırkpınar, 2024).

Kepsut yerleşkesi, askerî ve zirai alanda yürütülen modern eğitim anlayışının güçlü bir örneği olmuştur. 1912 yılında son redif kışlası olarak açılmasının akabinde 1915 yılında ziraat mektebi olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Çeşitli derecelerde zirai eğitim veren okul 1930'larda kapatılmış ve son olarak 1946-1966 yılları arasında askerlik şubesi yapılmıştır.

Günümüzde işlevsiz kalan yerleşke, Kepsut Belediyesi mülkiyetindedir. Çeşitli çalışmalara konu olan tescilli kültür varlığı için koruma projesi geliştirilememiş ve harap durumda kalmıştır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Tez kapsamında yapılan araştırma ve çalışmaların öncelikli amacı; döneminin eğitim anlayışını yansıtan harap durumdaki Kepsut yerleşkesini, tarih içindeki değişimleri ile birlikte ele alarak yapıların güncel durumunu çizimler ve arşiv belgeleri eşliğinde tespit etmek; mevcut koruma sorunlarını ortaya koymak ve eğitim mirası olan yerleşkenin özgün değerlerini koruyarak geleceğe aktarılması için koruma ve yeniden işlevlendirme önerileri geliştirmektir.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Tez çalışması giriş, zirai eğitim mirası, Kepsut yerleşkesi, koruma önerisi, değerlendirme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

Tarihsel arka plan, çalışmanın amacı, hangi kapsamda incelendiği ve izlenen yöntemin aktarıldığı giriş bölümünden sonra ikinci bölümde, yerleşkenin geçmiş işlevlerinden yola çıkılarak kuramsal bir çerçeve oluşturulması amaçlanmıştır. Redif kışlası işlevinin kısa süreli olması ve yerleşkenin bu dönemiyle ilgili yeterli verinin günümüze ulaşamaması sebebi ile ziraat mektebi dönemi çalışılmıştır. Bu amaçla zirai eğitim mirası konusuna odaklanılmıştır. Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerinde zirai eğitim ile ilgili literatür derlenmiş, ardından eğitim mirası kavramı hakkında bilgi verilerek zirai eğitim ile ilişkilendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, yerleşke hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. İlk olarak konumunu anlayabilmek adına geniş ölçekte Kepsut ilçesinin iklim ve coğrafi özellikleri, tarihi dokusu, sosyokültürel yapısından bahsedilmiş; sonrasında daha yakın ölçekte vaziyeti aktarılmıştır. Ardından başlangıcında redif teşkilatından bahsetmek üzere yerleşkenin tarihsel gelişimi, mevcut durumu ortaya koyan rölöve ve analizleri, kaynaklar ışığında restitüsyon önerileri yer almıştır.

Dördüncü bölümde; koruma projesi geliştirilmiş, yeni işlev önerileri sunulmuş ve müdahale kararları belirtilmiştir. Yeni işlev önerilerinin değerlendirilmesi bu başlık altında kendi içinde yapılmıştır. Son bölüm, değerlendirme ve sonuçtan oluşmuştur.

Kepsut yerleşkesine ait; harita, haber, belge, eski ve güncel fotoğraflar ekler kısmında arşiv niteliğinde bir arada sunulmuştur. Ayrıca proje paftalarına da eklerde yer verilmiştir.

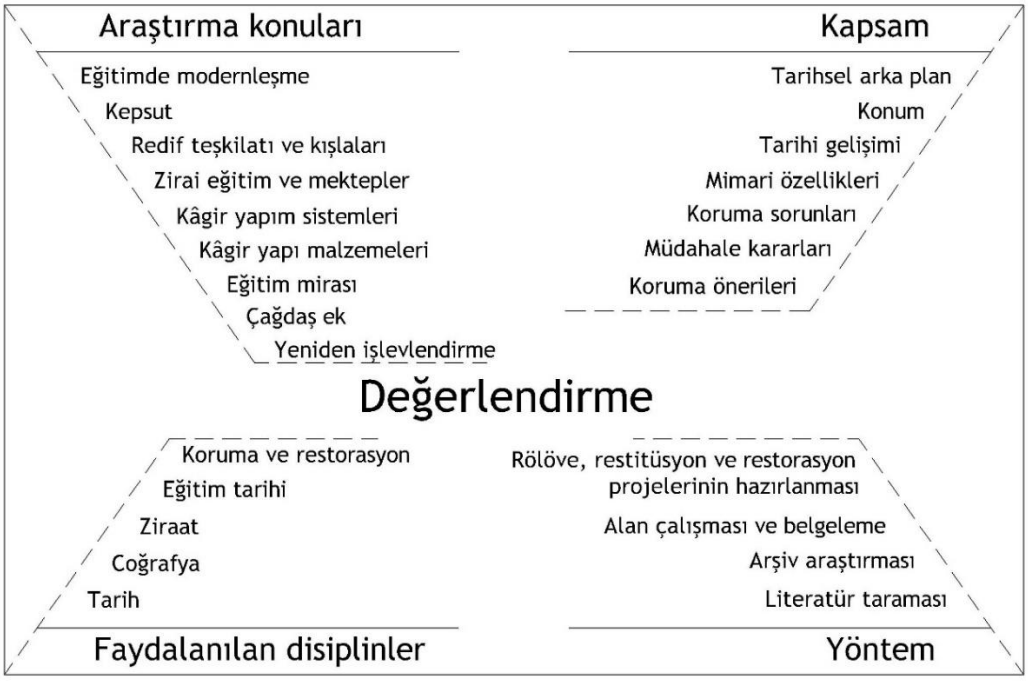
1.3 Çalışmanın Yöntemi

Öncelikle geçmişte farklı kullanımlara mekan sağlamış, bu tez kapsamında ele alınırken yerleşkeyi isimlendirmek için tercih edilen yolu açıklamak gereklidir. Günümüzde "kışla" veya "mektep" isimleriyle anılan kompleksi anlatmak için bilinçli olarak "yerleşke" kelimesi tercih edilmiştir. Bir diğer ifade ayrımı; kaynaklarda karışık şekilde geçmekte olan iki dönemi tanımlamak için yapılmıştır. Osmanlı dönemindeki kullanımı "çiftçi mektebi", Erken Cumhuriyet dönemindeki son kullanımı "çiftlik mektebi" şeklinde isimlendirmek uygun bulunmuştur.

Bu çalışmada, Osmanlı'dan Erken Cumhuriyet dönemine uzanan çok işlevli derin bir bağlama sahip Kepsut yerleşkesi mevcut miras değerleri ile araştırılırken belirlenen kapsam çerçevesinde şekillenen konular hakkında farklı disiplinlerce üretilen kaynaklar ve ortaya konulan yeni katkılar çeşitli yöntemler sonucunda değerlendirilerek tamamlanmıştır (Şekil 1.1).

Kepsut yerleşkenin ilk yapım döneminden itibaren günümüze ulaşan belgeleri için Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Dijital Tarım İhtisas Kütüphanesi, Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Müdürlüğü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Kepsut Belediyesi, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi ve Salt Araştırma; ilgili süreli yayınlar için Balıkesir İl Halk Kütüphanesi,

Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi, Millî Kütüphane, Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Hakkı Tarık Us Koleksiyonu incelenmiştir. Bu araştırmalar sırasında yerleşkenin isimlendirilmesinde "Kepsut", "Kebsut", "Kepsüt", "Kepsit", "Kesbit", "Kepsud", "Kebsud", "Kepsoud", "Karasi", "Karesi", "Balıkesir" gibi kullanımlara rastlanmış ve belgelerin taramaları bu ifadeler ile yapılmıştır.

Şekil 1.1 : Tez havuzu.

Konu çerçevesinde kitap, tez, bildiri, makale, resmî yazışma, süreli yayın gibi yazılı kaynaklardan ve fotoğraf, harita gibi görsel kaynaklardan faydalanılmıştır. Yerleşkenin saptanan kullanımlarına göre dönemlerinin eğitim anlayışını inceleyen literatür ve eğitim mirası kavramı araştırılmıştır.

Araştırma sırasında ilk olarak Kepsut yerleşkesine kısmen yer vermiş çalışmalar incelenmiştir. Farklı bakış açılarına sahip yürütücüler tarafından çeşitli kapsamlarda ele alınarak kısmi bir tarihçe, geleneksel ölçüm yöntemleri ile elde edilen çizim taslakları, kullanıcı belleğini ölçen bir anket üretildiği görülmüştür. Ancak korunmasına yönelik kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır.

Yerleşkenin konu edildiği ve başlıca kaynaklar arasında yer alan çalışmalar; Mehmet Ali Bağana koleksiyonuna ait yerleşkenin 1924-1925 yılları fotoğrafları, Mehmed Gazâlî'nin 1927 yılında basılan "Balıkesir Vilâyeti Coğrafyası" kitabı, Aydın Ayhan, Mevlüt Kır ve Abdullah Soykan'ın 2004 yılında basılan "Bütün Yönleriyle Kepsut"

kitabı[1], Yrd. Doç. Dr. Hatice Uçar yürütücülüğünde Balıkesir Üniversitesi bünyesinde lisans düzeyindeki mimarlık dersi kapsamında geleneksel ölçüm yöntemleri ile çizilen yayınlanmamış rölöveler, M. Mithat Özgen'in 2013 yılında yayınlanan doktora tezinden geliştirilen ve 2016 yılında basılan "Sultan İkinci Abdülhamid Han Devri Redif Binaları" kitabı, Ezgi Aydoğmuş'un 2017 yılında yayınlanan "Atatürk dönemi tarım politikalarının Balıkesir'deki uygulamaları (1923-1938)" adlı yüksek lisans tezi, Nurullah Kırkpınar'ın 2022 yılında yayınlanan doktora tezinden geliştirilen ve 2024 yılında basılan "Türkiye'de Zirai Eğitimin Tarihçesi ve Kurumsallaşması (1923-1963)" kitabı ve Şehriban Çırak'ın 2024 yılında yayınlanan "Sürdürülebilir koruma yaklaşımlarında hafıza mekanlarının rolü: Ziraat mektepleri" adlı yüksek lisans tezi kapsamında yaptığı ankettir

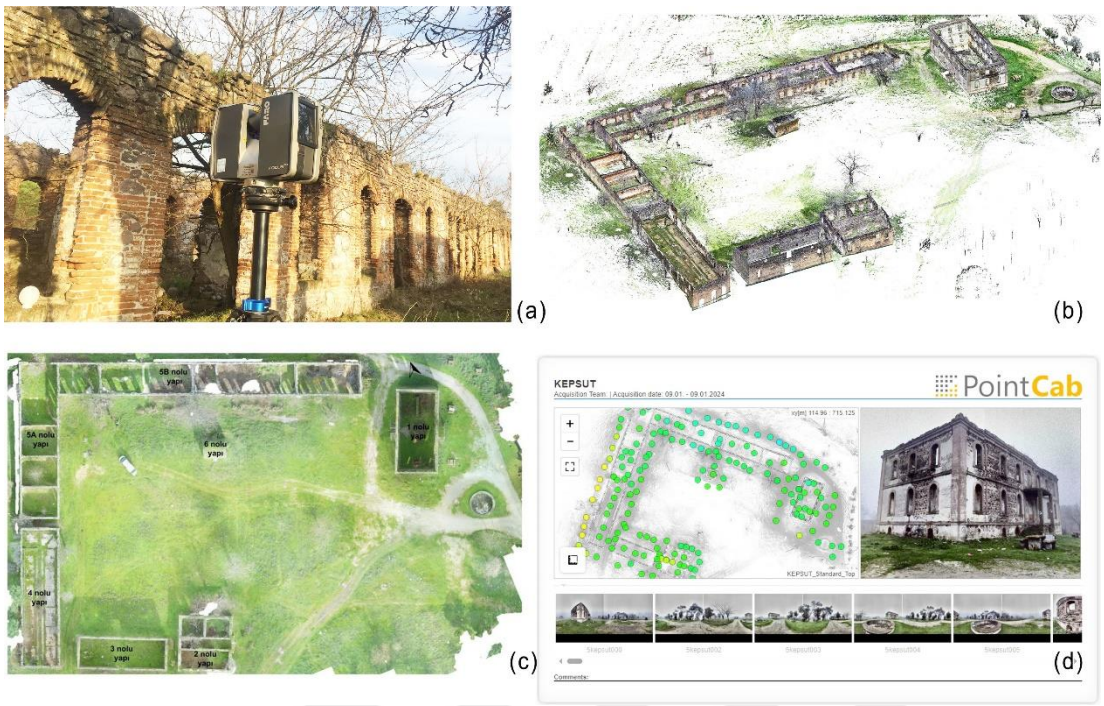
Diğer başlıca kaynaklar; Dâhiliye Nezareti ve Bâbıâli evrakları, Meclisi Mebusan ve TBMM Zabıt Cerideleri, Türk Dili Gazetesi haberleri, Ragıp Ziya Mağden'in "Zirai Öğretimde 110. Yıl" kitabı, Merve Arslan Çinko'nun "Kültürel mirasın bir bileşeni olarak eğitim mirası: Trakya eğitim yapıları (1839-1923) ve korunmalarına yönelik öneriler" adlı 2023 yılında yayınlanan doktora tezidir.

Alanda 26.09.2023 ve 09.01.2024 tarihlerinde tamamlanan belgeleme çalışmalarında; yerleşkeye ait günümüze kalan yapıların yerinde ölçümleri, lazer tarama ve drone teknolojileri kullanılarak yapılmıştır (Şekil 1.2). Ölçümlere paralel olarak oturumlarla oluşturulan panoramik fotoğraflar, drone fotoğrafları ve çekilen detay fotoğrafları ile kültür varlığı belgelenmiştir. Ardından tarama verileri birleştirilerek elde edilen nokta bulutundan plan, kesit ve cephe düzlemlerinde ortofotolar üretilmiştir. Ortofotolar altlık olarak kullanılarak fotoğraflar eşliğinde rölöveleri hazırlanmıştır. Yerleşkenin mimari özellikleri ve koruma sorunları; mevcut durumu ifade eden rölöveler, alandaki gözlemler ve eski fotoğraflar üzerinden değerlendirilmiştir.

Hazırlanan rölöveler ve kaynaklardan faydalanılarak restitüsyon projesi geliştirilmiş, dönem analizleri çalışılmıştır. Yerleşkenin seçilen uygun dönemine göre uluslararası eğitim mirası kapsamında korunan örnekler incelenerek ulusal yasal düzenlemeler ve

[1] Çalışma sırasında günümüzde basımı olmayan "Bütün Yönleriyle Kepsut" kitabına ulaşmakta zorlanılmıştır. Bu zorluğun Kepsut ilçesi ile ilgili yapılacak çalışmalarda yaşanmaması için kitabın yayınının yapılması talebi ile Tarım ve Orman Bakanlığı Dijital Tarım İhtisas Kütüphanesi yöneticisi Yüksek Ziraat Mühendisi Mehmet Bilir'e başvuruda bulunulmuştur. Dijital arşiv için uygun formata getirilmesi ile ilgili yürütülen çalışma, Kepsut Belediyesi ve yazar Aydın Ayhan'ın izinleri ile çevrim içi olarak tam metin erişime açılmıştır (Url-1).

uluslararası rehber belgeler eşliğinde koruma ve yeniden işlevlendirme önerileri geliştirilmiştir.

Şekil 1.2 : Alan çalışması, a) Lazer tarama. b) Nokta bulutu. c) Drone ortofoto. d) Panoramik fotoğraf albümü.

Çalışma ile ilgili bilgilendirme amacıyla, yerleşkenin mülkiyetini elinde bulunduran Kepsut Belediyesi ve bir diğer sorumlu Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna araştırmacının isteği doğrultusunda Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından yazılı başvuru yapılmış, bilgi paylaşımları sağlanmıştır.

2. ZİRAİ EĞİTİM MİRASI

Zirai eğitim mirası, ilk olarak zirai eğitim ve eğitim mirası alt başlıklarında incelenmiş ve kavramsal değerlendirmeye son bölümde yer verilmiştir.

2.1 Zirai Eğitim

2.1.1 Osmanlı dönemi zirai eğitim (1834-1920)

Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanan Osmanlı Devleti'nde ziraat, klasik dönemde geleneksel yöntemlerle yapılmıştır. Eğitimin devlet görevi olarak görülmediği bu dönemlerde ziraat de dahil meslek eğitimleri, Müslüman-Türk toplumunda kadın ve erkeklerde ayrı olmak üzere Ahilik Teşkilatı, gayrimüslim toplumda Esnaf Teşkilatı, din ayrımı ortadan kaldırılarak loncalar ve sonrasında gedik sistemi tarafından ustadan çırağa, babadan oğula hiyerarşik bir düzen içinde yürütülmüştür (S. Aydın & Özdemir, 2019; Yıldırım, 2010).

Ancak 19. yüzyıl itibariyle Osmanlı ekonomisi, Avrupa'da yaşanan teknolojik gelişmelerin akabinde ucuz ve bol ürünün piyasaya çıkması ve ticaret antlaşmalarıyla zayıflamıştır. Geleneksel üretim ve klasik meslek eğitiminin mevcut düzeni ile devam edemeyeceği anlaşılmış, sanayileşme çabaları sonucunda ise gerekli tarımsal hammaddenin yetersiz ve kalitesiz olduğunun değerlendirmesi üzerine modern tekniklere ihtiyaç duyulmuştur. Bu tekniklere geçişi sağlayacak olan modern ziraat bilgisini edinmek üzere ilk olarak Avrupa'ya öğrenci gönderilmiş ardından yaygınlaştırılması amacıyla ziraat mektepleri açılmıştır[2] (Önsoy, 2001).

Osmanlı döneminde bahsi geçen ilk zirai eğitim kurumu, devlet eliyle kurulmuş olmasa da Mısır Felahat (Ziraat) Dershanesidir. Mısır'da tarımın geliştirilmesi amacıyla Vali Kavalalı Mehmed Ali Paşa tarafından 1834 yılında kurulan dershanede, Avrupa'dan getirtilen uzmanlar tarafından hem teorik hem de pratik eğitimler

[2] Osmanlı zirai eğitiminin ilk teşebbüsleri olan kurumlarla ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmiş, yaygınlaşması sonrasında kurulan kurumlardan ismen bahsedilerek ulaşılabilinen fotoğrafları eklenmiştir.

verilmiştir. Özellikle Şubra[3]'daki bahçelerde uygulamalı eğitim verilerek, tarımın çeşitli alanlarında bilgi ve beceri kazandırılmıştır. Bu girişim, döneminde Osmanlı toprakları içinde yer alan Mısır'da modern tarım yöntemlerinin yaygınlaşmasına ve tarımsal verimliliğin artmasına katkı sağlamıştır (Ergin, 1977).

Osmanlı Devleti bünyesinde modern zirai eğitim, nezaretler (bakanlık) bünyesinde ziraat meclisleri kurulması ile önem kazanmıştır[4]. 1838 yılında Hariciye Nezareti, Meclis-i Ziraat ve Sanayiyi kurmuş, bu meclis Tanzimat döneminin başlaması ile 1839 yılında isim değiştirerek Ticaret Nezareti bünyesinde Meclis-i Umur-ı Nafia (Kamu İşleri Meclisi) olarak devam etmiştir. 1843 yılından itibaren Ticaret ve Nafia Nezareti bünyesinde Meclis-i Ziraat ismiyle daha etkin olmuştur. Ziraat meclisleri, Osmanlı Devleti'nde tarım politikalarının geliştirilmesi ve modern tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması konularında faaliyet göstermiştir. Bu faaliyetlerin sonucu olarak da ziraat mektepleri gereksinimi ortaya çıkmıştır (Çetin & Aydos, 2021). Tüm yeni gereksinimlerde olduğu gibi bu gereksinimin de karşılanmasını tetikleyen ise modernleşme çabalarına verdiği önemi göstermesi açısından Sultan Abdülmecid'in 1845 yılında reformları şekillendiren Meclis-i Vâlâyı (Yargıtay ve Danıştay) ziyaret etmesi olmuştur (Yıldırım, 2010).

Osmanlı Devleti bünyesinde faaliyet gösteren ilk zirai eğitim kurumu olan Ziraat Talimhanesi 1848 yılında kurulmuştur. Talimhanenin kuruluşu, sanayi alanında istenen gelişmeler sebebiyle hızlanmıştır. 1846 yılında İstanbul yakınlarında basma fabrikası kurmayı düşünen Ticaret ve Ziraat Nezareti Fabrikalar Müdürü Hüsnü Efendi, fabrikada işlenecek hammadde olan pamuğun üretiminin yeterli düzeyde olmadığını saptamıştır. Fabrikanın işleyebilmesi için başlangıçta atılması gerekli adımları, pamuğun yeterli miktarda yetiştirilmesi ve kalitesinin artırılması olarak görmüştür. Bu konuyla ilgili pamuk ziraatı hakkında bilgili, Fransa ve İngiltere gezileri ile kendini geliştirmiş Barutçubaşı[5] Ohannes (Evanis) Dadyan'a danışmış, pamuk üretiminin pratik yöntemlerle uygulamalı olarak öğretilmesi amacıyla bir okul gerektiğini 1846 yılında dile getirmiştir (Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938).

---

[3] Mısır'ın Kahire şehrinde bir yerleşim (Url-2).
[4] Mesleki eğitimin geliştirilmesi yönündeki düşünceler, II. Mahmut tarafından görevlendirilen Viyana elçisi Sadık Rıfat Paşa'nın Avrupa'daki gözlemleri sonucundaki değerlendimeleri ile güç kazanmıştır (Yıldırım, 2010).
[5] Osmanlı ordusunun ateşli silahları için gerekli olan barutun üretim, kalite ve tedariğinden sorumlu kişi (Çadırcı, 1974).

Ticaret ve Ziraat Nezareti'nin yetkisindeki bu gelişmelerin sonucunda Amerika'dan getirtilen Uzman Doktor Davis (Vadis) danışmanlığında 1847 yılında numune uygulamalar ile modern teknikleri tanıtmak amacıyla Ayamama (Ayapapa) Numune Çiftliği kurulmuştur (Şekil 2.1). 4000 dönümlük arazisi, Yeşilköy yakınlarındaki Baruthane civarında bulunan Vidin Valisi Hüseyin Paşa'ya ait çiftlik satın alınarak ve Hazine-i Hassa Nezaretine (Padişahın mülkünden sorumlu bakanlık) ait Uzunköprü Çayırı ve Derinkapı (Demirkapı) arazileri eklenerek oluşturulmuştur. Ayamama Numune Çiftliğinin teşkil edilmesi üzerine Ziraat Talimhanesi burada hayata geçirilmiştir. Talimhane; idari birimler ve dersliklerin yanında ahır, ambar, laboratuvar, atölyeden oluşmaktadır (Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938).

Şekil 2.1 : Ayamama Ziraat Talimhanesi, 1840lar (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90838/20).

Talimhane yetkili ve eğitimcilerinin; Doktor Davis ve tercümanı Paris-Grignon Ziraat Enstitüsü mezunu Krikor Ağaton Efendi, ilk müdür Hüseyin Efendi ve sonraki müdür El-Hac Bekir Ağa, Kiğork (Keğork, Kevork) Efendi, Fransızca hocası Mösyö Kranz (Karınca) ve Sait Ağa olarak sayıldığı eğitim süresi altı yıl olarak belirlenen yatılı okula; çoğu İstanbul'dan ilk olarak Tıbbiye Mektebi öğrencilerinden seçilmiş 9'u müslim ve 5'i gayrimüslim olmak üzere 14 burslu öğrenci alınmış, yıl içinde sayıları

23 müslim ve 28 gayrimüslim toplam 51 öğrenciye[6] ulaşmıştır. Öğrencilerin yanı sıra çok sayıda işçi, bir aşçı ve bir hekim de istihdam edilmiştir. Ziraat Talimhanesinde temel ve mesleki dersler verilmiştir (Çizelge 2.1). Teorik derslerin Tıbbiye Mektebi'nde alınması uygun görülmüştür (Ergin, 1977; Kadıoğlu, 2005; Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938; Yıldırım, 2010).

Çizelge 2.1 : Ayamama Ziraat Mektebi'nde okutulan dersler[7] (Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938).

Temel dersler	Mesleki dersler
Hesap	Ziraat
Geometri	Hayvan Anatomisi
Doğa Bilimleri	Veterinerlik
Coğrafya	Tarım Aletleri
Yol ve Köprücülük	İpek Böcekçiliği
	Merinos Koyunculuğu
	Bahçıvanlık
	Toprak Bilimi
	Şeker Üreticiliği

İki yılın sonunda talimhanenin öğrencileri; çiftliğin havasının kötü olması ve gerekli kitapların eksikliğinden şikâyet etmişlerdir. Bunun üzerine 1850 yılında; ilkbaharda uygun bir yerde yeni bir ziraat mektebinin inşa edilmesi ve öğrencilerinin geçici olarak Humbarahane Kışlası'nda konaklayarak Tıbbiye Mektebi'ne yerleştirilmesi kararlaştırılmış ve okul Nafia Nezaretine bağlanmıştır. Ayrıca bazı öğrencilerin gerekli yerlerde görevlendirilebilecek seviyeye ulaştıklarının belirtilmesine rağmen okulun taşra bölgelerinde modern tarımı yaygınlaştırmak için kurulduğu ancak öğrencilerin çoğunun İstanbullu olması sebebiyle gereksiz masraf yapıldığı vurgulanmıştır. Bir başka eleştiri ise, Ermeni yetkililerin sadece kendilerine maaş temini sağlamak için okul açtıkları düşüncesidir. Tüm bu olumsuzluklar değerlendirilerek 1852 yılında Ziraat Talimhanesi kapatılmıştır (Ergin, 1977; Yıldırım, 2010).

[6] Öğrenci sayıları ile benzer başka rakamların olduğu yayınlar vardır.
[7] Erken Cumhuriyet dönemindeki derslere bir sonraki bölümde ve Kepsut Ziraat Mektebi'ndeki derslere 3.2 Tarihsel Gelişim bölümünde yer verilmiştir.

1870 yılında Ziraat Talimhanesinin Küçükçekmece taraflarında açılması yeniden gündeme gelmiş, nizamnamesi hazırlanarak Amasyan Efendi'nin yönetici olması düşünülmüştür. Ancak gerçekleşememiştir (Çeşme, 2014).

Öte yandan 1869 yılında Osmanlı eğitim sisteminin modernleşme sürecinin önemli bir düzenlemesi olan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi hazırlanmıştır. Ancak bu nizamname, mesleki eğitim ile ilgili bir karar içermemiş ve Maarif Nezareti, zirai eğitim gibi mesleki alanları kapsam dışı bırakmıştır (Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938).

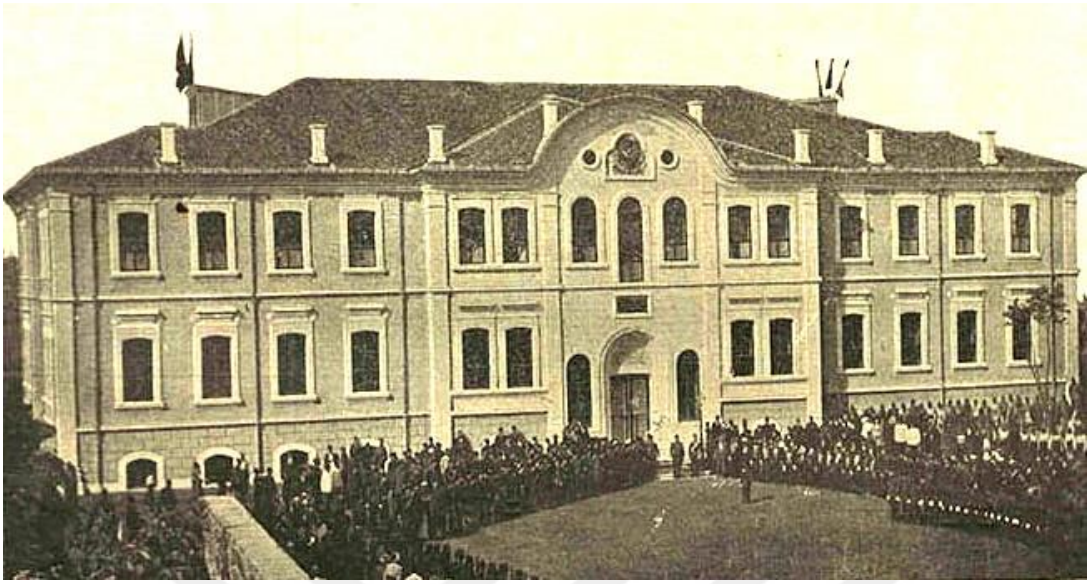
II.Abdülhamid'in 1876 yılında tahta çıkması ile zirai eğitim güçlü bir destek kazanmıştır. Padişahın bu desteği, şehzadeliği döneminde ziraat ile ilgilenmesi ve çiftlik sahibi olmasından ileri gelmiş, ziraat konusuna verdiği önemi göstermiştir (Yıldız, 2012). Hatta Maslak'ta kendi mülkü olan çiftlikte 400 öğrenci kapasiteli bir okul açılması için hemen çalışmaları başlatmış, fakat gerçekleşememiştir[8] (Çeşme, 2014).

Kısa sürede kapanan ilk ziraat okulu teşebbüsü olan Ayamama Ziraat Talimhanesinin ardından ikinci teşebbüsün, görevinin henüz başlarında II. Abdülhamid'in emriyle taşrada olan Edirne'de kurulması düşünülmüştür (Ziraat Gazetesi, 01.08.1298). İlk etapta Fransız zirai politikaları referans alınarak 1877 yılında Edirne Ziraat Mektebi ismiyle açılması kararlaştırılan okul, 93 Harbi olarak adlandırılan Osmanlı ve Rusya arasındaki savaş nedeniyle açılamamıştır. Kaybedilen Edirne toprakları, savaş sonunda geri alındığında okul tekrar gündeme gelmiş; 1881 yılında Edirne Valisi Mehmed Kadri Paşa'nın önemli desteğiyle Hamidiye Mektebi bünyesinde ziraat şubesi ve numune tarlası olarak kurulmuştur (Şekil 2.1) (Kadıoğlu, 2005; Yenidünya Gürgen, 2022; Yıldırım, 2010).

Ticaret ve Ziraat Nezaretinin sorumluluğunda açılan Hamidiye Mektebi (Şekil 2.2), başlangıçta sanayi okulu olarak düzenlenmiş; sonrasında sanayi ve ziraat mektebi olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır[9]. Numune çiftliği, Edirne'ye yarım saat uzaklıkta olan Mamak Sarayının bahçesine kurulmuş ve gerekli donanım sağlanmıştır (BOA, ŞD 1911/31) (Şekil 2.3). Ancak artan masraflar, eğitmen yetersizliği, merkezi otorite

[8] Maslak Çiftliği, günümüzde Maslak Kasrı adıyla Milli Saraylar Başkanlığı bünyesinde ziyarete açıktır.
[9] Hamidiye Mektebi, günümüzde Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olarak kullanılmktadır.

ile iletişimsizlik ve idari sorunlar nedeniyle 1884 yılında kapatılmıştır (Yenidünya Gürgen, 2022).

Şekil 2.2 : Hamidiye Mektebi, 1900ler (Servet-i Fünûn, 19.08.1900).

Şekil 2.3 : Hamidiye Numune Çiftliği, 1880ler (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90425/18).

Osmanlı topraklarında devletin zirai eğitim teşebbüsleri ile aynı dönemde kurulmaya başlanan Osmanlı Yahudi cemaatinin ziraat okulları da dikkat çekmektedir. Bu okullar, Evrensel Yahudi Birliği (AIU, Alliance Israélite Universelle) ve Yahudi Kolonizasyonu Derneği (JCA, Jewish Colonization Association) destekleri ile Anadolu ve Trakya bölgelerine yerleştirilen tarım kolonileri tarafından kurulmuştur. Bu okullarda rüştiye (ortaokul) mezunu gençleri göç ve kırsal yerleşime hazırlamak amacıyla üç veya dört yıl zirai eğitim verilmiştir (Bora, 1993).

Osmanlı Yahudi cemaatinin ilk ziraat okulu Yafa (Mikve Israel) Alman Musevi Ziraat Mektebi (Şekil 2.4), 1870 yılında Alman Yahudi nüfusun yerleştirildiği Yafa[10]'da Paris merkezli uluslararası bir sivil toplum kuruluşu olan Evrensel Yahudi Birliği tarafından 2.400 dönüm arazi üzerine kurulmuştur[11]. Süreç içerisinde okul sayıları yüzleri aşmıştır ve bunlardan bazıları; 1890 yılında Bornova'da kurulan Birunabat Ziraat Mektebi, 1897 yılında İstanbul Ortaköy'de kurulan Or Hayim Ziraat Mektebi, 1899 yılında Manisa Akhisar'da kurulan Or Yehuda Ziraat Mektebi olmuştur (Togral, 2022).

Şekil 2.4 : Yafa Ziraat Mektebi, 1870ler (Url-3).

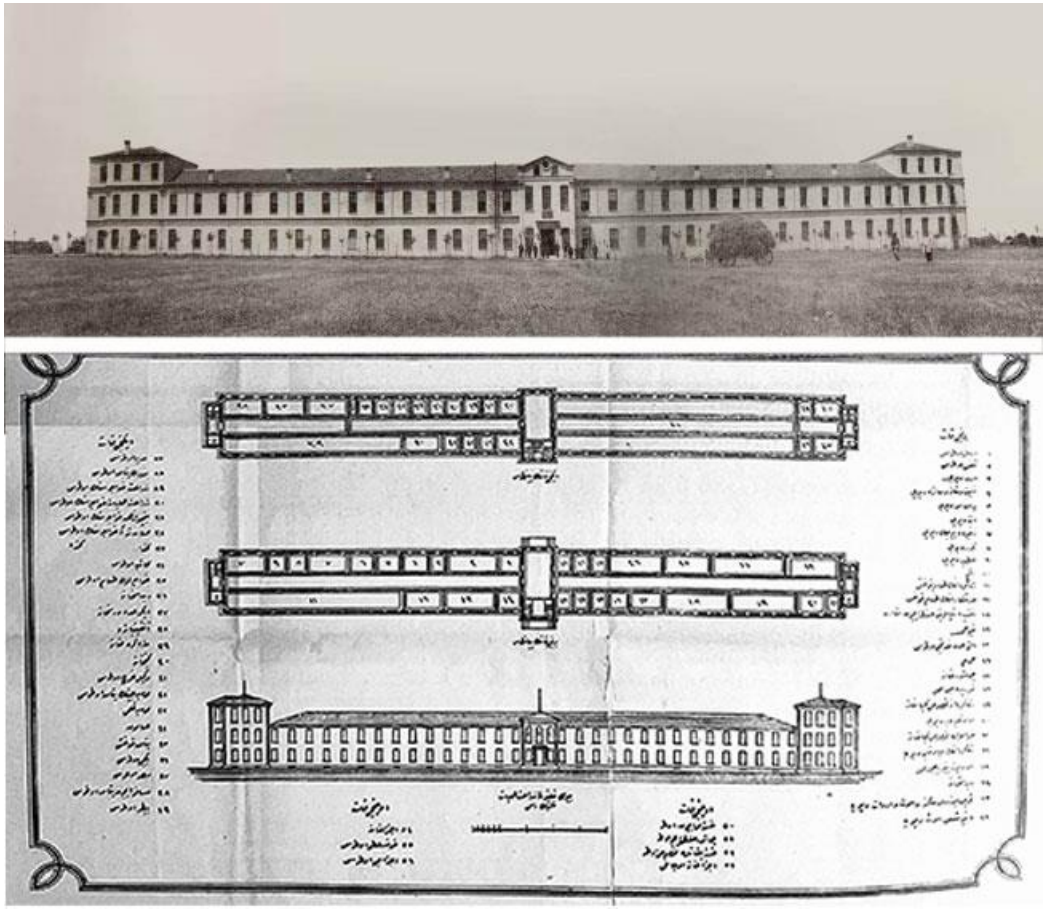
Gayrimüslimlere ait ziraat mektepleri Yahudi cemaati ile sınırlı değildir. 1860 yılında Yedikilise (Van) Ermeni Ziraat Mektebi (Url-4), 1865 yılında Alman Ziraat Mektebi, 1877 yılında Muş Ermeni Ziraat Mektebi, 1878 yılında Kağızman (Kars) Ermeni Ziraat Mektebi, 1909 yılında Filistin Alman Ziraat Mektebi, 1910 yılında Selanik Amerikan Ziraat Mektebi açılmıştır (Nurullah Kırkpınar Kişisel Arşivi).

Diğer taraftan Osmanlı Devleti bünyesinde de ziraat mekteplerinin sistematik şekilde yaygınlaşmasının öncüsü olan Halkalı Ziraat Mektebi açılmıştır. Mektep için; Fransız

[10] Yafa, Osmanlı idaresinde Gazze sancağına bağlı bir sahil kasabasıdır (Url-5).
[11] Yafa Ziraat Mektebi, günümüzde gençlik köyü ve yatılı tarım lisesi olarak kullanılmaktadır (Url-6).

Gırınyon Ziraat Mektebi mezunu ilk Ziraat Müdürü Amasyan Efendi önderliğinde, mektebi istemeyenlere göre az sayıda insanın çabalarıyla kurulmuştur (Cengiz ve diğ., 2011).

Öncelikle uzun uğraşlar sonucunda 1883 yılında hocalarının rahat gelip gidebileceği verimli topraklara sahip 6500 dönümlük Halkalı Çiftliğinin arazisi satın alınmış, Halkalı Ziraat Mektebi'nin mimari projesi saray mimari Raimondo D'Aronco tarafından hazırlanmıştır (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 : Halkalı Ziraat Mektebi ve Raimondo D'Aronco tarafından hazırlanan mimari projesi, 1880ler (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90425/1; Cengiz ve diğ., 2011; düzenleyen Marmara, 2025).

Ardından Ticaret Nezaretine bağlı kurulan hazırlık komisyonu yürütücülüğünde ve Ziraat Bankasının destek programları ile 1884 yılında inşaata başlanmıştır. Fakat mevcut bütçenin ancak birinci etaba yetmesi sonucunda inşaata iki yıl ara verilmiştir.

Ardından 1886 yılında ikinci komisyon kurularak bina tamamlanmıştır[12] (Cengiz ve diğ., 2011).

Halkalı Ziraat Mektebi'nin ilk öğrencileri, 1889 yılında Tıbbiye Mülkiyesinden Baytar Mektebi'ne geçen 25 öğrenciden 19'unun 1891 yılında inşaatı biten ziraat mektebine yatılı olarak geçiş yapması ile sağlanmıştır. Yeni kayıtlı öğrenciler ise ilk olarak 1892 yılında alınmıştır. Açılış töreni de yeni öğrenciler zamanında yapılmıştır (Cengiz ve diğ., 2011).

Böylece yüksek zirai eğitim veren Halkalı Ziraat Mektebi ile Osmanlı zirai eğitiminin sistematik şekilde yaygınlaşmasını sağlayacak temel oluşturulmuştur[13]. Bu dönemde ilk olarak 1884 tarihli "Büyük Halkalı Ziraat ve Ameliyat Mektebi Nizamnamesi", sonrasında 1891 tarihli "Nazarî ve Amelî Hamidiye Ziraat Mektepleri Nizamnamesi", ardından 1903 tarihli "Halkalı Ziraat ve Ormancılık Mekteb-i Âlisi Nizamnamesi" ve son olarak 1912 tarihli "Tedrisat–ı Ziraiye Nizamnamesi" hazırlanmıştır. Böylece ziraat mektepleri için sistematik bir yapı kurulmuş ve bir bütün şeklinde ele alınarak derecelendirilmiştir (Kadıoğlu, 2005; Yıldız, 2012).

Osmanlı dönemindeki ziraat mektepleri, en genel tanımıyla beş seviyede kategorize edilmiştir: yüksek okul (mekaitib-i âliye), ameliyat mektepleri, çiftçi mektepleri, amele mektepleri ve özel amaçlı ziraat mektepleri (mekaitib-i mahsusâ-i ziraiyye) (MM ZC, 16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87; Kadıoğlu, 2005).

Yüksek okul, onyedi-yirmiiki yaş aralığındaki öğrencilerden birinci sınıf ziraat memurları ve ziraat mekteplerinde görevlendirilecek öğretmenler yetiştirmek; ameliyat mektepleri, onbeş-yirmi yaş aralığındaki öğrencilerden ikinci sınıf ziraat memurları ve çiftlik müdürleri yetiştirmek; çiftçi mektepleri, onbeş-onsekiz yaş aralığında çiftçi çocuklarını yetkin ziraat ve çiftçi liderleri olarak yetiştirmek, fenni ziraatın pratik olarak öğretilmesi ve temel medeni bilgiler vermek; amele mektepleri, çiftliklerde çalışacak otuz yaşını aşmamış işçilere modern tarım yöntemlerini ve tarımsal sanayi aletlerini pratik bir şekilde öğretmek; özel amaçlı ziraat mektepleri ise

[12] İkinci komisyonun üyeleri arasında Mehmet Ali Bey adında bir müşavir anılmakta ve aynı kişinin mektebin hayvan hastalıkları ile mücadele komisyonunda da görev aldığı belirtilmektedir (Ergin, 1977). Bu zatın Kepsut Ziraat Mektebi yetkililerinden Müşavir Mehmet Ali Bağana olup olmadığı ile ilgili somut bir veriye ulaşılamamıştır. Çalışmanın 3.2 bölümünde Bağana ile ilgili detaylı bilgiye yer verilmiştir.

[13] Halkalı Ziraat Mektebi, günümüzde İstanbul Sabahattin Zaim Üniversite tarafından kullanılmaktadır.

tarımın çeşitli dallarında özelleşmiş eğitim vermek, özellikle tarımsal sanayi ile ilgili bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla açılmıştır (Çizelge 2.2) (MM ZC, 16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87; Kadıoğlu, 2005).

Çizelge 2.2 : Yüksek ziraat okullarında okutulan dersler (Kadıoğlu, 2005; Toruk, 2013).

Temel dersler	Mesleki dersler
Bitki Sınıflandırması	Ziraat Sanatları
Fizyoloji	Bitki Hastalıkları
İktisat	Bağcılık
Mekanik	Hayvan Anatomisi
Ölçme	Tarım Aletleri
Felsefe	Tarım Ekonomisi
Hukuk	Ağaç Yetiştiriciliği
Hesap	Ormancılık
Geometri	Hayvanat
Coğrafya	Böcekçilik
İstatistik	Haşarat
Dini İlimler	Veterinerlik
Halk Sağlığı	Muhasebe
Fransızca	Tavukçuluk
Güzel Yazı	Arıcılık
Madenler ve Jeoloji	Kimya
	Bahçıvanlık
	Arazi Geometrisi
	Arazi Temizliği ve Sulama
	Klimatoloji
	Besicilik
	Atçılık

Özel amaçlı mekteplerin konuları; bağcılık, bahçıvanlık, bahçecilik, konservecilik, çobanlık, sütçülük, ipek böcekçiliği, balıkçılık, tavşancılık, arıcılık, şarap yapımı, zeytincilik (Şekil 2.6), su temini ve dağıtımı gibi konularda çeşitlenirken diğer mekteplerde temel ve mesleki derslerin bir arada verildiği kapsamlı bir program uygulanmıştır (MM ZC, 16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87; Kadıoğlu, 2005).

Şekil 2.6 : Mehmet Akif Ersoy ve hocası Mikail Çilingiryan'ın zeytincilik ders notlarından birlikte ürettikleri 1913 tarihinde basılan kitabından bölümler (Tarım ve Orman Bakanlığı Kütüphanesi)

Okullardaki eğitim süreleri; yüksek okulda dört yıl, ameliyat mekteplerinde üç yıl, çiftçi mekteplerinde iki veya üç yıl, amele mekteplerinde iki yıl ve özel amaçlı ziraat mekteplerinde ise konuya göre süre belirlenerek düzenlenmiştir. Tümü Osmanlı tebaasından yatılı veya gündüzlü öğrencilerden kimi ücret vererek kimi de okuldan ücret alarak okumuştur. Ayrıca dereceye giren mezunlara ödül, başarılı öğrencilere yurtdışı eğitim bursları, amele ve çiftçi mekteplerinden mezun olan öğrencilere sermaye amacıyla teşvik verilmiştir (Kadıoğlu, 2005; Yıldız, 2012).

Bu dönemde tüm kategorilerde toplam ziraat mektebi sayısı yaklaşık 50-60 adete ulaşmıştır. Yüksek okul, İstanbul (Şekil 2.5) ve Selanik (Şekil 2.7)'te açılmış ve Bağdat ve Beyrut'ta da açılması düşünülmüş; ameliyat mektepleri, Bursa[14] (Şekil 2.8), İzmir, Ankara[15] (Şekil 2.9) ve Adana'da açılmış, Erzurum, Mamuretülazize (Harput), Aydın, Bağdat, Suriye, Edirne, Yanya (Yunanistan), Kosova'da da açılması düşünülmüş; çiftçi mektepleri Kepsut, Antalya, Halep, Hama ve Siroz ve Silmiye'de

[14] Bursa Ziraat Mektebi, günümüzde Hamidiye Tarım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olarak kullanılmaktadır

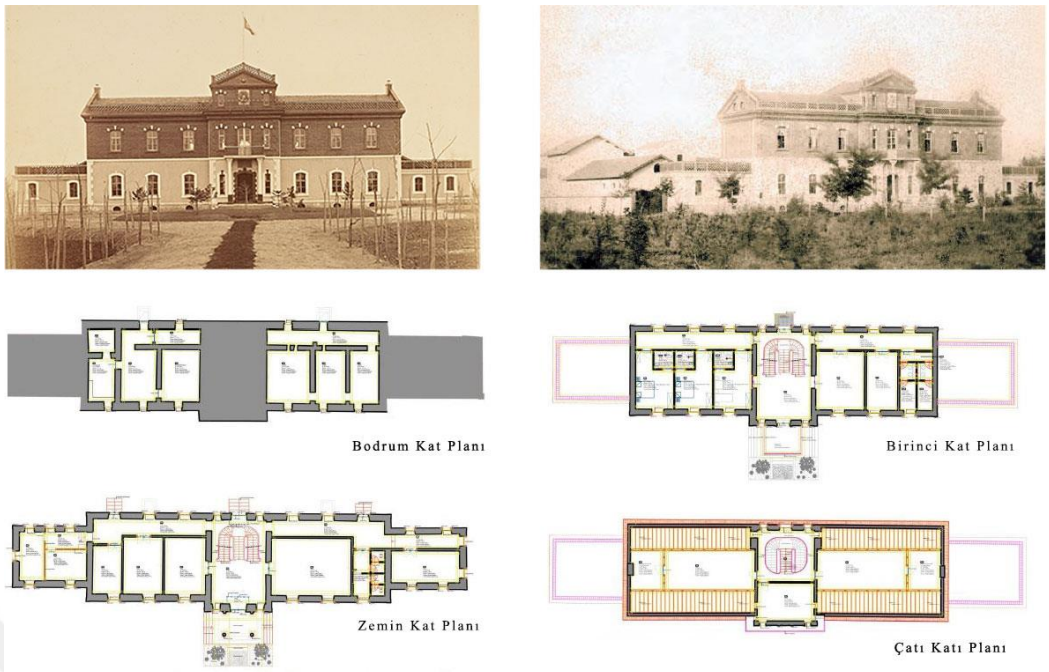
[15] Ankara Ziraat Mektebi, günümüzde Meteoroloji Genel Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır.

açılmış, Kosova ve Manastır'da da açılması düşünülmüş; amele mektepleri, Kastamonu ve Trablusgarp (Libya) 'ta, ayrıca numune tarları mektebe dönüştürülerek Halep, Sivas[16] (Şekil 2.10) ve Erzurum'da açılmış ve Kosova ve Manastır'da da açılması düşünülmüş; özel amaçlı ziraat mektepleri, İzmir'de bağcılık, bahçıvanlık, ipek böcekçiliği ve şarap yapımı üzerine bir okul ve Bursa[17] (Şekil 2.11; 2.13), Selanik, Antakya, Amasya, Beyrut (Lübnan), Gaziantep, Elazığ, Gümüşhane'de ipek böcekçiliği okulu açılmış; ileride ise İstanbul'da bahçıvanlık, bağcılık, bahçecilik ve balıkçılık; İzmit'te tavşancılık; Ankara'da arıcılık; Cezayir'de bahçıvanlık ve bahçecilik; Konya ve Adana'da su temini ve dağıtımı; Kırkkilise (Kırklareli)'de şarap yapımı; Van'da bahçıvanlık ve konservecilik; Trablusgarp ve Antalya'da bağcılık; Trabzon, Halep, Erzurum, Manastır, Yanya, İzmit, Ankara[18] (Şekil 2.12), Diyarbakır, Suriye, Edirne ve Trablusgarp'ta sütçülük, Van, Bağdat, Mamuretülaziz, Adana, Suriye ve Diyarbakır'da ipek böcekçiliği okulları düşünülmüştür. Ayrıca Hicaz, Basra, Musul, Bitlis, Bingazi (Libya) ve Zor (Suriye)'de bulunan ziraat mekteplerinden de bahsedilmiştir (MM ZC, 16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87).

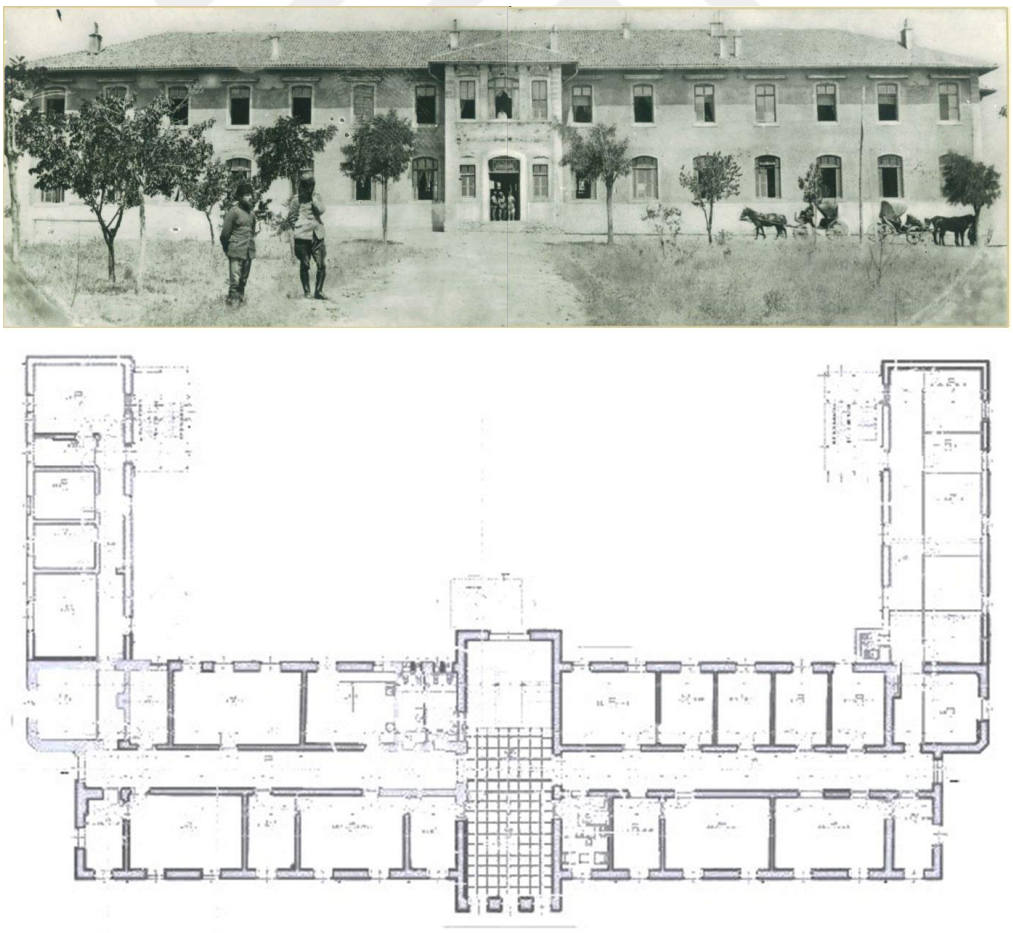

Şekil 2.7 : Selanik Ziraat Mektebi, 1880lar (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90852/48).

[16] Yok olan Sivas Ziraat Mektebinin tescilli alanına günümüzde müze işlevleriyle zenginleştirilerek Hamidiye Millet Bahçesi yapılmıştır.
[17] Eşrefiler caddesinde bulunan okul, Anadolu İmam Hatip Lisesi olarak kullanılmaktadır.
[18] Ankara Çoban Mektebi, günümüzde Milli Mücadele Müzesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 2.8 : Bursa Hüdavendigar Hamidiye Ziraat Mektebi, 1890lar (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90852/28, NEKYA90456/1; Gültekin, 2024; düzenleyen Marmara, 2025).

Şekil 2.9 : Ankara Ziraat Mektebi, 1919 ve günümüzdeki kat planı (Deniz ve diğ., 2012; Gültekin, 2024; düzenleyen Marmara, 2025).

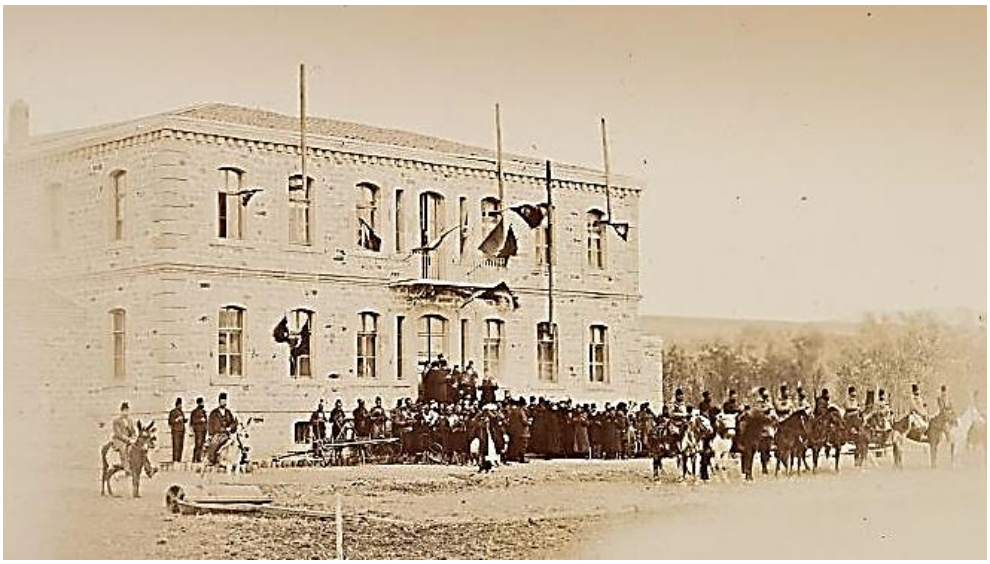

Şekil 2.10 : Sivas Ziraat Mektebi, 1892 (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90852/22).

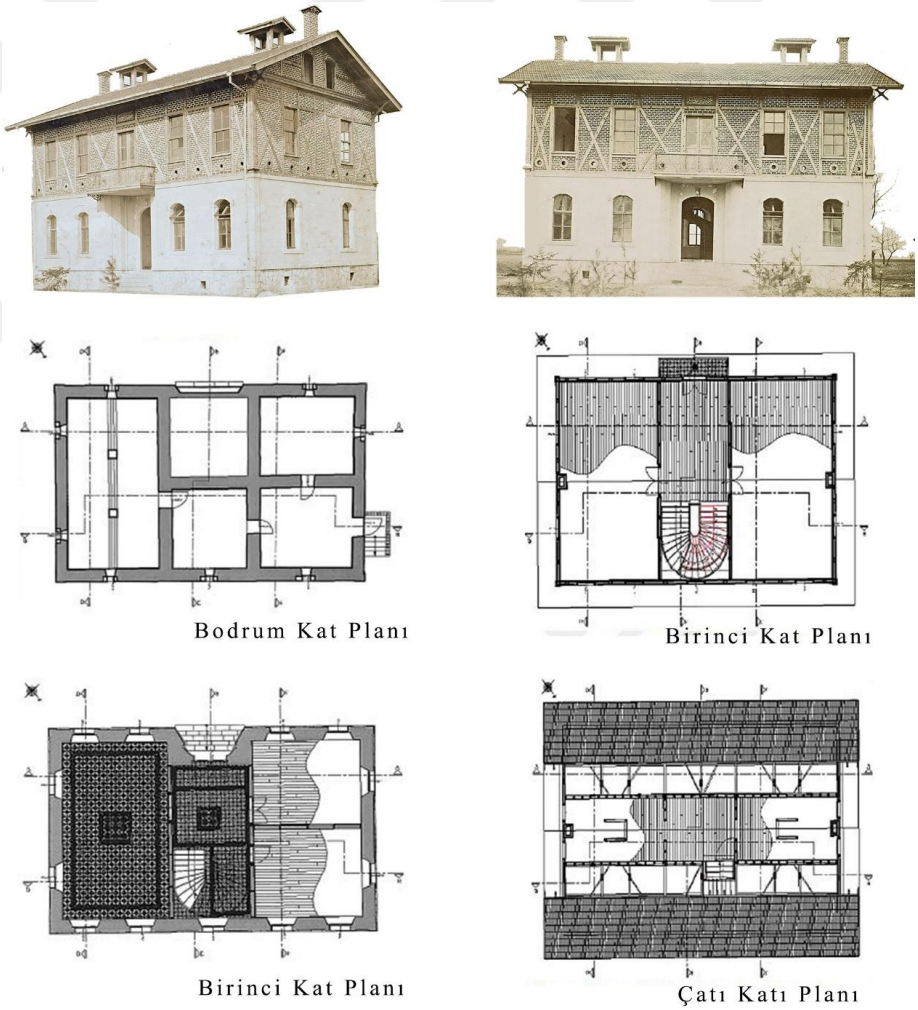

Şekil 2.11 : Eşrefiler mahallesindeki Bursa İpek Böcekçiliği[19] Okulu, 1880ler (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA91316/1).

[19] Dış borçlar için alacaklılara tahsis edilen gelirler arasında olan ipek ve koza vergisi sebebi ile ipek böcekçiliğine önem verilmiştir (Kadıoğlu, 2005).

Şekil 2.12 : Ankara Çoban Mektebi'nin resmi açılış töreni, 1898 (Gültekin, 2024).

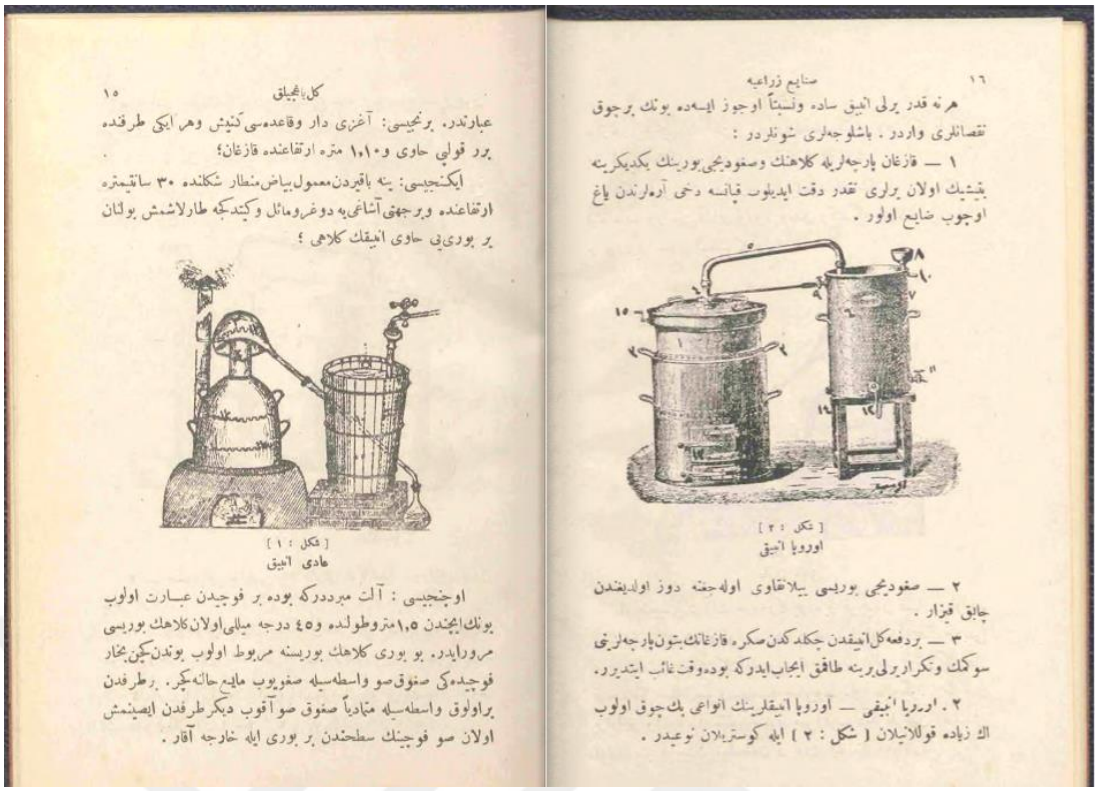
Şekil 2.13 : Bursa Hüdavendigar Hamidiye Ziraat Mektebi bünyesindeki İpek Böcekçiliği Mektebi, 1880ler ve kat planları (Harir Darü't Tahsili) (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA779-73/51-52; Gültekin, 2024; düzenleyen Marmara, 2025).

Ziraat mektepleri dışında benzer amaçlara hizmet eden baytar mektepleri, baytar-ı tatbikât ve orman ameliyat mektepleri kurulmuştur. Mektepler ile ortak faaliyetler yürüten diğer tarım ve hayvancılık kuruluşları ise şunlardır: Çiftlikler, fidanlıklar, Amerikan asma fidanlıkları[20], numune ve tecrübe tarlaları, ziraat aletleri depo ve satış birimleri (alat-ı ziraiyye depoları), demirhaneler, ziraat araştırma merkezleri (tetebbuat-ı ziraiyye merkezleri), hayvan depoları ve biyoloji haneler. Öte yandan henüz idare edebilecek memur olmadığı için tek bir hara açılabilmiştir (MM ZC, 16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87).

Devlet kurumları dışında özel bir yere sahip yardım amaçlı bir organizasyon ise kimsesiz çocuklara zirai eğitim veren Kalender Ziraat Yurdu olmuştur. Yurt, Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından 1917 yılında Beyoğlu semtindeki Firuzağa'da kurulmuş, 1931 yılına kadar da yetim çocukları öncelikle ziraat ve sonrasında çeşitli zanaatlarda meslek sahibi yapmıştır. Kendi ürünlerinin satışları ve çeşitli cemiyetlerin de bu faaliyetlere maddi destek sağlamasıyla dershane, ticarethane, kümes, samanlık, ahır, çiçek tarlaları, turfancılık tesisi hatta tenis oynanan bir saha gibi gerekli mekanlar oluşturulmuştur. Buralarda ortalama 100 çocuğa meyvecilik, sebzecilik, çiçekçilik, bağcılık, bahçıvanlık, arıcılık, tavukçuluk, yoğurtçuluk gibi eğitimler verilmiştir (Sarıkaya, 2012).

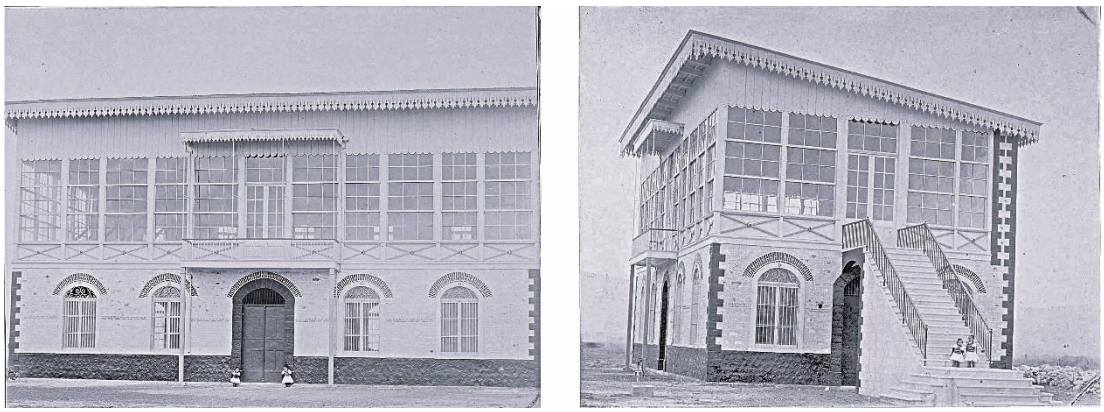
Osmanlı döneminde kız çocuklarının eğitimi, Tanzimat öncesinde sıbyan mekteplerinde temel dini eğitim ile sınırlanmıştır. Reformların akabinde ise çeşitli mesleklere yönelik kız okulları açılırken ziraatla ilgili açılmamıştır. 1839 yılında ebelik okulu ve 1859 yılında ilk rüştiyenin açılmasının ardından 1869 yılındaki Maarif-i Umumîye Nizamnamesi ile kız çocuklarının eğitimi önem kazanmış ve kız öğretmen okulları (dârülmuallimat) kurulmuştur. Kız öğretmen okullarında 1914–1915 yıllarında ziraat ve bahçıvanlık dersi programa eklenmiş, dört ve beşinci sınıflarda birer saat olarak okutulması kararlaştırılmıştır. Ancak 1919-1920 ders yılında zirai uygulamalar için uygun yer bulunamadığından programdan kaldırılmış ve geriye bu ders için İhsan Efendi (Onnik) tarafından kaleme alınarak 1915 yılında basılmış "Kadınlara Ameli Sınayi-i Ziraiye Dersleri" kitabı kalmıştır (Şekil 2.14) (Bilir, 2020).

[20] 1887 yılında bağlarda görülmeye başlayan filoksera hastalığının önüne geçmek amacıyla kurulmuşlardır (Kadıoğlu, 2005).

Şekil 2.14 : "Kadınlara Ameli Sınayi-i Ziraiye Dersleri" kitabından bir bölüm, 1910lar (Url-7).

Diğer yandan ziraat alanına yakın bir konu olan halı ve diğer yerli dokuma ürünleri konusunda 1899 yılında kadınlar için Aydın Tepeköy Çiftliğinde bir okul açılmıştır (Şekil 2.15).

Şekil 2.15 : Tepeköy Çiftliği'nde dokuma işleri öğretilen kadın okulu, 1890lar (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90485/5-6; düzenleyen Marmara, 2025).

Osmanlı Devleti, zirai eğitim faaliyetlerini geliştirirken 1905 yılında Roma'da kurulan ve dünya genelinde faaliyetleri olan Roma Beynelmilel Ziraat Enstitüsüne katılarak ziraat alanında uluslararası iş birliğine adım atmıştır. Enstitü; dünya genelinde tarım ve gıda durumunu takip etmek, bilgi toplamak ve yayınlamak amacıyla faaliyet göstermiştir (Esirgen, 2022).

Uluslararası gelişmelerin akabinde 1909 yılında Ziraat ve Orman ve Maadin Nezaretince görüşülen, Orman ve Maden kanunları ve düzenlemelerini içeren Maden Kanunnamesinde; tarım ve veterinerlik alanında merkezî bir idare kurulması, Orman Mektebi'nin açılması ve Zaıbıta-i Sıhhiye-i Hayvaniye (Hayvan Sağlığı Denetleme Kurulu) talimatnamesinin uygulanmasına dikkat edilmesi, memur ve maden mühendisi yetiştirmek üzere Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi ve yeni tarım aletlerinin kullanılması, gerekli vilayetlerde tarım kuruluşlarının kurulması ve Rumeli'de olduğu gibi Anadolu vilayetlerinde de aygır depoları ve numune çiftlikleri kurulması, sergiler ve müsabakalar düzenlenmesi, tarım ürünleri ve hayvanlarda görülen hastalıklarla mücadele ve ormanların korunması konularına yer verilmiştir (MM ZC, 13.01.1909, Devre:1, Cilt:1, İctima:11).

Tüm bu modern bilimsel yöntemlerle birlikte ziraatın gelişmesi için alınması gereken önlemler; ziraatın itibarını arttırmak, güvenlik, ulaşım olarak sıralanmış; sigorta sistemi, çiftçiye faizle para veren şirketler, kooperatif konularına dikkat çekilmiştir (MM ZC, 16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87).

Gelişme kaydedilirken Osmanlı Devleti işgali yaşamış ve ziraat yapılamaz hale gelmiştir. Yapabilenlerin ürünleri ise düşman tarafından istila edilmiştir (TBMM ZC, 07.08.1920, Devre:1, Cilt:3, İctima:44). Hayvancılık sekteye uğramış, damızlık hayvanlar bile kesilmiştir (TBMM ZC, 11.05.1922, Devre:1, Cilt:20, İctima:42).

Millî Mücadele döneminde birkaç okul ile beraber ziraat mekteplerinin öğretmen ve öğrencilerinin de askerlik hizmetleri eğitim sürelerinde ertelenmiş, okullara maddi destek savaş halinde de sürmüş ve bu okullar resmiyette eğitime devam etmiştir. (TBMM ZC, 30.01.1921, Devre:1, Cilt:7, İctima:140). Ancak savaş ortamında eğitim devam ettirilememiştir, bu okullar ihtiyaç duyulması halinde Kuvâ-yı Millîye birlikleri tarafından toplanma ve konaklama amacıyla kullanılmıştır. Örneğin, Ankara Ziraat Mektebi'ni Atatürk ve Halide Edip Adıvar'ın da aralarında olduğu arkadaşları tarafından karargâh olarak kullanılmış ve bir süre burada konaklamışlardır (Aysal, 2007). Tez konusu olan Kepsut Ziraat Mektebi de karargâh olarak kullanılmıştır (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:139, gömlek:995, sıra:8).

2.1.2 Cumhuriyet dönemi zirai eğitim (1922-1930)

Osmanlı Devleti döneminde olduğu gibi Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde başlıca geçim ve servet kaynağı olarak tarım düşünülmüş; sektörün ilerlemesi ve gelişmesi

Cumhuriyet'in en önemli hamleleri arasında yer almıştır. Bu kapsamda Cumhuriyet'in hedeflediği mutluluk ve refahı ülkeye ulaştıracak en önemli kaynaklardan biri olarak değerlendirilmiştir. Tarımsal ürünlerin üretimi ile birlikte ihracatı da düşünülerek bu alana öncelik verilmiş ve tarım, topyekûn kalkınma aracı haline getirmiştir (TBMM ZC, 15.05.1920, Devre:1, Cilt:1, İctima:16; 22.05.1920, Devre:1, Cilt:1, İctima:19; 30.11.1920, Devre:1, Cilt:6, İctima:106; 19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103).

23 Nisan 1920 tarihinde kurulan Büyük Millet Meclisi (BMM), işgalin devam etmesine rağmen savaş sebebi ile ziraattan yoksun ve dayanaksız kalan halkın durumunu gündeme getirmiştir. Meclisteki değerlendirmeler sonucunda halkın ihtiyaçları; köyleri yeniden imar etmek, vergi düzenlemeleri, sermaye amacıyla verilecek destekler, tohum ve hayvan dağıtımı, modern araç-gereç tedariği, modern ziraat bilgisinin üretilip yaygınlaştırılması olarak tespit etmiştir (TBMM ZC, 07.04.1921, Devre:1, Cilt:9, İctima:17).

Şekil 2.16 : Kepsut Ziraat Mektebi ve bir grup, 1923 (Ayhan ve diğ., 2004).

Millî Mücadele sonucunda işgalcilerin ülke topraklarından çekilmesinin ardından tespit edilen ihtiyaçlar karşılanmaya başlanmıştır. Öncelikle ziraat faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgelerden seçilerek ziraat mektepleri tekrar açılmıştır. İlk olarak 1922 yılında Kepsut[21] (Şekil 2.16), İzmir (Bornova) (Şekil 2.17) ve Edirne Ziraat Mektepleri eğitime başlatılmış ve aynı yıl içinde diğer ziraat mektepleri de devam ettirilmiştir.

[21] Kepsut Ziraat Mektebi, günümüzde "Cumhuriyet'in ilk ziraat mektebi" şeklinde aktarılmaktadır. Ancak Edirne ve İzmir Ziraat Mekteplerinden önce açıldığına dair bir kaynak bulunamamıştır.

Diğer mektepler; İstanbul (Halkalı), Ankara, Bursa, özel idareler bünyesinde Sivas ve Kastamonu (Şekil 2.18) Ziraat Mektepleridir (TBMM ZC, 30.07.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:83; Kırkpınar, 2024).

Şekil 2.17 : İzmir Ziraat Mektebi, 1920ler (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_024466).

Şekil 2.18 : Kastamonu Ziraat Mektebi, 1920ler (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_016675).

Ziraat meselesinin iktisadi olarak ele alındığı ilk dönemde ziraat mekteplerinin açılması İktisat Vekâleti ve Ziraat Bankası koordinasyonunda gerçekleştirilmiştir (TBMM ZC, 11.07.1921, Devre:1, Cilt:11, İctima:49). Açılan ziraat mektepleri, İktisat Vekâletine bağlanarak idare, öğrencilerin seçimi, öğretmenlerin tayini ve denetlenmeler İktisat Vekâleti tarafından sağlanmıştır (TBMM ZC, 26.11.1923, Devre:2, Cilt:3, İctima:58). Bütçe ve sermaye meseleleri ise Ziraat Bankasına

verilmiştir (TBMM ZC, 29.06.1922, Devre:1, Cilt:21, İctima:65). 1924-1928 yıllarında okullarla Ziraat Vekâleti, 1931 yılına kadar ise İktisat Vekâleti ilgilenmiştir (Kırkpınar, 2024). Tüm bu süreç içinde Maarif Vekâletinin mekteplerle ilgili hiçbir yetkisinin olmaması da zaman zaman eleştirilmiştir (TBMM ZC, 24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90).

Ziraat mekteplerindeki görevliler; müdür, müdür vekili, müdür muavini, muallim, aynıyat muhasebe memuru, makinist, muid (dersleri tekrar eden yardımcı öğretim görevlisi) ve imam olarak belirtilmiştir (TBMM ZC, 01.06.1924, Devre:2, Cilt:8, İctima:26). Görevliler arasında yabancı uzmanlar da yer almıştır (TBMM ZC, 12.03.1925, Devre:2, Cilt:15, İctima:76). Ayrıca 1927 yılında görev yapan 95 öğretmenden 18'i Avrupa'da olmak üzere 65'i yüksek eğitim görmüş, 28'i tali ziraat mektebi mezunudur[22] (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Ziraat mekteplerinin bünyesinde bulundukları bölgenin ihtiyacına göre özel amaçlı kurslar ve ithal edilen ekipmanlar vasıtasıyla halka tarım bilgisi ve mekanik çalışma prensiplerinin öğretilmesi için makinist sınıfları açılmıştır (TBMM ZC, 24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90). Makinist sınıfı, ilk olarak Eylül 1922 tarihinde Ankara Ziraat Mektebi'nde yatılı eğitim görecek ve mezun olduklarında üç sene Ziraat Bankası himayesinde çalışacaklarını taahhüt eden 22 öğrenci ile eğitime başlanmıştır[23] (TBMM ZC, 02.07.1922, Devre:1, Cilt:21, İctima:67). İleriki yıllarda Adana başta olmak üzere diğer ziraat mekteplerinde de makinist sınıfları açılmıştır. Makinist sınıflarının faaliyetlerinin artmasıyla atıl kalmış ve tamir edilemez sanılan makinalar çalışır vaziyete getirilmiş ve ziraat mekteplerinde kullanılmıştır (TBMM ZC, 03.07.1922, Devre:1, Cilt:21, İctima:68).

Makinist sınıflarında öğrenciler yetiştirilmeye başlanmıştır fakat Adana, Tarsus gibi birkaç yer hariç ziraatta hâlâ sapanla iş yapılmaktadır (TBMM ZC, 14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53). Bu sebeple Ziraat Bankası Avrupa'dan ziraat aletleri, makine, otomobil, kamyon ve traktörler getirtmiştir[24] (TBMM ZC, 09.06.1926,

[22] Eklerde yer alan Şekil C.2'de okul okul ayrı olarak kaç öğretmen olduğu görülmektedir.
[23] Makinist sınıflarına başvuran öğrenci sayısı gün geçtikçe artmış ve 1925 yılında öğrenci seçmeleri için kontenjanlarının altı yedi katı başvuru olmuştur (TBMM ZC, 05.02.1925, Devre:2, Cilt:13/1, İctima:48).
[24] Ülkemizde odun ve kömürle çalışan makineleri teşvik etmek amacıyla fabrikaya özellikle Doyç motoru sipariş edilmiştir (TBMM ZC, 19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103). Bu motor, dönemi için dünyaca ünlü Deutz-Fahr markasının, kömürü gaz haline dönüştürerek çalışan gazojenli motorudur (TBMM ZC, 19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103). Ayrıca 1930 yılında tüm traktör ve

Devre:2, Cilt:26, İctima:117). Bunlar Macaristan üzerinden getirilen son model Alman malı ekipmanlardır; fakat o dönemde bu demirbaşların teknik bilgisine sahip uzman yoktur ve Macaristan'dan ustabaşıları ve iki adet makinist getirtilmiştir (TBMM ZC, 19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103).

Şekil 2.19 : Konya Ziraat Mektebi, 1920'ler (Url-8).

Cumhuriyet ilan edilmeden hemen önce ülkenin ekonomik bağımsızlığını kazanması amacıyla 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihinde toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde ziraat mektepleri konusu da görüşülmüştür. Yapılan görüşmede zirai eğitim veren mektepler: yüksek okul (mekteb-i âli) derecesinde Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi ve ortaokul derecesinde tali mıntıka ziraat mektepleri olarak Bursa, Adana, Ankara, Kastamonu, Sivas, Konya (Şekil 2.19), Erzurum, İzmir[25], Edirne, Kepsut, Erzincan[26], Çorum (Şekil 2.20), Beykoz Ziraat Mektepleri olarak sayılmıştır (Ziraat Vekâleti Mecmuası; 1924 Kırkpınar, 2024). Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi'nin aynı program üzerine devam ettirilmesi, tali (ikincil) ziraat mekteplerinin programının yeniden düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu karar doğrultusunda tali ziraat mekteplerinin sorunlarının tartışılıp dersler ve uygulamalar ile ilgili yeni bir düzenlemeler yapılması düşüncesiyle Ziraat Vekâleti tarafından eğiticilerden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyonda ziraat mektepleri müdürleri ve Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi eğitimcileri,

pullukların ağır yağ yakan veya gazojenli traktörler ile değiştirilmesi kararlaştırılmıştır (TBMM ZC, 10.06.1930, Devre:3, Cilt:20, İctima:74).

[25] Günümüzde Ege Üniversitesi İİBF Dekanlığı olarak kullanılmaktadır.

[26] Erzincan Ziraat Mektebi, 1939 depreminde yıkılmıştır (Kırkpınar, 2025).

Halkalı Ziraat Mektebi Âlisi'nde bir araya gelerek çalışmıştır. Bu çalışma sonunda tali ziraat mekteplerinin daha çok uygulamaya dayalı ameli eğitim verilecek programları, günün ihtiyaçlarına göre oluşturulmuştur (Akşam, 13.02.1926).

Şekil 2.20 : Çorum Ziraat Mektebi, 1920ler (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_025955).

1924 yılına gelindiğinde ise Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi'nin bulunduğu yüksek okul derecesine Ankara Ziraat Mekteb-i Âlisi de eklenmiş (Çizelge 2.3); diğer ziraat mektepleri ziraat mektebi ve tali mıntıka ziraat mektebi olarak ayrılmıştır (Çizelge 2.4). Ankara, Konya, Çorum, Sivas'ta bulunanlar ziraat mektepleri; İstanbul, Adana, Erzincan, Edirne, Bursa, Kepsut (Karasi), İzmir, Kastamonu'da bulunanlar orta tali mıntıka ziraat mektepleri olarak sayılmıştır (TBMM ZC, 01.06.1924, Devre:2, Cilt:8, İctima:26, 14.07.1931, Devre:4, Cilt:3, İctima:27). Bunlara ek olarak 1927 yılında Erzurum Ziraat Mektebi açılmıştır (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Çizelge 2.3 : Halkalı Ziraat Mektebi'nde okutulan dersler (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Temel dersler	Mesleki dersler
Hesap	Ziraat
Geometri	Hayvancılık
Trigonometri	Bağcılık ve Şarapçılık
Teknik Resim	Tarım Aletleri ve Mekanik
Fransızca	Ağaç yetiştiriciliği
Türk Coğrafyası	Veterinerlik
Ekonomi	Arıcılık
Mekanik	Böcekçilik
Organik ve İnorganik Kimya	Sebzecilik ve Konservecilik
Zooloji	Sekreterlik
Botanik	Muhasebe
Fizik	İnşaat
Jeoloji	Kimya
Meteoroloji	Sütçülük
Bitki Sınıflandırması	Bitki Sağlığı
	Tavukçuluk
	Bakteriyoloji
	Çiçekçilik
	Kahvecilik
	Evcil Hayvan Sağlığı
	Teknoloji
	Tarım Politikaları

Ziraat mekteplerinde uzun dönem öğrencilerin dışında halkın eğitimine yönelik faaliyetler de düşünülmüştür. Bağcılık, bahçıvanlık, ipek böcekçiliği gibi konularda ilgili kitapçıkların da dağıtıldığı 15-20 günlük kurslar açılmıştır (TBMM ZC, 02.12.1925, Devre:2, Cilt:20, İctima:18). Bu kurslar köy enstitüleri ve halkevlerine temel oluşturmuş, halkın zirai eğitimi buradaki derslerle ilerlemiştir. Örneğin Balıkesir Halkevinde bağcılığa vakıf bir öğretici tarafından bağcılara ders verilmiştir (Türk Dili, 26.08.1934).

Çizelge 2.4 : Tali Ziraat Mekteplerinde okutulan dersler[27] (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77; Ziraat Vekâleti Mecmuası, 1924).

Temel dersler	Mesleki dersler
Hesap	Ziraat
Geometri	Hayvancılık
Ölçme	Tarım Aletleri
Teknik Resim	Bağcılık
Fransızca	Meyvecilik
Türk Coğrafyası	Ormancılık
Uluslararası Ekonomi	Arıcılık
Türkçe	Böcekçilik
Organik ve İnorganik Kimya	Sebzecilik
Zooloji	Muhasebe
Botanik	Sütçülük
Fizik	Tavukçuluk
Jeoloji	Çiçekçilik
Meteoroloji	Sanayi
Hijyen ve Halk Sağlığı	

Ziraat mektepleri ile ortak faaliyetlerde bulunan diğer kurumlar; Baytar Mektebi Âlisi, Hayvan Sıhhiye Memurları Mektebi, Orman Mektebi Âlisi, Orman Ameliyat Mektebi, Pendik Bakteriyoloji hanesi, numune tarlaları[28], Amerikan asma ve diğer fidanlıklar, çiftlikler, bağlar, pamuk tohumu ıslah istasyonları, ipekböceği kışlatma istasyonları, serom ve distofajin darülistihzarları[29], tahlil haneler, hara ve aygır[30] depolarıdır (Çizelge 2.5) (TBMM ZC, 01.06.1924, Devre:2, Cilt:8, İctima:26, 18.05.1929, Devre:3, Cilt:12, İctima:66; 14.07.1931, Devre:4, Cilt:3, İctima:27, 15.05.1933, Devre:4, Cilt:15, İctima:50; 14.06.1934, Devre:4, Cilt:23, İctima:68).

[27] Tali ziraat mekteplerinde konservecilik ve kolonyacılık gibi dersler de verilmiştir (TBMM ZC, 24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90).
[28] Numune tarlaları, gerekli teknik ve yeniliklerin halka uygulamalı olarak öğretildiği yerledir (TBMM ZC, 13.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:98).
[29] Bakteriyoloji hane ve serom darülistihzarılarında önceden Avrupa'dan temin edilmek zorunda olunan veba, şarbon, raum gibi hastalıkları önlemek amacıyla aşılar üretilmiştir ve bu hastalıklar sınır komşularını da etkilediği için ortak mücadele adına işbirlikleri kurulmuştur (TBMM ZC, 14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53; 14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53).
[30] Büyükbaş hayvanların ıslahı için İsviçre, Macaristan ve Rusya'dan boğalar getirtilmiştir. Bunlar mevcut ineklerle çiftleştirilmiştir. Bazı eleştirilerek göre bu meselede yol alınamamış ve hayvanlarda gelişim sağlanamamıştır (TBMM ZC, 14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53).

Çizelge 2.5 : Cumhuriyetten önce ve sonra hayvan yetiştirme müesseseleri (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1).

	Numune Ağılı	İnekhane	Vilayet Aygır Deposu	Vekâlet Aygır Deposu	Hara
Önce	-	-	5	-	1
Sonra	4	5	47	6	3
Mevcut	4	5	52	6	4

Tüm bu yeni açılan modern kurumların beraberinde medreseler de devam ederken eğitimde ikilik oluşmuştur ve bu durumu gidermek amacıyla 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile askeri okullar hariç mesleki okullar da olmak üzere tüm okullar Maarif Vekâletine devredilmiş ve medreseler kaldırılmıştır[31]. Ancak ziraat mekteplerindeki zirai eğitim, özel bilgi gerektiren uygulamalardan oluştuğu için Ziraat Vekâletinden destek alınmıştır (Arı, 2002).

Ziraat Vekâleti desteğini arttırmak için 1926 yılında kendi bünyesinde Ziraat Meclis-i Âlisini kurmuştur. Bu meclisin görevi; tüm ziraat mekteplerinin programlarını incelemek ve düzenlemek; ülke tarımını planlamak ve tarımsal faaliyetlerin gelişimi ile ilgili konuları belirlemek; tarımsal alanları belirlemek ve özelliklerine göre değerlendirmek; tarımsal ürünlerin ve hayvancılığın ıslahı, gelişimi, artışı ve çoğalması için gereklilikleri incelemek ve organize etmek; tarımsal tesisler ve ziraat odalarını kurulmak ve görevlerini düzenlemek; yarışmalar düzenleyerek ödül, sergi, madalya ve plaketleri dağıtmak; tarımsal teşvikler ve ekonomik konularla ilgilenmek; vergi ve masraf tarifelerine dair projeler hazırlamak; bakanlığa sunulacak belgeleri düzenlemek ve değerlendirmek olarak belirlenmiştir. Meclis üyeleri arasında Osmanlı'dan beri uluslararası iş birliği yapılan Beynelmilel Ziraat Enstitüsü Türkiye temsilcisi de yer almıştır (TBMM ZC, 13.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:98).

Uluslararası ilişkilerde dikkat çeken bir diğer iş birliği; öğrenci, eğitimci ve memurların uzmanlık alanlarına göre araştırmalarda bulunmak üzere İktisat Vekâleti tarafından Amerika ve çeşitli Avrupa ülkelerine gönderilmesidir[32] (TBMM ZC,

[31] Bu dönemde davet üzerine Türkiye'de iki ay eğitim sistemiyle alakalı gözlemler yapan John Dewey'in iki raporundan da faydalanılmıştır. Dewey, mesleki okullarda bölgelerin gereksinimlerine göre tarım ve ticaret kursları açılmasını önermiştir (Akkutay, 1996).

[32] Yurtdışında eğitim görmekte olan öğrencilere devlet tarafından verilen bursun öğrencilere yetmediği zaman zaman dile getirilmiştir. Bu dönemde ücretsiz yatılı mekteplerde bir tali okuldaki öğrencinin yıllık masrafı 75-85 lira, yüksek okulda 163,97-170 lira iken Avrupa'da eğitime gönderilen öğrencilerin 100 liradır (TBMM ZC, 19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103).

14.03.1925, Devre:2, Cilt:15, İctima:77). Örneğin, 1928 yılında ziraat alanında 40-50 kişi yurtdışında eğitim görmektedir (TBMM ZC, 24.04.1928, Devre:3, Cilt:1, İctima:65). Bir seferinde Kepsut Ziraat Mektebi muallimlerinden Harun Bey, pamukçuluk konusunu incelemek üzere Amerika'ya gönderilmiştir (Hakimiyeti Milliye; 15.07.1930; Şekil D.3). Öte yandan bilimsel yöntemler kullanılarak geliştirilen tohumlardan ne tür karlar elde edildiği dünya çapında takip edilerek örnek alınmıştır (TBMM ZC, 14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53).

Ziraat, tüm konularıyla bilimle hareket edilmesi gereken bir alan olarak görülmüştür. Örneğin tarım ürünlerine zarar verdiği gerekçesiyle çekirge, fare ve domuzla mücadele edilmiştir. Fakat karga ile ilgili bir sonuca varılamamış, telefinin gerekli olup olmadığı tartışılmıştır. Bunun için kargaların hem tohum yediği hem de böcek yediği zamanlar midelerindekiler ele alınarak bir araştırma yapılmıştır. Sonucunda görülmüştür ki karganın yediği tohum, yediği böceğin zarar verdiği tohumdan daha azdır ve karga telefi için fetva çıkmamıştır (TBMM ZC, 14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53).

Ziraat mekteplerinde uygulamalı eğitimler sırasında üretilen ürünler ziyan edilmeden uygun yerlerde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Örneğin çam fidanları açılacak park alanlarına hediye edilmiştir (TBMM ZC, 20.04.1925, Devre:2, Cilt:18, İctima:107). Bazı ürünlerin satışı da yapılmıştır. Ankara Ziraat Mektebi'nde peynir, kaşar peynir, tereyağı ve yoğurt satılmıştır (TBMM ZC, 03.07.1922, Devre:1, Cilt:21, İctima:68). Ancak çok cüzzi miktarlar olmasından dolayı bütçe görüşmelerinde gelirleri sıfır olarak gösterilmiş ve bu durum tartışma konusu olmuştur (TBMM ZC, 26.11.1923, Devre:2, Cilt:3, İctima:58).

1927 yılına gelindiğinde ülke tarımının istenen seviyelerde olmadığı değerlendirilmiş, tarımın gelişimini engelleyen başlıca faktörün ülkenin tarımsal unsurlarının tespit ve potansiyeli saptanmadığından bilimsel bir program geliştirilmemesi olarak görülmüştür. Tespit edilmesi gereken tarımsal unsurlar; iklim koşulları, toprakların doğal ve kimyasal özellikleri, toprak hazırlama yöntemleri, ekim nöbeti yöntemleri, en uygun pulluk ve aletlerin şekil ve türleri, tarım tohumları ve bitki türleri, tohumların ıslahında izlenmesi gereken esaslar, en verimli tohumlar ve bitki türleri, meyve ağaçlarının bölgeleri ve özellikleri, çiftçilerin ekonomik faaliyetleri üzerinde büyük etkisi olan zararlı böcekler ve bitki hastalıkları, hayvan ırkları ve türleri, hayvanların ıslahı ve çoğaltılması için alınması gereken tedbirler, çayırlar ve hayvan yemleri, hayvan hastalıkları ve mücadele yöntemleri olarak sıralanmıştır. Bu unsurların göz

önünde bulundurulması ile oluşturulacak bilimsel yöntemlerin, tarım gücünü arttıracağı ve gelişimini destekleyeceği ön görülmüştür. Mevcut durum saptanmadan kurulmaya çalışılan sistemin, son 40-50 yıldır kaynak ve bütçenin[33] önemli bir kısmının boşa harcanmasına ve millî servetin azalmasına neden olduğu düşünülmüştür (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Bu nedenler dışında ziraat mektepleri çeşitli yönleri ile de tartışma konusu olmuştur. Ana amacı insan yetiştirmek olan mekteplerde uygulamalı eğitimler sırasında üretilip sonrasında satılan ürünlerin satışlarına bakılarak yapılan masrafla karşılaştırıldığında yeterli karın elde edilemediği gibi sonuçlara varılmıştır. Satış karının yanında yeterince ürün üretmemek de yine tartışılan bir konu olmuştur. Örneğin Halkalı Ziraat Mektebi'nin ekmeği dışardan alarak kendilerinin üretmemesi bir diğer şikâyet konusu olmuştur. Öte yandan mezun olanların ziraatla uğraşmak yerine masa başında memuriyet tercih etmeleri de olumsuz sonuçlardan biri olarak görülmüştür, ayrıca kendi çiftliklerinde sahip olamayacakları tarım ekipmanları ile eğitim verilmesi eleştirilmiş ve basit aletler kullanılsın denmiştir. Bu okullardan mezun ziraatçılar kimi zaman halk tarafından sınanmıştır: Bir köylü üç torba toprağı ziraatçıya gösterip hangisinde ne ekilir diye sormuş ve ziraatçı de sorusunu cevaplamıştır, ancak köylü üç torbayı da aynı yerde bulunan topraktan doldurmuştur. Bu olay karşısında yetkililerin tutumu "böyle ziraatçı yetiştireceksek hiç yetiştirmeyelim daha iyi" olmuştur (TBMM ZC, 24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90). Mezunların sınanması gibi itina ile seçilerek getirilmelerine rağmen bazı Türk yetkililer tarafından yabancı eğitimciler de sınanmıştır. Yabancı uzmanın alanında yetkinliğini gösteren "Doktor" unvanı bile tartışma konusu olmuş, kendisi tıp doktoru sanılmış ve yanlış seçim yorumları yapılmıştır (TBMM ZC, 17.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:101). Ziraat mektebi öğretmenleri ve memurlarının maaşları daha az olduğundan ziraat memurlukları ve müdürlüklerine tayin istemişler, istikrar yakalanamamıştır (TBMM ZC, 12.03.1925, Devre:2, Cilt:15, İctima:76). Yetkin uzmanlar yetişmesine rağmen doğru kadrolarda istikrarlı şekilde istihdam edilememiştir (TBMM ZC, 13.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:98). Ayrıca kadrolarda yabancı uzmanların olması eleştirilirken (TBMM ZC, 12.03.1925, Devre:2, Cilt:15, İctima:76) kimisi de yurtdışına eğitim için bir öğrencinin gideceği bütçe ile yabancı uzman getirtip istihdam ederek çok sayıda öğrencinin

[33] Eklerde yer alan Şekil C.2'de bütçe görülmektedir.

istifadesini talep edilmiştir (TBMM ZC, 14.03.1925, Devre:2, Cilt:15, İctima:77). Bütçe sıkıntısı olumsuz gidişatın en önemli sebeplerindendir. Para olmayan mektepte yetkili tahsilat gelmesini beklese de prosedür öyle uzamıştır ki gelene kadar sulanamayan ekin kurumuştur (TBMM ZC, 13.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:98).

Tüm endişeler sonucunda gözlemler yapmak üzere Almanya Tarım Bakanlığı Zirai Kurumlar Genel Müdürü olan Dr. Geheimrat Oberregierungsrat Oldenburg davet edilmiş, ayrıca Berlin Âli Ziraat Mektebi Rektörü Prof. Dr. Schutt'un görüşlerine de başvurulmuştur (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77). 1927 yılında Dr. Oldenburg başkanlığında 11 kişilik bir bilim kurulu oluşturulmuş ve ziraat mekteplerini de değerlendirmişlerdir (Kırkpınar, 2023).

Halkalı Ziraat Mektebi'ndeki eğitim incelendiğinde Avrupa'daki yüksek ziraat mekteplerinde olduğu gibi ileri düzeyde bir eğitim sunamadığı tespit edilmiştir. Mektepte enstitüler bulunmadığı gibi bilimsel ve deneysel eğitimler de yapılamamıştır. Baytar Mektebi Alisi de benzer sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Öte yandan Halkalı ve Baytar Mektebi Âlilerinden mezun ve ardından Avrupa'daki enstitülerde uzun süreli çalışmalar yaparak değerli bilgi ve beceriler kazanmış küçük grup dışında tarım bilimleri ve veterinerlik alanında yetkin kişilerin eksik olduğu görülmüştür (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Ziraat mekteplerindeki yazılı materyaller değerlendirilmiş, her derste meslek kitapları oluşturulmadığı için öğrencilerin kendi notlarından eğitim gördükleri belirtilmiştir[34]. Sadece not tutarak ve resim çizerek yapılan eğitimin kalitesi yeterli görülmemiştir. Ayrıca öğrencilerin yabancı dil bilgisi yeterli olmadığından yabancı kaynakları inceleme imkânları da sınırlı olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, okulların eğitim kalitesini olumsuz etkilemiştir (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Ziraat mekteplerinin konumları da değerlendirmeye konu olmuştur. Yüksek ziraat mekteplerinin şehirde, mıntıka mekteplerinin ise şehir dışında kurulması gerektiği vurgulanmış; mevcut okulların çoğunlukla bunu sağlayamadığı sonucuna varılmıştır[35] (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

[34] Eklerde yer alan Şekil C.2'de hangi derslerin kitap veya notla yürütüldüğü sayı olarak belirtilmiştir.
[35] Kepsut yerleşkesi bu sorunun dışındadır, çünkü kırsal bir alan içerisinden şehir kenarındadır.

Özetle okullarla ile ilgili sorunlar; uygun konumda kurulmamış olmaları, eğitim araçları ve özellikle ders kitaplarının yetersiz olması, okulların ihtiyaç duyduğu öğretmen kadrosunun sağlanamaması, yeni eğitim yöntemlerinin uygulanamaması, özellikle tarımsal bölgelerin ihtiyaçlarına göre uzmanlıkların belirlenememesi olarak açıklanmıştır (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Tüm değerlendireler sonucunda hali hazırdaki kurumlara masraf yapılmaya devam edilmesi yerine mevcut bütçe iyi değerlendirilerek öncelikle altyapının sağlanması gerektiğine odaklanılmış, 1927 yılında "Ziraat enstitüleri ile âli mektepleri tesisine ve ziraat tedrisatının ıslahına dair kanun" çıkartılarak[36] eğitime ara verilmiştir. Böylece on üç ziraat mektebi, dört ipek böcekçiliği mektebi ve numune çiftlikleri tedrisat kanunu sonrası tatil edilmiştir. Sonucunda ve eğitime ara verilmiştir. Bu aşamada kayıtlı öğrenciler devam ettirilmiş, yeni öğrenci alınmamıştır (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Fakat ziraat mektepleri meyvelerini yeni yeni vermekte iken kapatılmıştır. Ziraat mekteplerinin kapatılmasıyla tecrübe, fikir, rapor ve kaynaklar heder olmuştur. Hâlbuki Millî Mücadele dönemi gibi şartların en zorlu dönemde bile faaliyetleri sürdürülmeye çalışılmıştır (TBMM ZC, 17.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:101).

Alman uzmanların önerilerine göre kurulması gerekli görülen merkezî enstitüler şöyle sıralanmıştır; genel ve özel tarım araştırmaları enstitüsü, bitki ıslahı ve tohum geliştirme enstitüsü, hayvan ıslahı ve sütçülük enstitüsü, hayvan sağlığı enstitüsü, tarımsal kimya ve bakteriyoloji enstitüsü, bitki hastalıkları enstitüsü, tarımsal zararlılar enstitüsü, tarım aletleri ve makineleri enstitüsü, meyve ağaçları ve bahçecilik enstitüsü, bağcılık ve şarapçılık enstitüsü, arazi düzenlemesi ve kullanımı enstitüsü, arıcılık enstitüsü, meteoroloji ve fenoloji enstitüsü (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Birinci sınıf merkezî enstitülerin beraberinde; farklı bölgelerde o bölgenin özelliklerine göre ikinci sınıf bölgesel enstitüler, deney ve uygulama tarlaları gibi

[36] Sadece Türkiye'de yaşanan bir durum değildir; Fransa'da ziraî teşkilâtı fenniyesi, 1876, 1888, 1912; ve Almanya'da 1847, 1877, 1911; Belçika'da 1890, 1919 senelerinde ıslah edilmişlerdir (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

yapılar oluşturmak gerekliliği belirtilmiştir (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Ancak önce merkezî enstitüleri kurmak, ardından diğer kurumları aşamalı olarak oluşturmak şeklinde bir plan yapılmıştır. Her ne kadar yeni enstitüler, tarım biliminin ve teknik araştırmaların merkezini oluşturacaksa da bu büyük bir maliyet gerektirmekte ve mevcut mali durum bunu karşılayamamaktadır. Ayrıca ülke henüz tam olarak incelenip tarımsal bölgeler belirlenmemiş ve bilimsel bir sınıflandırma yapılmamıştır. Bu süreçte mevcut okulların binaları ve arazileri satılarak elde edilen gelirle yeni eğitim kurumlarının finansmanına katkı sağlanmıştır (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Kurulacak enstitüleri yürütmek için yabancı profesörlerden de destek alınması kararlaştırılmıştır. Buna göre profesörler faaliyetlerini üç şekilde sürdürecektir:

Araştırma Gezileri: Her profesör, kendi alanına ait araştırmalar için bahar, yaz ve sonbahar mevsimlerinde belirli bir program dahilinde seyahat edecek ve yanında 1-2 Türk asistanı bulunarak araştırmalar yapacaktır.

Enstitü Çalışmaları: Yılın geri kalan kısmında enstitülerde bu araştırmalara göre çalışmalarını düzenleyecek ve araştırmalarını yazıya dökeceklerdir.

Eğitim Faaliyetleri: Yüksek okulların inşaatı tamamlandığında eğitim faaliyetleriyle de ilgileneceklerdir (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Tali ziraat mekteplerinin açılışı ise üç temel amaca dayandırılmıştır; düzenli eğitimle uzman çiftçi[37] yetiştirmek; bir, iki, üç veya beş aylık kısa süreli kurslar[38] açarak tarımın belirli bir dalında veya bazı ürünler hakkında eğitim vermek; tarım sinemaları, projeksiyonlar, tablolar ve diğer pratik araçlarla tüm çiftçileri bilgilendirmek ve eğitmek. Mevcut ameli ziraat mekteplerinin bazılarının binaları, bu işlev için inşa edilmemiştir (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

---

[37] Ziraat mektebi mezunlarının çoğunun arazisi yoktur. Toprak sahibi olarak çiftlik kurmalarını desteklemek amacıyla bir teşvik düşünülmüştür. Hükümet, yönetebilecekleri miktarda tarım arazisi ve çiftlik binaları tahsis edecektir. Sadece mezunlar değil ayrıca çiftçiliği meslek olarak benimsemiş ve hâlihazırda ziraatla uğraşarak yetkinliğini ispat edenlere bir ziraat şirketi kurarak arazi desteğinden faydalanmaları sağlanacaktır (TBMM ZC, 15.06.1924, Devre:2, Cilt:8/1, İctima:38). Ancak bu teklif reddedilmiştir (TBMM ZC, 30.12.1926, Devre:2, Cilt:28, İctima:20).

[38] Bu kursların özellikle genç kadınlara yönelik hazırlanmasının altı çizilmiştir (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Tali mektepler için şehir kenarlarında uygun yerlerde bulunan okulları yeni eğitim yöntemlerine göre donatmak ve iyileştirmek, uzak bölgelerdeki okulların yerine şehir kenarlarında yeni usulde okullar inşa etmek, yüksek ve orta dereceli okullar için öğretmenleri seçerek bu öğretmenlerin derslerinde uzmanlaşmaları ve daha yüksek eğitim almaları için Avrupa'ya göndermek, yüksek ve orta dereceli eğitim için gerekli kitapları hazırlamak (tercüme veya aktarım), tüm çiftçileri aydınlatmak ve bilgilendirmek için gerekli materyalleri hazırlamak gibi hedefler belirlenmiştir (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77).

Hedefler doğrultusunda kısmen tamamlanan çeşitli düzenlemeler ile ziraat mektepleri; yüksek mektep, bölge ziraat mektepleri ve çiftlik mektepleri olarak faaliyetlerine tekrar başlatılmıştır (TBMM ZC, 17.05.1930, Devre:3, Cilt:19, İctima:59). Açılışlarından kısa süre sonra staj konusunda da gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin Ankara Ziraat Mektebi Alisine kabul alan öğrencilerin mektebin büyük bir çiftliğe sahip olmaması gerekçesi ile yetkin çiftliklerde bir sene zorunlu staj yapmaları kararlaştırılmıştır. Staj müddetince öğrencilerin masrafları için İktisat Vekâleti tarafından aylık verilmesi uygun görülmüştür (TBMM ZC, 08.06.1930, Devre:3, Cilt:20, İctima:72).

Şekil 2.21 : Bir ziraat laboratuvarında kadın görevli, 1930lar (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1).

Ziraatla uğraşan dokuz milyondan fazla nüfusun çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır ve kadınların eğitimi için düzenlemeler de düşünülmüştür (Şekil 2.21). Kadınlar için köy okullarında ziraat dersleri ilavesi, gezici ziraat kursları, ziraat enstitülerine talebin artması için öneriler yapılmıştır. Bu önerilerin gerçekleşmesi daha çok 1930'lar da görülmüştür. 1932 yılında Gazi Orman Çiftliğinde ali mektebe girmek üzere zorunlu stajını yapmakta olan bir hanımdan bahsedilmiştir (TBMM ZC, 23.06.1932, Devre:4, Cilt:9, İctima:69). 1933 yılında ise sayıları beşe yükselmiştir (TBMM ZC, 21.05.1933, Devre:4, Cilt:15, İctima:55; 21.05.1933, Devre:4, Cilt:15, İctima:55; 21.05.1933, Devre:4, Cilt:15, İctima:55) 1933 yılında yüksek ziraat enstitülerinde 1'i kadın olmak üzere 28 ziraatçı, yine 1'i kadın olmak üzere 34 baytar vardır, kadınların oranı oldukça düşüktür. Ancak 1936 yılına gelindiğinde sayıların arttığı ve 5 kadının diploma aldığından bahsedilmiştir. Ayrıca 1937 yılında ise baytar ve ziraat mühendisi olmak üzere toplam 17 kadının diploma alacağı belirtilmiştir (Ulus, 20.08.1936; Şekil D.5).

Gelişmelerin paralelinde Ankara'da Yüksek Ziraat ve Yüksek Baytar Mektepleri inşasına başlanmıştır. İlk olarak ziraat mektebi bir sene sonra da baytar mektebi binası tamamlanmış ve demirbaş eşya, alet ve donanım İstanbul'dan nakledilerek açılmıştır. Ayrıca Ankara Orta Ziraat Mektebi'ne ait eşyalar da yüksek ziraat mektebine devredilmiştir. Ancak orta mektebe ait gayrimenkul mallar hazineye geçmiştir (TBMM ZC, 04.07.1932, Devre:4, Cilt:9, İctima:78).

Cumhuriyet'in ilk on yılında tarım sektörünün sorunları; eğitim, sağlık, sanayileşme, toprak reformları, ziraat bankasının ve kredi olanaklarının yapılandırılması gibi konularda topyekûn ele alınmış; 1930'lu yıllarda Cumhuriyet hükümeti tüm bu konularda kapsamlı düzenlemeler yaparak tarımsal gelişmeyi sistematikleştirmiştir. 1932 Ziraat Kongresi'nin toplanması, 1933'de Yüksek Ziraat Enstitüsünün açılarak fakülte düzeyinde öğretime başlaması gibi önemli gelişmeler kalıcı sonuçları ile günümüze yansımaktadır (Sarıkaya, 2012).

2.2 Eğitim Mirası Kavramı ve Yasal Düzenlemeler

Kültürel mirasın özelleşmiş konularından biri olan eğitim mirası, eğitim konularıyla ilişkili bugüne miras kalan somut ve somut olmayan[39] kültür varlıklarını ifade

[39] Kavram uluslararası çalışmalarda "intangible heritage" olarak geçmektedir.

etmektedir. Son yıllarda sıklıkla gündeme taşınan kavram; tarihi eğitim yapıları, mobilya, araç ve gereçler gibi taşınmaz ve taşınır çeşitli varlıkları ifade etmek için kullanılmaktadır (Url-9). Daha derin bir okuma yapılması gerekir ise miras gruplarının hepsinin anlam ve öğretisi ile eğitim mirası olarak nitelendirilebileceğini söylemek mümkündür.

Eğitim mirası[40] kavramı üretilmeden önce eğitim amacıyla kullanılan yapıları da kapsayıcı şekilde; 19. yüzyıl ve devamında 1964 yılında Venedik Tüzüğü'nde "anıt" tanımı, 1972 yılında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi'nde "kültürel miras" tanımı kullanılmıştır. Bu genel tanımlar içinde anıtsal binaları ile tescillenen okullar olmuştur. Örneğin İngiltere'de bulunan King's School binaları 1949 yılından itibaren, İngiltere'de bulunan Oxford Üniversitesi binaları 1954 yılından itibaren, Amerika'da bulunan Harvard Üniversitesi binaları 1960 yılından itibaren etap etap tescillenmiştir (Url-10; 11; 12).

2004 yılında ise kavramın temelini oluşturan kategorisel bir ifade olarak "eğitim yapıları"[41], ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) tarafından hazırlanan ve Dünya Miras Listesi (World Heritage List) ile Geçici Liste (Tentative List) analizlerinde alt başlık olarak kullanılmıştır. 2013 yılına gelindiğinde yine ICOMOS tarafından Anıtlar ve Sitler Günü'nün teması "Eğitim Mirası" (the Heritage of Education) olarak belirlenmiş ve kavram bütün bir sene boyunca çeşitli etkinliklerde etraflıca tartışılmıştır. Geçmişten beri eğitim yapılarını da kapsayıcı şekilde koruma önerileri ve projeler geliştirilmiş, politika ve yayınlar üretilerek katkı sağlanmış olsa da 2013 yılı itibariyle kavramsallaşmasıyla bu alandaki çalışmalar daha sistematik bir temele oturtulmaya çalışılmıştır.

Öte yandan eğitim mirası konusunda özelleşmiş olmasa da ortak unsurlar sebebi ile kavramı besleyici çalışmalar da vardır. 2003 yılında imzalanan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi somut olmayan miras değerlerini kastederken geleneksel eğitim yöntemleri, usta-çırak ilişkisi gibi unsurları; 2015 yılında UNESCO

[40] Kavram uluslararası çalışmalarda "the heritage of education", " scholastic heritage" veya "school heritage" olarak geçmektedir.
[41] Dünya Miras Listesi'nde eğitim kategorisine ait yapı veya yapı grupları örnekleri; Almanya'da kurulan Bauhaus ve ilgili alanları, İtalya'da kurulan Bologna Üniversitesi (ICOMOS, 2004).

tarafından hazırlanan Tarihi Kentsel Peyzaj (HUL) Tavsiye Kararı, kentsel peyzaj içindeki okul bahçeleri ve yerleşkelerini; 2017 yılında ICOMOS-IFLA tarafından hazırlanan Miras Olarak Kırsal Peyzaja İlişkin İlkeler[42], kırsal peyzaj içindeki okul bahçeleri ve yerleşkelerini kapsayıcı olarak yorumlanabilir.

Eğitim mirası çalışmaları kapsamında üretilen rehber belgelerden biri olan Amerika'da Uluslararası Eğitim Tesisi Planlamacıları Konseyi (Council of Educational Facility Planners, International) tarafından hazırlanan tarihi okulları değerlendirme rehberinde; Çinko (2023)'nun aktarımına göre yapılardaki fiziksel durum, enerji verimliliği, ulaşılabilirlik, engelli öğrenciler için imkânların sağlanması, maliyet, alan gereksinimleri ve sürdürülebilirlik konularının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bir başka örnek olarak İngiltere'de tarihi yapı ve alanlardan sorumlu English Heritage[43] kuruluşunun tarihi okul binalarının korunmasına yönelik; eğitim işlevinin devam ettirilmesi, tarihi yerinde öğrenme kaynağı olarak önceki nesillerin geçmişte nasıl öğrendiklerini göstermek amacıyla örnek odaların tutulması önerileri dikkat çekmektedir (Url-13).

Türkiye'de ise eğitim mirası ile ilgili bütüncül bir çalışma yoktur. Tekil ele alınan tarihi okullar için 2863, 5226 sayılı kanunlar, 660 sayılı ilke kararı gibi tüm kültür varlıklarını bağlayıcı olan mevcut yasal düzenlemelere göre koruma çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca tarihi olsun olmasın tüm eğitim yapıları imar, güvenlik ve erişilebilirlik mevzuatları; 12 yıllık zorunlu eğitimin verildiği okullar, ayrıca Milli Eğitim Bakanlığının ilgili standart ve yönetmelikleri; üniversiteler, Yükseköğretim Kurulu koordinasyonunda üniversitelerin Yapı İşleri gibi kendi idari mekanizmaları ve zorunlu olmayan uluslararası yol gösterici belgeler; halk eğitim merkezleri gibi yaygın eğitim kurumları için belli bir yasal düzenleme olmamakla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı veya Yerel Yönetimler gibi bağlı bulunduğu birimin teknik dokümanları dikkate alınarak tasarlanmakta veya onarılmaktadır. Bu düzenlemeler içinde tarihi okul binaları özelinde bir çalışma yoktur.

Okulların tekil olarak korumasının yanında eğitim mirası olan tarihi okul binalarının günümüz koşullarına adaptasyonu bağlamında Türkiye'de topluca ele alınan bir

[42] Kepsut yerleşkesinin "Miras Olarak Kırsal Peyzaja İlişkin İlkeler" kapsamındaki değerlendirmesine son bölümde yer verilmiştir.
[43] Günümüzdeki isim değişikliği ile Historic England olarak tanınmaktadır.

örnekte; 2010 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı tarafından teknolojik gereksinimleri karşılamak amacıyla "Fatih Projesi" adında bir proje ile ilgili kurumlardan izin alınarak tarihi okul binalarına da gerekli donanımlar yerleştirilmektedir. Ülkemizde yaygınlaştırılmaya çalışılan bir eğitim mirası olgusu da eğitim müzeleridir. Eğitim müzeleri, Erken Cumhuriyet döneminin örnek vatandaş yetiştirme çabaları sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim sistemine yön veren unsurları korumak ve sergilemek amacıyla açılmıştır. Eğitim tarihi müzeleri olarak da adlandırılan kurumların her ile yayılması konusunda çalışmalar yapılmış, ancak sayıları ve kapsamları giderek azalmıştır (Çetin Özben, 2017).

Uluslararası bir eğitim mirası koruma örneği ise UNESCO önderliğinde gerçekleşen "Li Beirut" projesidir. Proje, 4 Ağustos 2020 tarihinde Beyrut limanında kimyasal maddelerin deposunda yaşanan büyük patlama sonrası şehrin yarısının hasar görmesi sonucu UNESCO organizasyonu, Katar Kalkınma Fonu desteği ve "Education Above All Foundation" yürütücülüğünde gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında eğitim mirasının onarımına odaklanılarak çoğu tarihi 60'dan fazla okul ve 8 üniversite restore edilmiş, kültürel aktiviteler düzenlenmiştir (Url-14).

3. KEPSUT YERLEŞKESİ

3.1 Konumu

Kırsal bir alan içerisinde bulunan çalışma konusu yerleşke; Balıkesir iline bağlı Kepsut ilçesindedir. Bu konum; ilk olarak ilçe ölçeğinde coğrafi, tarihi, ekonomik ve kültürel bağlamları üzerinden araştırılmış, ardından yakın çevresi ile vaziyet planı ölçeğinde irdelenmiştir.

3.1.1 Kepsut ilçesi

Kepsut; Marmara bölgesinin Güney Marmara bölümünde, Balıkesir iline bağlı bir ilçedir. Kuzeyinde Susurluk, güneyinde Bigadiç, doğusunda Dursunbey ve Mustafa Kemal Paşa (Bursa) ilçeleri, batısında Balıkesir il merkezi ile çevrilidir (Oluklu, 2003) (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 : Kepsut ilçesinin konumunu gösteren harita (Url-16, düzenleyen Marmara, 2024).

Merkez ilçeler dışında 27 km ile en yakın ilçe olan Kepsut ilçesinden Kütahya-Balıkesir karayolu ve güneyinden Kütahya-Balıkesir demiryolu geçmektedir. Hava ve deniz ulaşımı uzaktır. Başlıca toplu taşıma, il merkezine ulaşımı sağlayan dolmuş hattıdır.

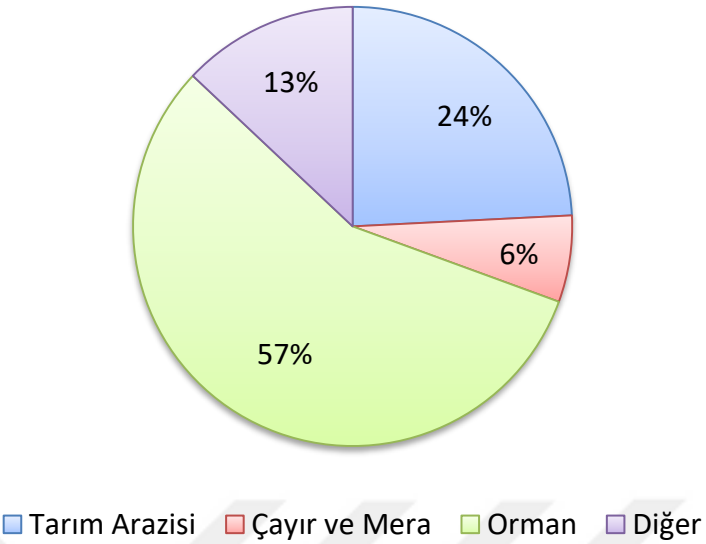
Anadolu yarımadası üzerinde 85 metre yükseklikte 894 kilometrekare yüzölçümü ile yer alan ilçeyi meydana getiren yer şekilleri; yüksek dağlık alanlar, düz ve dalgalı plato yüzeyi ile ova ve vadi tabanlarıdır. Önemli yükseltiler; kuzeyde Çataldağ (Çobandede tepe 1317 metre), güneyde Kazdağı (867 metre), doğuda Gelerduros dağı (1280 metre), batıda Sazak tepe (510 metre)'dir. Tepeler arasında kalan plato içinde 24 kilometrekarelik Kepsut ovası ve akarsularla parçalanmış vadi tabanları bulunmaktadır (Soykan, 1991).

Şekil 3.2 : Kepsut ilçesinin günümüzdeki tarım arazileri, 2000ler (Kepsut Belediyesi).

894.000 dekar arazi varlığının; 32500 dekarı sulu tarım arazisi olmak üzere 216350 dekarı tarım arazisi, 57000 dekarı çayır veya mera, 504.650 dekarı orman ve 116000 dekarı da kayalık, hazine arazisi veya yerleşim yeridir. Tarım arazisinin 144025 dekarı tarla, 20325 dekarı bağ, bahçe veya ekili alanlar, 2000 dekarı ise nadasa bırakılan kısımdır (Şekil 3.2; Çizelge 3.1) (Kepsut Belediyesi).

Çizelge 3.1 : Arazi dağılımı (Kepsut Belediyesi).

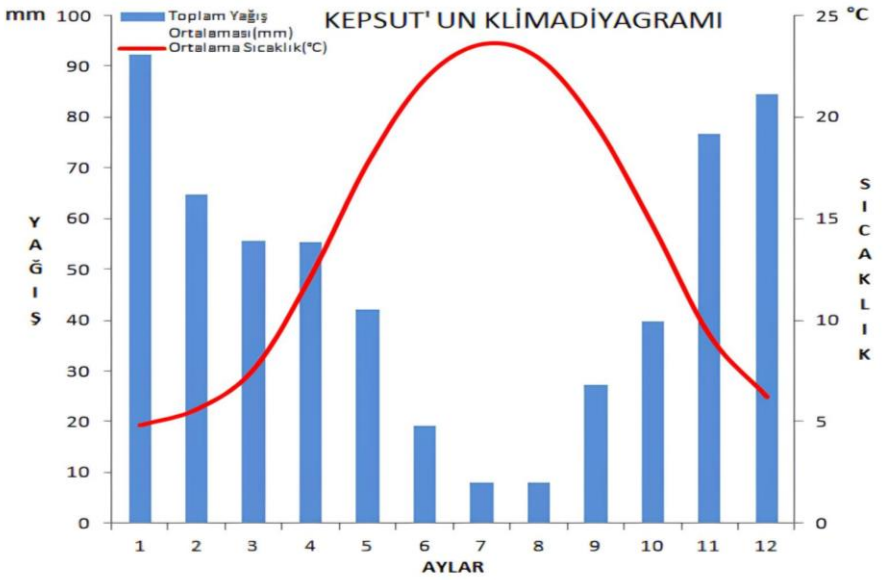
Yaygın toprak türü, kireçsiz kahverengi orman toprağıdır. Alüvyon topraklar, vadi ve dere tabanlarında görülmektedir. Seyrek olarak taşlık, kayalık ve kumluk alanlar vardır. İlçe topraklarında; borasit (BOA, fon:ŞD, dosya:2898, gömlek:72), bakır (BOA, fon: Y..A...RES., dosya:129, gömlek:27), Örenli bölgesinde kurşun, demir, manganez ve Recepköy'de linyit yatakları bulunmaktadır (Arguvanlı & Komitesi, 1973).

Su bakımından zengin Kepsut ilçesinden üç akarsu geçmektedir.[44] Dursunbey ilçesinin Suçıktı mevkinden çıkan Değirmencik deresi, Sultan tepe adı verilen mevkinin altından açılan bir kanal ile Bigadiç ilçesinin Kille köyünden çıkan Kille deresi ile Kille deresi Kepsut yerleşkesi mevkinde Kütahya'nın Simav ilçesinde bulunan gölden çıkan Simav çayı ile birleşmektedir. Simav çayı; Çataldağı altından Susurluk ovasına inerek halk arasında Susurluk çayı adını almakta, Mustafakemalpaşa ve Karacabey ovalarını aşarak Nilüfer çayı ile birleşmekte ve Marmara denizine ulaşmaktadır[45]

[44] Su kaynakları, ilçe geçmişinde aktif kullanılmıştır: Değirmencik deresi üzerine birçok değirmen kurulmuş, su arkları ile bahçeler sulanmış, her evde sulama-içme- soğutma işlevlerinde su kuyusu ve tulumba bulundurulmuş, çocuklar eğlence amaçlı sepet balıkçılığı yapmıştır (Özer, 1999). Bu değerlerin birçoğu günümüze ulaşamamış kaybolan suyolu miraslarıdır. Zamanında mesire alanı olarak da kullanılan bu alanların; veriminin dışında tehlikeli yanı, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi analizlerinde arsenikli sulara rastlaması ve eskiden dere taşkınları olmasıdır. Taş köprü kalıntıları da bulunan su hattında, zamanla ahşap köprülerin yerine beton köprüler, baraj ve setler yapılması gibi önlemler alınmıştır.

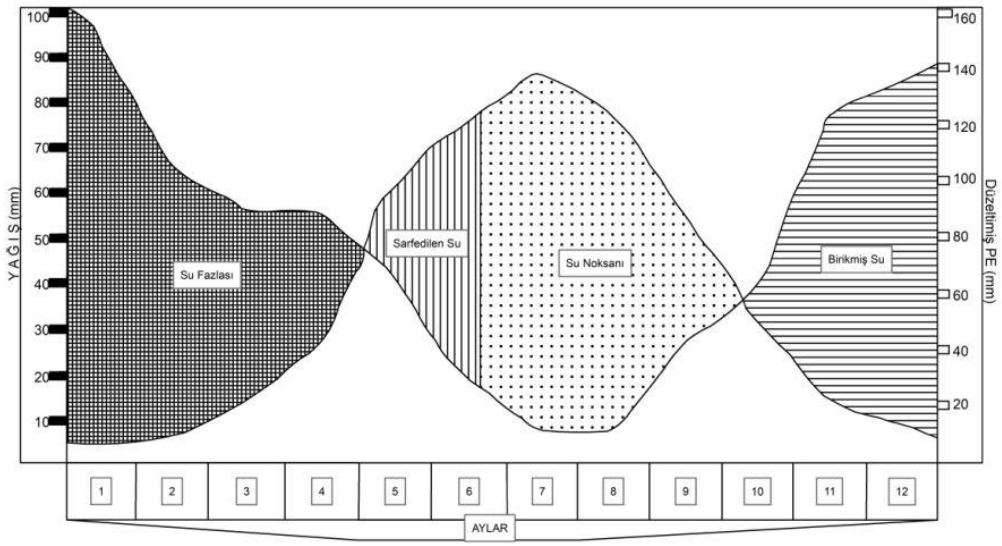
[45] Simav çayı, yaz aylarında yerleşkenin bulunduğu bölge dahil Kepsut civarında kötü koku yaymaktadır (Yalın, 2020). Bu konuya koruma sorunları kısmında daha geniş yer verilmiştir.

(Demirkol, 1947). Akarsular Sazan, Akbalık, Gibrin ve Simav çayının meşhur Karabalığının yaşam alanlarıdır (Arguvanlı & Komitesi, 1973). Akarsuların yanında bahsedilmesi gereken su kaynakları; Suçıktı ve Kireç soğuk su kaynakları ve Eşeler köyündeki Ilıca sıcak su kaynağıdır (Ayhan ve diğ., 2004). Ayrıca Şıhlar yolu üzerinde bir su kaynağından bahsedilmektedir (Uzun ve Gül, 2018). (Öztürk & Küçük, 2017).

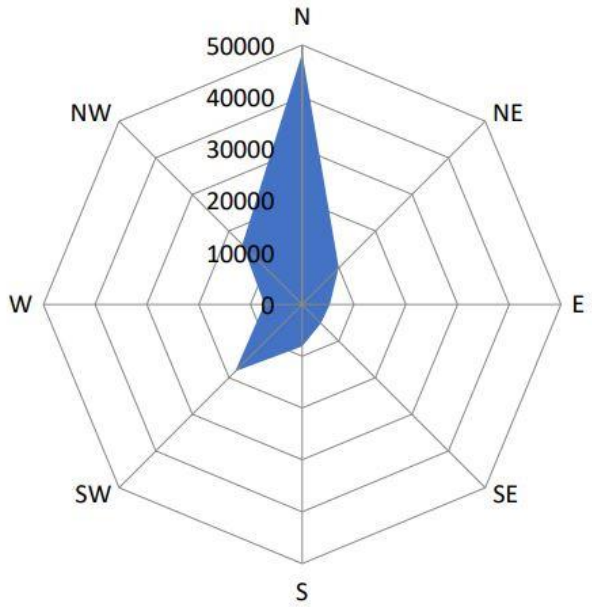
Şekil 3.3 : Sıcaklık ve yağış diyagramı (Macar, 2019).

Bölge; yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen Akdeniz iklim tipinden farklılaşan Marmara iklim tipindedir (Şekil 3.3). Farklılık, ortalama sıcaklık düşüşü ve yaz yağış artışı ile oluşmaktadır (Macar, 2019). Kış, geç gelerek ilkbahar ortalarına kadar etkisini göstermektedir. Yağışlar ovada yağmur, dağlarda kar şeklindedir. Dereler, serinlik ve nem; dağ, kırağı ve ince bir esinti yapmaktadır (Demirkol, 1947).

Şekil 3.4 : Su bilançosu diyagramı (Macar, 2019).

Ekim ayı itibari ile yağışlar artarak toprakta birikmekte ve Ocak ayında doyuma ulaşmaktadır. Mayıs ayına kadar yağışlar giderek azalsa da doygunluk, kuraklığı önlemektedir. Haziran ayında başlayan su noksanlığı yani kuraklık, Ağustos ayında en yüksek seviyeye ulaştıktan sonra Kasım ayına kadar azalarak devam etmektedir (Şekil 3.4) (Macar, 2019).

Şekil 3.5 : Yıllık ortalama rüzgâr frekansı gülü (Macar, 2019).

İlçede poyraz (kuzey yönlü) hakim rüzgârdır, ilkbahar ve sonbaharda lodos (güney yönlü) görülür. Hız bakımından incelendiğinde bu rüzgârlar hafif rüzgârlardır (Şekil 3.5) (Macar, 2019).

Bitki örtüsü, genel olarak kurak ormanlar olup tarım ve hayvancılığa arazi açma amacıyla tahrip edilmiş durumdadır. Bölgede karakteristik bitki örtüsü Kızılçam iken Kayın, Meşe, Karaçam ve nadiren Uludağ Göknarı, Porsuk'a da rastlanır. Tahrip edilen orman arazisine makiler yerleşmiş ve maki çeşitleri; Karaçalı, Geyikdikeni, Sandal, Katırtırnağı, Akçakesme olarak sayılabilir (Macar, 2019). Dağ ve ormanlarda Tavşan, Keklik, Ördek, Teke, Güvercin, Bıldırcın, Çakal, Kurt ve Domuz vardır. Bölgede ayrıca At üzerinde veya yayan avcılık yapılmıştır (Arguvanlı & Komitesi, 1973).

Kepsut ve çevresi, coğrafi özellikleri sebebiyle tarih boyunca yerleşim için tercih edilmiştir. Topluluklar yerleşmeseler bile konum, yeryüzü şekilleri, ılıman iklimi, verimli topraklarında bol su-yiyecek-otlak bulunması sayesinde geçiş güzergâhı olarak

kullanmıştır.[46] 19. yüzyıl sonlarına doğru Bursa-Balıkesir yol bağlantısı Kepsut yerine Susurluk üzerinden olunca aktifliğini yitirmiştir.

[47]Kepsut'taki en eski yerleşim; güneyindeki Babaköy (Özgüç, 1944) ve Ovabayındır'da (Akurgal, 1958) bulunan Yortan (Gelenbe) mezarlık kültürü izlerinden yola çıkarak ve Kepsut sınırları içindeki kazılarda benzer buluntulara rastlanması ile MÖ 6.-3. bin yıl civarında kalkolitik ve neolitik çağlara denk gelmektedir (Kökten, 1949). Bölgede görülen bir başka mezar kültürü, günümüzde tahrip edilmiş durumda olan ve MÖ 6.-4. yüzyıla tarihlenen tümülüslerdir (Mansel, 1974). Yine güneyde ilçeye bağlı Asartepe kazılarında elde edilen bulgulara göre; bu mevki MÖ 3 bin yılından Bizans dönemine kadar yerleşim yeri olarak kullanılmıştır (Türk, 2008). Öte yandan Uzunçarşılıoğlu, (1341) Antik Balıkesir yerleşiminin Çam bayırı denen mevkide bulunduğunu bildirmiştir. Bu konularla ilgili gelecek bilimsel kazılarda, yeni bilgilere ulaşılacağı düşünülmektedir.

Bölgedeki yerleşimler; birlik olmamış veya olamamış, gelen hükümdarlıkları tanımışlardır. MÖ 17.-13. yüzyıllara gelindiğinde Hitit hükümdarlığı başlamış ve Kepsut'un içinde bulunduğu bölge, Assua adıyla, "her tarafında sular kaynayan bereketli ovalara sahip bir yer" olarak tanımlanmıştır (Özer, 1999). Hititlerden sonra MÖ 7. yüzyıla kadar Lidyalılar ve Frigyalılar hâkimiyeti başlamıştır. İlçe adına dönemin en önemli gelişmesi; paranın kullanılmaya başlamasından sonra ticaret amacıyla kurulan, Avrupa'dan Çanakkale Boğazı'na ve buradan Asya'ya uzanan ünlü "Kral Yolu"dur (Herodotos, 430 C.E.). Güzergâhın, Orta Asya'daki Perslerin dikkatini çekmesi sonrası Pers istilası olmuş ve MÖ 6.-4. yüzyıl arasında hâkimiyet Pers İmparatorluğu'na geçmiştir. Ardından kısa süre Büyük İskender elinde tutmuş ve

[46]Lidyalıların ünlü "Kral Yolu"nun ilçeden geçmesi sonrasında seferler gelişmiştir (Herodotos, 430 C.E.); İskender, Anadolu'daki Pers Hükümdarlığına son vermek için Makedonya'dan yola çıkmış; Çanakkale Boğazı, Biga, Manyas, Susurluk güzergâhından Kepsut'a ulaşmış ve savaşarak yoluna devam etmiştir. Haçlı seferlerinde de Çanakkale Boğazı üzerinden benzer istikametle Haçlılar Kepsut'tan geçmiş, Akçakertil köyünde Haçlı mezarlığı yapmış, Sarfaklar ve Tilkicik köylerinde bazı haçlı eserleri bırakmıştır. Ankara Savaşı sonrası Yıldırım Bayezid'in askerleri ihtiyaçlarını Kepsut arazisinde karşılaştırmıştır (Ayhan ve diğ., 2004). Kanuni Sultan Süleyman, Rodos seferinde Kepsut ovasından geçerken ordusunu teftiş etmiş ve mevki Sultan tepe adı ile isimlendirilmiştir. Tarihi bir olaydan ismini alan bir başka yer de Arap tepedir; Emevi ve Bizans askerleri burada karşılaşmıştır. (Özer, 1999)

[47] Bu çalışmanın öncelikli amacı Kepsut tarihi olmadığından, anlatımında zaman dili olarak "yüzyıl" uygun görülmüş ve çalışma konusu yerleşke ile çağdaş olaylarda "yıl" kullanılmıştır.

sonrasında MÖ 3.-2. yüzyılda Roma dönemi başlayıncaya kadar Bergama Krallığı söz sahibi olmuştur (Ayhan ve diğ., 2004).

MS 6. yüzyıl ortalarına kadar barış görülen Doğu Roma (Bizans) geçmişinde, Beyköy ve Akçaköy[48] civarında, Mysia[49] bölgesi içerisinde, kuruluşu MS 2. yüzyılla tarihlenen Hadrianeia (su şehri) ve Hadrian-ot-Hera (suyun birleştiği yer) yerleşimlerinden bahsedilmektedir (Akşar, 2008). Bu yerleşimlerde ünlü at çiftlikleri, gözetleme kuleleri, mezarlık ve tapınak da olduğu ulaşılan bilgiler arasındadır (Özer, 1999). Aynı yüzyılda anılan Akhyraous (Akieros) yerleşimi için bazı kaynaklar Hadrianeia kentinin devamı olarak Kepsut'a işaret etmektedir (Türk, 2021).

Sasani saldırıları ile otoritesi sarsılmaya başlayan Bizans, yaklaşık 7. yüzyılda idari bölünme ile yönetimi generaller üzerinden sağladığı thema adı verilen askerî eyalet sistemine geçmiştir. Bu dönemde Kepsut civarı, Opsikion theması içinde yer almıştır. Sonrasında yeni bir düzenleme ile 12. yüzyılda başkenti Attramyttion (Edremit) olan Neokastron themasına dâhil olmuştur (Mercangöz, 2005). Köylerde bulunan yazılı taşların bu dönemlere ait olduğu düşünülmektedir (Özer, 1999). Ayrıca ilçede varlığı pek bilinmeyen kale kalıntıları, temelde Bizans ve ardından Anadolu Selçuklu döneminden kalmış olabilir. Kalıntı şeklinde olmasının sebebi, taşlarının taşınarak başka yapılarda devşirme malzeme olarak kullanılmasıdır. Kale sınırları; Dibek mahallesi, mezarlık ve kümbet kalıntılarını içine alan; Asar (Hisar) Ardı olarak adlandırılan tarlaları dışarıda bırakan şekildedir (Özer, 1999).

11. yüzyıl itibari ile Türkmen Beylikleri kurulmaya başlanmış ve Caka Bey'in geçici varlığından sonra Kepsut'ta 13. yüzyılda Karesi Bey önderliğinde Karesi Beyliği kurulmuştur. Türkler bölgeye geldiklerinde, çatışmalar ve veba nedeni ile Bizanslılardan boşalan alanlara yerleşen Cenevizlilerle karşılaşmışlardır (Beksaç, 2018).

Beyliklerden sonra gelen Osmanlı İmparatorluğu döneminde kaza veya nahiye statüsünde farklı merkezlere ve sancaklara bağlıdır (Çizelge 3.2). Belge taramalarında yüzyıllarına göre Karesi ve Hüdavendigar sancaklarına ait arşiv belgelerine

[48] Akçaköy, akçaların basıldığı yer olarak bilinmektedir; Roma İmparatoru Septimius Severus ve eşi Julia Domna (193-211) adlarına burada para basıldığı belirtilmektedir (Özer, 1999).
[49] Mysia, Bursa ve Kütahya'nın batısını, Manisa ve İzmir'in kuzeyini, Çanakkale'nin doğusunu ve Balıkesir ilinin tamamını kapsayan antik bir bölgedir (Akşar, 2008).

bakıldığında bölge için farklı isimler kullanıldığı görülmektedir; “Kepsut”, “Kebsut”, “Kepsüt”, “Kepsit”, “Kesbit”, “Kepsud”, “Kebsud”, “Kepsoud”. Ayrıca eskilerden kalan anonim bir türküde “Arabamın esbiti - dolaşalım Kesbiti” sözlerinde “Kesbit” olarak seslendirilmiştir. Bütün isim farklılıkları dikkate alınarak literatür ve belge taramaları yapılmıştır. Öte yandan ilçenin isim kökeninin nereden geldiği veya anlamı ile ilgili kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Halk arasında köken olarak bahsedilen “kes-bit” kelimesi; bilimsel olmayan, “ne ekilse biten verimli topraklara sahip olması” sebebi ile sezgisel bir varsayımdır. Arapça “Kev-Keb-i-sut” (faydalı yıldız) kelimesinden gelebileceği yine varsayımlar arasındadır (Yaren, 1970). Ayrıca ilçe adı dışında direkt olarak sancak adı olan “Karasi” veya “Karesi” olarak anıldığı belgelere de rastlanmıştır (Şekil E.1).

Çizelge 3.2 : Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kepsut’un bağlı bulunduğu sancak (Coşkun ve diğ., 2020; Sezen, 2017).

Yüzyıl	Merkez	Sancak (Liva)
14. yy ortası	Balıkesir	Karesi sancağı
14. yy sonu	Ankara	Anadolu Beylerbeyi
15.-18. yy	Kütahya	Anadolu vilayetine bağlı Hüdavendigar sancağı
19. yy başı	Karesi	Hüdavendigar vilayetine bağlı Karesi sancağı
19. yy ortası	Karesi	Hüdavendigar vilayetine bağlı Hüdavendigar sancağı
19. yy sonu	Balıkesir	Karesi vilayetine bağlı Karesi sancağı
20. yy	Balıkesir	Karesi sancağı

Bölge, Osmanlı hâkimiyetinde iken kuruluşun sancıları ile yükseliş döneminin refahını ve gerileme döneminin sıkıntılarının akabinde dağılmayı yaşamıştır. Dönemin gündem başlıkları; kuraklık, veba, çekirge istilası, su baskınları, artan suç oranları ve önlemek amacıyla çözüm sanılarak konargöçer halkı iskân etmenin getirdiği yoksulluk[50], savaşlar ve güç yetmeyen vergilerdir. 16. yüzyıl sonunda, ayaklanmalar ile karşı karşıya kalınmış, olayların kontrole alındığı sırada 1573 ve 1898 depremleri ilçeyi

[50] Hayvancılıkla uğraşan ve iskân sonrası yaylalara çıkmasının yasaklandığı halk, hayvanları telef olunca bilmediği tarıma yönelmiştir. Fakat yoksullaşmış ve bir kısmı kıyılara taşınıp Türk korsanların yanına tayfa olarak girmeye başlamıştır. 16. yüzyıl ortasında bu nüfus hareketi sayesinde Barbaros Hayrettin Paşa, Kemer (Burhaniye) iskelesinde yöre ormanlarından kereste ve halkından tayfayı kolaylıkla bulup etkin olmuştur (Ayhan ve diğ., 2004).

tahrip etmiştir. Ardından başka eşkıyalar tarafından çeşitli başkaldırılar olmuştur[51]. Tüm bunlar yaşanırken halkın devletle ilişkisine bakıldığında, memurlara karşı tepkili oldukları ve onları bölgeye sokmayıp işlerini kadı ile gördükleri görülmektedir.[52] (Ayhan ve diğ., 2004)

Çizelge 3.3 : Salnamelere göre yapı stoğu (Mutaf, 1997).

Yıl	Konut	Mektep	Cami	Mescit Tekke Medrese	Han Hamam	Değir-men	Dükkân Yazıhane
1889	2493	72	37	6+1	2	35	113+9
1890	-	72	35	-	-	35	68
1898	1732	34	38	1	3+1	2	19

19. yüzyıl ile ilgili bilgiler için salname[53]ler önemli bilgi kaynaklarıdır. Örneğin nüfus bilgisine bakıldığında 1887 yılında 11595, 1890 yılında 11990'dır. Nüfusun ihtiyaçlarını karşılayan 3 bin adete yakın yapı stoğu ise 1889, 1890, 1898 yıllarında konut, mektep, cami, mescit, tekke, medrese, han, hamam, değirmen, dükkân ve yazıhane işlevlerinde görülmektedir (Mutaf, 1997). Fakat yapıların neredeyse yarısı 1898 yılında olan büyük depremde yıkılmıştır (Çizelge 3.3). Salnamelerde ayrıca köyler ve kamu görevlileri gibi konularda bilgilere de ulaşılabilir.

Net bir kaynak olmamakla birlikte Millî Mücadele döneminde çalışma konusu yerleşke esir kampı olarak kullanılmış olabilir (Ayhan ve Kır, 2003). İleride gün yüzüne çıkabilecek kaynaklarla karşılaştırılabilmesi adına bu yıllar daha detaylı anlatılmıştır.

20. yüzyıl başında (Şekil 3.6) sıkıntıların zirve yaptığı Birinci Dünya Savaşı sonrasında, Yunanlılar tarafından İzmir'in işgal edildiği haberi bölgede büyük tepki ile karşılanmıştır. 15 Mayıs 1919'da işgalin protestosu yapılmış, gecesinde Balıkesir Kuvâ-yı Millîye Teşkilatı kurulmuştur. Akabinde her kasabada olduğu gibi, Kepsut da

[51]Eşkıyalar; genellikle iskâna zorlanıp devlet memurları tarafından zulüm gören kişilerden oluşmaktadır; yolcuları gasp ettikleri, önemli şahısları kaçırarak fidye istedikleri bilinmektedir. Fakat Millî Mücadeleye katılarak kendilerini affettirmişlerdir. (Özer, 1999)

[52] Fakat 1570 yıllarında Kepsut Kadısı Nişancım Mehmed'in mandıra kurup ürün fiyatlarını köy fiyatlarının altına çekmesi ile halk, kadıdan da şikâyetçi olmuştur. Devlet ilişkileri ile ilgili bir başka olay, 1614 yılında Çanakkale yakınındaki Kızılca Tuzla'da üretilen tuzun kaçak satışına ağır ceza getirilmiş ve Kepsut halkı da uyarılmıştır. (Ayhan ve diğ., 2004)

[53] Salname, Osmanlı Devleti'nde kurumlar tarafından 1846 ve 1918 yılları arasında senelik olarak hazırlanan kayıtlardır. Cumhuriyet döneminde 1925 ve 1941 yılları arasında "Devlet Salnamesi", daha sonra "Devlet Yıllığı" adıyla yayınlar sürmüştür (Kayalan, 2022).

teşkilatlanmış[54], asker ve silah tedarik edilmiştir. Soma'ya kadar ilerlemiş ve bölgeye yaklaşmakta olan Yunan işgalcilere karşı, mücadele verilse de engel olunamamış; Balıkesir ve Kepsut, 30 Haziran 1920 tarihinde işgal edilmiştir.

Şekil 3.6 : 20. Yüzyıl başlarında Kepsut (Kepsut Belediyesi).

İşgali destekleyen yerli Rum ve Ermeniler terzi Konstantin'in diktiği Yunan bayrakları ile Kille deresi kenarında işgalcileri karşılamışlardır. İşgalciler halkın elinde olan silahların hükümete teslim edilmesini söyleyerek ayrılmışlar ve 5-10 gün sonra geri gelerek Yenice mahallesinde cephe oluşturmuşlardır. Bu sırada halk, işgalcileri zarara uğratmanın planını yapmaktadır. İlk olarak işgalcilerin Dursunbey'e gidiş gelişleri sırasında akıncı baskınları ile kısmen zarar verilmiştir. Ancak bu yeterli gelmemiş ve Batı Cephesine destek amacıyla daha büyük bir baskın planlanmıştır. Maalesef başarısız olan bir plan sonrası Yunanlılar, akıncıların destekçilerini aramaya başlamış[55]; yakaladıklarını Bandırma Sıkı Yönetim Mahkemesine sevk edip Yunanistan'daki zindana esir götürmüşlerdir (Özdemir, 2001).

---

[54] Belediye Başkanı Rıza Efendi önderliğinde askerî heyet kurulmuş ve askere Tekkeli Hacı Hafız oğlu Süleyman Efendi liderlik etmiştir (Özer, 1999).

[55] İngiliz işgalcilerin destekçi avında öne çıkan Hasan Basri Çantay önemli bir şahsiyettir; gazeteci yazar, Kuvâ-yı Millîyeci, 1. Dönem Karasi Mebusu (Milletvekili) ve Mehmet Akif Ersoy'un yakın dostudur. Balıkesir merkezde aranan Çantay; anne tarafından memleketi Kepsut ilçesine misafir olmuş, Kuvâ-yı Millîye anılarını kaleme aldığı eseri "Kara Günler ve İbret Levhaları" kitabı ile

Yerleşimlerin düşman işgalinden kurtuluşu ise 5 Eylül 1922 tarihindedir. Yunanlıların çekilirken yanlarında götürdükleri Türk esirler için kısas olmak istemeyen yerli Rum ve Ermeni aileler bölgeyi terk etmeye çalışmışlardır[56]. İşgal sonunda Türk ve Rum esirler, değişim anlaşması ile serbest kalmışlardır. Günümüzde ise ilçede Rum kökenli halk kalmamıştır ve Yörük, Manav, Muhacir, Çerkez kimlik ve kültürüne sahip halklar bir arada yaşamaktadır (Ayhan, 2011).

Şekil 3.7 : Kepsut ilçesinde 29 Ekim 1933 tarihli Cumhuriyet Bayramı kutlamaları (Kepsut Belediyesi).

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra sancaklar il olmuş; bölge, 1923 yılında Karesi, 1926 yılında Balıkesir olarak tanınmıştır (Şekil 3.7). Kepsut Belediyesi ise çok daha erken dönemlerde 1883 tarihinden itibaren faaliyet göstermektedir. Değişimler sırasında il merkezinin bir bucağı olan Kepsut, 1953 yılında ilçe olmuştur. Bu dönemlerde kurum ve kuruluşlar ilçeye gelmiş, elektrik devamlı verilmeye başlanmış, kanalizasyon

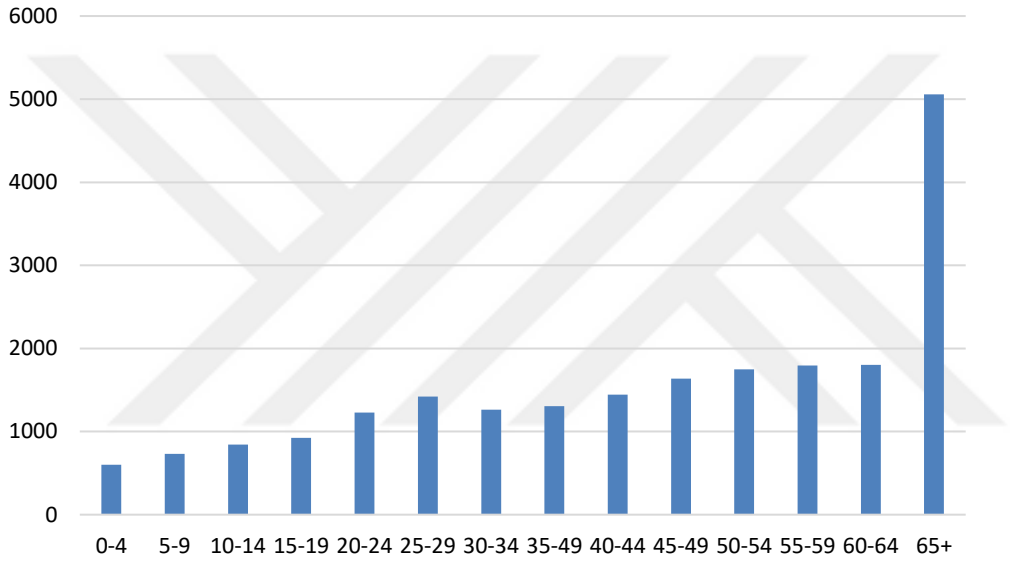
bölgenin Millî Mücadele dönemini anlatmıştır. Burada Kepsut halkının kucak açması ve kendisinin "Kepsut… Vefalı Yurt…" ifadesi dikkat çekmektedir (Çantay, 1964). Bu ifade günümüzde ilçenin sloganı haline gelmiştir, hatta Kepsut Belediyesi kadrolarınca Avrupa Birliği desteği almış yerel kalkınma stratejileri hakkında çalışmalar yapan "Vefalı Yurt Kepsut Yerel Eylem Grubu Derneği" isminde bir dernek kurulmuştur.

[56] Osmanlı döneminde genel olarak Kepsut ilçesinde Rum nüfus nadirdir; örneğin, 1890 yılı salnamesinde 11990 genel nüfus içinde 88 rum olarak belirtilmiştir (Mutaf, 1997). Ayrıca çevrede çıkan Rum isyanlarını bastırmada buradaki halk görevlendirilmektedir (Ayhan ve diğ., 2004).

sistemi geliştirilmiş, çöp toplama hizmeti başlamış, iki köprü inşa edilmiş ve karayolu düzeni sağlanmıştır (Özer, 1999). 1967 yılında imar planı yapılmış, fakat o zaman için çalışma konusu yerleşke gibi mevkiler bu plana dâhil edilmemiştir (Arguvanlı & Komitesi, 1973).

Günümüzde Kepsut ilçesi, 63 kırsal ve 6 merkez ile 69 mahalleden oluşmaktadır. İlçe, Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları raporuna göre; 970 ilçe arasında 617. sırada, Balıkesir sınırlarındaki 20 ilçe arasında 18. Sırada yer almaktadır (Kepsut Belediyesi).

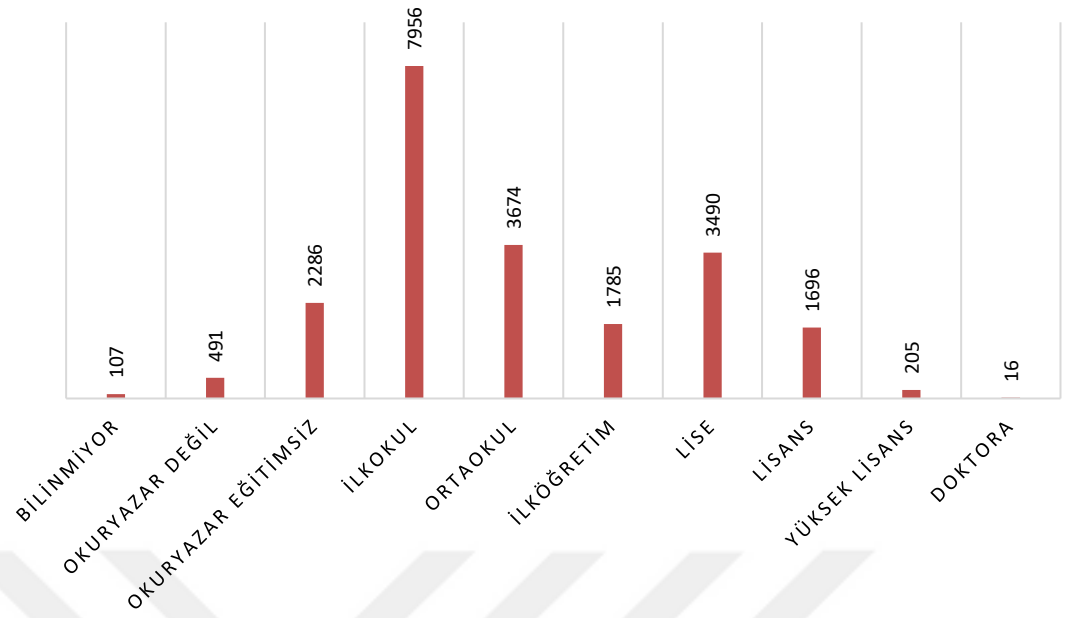
Çizelge 3.4 : Yaşa göre nüfus dağılımı, 2024 (Kepsut Kaymakamlığı).

Kepsut ilçesinde 2024 yılında 21.804 kişi yaşamaktadır. Bu sayı, Balıkesir nüfusunun yaklaşık %1,7'sini oluşturmaktadır. İlçe nüfusunun % 55'i kadın ve %45'i erkektir. Yaş dağılımında en yüksek oran 65 yaş üstü vatandaşlara aittir (Çizelge 3.4; Kepsut Kaymakamlığı). Nüfusun iş gücüne katılım oranı; erkeklerde %74,2, kadınlarda %38,8'dir (Kepsut Belediyesi).

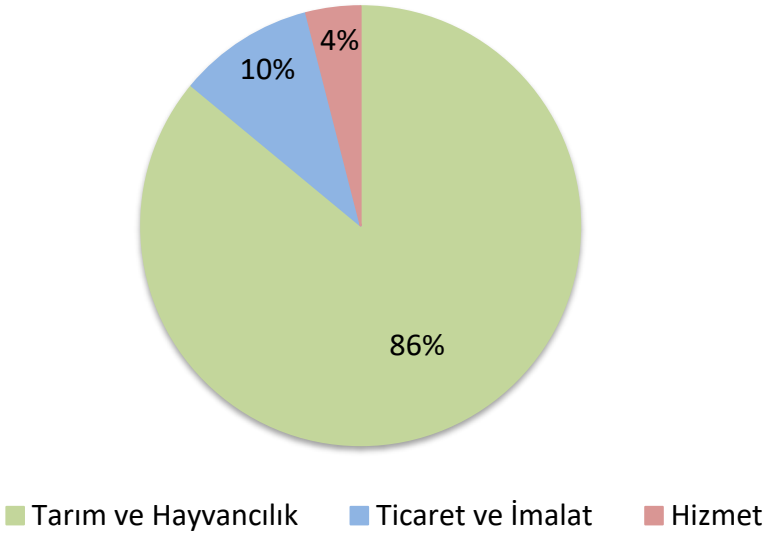
Kepsut nüfusunun 2024 yılında eğitim düzeyine göre dağılımda en büyük pay ilkokulu mezunlarına aitken 107 kişi okuma yazma bilmemekte ve 221 kişi lisansüstü dereceye sahiptir (Çizelge 3.5; Kepsut Kaymakamlığı.

Çizelge 3.5 : Eğitim düzeyine göre nüfus dağılımı, 2024 (Kepsut Kaymakamlığı).

İlçe nüfusunun en büyük geçim kaynağı geçmişten beri tarım ve hayvancılık olmuştur[57]. Günümüzde istatistiki verilere bakıldığında %84'lük bir oranla lider sektördür (Çizelge 3.6). İl merkezine yakın olması sebebi ile hizmet, ticaret ve imalat sektörleri gelişememiştir.

Çizelge 3.6 : Sektörel dağılım, 2024 (Kepsut Belediyesi).

[57] İlçenin tarım ve hayvancılık konusundaki gidişatı, son bölümde değerlendirilmiştir.

Kepsut halkı ihtiyaçları için Balıkesir'e gitmeyi tercih etmektedir. İlçede geçmişte var olan semercilik, çömlekçilik gibi meslekler otomobil tamirciliği gibi mesleklere evrilmiştir, fakat küçük imalathaneler olarak kalmıştır (Özer, 1999). Fabrika ise bir tanedir; sentetik dokuma ile çuval üretmektedir. Bunlara ek olarak yer üstü faaliyet gösteren kömür madeni, kum ocağı ve rüzgâr enerji santralleri vardır.

2021 yılında Kepsut Esnaf ve Sanatkarlar Odasına kayıtlı 150'si faal 230 meslek dalında 620'si faal 3438 kayıtlı üye bulunmaktadır. Ayrıca Gıda Güvenliği Bilgi Sistemine kayıtlı 28 adet üretimhane vardır (Kepsut Belediyesi).

Verimlilik sebebi ile özellikle Osmanlı döneminde de bu topraklarda tarım ve hayvancılığın önde olması, bölgenin İstanbul ve devlet adamları için bir arka bahçe niteliği kazanmasına sebep olmuştur (BOA, fon:A.{DVNSMHM.d..., dosya:26, gömlek:703; dosya:74, gömlek:597). Hatta Osmanlı'nın kuruluşuna kadar uzanan Çiftlikat-ı Hümayun yani saraya ait çiftliklerden biri Kepsut'ta faaliyet göstermiştir (BOA, fon:ML.VRD.TMT.d.., dosya:8503, gömlek:-, fon:D..DRB.İ.., dosya:15, gömlek:27, fon:D..DRB.İ.., dosya:17, gömlek:26, fon:A.}MKT.UM.., dosya:218, gömlek:71, fon:ML.EEM., dosya:66, gömlek:10, fon:DH.MKT., dosya:815, gömlek:31). Devlet mülkiyeti dışında özel çiftliklerde kurulmuştur (BOA, fon:A.,}MKT.UM.., dosya:218, gömlek:71). Ayrıca buradan tarım ihracatı iç piyasa ile sınırlı kalmamış, Bandırma ve Edremit limanlarından Avrupa'ya sevkiyat yapılmıştır (Kayalan, 2022).

Ürün dağılımında ova köyleri sebze ve meyvecilikte, dağ köyleri ise tahıl ve hayvancılıkta ileridir (Arguvanlı & Komitesi, 1973). Buna ek olarak ovanın alüvyal sahalarında meyve-sebze, güneydoğu tarafındaki kireçli kolüvyal sahalarında ise tahıl üretimi yapılmaktadır (İ. Aydın, 1995). Geçmişte üretilen tarım ürünleri; 15. ve 16. yüzyılda tımar sistemine[58] tabi olan ilçede mal fiyatlarında bahsi geçen buğday, arpa, burçak, yulaf, baklagil ve darı; 17. yüzyıl itibariyle dâhil olan ve kimi zaman yasaklanan tütün ve afyon (İ. Aydın, 1995); 19. yüzyıl salnamelerinde kaydedilen buğday, arpa, mısır, susam, pamuk, çavdar, yulaf, nohut, kendir, keten, burçak, üzüm ve meyveler (Mutaf, 1997); Cumhuriyetin ilk yıllarına gelindiğinde tercih edilenler

[58] Şahsi mülkiyet hakkı verilmeden kiracı olarak bulunan halka paylaştırılan toprağın işlenmesi ile askeri, yönetsel ve ekonomik çarkların dönmesinin sağlandığı sistemdir. Kepsut'ta da bu paylaşım ile gelir sağlandığı ve toprağın işlenmemesi halinde hemen müdahale edildiği görülmektedir (BOA, fon:AE.SMMD.IV., dosya:33, gömlek:3790).

şeftali, vişne, elma, pamuk, kanada kavağı, yılaşırı nadasa bırakılan buğday ve arpa tarlalarına ekilen kavun-karpuz; 1955 yılında Susurluk Şeker Fabrikası açılması ile üretimi artan pancar; sonrasında Salça Fabrikası ve 1973'te açılan Meyve Suyu Fabrikasının tetiklediği ürünlerdir (Ayhan ve diğ., 2004).

2024 yılında elde edilen tarım ürünleri ve miktarları şöyledir; 527 ton şeftali, 210 ton domates, 168 ton salatalık, 84 ton marul, 55 ton fasulye, 31 ton fındık. Diğer ürünler ise arpa, buğday, yulaf, çavdar, nohut, tritikale[59], yem bitkileri, lavanta, haşhaş, zeytindir. En fazla şeftali üretildiği görülmektedir; fakat bu miktar 2005 yılında 12375 tondur (Kepsut İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü).

Bölgenin diğer ekonomik ayağı olan hayvancılık açısından da durumu oldukça verimlidir. Geçmişte çoğunlukla göçebe olan halk, tarımdan çok hayvancılık bilgisine sahiptir. Et, süt, yün gibi temel ürünleri direk kullanmak dışında dönüştürmeyi de bilmişlerdir. Örneğin; Güney Mezopotamya'da hayvanların evcilleştirilmesinin ardından süt ürünlerinin ilk olarak Marmara Bölgesi'nde yapıldığı, peynirin önemli bir besin kaynağı olarak 8500 yıl öncesine dayandığı saptanmıştır (Özbal ve diğ, 2007). 1940 yılı civarına bakıldığında birçok aile tek başına 1000-1500 koyuna sahipken (İ. Aydın, 1995); 2021 yılında ilçe toplamında 28935 sığır, 43150 koyun, 6840 keçi, 5 manda, 18 at, 154 eşek, 388705 kanatlı hayvan, 5150 adet arı kovanı, 1 adet onaylı mezbaha, Dereli ve Serçeören mahallelerinde olmak üzere iki alabalık tesisi vardır. Ayrıca Bursa'ya yakın olması sebebi ile ipekböcekçiliği geçim kaynakları arasındadır. 50 adet süt toplama merkezi ile yıllık 46 milyon litreye yakın toplanan süt de önemli bir diğer kaynaktır (Kepsut İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü).

Üretim faaliyetlerini desteklemek amacıyla geçmişte çok sayıda kooperatif kurulmuştur; Kepsut Kavak Kooperatifi, Kepsut Şeftali Kooperatifi, Tavukçuluk Kooperatifi, Meyve Sebze Mutahsilleri Kooperatifi vb. Günümüzde ise Kepsut Tarım Kredi Kooperatifi, Kespit Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Kepsut Esnaf ve Sanatkarlar Kredi Kefalet Kooperatifi, Kepsut Vefalı Eller Kadın Kooperatifi ve Kepsut Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi bulunmaktadır (Kepsut İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü).

[59] Buğday ve çavdarın melezi (Kepsut İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü)

Günümüzde Kepsut ilçesinde bulunabilecek özgün ürünler; Bükdere küflü katık peyniri[60], meşe odununda pişen Hotaşlar köy ekmeği, Bükdere tereyağı, meşe balı, çam filizi şurubu, kavun pekmezi, karakurt pekmezi ve şerbeti, kavurgu[61], var yoğurdu-yok yoğurdu[62]. Özgün yemekler ise et aşı[63], tahin tatlısı, höşmerim, badalan fasulyesi, kaymaklı, tirit, keşkek, asker çorbası, tokmak hamuru, sodalı ekmek, zeytinli ekmek, kapama, Elma Gediği tasta alabalık, Dereli dere balığıdır (Akkor, 2022). Ayrıca Yağcıbedir halısı ve Zili/Sili kilimi bölgede bulunabilecek geleneksel el sanatları ürünleridir.

Yöresel ürünlerin ticaretini hareketlendiren genellikle haftalık pazardır. Köylü, ilçe merkezindeki pazara geldiğinde ürününü satmakta ve dükkânlardan ihtiyacını alıp gitmektedir. Haftalık pazarlar dışında yıllık bazı etkinlikler de vardır: Tarım Festivali (Şubat), Kaya Tırmanış Şenliği (Mayıs), Kültür Sanat ve Süt Festivali ve Kepsut Belediye Başkanlığı Yağlı Pehlivan Güreşleri (Ağustos) (Karaman ve diğ., 2019).

Şekil 3.8 : Kepsut panayırı, 1935 (Kepsut Belediyesi).

[60] Meşe ile kaynatılmış suya yatırılan oğlak derisinden dikilmiş tuluma basılan yoğun aromalara sahip peynir (Onur ve Biber, 2021)
[61] Kavrulmuş nohut ve mısır unu (Akkor, 2022)
[62] Hıdırellez çiğ taneleri ile 8-10 saatte mayalanan ve tutup tutmamasına göre yılın bereketli olup olmayacağına inanılan yoğurt. Ayrıca süte fındık çubuğu sokularak mayalanan versiyonu da vardır. (Onur ve Biber, 2021)
[63] Yerleşke ve vaziyet planı anlatımında daha ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Geçmişte aktif olan bölge panayırları ise zaman zaman canlandırılmaya çalışılsa da eski günlerinde değildir. Önceden mayıs ayında 3 gün bahar panayırı, ağustos ayında beş gün güz panayırı ve temmuz ayında şeftali şenliği düzenlenmiştir (Şekil 3.8) (Arguvanlı & Komitesi, 1973).

Panayır haber kaynaklarında şöyle yer almıştır (Şekil D.4) (Türk Dili, 02.08.1934); il merkezine 27 km ve ilçe merkezine 20 dakika mesafede havadar, tatlı su kaynağı bulunan bir mevkide kurulmakta ve beş gün sürmektedir. İlk gün gelen esnafın kendilerine çadır, baraka ve sergi kurmaları ile geçmektedir. Kurulan çadır ve baraka sayısı 190'dır. Panayır esnafı sadece hayvan satıcıları ile sınırlı değildir; terziden urgancıya, bakırcıdan kebapçıya türlü zanaatkârlardır. Tüm ürünlerin yanında, toplamda 200 adete yakın hayvan satılmaktadır. Ziyaretçiler sabahtan gece 11'e kadar panayırdaki keyifli etkinliklerle vakit geçirmektedir; tiyatro gösterileri, radyo ve gramofondan çalınan şarkılar ve panayırın son günü pehlivan güreşi[64]. Ayrıntılı anlatımlar, amacın sadece ticaret olmadığını, sosyal bir eğlence ortamı da sağladığını göstermektedir.

Kepsut ve çevresindeki köylerde sürmekte olan bir kültürel gelenek ise köy hayırlarıdır. Bu hayırlarda ev sahibi köyün organizasyonu ile topluca yemek yenir.

İlçenin kültür varlıkları; kışla veya mektep olarak anılan çalışma konusu yerleşke, Yıldırım Beyazıt'ın sancak beylerinden Ayni Ali Bey'e ait İnebey Türbesi, Asartepe Sit Alanı ve dağınık bulunan mezarlar, geçmişi 15. yüzyıla dayanan Oruçbey Camii (Eski Cami), Çarşı Camii[65], Kütahya-Balıkesir demiryolu hattının Kepsut durağı olan demiryolu mirası Nusrat Tren İstasyonu, Cumhuriyet İlkokulu[66] (Şekil 3.9), geleneksel sivil mimariyi oluşturan fakat seyrek kalmış Türk ve Rum evleri, ambar ve değirmenlerdir.

---

[64] Cumhuriyet Halk Partisi tarafından düzenlenen güreş organizasyonları da yapılmıştır (Türk Dili, 30.08.1937).

[65] Çarşı Camiyi ilk yaptıran Kepsut Voyvodası Selim Ağadır. Hasar görmesinin ardından ikinci yapıma önder olanlar Simavlı Nahiye Müdürü Emin Bey zamanında Balıkesir Milletvekili Vehbi Bolak, Hasan Basri Çantay'dır. Tüm giderleri Balıkesir Mahkeme Üyesi Halil Rifat Efendi tarafından karşılanmış, Ermeni asıllı Yuvadis Kalfa'ya yaptırılmıştır. Şadırvan vesilesiyle panayır yerinden Kepsut'a kadar su getirilmiştir. (Özer, 1999)

[66] Cumhuriyet İlkokulunun temelleri 1914 yılında Emin Bey zamanında atılmış, bir kat inşa edilmiş, Birinci Dünya Savaşı sebebiyle 1917'de durdurulmuş, Yunan işgalinde bir kısım yerleri tahrip edilmiş, 1923'te yapımına devam edilmiş, 1926 yılında tamamlanmıştır. Cumhuriyet okulunun ilk katını Ermeni asıllı Yuvadis Kalfa, devamını Balıkesirli Çakır Ahmet yapmıştır. (Uçar, 2013)

Şekil 3.9 : Cumhuriyet İlkokulu, 1930lar (Kepsut Belediyesi).

İlçedeki önemli doğal çekim unsurları şunlardır: Ulupınar mağarası, Beyköy düdeni, Nusret düdeni, alabalık üretim çiftlikleri ile Elma Gediği ve Dereli köyü piknik yeri, Seçköy göleti, Gökköy yaylasıdır. Bahsi geçen doğal zenginlerin keşfedilmesi amacıyla Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından "Misya Yürüyüş Yolları" projesi geliştirilmiş ve ziyaretçiler için yürüyüş rotaları belirlenmiştir (Karaman ve diğ., 2019):

1.rota, Kayacıklar köyü – Ulupınar mağarası – Bükdere köyü;

2.rota, Piyade köyü – Gelenduras tepesi – Suçıktı;

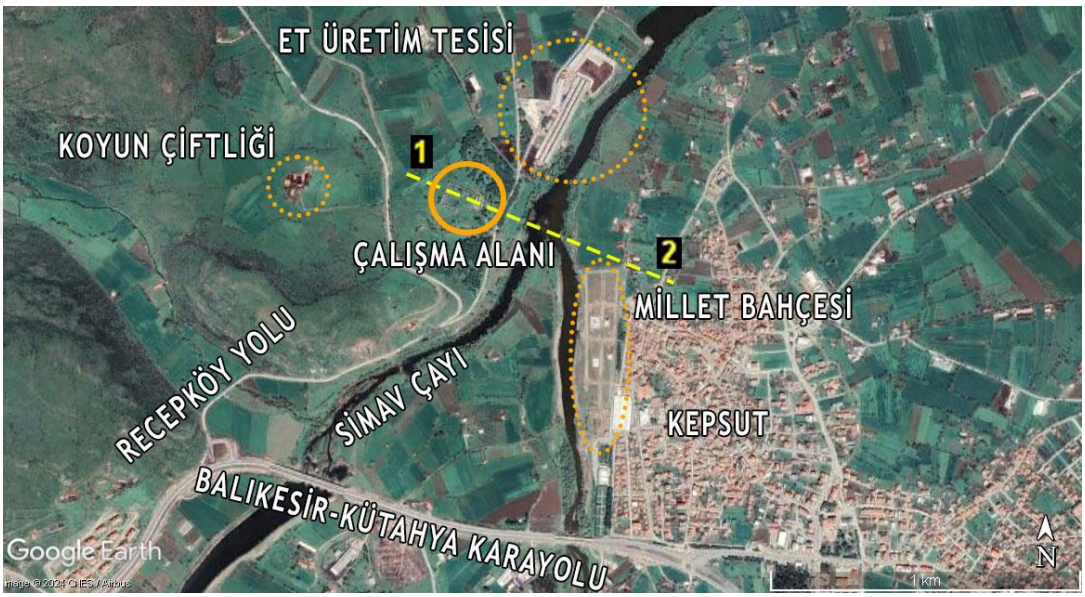
3.rota, Sarıfakılar köyü – Mezitler köyüdür.

Günübirlik gezi programı yapılabilecek ilçede bir tane turizm acentesi (Karaman ve diğ, 2019), belediyeye ait 15 oda ve 39 kişi kapasiteli bir konaklama tesisi bulunmaktadır. Fakat eğitim dönemi içinde erkek yurdu olarak kullanılmaktadır.

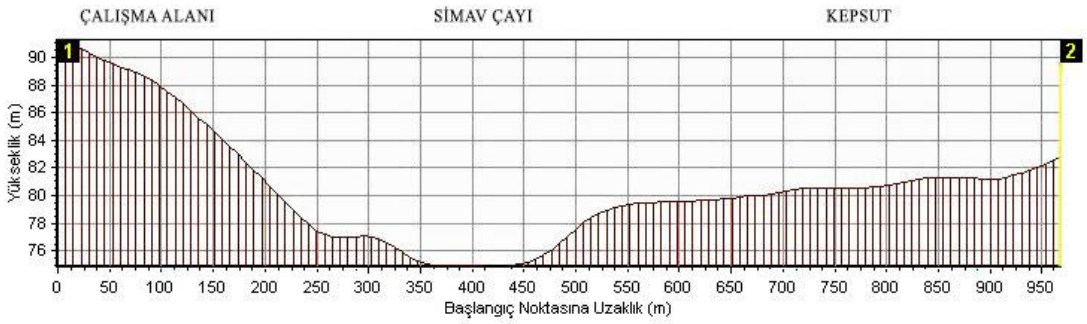
Bölgede sağlık hizmeti veren kurumlar ise 1 devlet hastanesi, 2 aile sağlığı merkezidir. Ayrıca belediye tarafından mobil sağlık hizmeti sunulmaktadır.

3.1.2 Vaziyet planı

Çalışma konusu yerleşke; Kepsut ilçesinin İhsaniye[67] mahallesinde, Simav çayının kuzeybatısında Recepköy yolu üzerinde yer almaktadır. Toplu taşıma ile ulaşım bulunmayan yerleşkeye güneyinde bulunan Balıkesir-Kütahya karayolu üzerinden tali bir yol ile ulaşılmaktadır (Şekil 3.10). İlçe merkezine 2 km, il merkezine 25 km, tren garına 10 km, şehirlerarası otobüs terminaline 20 km, havaalanına 25 km, vapur iskelesine 87 km uzaklıktadır (Kepsut Belediyesi).

Şekil 3.10 : Çalışma alanı çevresi hava fotoğrafı (Url-15, düzenleyen Marmara, 2024).

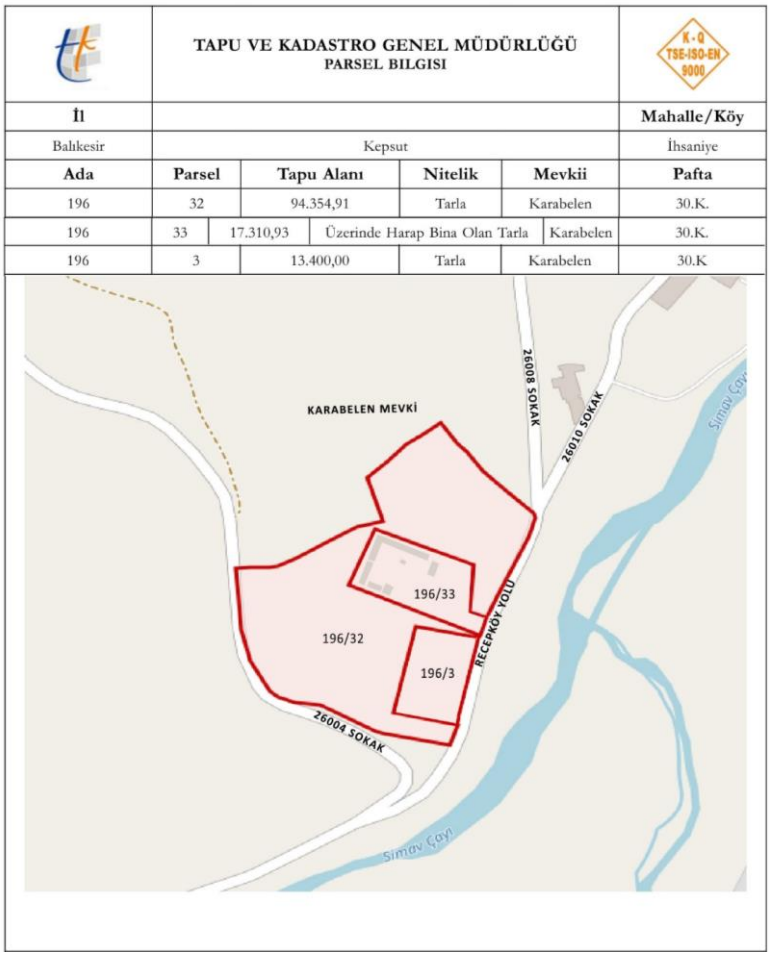

Şekil 3.11 : Hava fotoğrafında yeri işaretli 1-2 kesit diyagramı (HGM, düzenleyen Marmara, 2024).

[67] İhsaniye mahallesi, Osmanlı döneminde muhacirlerin yerleştiği ve çiftlika-ı şahaneye ait bir arazi olarak anılmaktadır (BOA, fon:ŞD, dosya:1547, gömlek:8, fon:DH.MKT., dosya:39, gömlek:27). Muhacir tabiri, savaşlar sebebiyle Balkanlardan kaçıp Anadolu'ya yerleştirilen halklar için kullanılmaktadır (Ayhan, 2011).

Kırsal bir alanda konumlanan yerleşkenin kuzeydoğusunda bir et üretim tesisi[68], batısında bir koyun çiftliği[69], güneyinde Kepsut Belediyesi mesire alanı ve çam fidanlığı bulunmaktadır (Şekil 3.10). Ayrıca yakınlarında arıcılık yapılmaktadır.

Yerleşke ve Kepsut ilçesini Simav çayı ayırmaktadır. Sıfır kotundaki çaya göre yerleşke yaklaşık 90 metre, ilçe ise yaklaşık 85 metre yüksekliktedir (Şekil 3.11). Karşılıklı iki tepe denilebilecek bu noktalar arasında sadece görsel temasla sınırlı zayıf bir ilişki vardır. Yerleşim, Simav çayı nedeniyle bu yönde yayılamamış ve yerleşkenin bulunduğu kırsal alan yapılaşamamıştır. Tüm bunlara ek olarak Simav çayı ötesinde gözükmekte olan alana Millet Bahçesi yapılmıştır (Şekil 3.10).

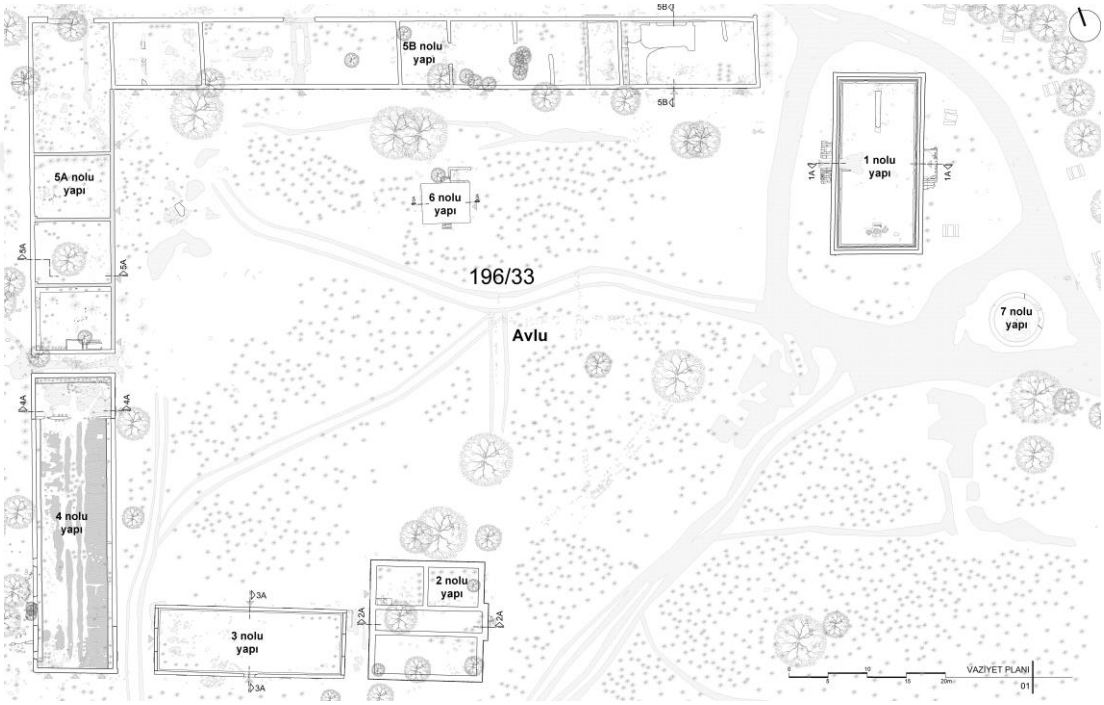
Şekil 3.12 : Yerleşkenin parsel bilgisi (Url-17, düzenleyen Marmara, 2024).

[68] Tesis, Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Kepsut Belediyesi Başkanlığı ortaklığında tescilli Balıkesir kuzusu için "Damızlık Üretim Merkezi" olarak kurulmuş, bir süre faaliyet gösterdikten sonra özel bir kuruma devredilmiştir (Kepsut Belediyesi).

[69] Hayvanları çalışma alanında da otlayan koyun çiftliği, ilçe merkezinde bulunan 170 yıllık bir lokantaya aittir. Bu lokantanın tek çeşitli menüsünde bölgeye özgü et aşı yemeği vardır. Hotaşlar ekmeği, soğan ve şekerli tahin ile servis edilmektedir. Şef ve yazar Ömür Akkor bu işletme için "Türkiye Gastronomisi açısından fevkalade mühim bir dükkân!" ifadesini kullanmıştır.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünden alınan bilgiye göre; yerleşke, Karabelen mevki olarak adlandırılan bölgede yapı grubunun bulunduğu 196 ada 33 parsel ve çevresindeki 196 ada 32 parsel ve 196 ada 3 parsel olmak üzere toplam 125 dönüm olarak gözükmektedir (Şekil 3.12). Ziraat mektebi döneminde bu parsellerle sınırlı olmayıp geniş tarım alanlarına sahiptir. Bu konu tarihçe kısmında ele alınacaktır.

Günümüzde yerleşkeye giriş, güneydoğu yönünde bulunan Recepköy yolu üzerinden, toprak yol ile sağlanır (Şekil 3.12). Üzerinde yer yer özgün kaba yonu döşeme ve mıcıra rastlanan yol, yerleşke içerisinde dallanarak farklı noktalara ulaşır.

Şekil 3.13 : Yerleşkenin vaziyet planı.

Yerleşkede sadece beden duvarları kalmış altı yapı bulunmaktadır. Çalışma kapsamında yapıların adlandırılması numaralarla yapılmıştır. 1 nolu yapı, yerleşkenin güneydoğu köşesini oluşturarak ziyaretçileri karşılamaktadır. 2 ve 3 nolu yapılar güneybatı kenarını, 4 nolu yapı ve 5 nolu yapının A kolu kuzeybatı kenarını, 5 nolu yapının B kolu kuzeydoğu kenarını tutarak; yaklaşık 5700 m² dikdörtgen bir avlu oluşturmuş vaziyettedir (Şekil 3.13). 6 nolu yapı ise avlu içinde kuzeydoğu bölgesine doğru yerleşmiştir. 1 nolu yapı üç katlı; 3 ve 4 nolu yapılar iki katlı, 2, 5 ve 6 nolu yapılar tek katlıdır. Ancak 5 nolu yapının güneydoğu köşesinde girilemeyen kısmi bodrum katı vardır (Şekil 3.14). Yapıların toplam oturum alanı 2392,20 m²'dir.

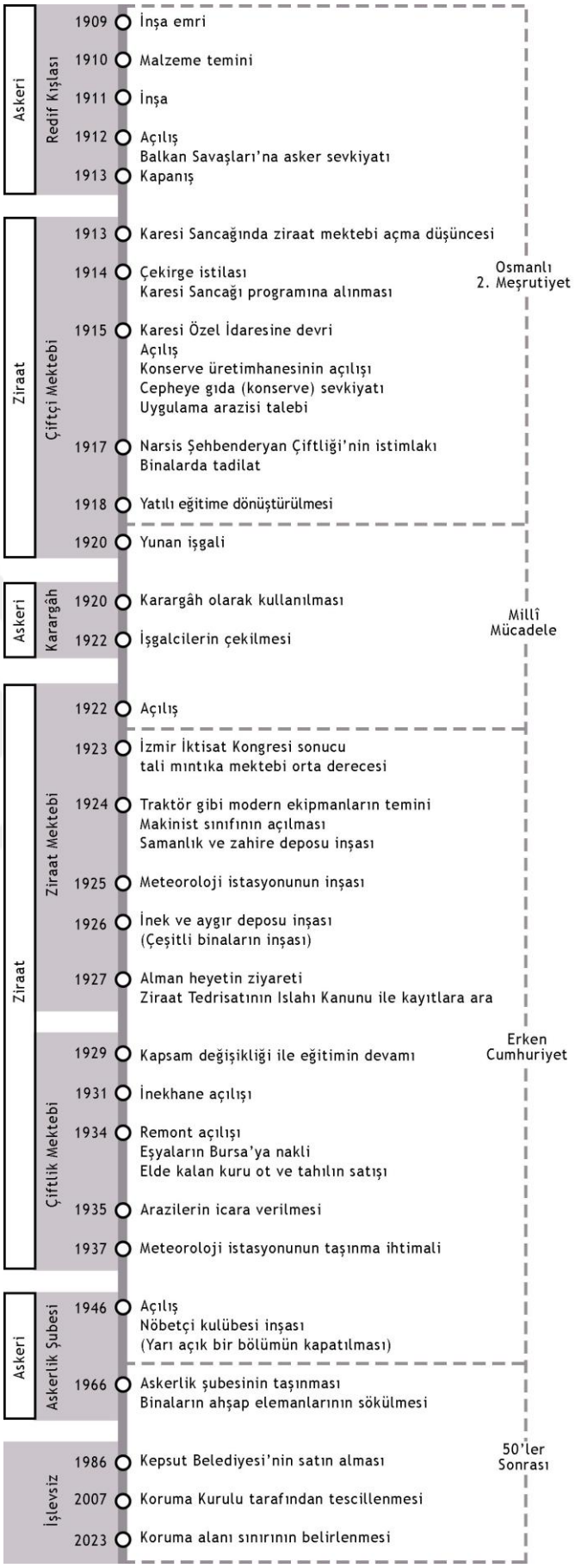

Şekil 3.14 : Yerleşkenin günümüzdeki vaziyeti, 2020'ler (Kepsut Belediyesi).

0-Z01 olarak adlandırılan avlu, ağaçlar ve çeşitli bitkiler ile örtülüdür. Ağaçların yerleri ve bitkilerin bölgeleri rölövede gösterilmiştir, ancak tür ve özellikleri için uzman görüşüne ihtiyaç vardır. Bunlar dışında belediyenin yerleştirdiği beton piknik masaları, girişte 1 nolu yapının yakınlarında 3,45 m çapında tuğladan örülmüş yuvarlak bir havuz, topraktan sızarak çıkan bazı su kaynakları ve birkaç çeşme vardır (Şekil G.1).

3.2 Tarihsel Gelişimi

Kepsut yerleşkesi; bir müddet askerî ve sonrasında zirai eğitimi konularında çeşitli işlevler üstlenerek Osmanlı'nın son ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerine şahitlik etmiştir. İlk olarak Kepsut Redif Kışlası işleviyle inşa edilmiş, ardından ziraat mekteplerinin farklı derecelerinde işlevlendirilmiş ve son olarak askerlik şubesine dönüştürülmüştür. Fakat neticesinde işlevsiz kalarak günümüze harap durumda ulaşmıştır (Şekil 3.15).

Şekil 3.15 : Kepsut yerleşkesinin tarihsel gelişimi.

Yerleşkenin özgün işlevi olan redif kışlaları; II. Mahmud döneminde askerî başarısızlıkların ardından yeniçeri ocağı kaldırıldıktan sonra modern bir anlayışıyla oluşturulmaya çalışılan ordulardan sonuncusu Asakir-i Mansure-i Muhammediye için er temin etmek amacıyla 1834 yılında kurulan redif teşkilatına ait uygulamalı eğitim alanlarıdır. Taburların toplanıp konaklaması ve talimi, gerekli teçhizat ve tutulan dokümanların muhafazası gibi işlevler için inşa edilmişlerdir (Çadırcı, 1974). Redif teşkilatı, 20. yüzyılın başında kaldırılıncaya kadar inşa edilen redif kışlası sayısı neredeyse 200 adete ulaşmıştır (Özgen, 2013).

Redif teşkilatını oluşturan taburlarda nizamiye hizmetini tamamlamış 23-32 yaş aralığında yaklaşık 1400 er ve erleri eğitmek işinde görevlendirilmek üzere bulunulan bölgenin önde gelen ailelerinin çocuklarından seçilerek İstanbul'da bir iki ay eğitim almış subaylar maaşlı olarak istihdam edilmiştir (Çadırcı, 1974; Kara, 2018).

Eğitimler haftada bir gün, toplu olanlar ise başlangıçta yılda iki kez, sonrasında tarım işlerinin aksaması sebebiyle gelen şikâyetler üzerine dönüşümlü olarak ayarlanmış ve taburdaki er sayısı 860'a düşürülmüştür. Talim süresince yiyecek ve diğer masraflar, ayrıca kışla inşası halktan alınan iaşe ile karşılanmıştır. Bu konu büyük bir soruna sebebiyet vermiş ve subaylar redif masrafları adı altında halktan fazlaca vergi toplayarak yolsuzluk yapmışlardır. Bu olay ve çeşitli sıkıntılar, düzenlemelerle giderilmeye çalışılsa da redif teşkilatı; müstahsız bölüklere dönüşerek 1912 yılında kaldırılmıştır (Kara, 2018).

Kepsut Redif Taburu ile ilgili ulaşılan en eski bilgiler 1853 yılına dayanmaktadır ancak çok daha öncesinde teşkilat kurulur kurulmaz Karesi gibi bir sancakta taburlar tamamlanmış olmalıdır[70] (BOA, fon:İ..MVL., dosya:283, gömlek:11154). Varlığı mevcut olsa da redif teşkilatının Kepsut'ta bir merkezleri yoktur ve Kirmantı Alayı'na bağlı olarak Balıkesir'de bulunmaktadır. 1909 yılında Dâhiliye Nezareti tarafından redif tabur merkezinin Balıkesir'den Kepsut'a nakil emri verilmiş, Kepsut Redif Kışlası'nın inşası ve masraflarının halk tarafından üstlenilmesi istenmiştir (BOA, fon:DH.MUİ, dosya:39, gömlek:27).

1910 yılında kışlanın inşası için gerekli kereste, Dâhiliye Nezareti ve Orman Nezaretinin izinleri ile kesilmiştir (BOA, fon:BEO, dosya:3709, gömlek:278175;

[70] Karesi sancağı mütesellimi Şerif Ağa, kısa sürede 200 kişilik süvari redif askerî toplayarak redif merkezini şaşırtmış ve incelemeler için bir memur tayin edilmiştir (Çadırcı, 1974).

fon:BEO, dosya:3721, gömlek:279016; fon:DH.MUİ, dosya:69, gömlek:40). Ardından 1911 yılında binaların bir kısmı veya tamamı bitmiş ve misafiren Balıkesir'de bulunan Kepsut Redif Taburu'nun yerine nakli istenmiştir (BOA, fon:DH.İD, dosya:22, gömlek:6). 1912 yılında redif kışlalarının son temsilcisi olarak Kepsut Redif Kışlası; depo, cephanelik ve koğuş binalarıyla ahali tarafından karşılanan 3000 liraya mal olarak hizmete açılmıştır (BOA, fon:DH.İD, dosya:19, gömlek:28; BOA, fon:DH.UMVM, dosya:76, gömlek:12; Özgen, 2013).

Kepsut Redif Kışlası'nda; Kepsut, Susurluk, Dursunbey ve Bigadiç nahiyelerinin askerleri eğitim görmüş, teçhizat ve tutulan dokümanlar muhafaza edilmiştir. Gerektiğinde ise burada toplanıp cepheye gönderilmişlerdir (Çadırcı, 1974; Kara, 2018).

Kışlanın açılışından hemen sonra Kepsut Taburu, 1912 ve 1913 yıllarında yapılan Balkan Savaşları'na sevk edilmiştir (Özer, 1999). Ancak savaşın ardından 1913 yılında Redif Teşkilatı kapatılmıştır (Çadırcı, 1974). İşlevsiz kalan yerleşkenin, çiftçi mektebi olarak kullanılması uygun görülmüştür.[71]

Karesi sancağında bir ziraat mektebi kurulması düşüncesi, ilk olarak bir Karesi ziraat memurunun 1913 yılında hazırlamış olduğu "Balıkesir Sancağının Ahval-i Umumiye-i Ziraiyesi" başlıklı raporda dile getirilmiştir (Ticaret ve Ziraat Nezareti Mecmuası, 13.01.1914). 1914 yılı sonlarında ise Karesi sancağının 5 yıllık programı yapılmış, önceki raporlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenen zirai hedefler içerisinde yer alan konular 1915-1919 yıllarına dağıtılarak; Kepsut'ta bir yatılı (leyli) çiftçi mektebinin tesis edilmesi, mektebe çeşitli tarım ve arıcılık aletleri satın alınması, mektepte ve çeşitli yerlerde gülistan kurulması gibi hususlar program içerisine alınmıştır (Karesi, 14.04.1915).

Kararlar istikametinde çalışmalara başlayan Ziraat ve Ticaret Vekâleti, öğrenci masraflarının yanında idareci, öğretmen ve personelin maaşları, diğer giderler, alet edevat ihtiyacı, hayvan ve tarım ürünleri tedarik ve bakımı gibi tüm kalemler toplandığında 147.300 kuruş çıkan bütçeyi düz hesap 150.000 kuruş olarak belirlemiştir (Çizelge 3.7). Öte yandan il merkezinde ihtiyacı karşılayacak büyüklükte

[71] 1915 yılında Seydiköy Ziraat Mektebi'nin Balıkesir'e nakli ile ilgili bir bilgiye ulaşılmıştır (Tutsak, 1996). Ancak bir başka bilgiye göre Seydiköy Ziraat Mektebi, Or Yehuda Çiftliği'ne taşınmıştır (Asker, 2017).

satın alınacak bir arazi bulamayınca ve tahsis edilen bütçe de yeterli gelmeyeceğinden, o dönem nahiye statüsünde olan Kepsut'ta bulunan eski kışla değerlendirilmiştir (BOA, fon:DH.UMVM, dosya:76, gömlek:12).

Çizelge 3.7 : Kepsut Çiftçi Mektebi'nin 1916 yılında ön görülen bütçesi (MM ZC, 15.02.1915, Devre:3, Cilt:1, İctima:6; Ayhan ve diğ., 2004).

	Yıllık Gider (kuruş)
Müdür ve kâtip	12.000
Muallim	9.000
Çiftçi başı	3.000
Bahçıvan	300
Seyis	1.800
Çoban	2.400
Atçı	2.400
Hademe	1.800
25 adet talebenin maaşı	3.000
Ma'kulat (Mutfak masrafları)	25.000
Hayvan yem	10.000
Müteferrika, mahrubat, kırtasiye	5.200
Fidan ve tohum	3.000
Üretim bedeli	6.400
Alet edevat	30.000
İki çift öküz	5.000
İki baş beygir, semer ve araba	2.000
Dört baş inek	2.400
Dört baş boğa	1.000
Yüz baş koyun	12.000
Tavuk kümesi	2.000
İki baş kısrak	3.000
Ön görülemeyen	4.600
Toplam	**147.300**

Bölge; verimli topraklar, yeterli su kaynakları, tarım ve hayvancılığa dayanan ekonomi, hâlihazırda devlete ait ve özel çiftliklerin olması gibi özellikleri ile öne çıkmış, yapılan araştırmalar sonunda mektep kurmak için uygun bulunan askeriyeye ait arazi üzerindeki redif kışlası binaları ile birlikte gerektiğinde askeriyeye geri

verilmesi şartı ile çiftçi mektebi yapılmak üzere Karesi Özel İdaresine (İdare-i Hususiye) devredilmiştir (BOA, fon:DH.UMVM, dosya:76, gömlek:12).

Böylece Kepsut Çiftçi Mektebi, 1915 yılında kısmen eğitime başlamıştır. Ayrıca aynı yıl Karesi (Balıkesir) Sancağı Özel İdaresi tarafından mektep bünyesinde bir de sebze ve meyve konserveleri üretmek üzere konserve üretimhanesi (fabrika) kurulmuştur. Üretimhane, Birinci Dünya Savaşı sırasında 5. Menzil Komutanlığı'na gıda temini sağlamıştır (Karesi, 28.07.1914; 14.08.1915; Karesi Sancağı Meclis-i Umumi Müzakeratı s.171, 1915; Ahmet Özmumcu, 2025).

İl özel idare yönetimi mektebi devraldıktan hemen sonra yerleşkenin bitişiğinde olan Hazine-i Hassa'ya ait araziyi alarak mektebin uygulama arazisi yapmak istemiştir. Ancak Hazine-i Hassa İdaresi arazisini devretmemiştir. Ardından yine hazineye ait olan başka bir arazi de talep edilmiş ancak mektebe verilmemiştir (BOA, fon:BEO, dosya:4355, gömlek:326597; fon:BEO., dosya:4378, gömlek:328350, fon:İ..MBH., dosya:18, gömlek:61). Sonunda uygulama için gerekli araziyi temin etmek üzere, Narsis Şehbenderyan Çiftliği istimlak edilmiştir (Karesi, 21.12.1917). Fakat bu uygulama alanları mektebe yeterli yakınlıkta değildir[72]. Ayrıca mektep bitişiğinde bulunan terkedilmiş 154 dönümlük arazi, Vilayet Evkaf Müdürü Mehmet Midhat ve Umur-u Tasarrufiye Müdüriyeti Baş Kâtibi İbrahim Efendi'nin çalışmaları sonucunda dönüm başına 173 kuruş olmak üzere toplam 30.102 kuruşa istimlak edilmiştir (Ayhan ve diğ., 2004).

Çiftçi mektebinin eğitim programı, Karesi Mutasarrıflığı tarafından hazırlanmış, Ticaret ve Ziraat Nezaretince tadil edildikten sonra özel idareye gönderilmiştir. Sancak Tedrisi-i İbtidâiye Meclisi, Kebsut'taki askeriye arazisi içinde kurulan okulun köy yatılı okulu (leyl-i ibtidâi) kapsamında değerlendirilmesi hakkında 22 Kasım 1917 tarihli mazbatasını Maarif Encümenine havale etmiştir (BOA, fon:DH.UMVM., dosya:76, gömlek:16). Yatılı okul haline çevrilmesi için gerekli pansiyonun yapılması ve 1918 senesi başında yatılı eğitime başlanmasına karar verilmiştir (Karesi, 21.12.1917).

[72] 1927 yılına gelindiğinde Alman uzman Schmidt'in değerlendirmelerine göre hazırlanan raporda 1200 dönümü kastederek; mektebe bir saat uzaklıkta olduğu için uygulamalara az zaman kaldığını ifade edilmiş, günde iki saatin yolda geçtiği belirtilmiştir. (Ziraat Vekâleti Mecmuası, 01.01.1927).

Çizelge 3.8 : Kepsut Çiftçi Mektebi'nin 1917-1918-1919 yılındaki ek giderleri (MM ZC, 1917; Ayhan ve diğ., 2004).

	1917 Yılı Ek Gideri (kuruş)
Pulluk	112.000
Ziraat dergileri	3.000
Kılıf	5.000
Daimi	10.000
Usta	5.000
Hademe	2.400
Amele	500
Müteferrika	1.000
Katip	3.000
25 talebe maaşı	3.000
Kepsut'ta gülistan	5.000
Toplam	**149.900**
	1918 Yılı Ek Gideri (kuruş)
İlave muallim	9.000
Müteferrika	500
Asma fidanlığı tesisi	10.000
Fidan ve gübre	10.000
Toplam	**29.500**
	1919 Yılı Ek Gideri (kuruş)
Bir çift öküz	2.500
Öküzlerin yem bedeli	1.000
Tohum bedeli	3.000
Çiftçi	2.400
Üretim bedeli	3.000
İlave zirai alet	2.600
Toplam	**14.500**

Kepsut Çiftçi Mektebi talebeleri; Osmanlı vatandaşı, sağlıklı ve zirai faaliyetleri yürütebilecek bedeni vasıflara sahip, 15-18 yaş aralığında olan çiftçi çocukları arasından yıllık 25 kişi olarak seçilmiştir. Seçilen talebelerin arazi yönetebilecek çiftçi olarak yetiştirilmeleri amacıyla; uygulamalı olarak yeni zirai teknikler, okuma yazma,

dört işlem hesap, basit kesir, ondalık sistem, defter tutma, genel coğrafya ve Osmanlı coğrafyasına dair genel bilgiler öğretilmiştir. Yatılı olan okulda, eğitim süresi ihtiyaca göre iki veya üç yıldır. Mezunlara sermaye amacıyla en fazla 1500 kuruş maddi destek sağlanmıştır (Orman ve Maadin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası, 13.04.1911).

Eğitim süresi boyunca talebenin barınma, beslenme ve giyinme ihtiyaçları karşılanmış, maaş olarak aylık 10 kuruş verilmiştir. Öğrenci ve personelin masraflarının yanında diğer kalemler de her geçen yıl artmıştır. Mektep bünyesinde; en az 2 çift öküz, 2 beygir, 4 inek, 4 boğa, 100 koyun, 2 kısrak, tavuklar gibi hayvanlar; asma fidanlığı, gülistan gibi üretim alanları vardır. Tümünün bir arada götürüldüğü uygulamalı zirai eğitimin ne derece masraflı olduğu görülmüştür (MM ZC, 15.02.1915, Devre:3, Cilt:1, İctima:6; Ayhan ve diğ., 2004; Çizelge 3.7; Çizelge 3.8; Çizelge 3.9; Çizelge 3.10).

Ancak tüm masraflar, öğrencilerin sadece eğitim öğretim faaliyetleri için değil, bölgenin zirai gündemleri içinde de çeşitli roller üstlenmeleri için yapılmıştır. Örneğin; Birinci Dünya Savaşı öncesinde başlayan ve uzunca bir süre devam eden çekirge istilası Karesi ve civarında yoğun olarak görülmüştür. Ekili alanlara verdiği zararın son derece büyük olması nedeniyle, çekirgeleri imha etmek için halk ve görevli memurların yanı sıra Kepsut Çiftçi Mektebi'nde görev alan ziraat öğretmenleri ve öğrencileri de çekirgelere karşı mücadele etmiştir (Karesi, 11.06.1914, 15.06.1914, 20.09.1915, 20.04.1916). Bölgelerde yaşanılan çekirge istilası gibi zirai felaketler, çözüm arayışı olarak ziraat mektepleri açılmasını hızlandıran unsurlar arasında yer almıştır.

Tüm çalışmalarda ilerleme katedilirken 30 Haziran 1920 tarihinde Yunan işgali yaşanmış ve Millî Mücadele dönemi başlamıştır (Özdemir, 2001). Mevcut savaş ortamına rağmen ziraat mektepleri meselesi o kadar önemsenmiştir ki; resmî olarak kapatılmamış, eğitime devam etmeleri istenmiştir. Ancak dönemin şartları gereği, eğitim öğretim yürütülememiştir. Birçok mektep binasında olduğu gibi Kepsut Çiftlik Mektebi binaları da, İstiklal Harbi günlerinde karargâh olarak kullanılmıştır (Aysal, 2007).

Kurtuluş Savaşı'nın ardından; Yunan birlikleri, 5 Eylül 1922 tarihinde Kepsut'u boşaltmıştır (Ayhan & Kır, 2003). İşgal güçlerinin çekilmesi ile İktisat Vekâleti ve Ziraat Bankası koordinasyonunda öncelikle Kepsut'un da aralarında bulunduğu ilk

grubun[73] ve ardından diğerlerinin "ziraat mektebi" ismiyle yıl sonuna kadar açılması kararlaştırılmıştır (Aydoğmuş, 2017; Kırkpınar, 2024). Bu aşamada binaların askeriye tarafından boşaltılması için gerekli çalışmalar başlatılmıştır (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:139, gömlek:995, sıra:8). Böylece kurucu idare; iktisadi kalkınma amacıyla ziraata ne kadar önem verdiğini göstermiş, meşrutiyet döneminden beri süregelen zirai eğitim anlayışını devam ettirmiştir.

1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi sonrasında eğitim programlarının günün ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesi ile Kepsut Ziraat Mektebi orta dereceli tali mıntıka mektepleri kategorisinde devam ettirilmiştir (Şekil 3.16) (Akşam, 13.02.1926).

Şekil 3.16 : Yerleşkenin genel görünümü, 1924-1925 (Salt Araştırma, AFMSBBHAL0248, düzenleyen Marmara, 2024).

1924 yılında Ziraat Bankası modern tarım aletleri ve traktörler getirtmiş, Kepsut Ziraat Mektebi dâhil birçok kurum ve çiftçiye dağıtmıştır (Cumhuriyet, 05.06.1924) (Şekil 3.17). Bu gelişmeler sırasında modern tarım aletleri ve traktörlerle ilgili bilgiye sahip

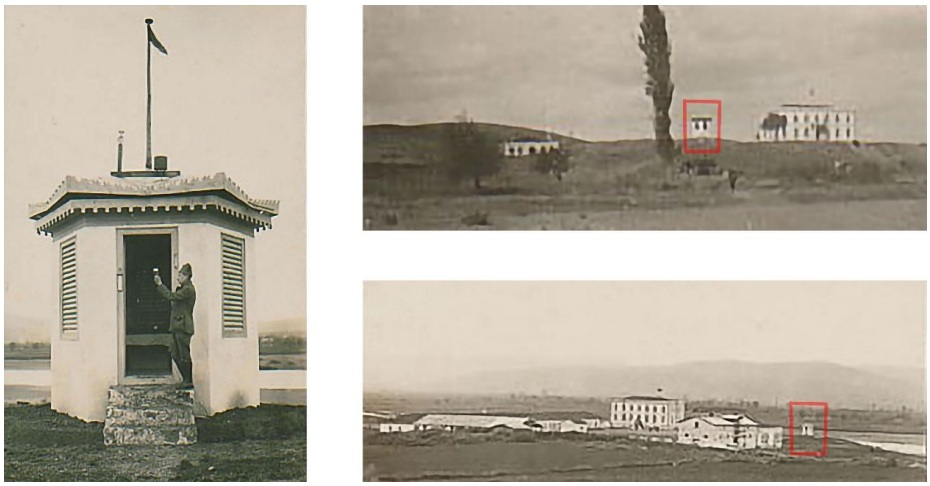
[73] İlk açılan diğer ziraat mektepleri, İzmir ve Edirne illerinde bulunanlardır. Kepsut Ziraat Mektebi ile ilgili yayınlarda "Cumhuriyet'in ilk ziraat mektebi" ifadesi kullanılmaktadır ancak İzmir veya Edirne'den önce açıldığına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

makinistlere ihtiyaç olmuş, yetiştirilmek üzere ziraat mekteplerinde makinist sınıfları açılmıştır. 1924 yılında Kepsut Ziraat Mektebi'nde de bir tamirhane ve makinist sınıfı açılmıştır (TBMM ZC, 01.06.1924, Devre:2, Cilt:8, İctima:26; 19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103).

Şekil 3.17 : Kepsut Ziraat Mektebi traktörü[74][75], 1920ler (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017464).

1925 yılında yerleşkeye bir yenilik daha eklenmiş ve Kepsut Ziraat Mektebi bünyesinde bir meteoroloji istasyonu kurulmuştur. Kepsut İstasyonu günümüze ulaşamamış olsa da 1925 yılına ait fotoğraflar ile konumu ve cephe özellikleri belgelenmiştir (Şekil 3.18).

Şekil 3.18 : Kepsut Meteoroloji İstasyonu, 1924-1925 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02, düzenleyen Marmara, 2024).

[74] Fotoğrafta görülen traktör ile aynı model bir traktör, Rahmi Koç Müzesi'nde sergilenmektedir. Sergilenen traktörün, Kepsut Ziraat Mektebi'nin traktörü olup olmadığı konusunda bir bilgiye ulaşılamamıştır.

[75] İlgili yayınlarda Kepsut Ziraat Mektebi'nde kullanılan traktörün "bizzat Atatürk tarafından hediye edildiği" söylenmektedir. Ancak bu bilgiyi destekleyen bir kaynağa rastlanmamıştır.

Öncesinde yabancı okullar ve özel şirketlerin sistemsiz istasyonları dışında basit olsa da iklim gözlemleri yapabilen sadece Kandilli rasathanesi faaliyet göstermiştir ve bu zirai faaliyetler için gerekli meteorolojik bilgi için yetersiz görülmüştür (Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1972). Bu eksiklik sebebiyle 1925 yılında Meteoroloji Teşkilatı kurulmuş ve ilk etapta 1925-1927 yılları arasında Macar meteorolog Antal Réthly müdürlüğündeki tetkikler ışığında Kepsut yerleşkesindeki birinci sınıf istasyon olmak üzere çeşitli özelliklerde 35 adet istasyon tesis edilmiştir (Çolak, 2012). Projenin Kepsut ayağında Halkalı Ziraat Mektebi'nde ders vermekte olan Ahmet Tevfik Bey, Kepsut Ziraat Mektebi öğretmenlerinden Yüksek Ziraat Mühendisi Hadi Bey ile temasa geçerek buradaki istasyonun kuruluşunu organize etmiştir (Çölaşan, 1959).

Gerekli teknik donanıma sahip olan Kepsut İstasyonu; Ege bölgesinde değerlendirilmiş, coğrafi konumu rakım 100, arz[76] derecesi 39,42, tul[77] derecesi 28,09 olarak belirtilmiştir (Ziraat Vekâleti, 1933) İstasyonda görevli orta ziraat mektebi mezunu memurlar (Vatan, 04.07.1930) radyo aracılığıyla sundukları güncel hava tahminleri ile çiftçiyi bilgilendirmiş ve üretim alanlarındaki faaliyetlerin havanın elverişliliğine göre programlanmasını sağlanmıştır (Türk Dili, 29.04.1928; Aydoğmuş, 2017).

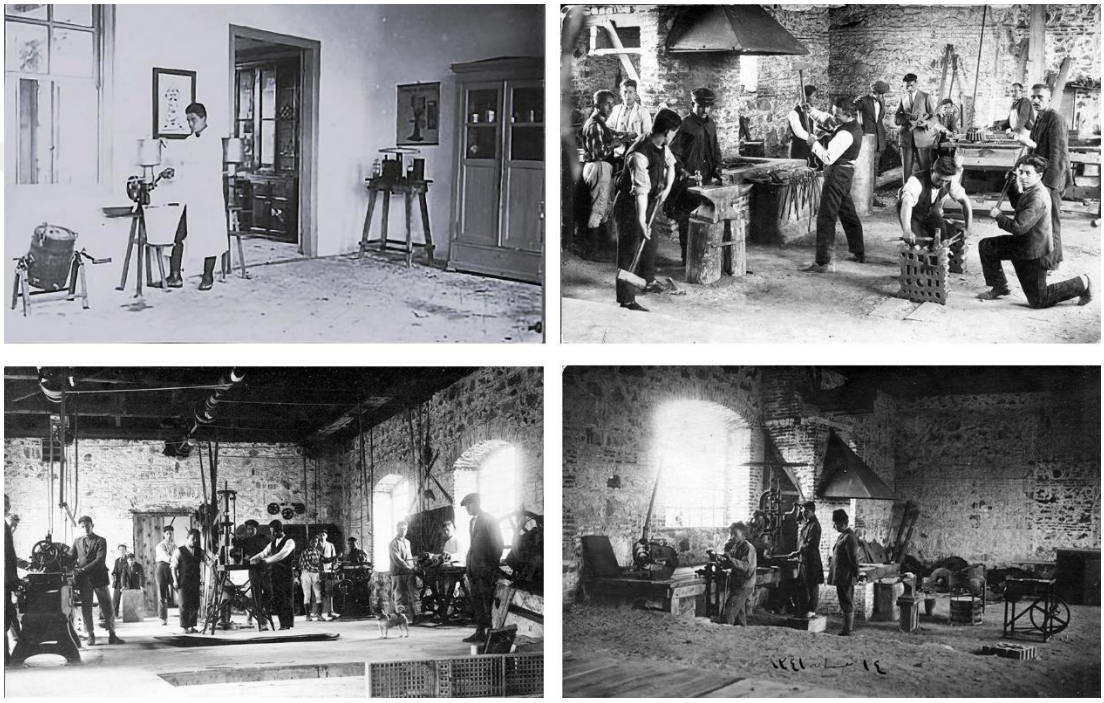
Faaliyetlerine devam eden istasyonun, 1929 yılında il merkezinden uzaklığı nedeni ile Balıkesir'e taşınması veya merkez için ayrı bir istasyon inşa edilmesi düşünülmüştür (Türk Dili, 22.10.1929; Aydoğmuş, 2017). Ancak bu fikir 1933 yılına kadar gerçekleşmemiştir ki istasyon yerlerini gösteren ve hakim rüzgâr yönlerini gösteren haritalarda Kepsut da işaretlidir (Şekil A.1; Şekil A.2). Balıkesir merkezde ilk meteoroloji istasyonunun Atatürk Parkı'nda 1937 yılında kurulmuş olması göz önünde bulundurulduğunda Kepsut İstasyonu'nun bu tarihte taşınmış olabileceği düşünülebilir[78] (Arguvanlı & Komitesi, 1973).

Kepsut Ziraat Mektebi bünyesinde; ilk olarak mevcut binalar idari bina, müdüriyet ve muallim binası, pansiyon, hamam, ziraat aletleri tamirhanesi, makine hangarı olarak

[76] Enlem
[77] Boylam
[78] Bir süre sonra istasyon Çamlık Tepesi'ne taşınmıştır. 1949 yılına kadar burada bulunmuş sonrasında Millî Savunma Bakanlığı 9. Hava Üssüne nakledilmiştir. Buna ek olarak 1958 yılında ise Kınacıkuyu semtinde Meteoroliji binası inşa edilmiş ve bu süreçle beraber istasyon sayıları artmıştır. (Arguvanlı & Komitesi, 1973)

işlevlendirilmiştir. Sonrasında ilk olarak samanlık ve zahire deposu, ardından inek ve aygır deposu olarak kullanılmak üzere iki bina inşa edilmiştir. Açık alanda ağıl olarak kullanılan bir bölüm de oluşturulmuştur (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017457).

Binaların mekanları dershane, tamirhane, süthane, laboratuvar, yemekhane, kütüphane gibi fonksiyonlarda kullanılmıştır (Gazâlî, 1927)(Şekil 3.19). Laboratuvarlar; besi hayvanı, kimya, ağaçlar ve bitkiler üzerinedir (Salt Araştırma, AFMSBHAL02). Uygulama arazileri ise toplam 1229 dönümdür (Çizelge 3.9).

Şekil 3.19 : Mektebin bazı mekanları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBBHAL0250; Kepsut Belediyesi; düzenleyen Marmara, 2024; Şekil E.4)

Tahsil süresi üç yıl olan mektepte, öğrenciler üç saat teori ve üç saat uygulama olmak üzere günlük altı saat ders görmüştür (Gazâlî, 1927). Genel derslerin yanında farklı sömestirlerde mesleki dersler; sütçülük, hayvan yetiştiriciliği, bağcılık, ağaç bilimi, sebzecilik, özel tarım, tarımsal sanayi, arıcılık, böcekçilik, tavukçuluk, çiçekçiliktir (Kepsut Ziraat Mektebi Öğrenci Sicil Defteri, 1926-1927; Çizelge 3.10; Şekil C.1). Konserve yapımı da öğretilmektedir. Gündelik işler ise öğrenciler tarafından nöbetleşe yapılmaktadır (Gazâlî, 1927).

Çizelge 3.9 : Kepsut Ziraat Mektebi'ne ait araziler (Gazali, 1927; Türk Dili, 25.10.1934, 20.11.1934).

Arazi	Dönüm	Mevki
Tabii Çayır	315	Sülüklü ve Hendekli
Yoncalık	10	-
Otlakiye (Mera)	250	Yılanlı
Sebze Bahçesi	260	-
Fidanlık	2	-
Amerika Asma Fidanlığı[79]	1	-
Tarım Arazileri (Ziraat-ı Vasi'a)	625	-
Toplam	**1463**[80]	

Spor branşı da ihmal edilmeyen ziraat mektebinde, okullar arası müsabalara katılan bir futbol takımı kurulmuştur (Salt Araştırma, AFMSBBHAL0253; Türk Dili, 16.11.1934) (Şekil 3.20).

Şekil 3.20 : Mektebin futbol takımı, 1924-1925 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02, düzenleyen Marmara, 2024).

[79] Filoksera hastalığına karşı kullanılmak üzere (Kırkpınar, 2024).
[80] Arazi dönüm bilgisi alınan kaynakta toplam 1229 dönüm olarak belirtilmiştir (Gazâlî, 1927), fakat sayılar toplandığında 1463 dönüm yapmaktadır.

Çizelge 3.10 : 1926-27 yıllarına ait Öğrenci sicil defterinde bulunan ders listesi ve saatleri (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi; Şekil C.1; çeviren Nurullah Kırkpınar).

Sömestir	S1		S2		S3		S4		S5		S6	
Teori / Uygulama	T	U	T	U	T	U	T	U	T	U	T	U
Sütçülük	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Hayvan yetiştiriciliği	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1
Bağcılık	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
Ağaç bilimi	-	-	-	-	2	2	1	1	-	-	-	-
Sebzecilik	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	1
Özel tarım	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1
Ziraat sanatları	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	2
Arıcılık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Böcekçilik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Tavukçuluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Çiçekçilik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Toplam	-	-	-	-	2	2	4	2	5	7	11	9
Genel dersler toplamı	15	-	11	-	16	-	12	-	6	-	2	-
Mesleki dersler toplamı	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	11	-
Uygulama ve alıştırma	4	-	7	-	6	-	-	-	-	-	11	-
Çiftlik işleri	14	-	15	-	6	-	-	-	-	-	9	-
Genel toplam	**33**	**-**	**33**	**-**	**33**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**33**	**-**

Sadece öğrencilerin değil, eğitimcilerin de gelişimi için çeşitli kongreler düzenlenmiş ve kurumlarını temsilen genellikle müdürler katılmışlardır. Bu kongrelerde mekteplerinin eğitim öğretim programları ve uygulamalı eğitimleri günün ihtiyaçlarına göre yeniden ele alınmıştır (Yeni Çiftlik, 01.07.1924). Ayrıca eğitimciler uzmanlık alanlarına göre araştırmalarda bulunmak üzere İktisat Vekâleti tarafından Amerika ve çeşitli Avrupa ülkelerine gönderilmişlerdir. Bir seferinde Kepsut Ziraat Mektebi muallimlerinden Harun Bey, pamukçuluk konusunu incelemek üzere Amerika'ya gönderilmiştir (Hakimiyeti Milliye; 15.07.1930; Şekil D.3).

Mektepte; 35 büyük baş hayvan, 120 koyun, tay, at, horoz ve tavuk gibi çeşitli hayvanlar yetiştirilmiştir. Boğalar, köylü tarafından ücretsiz şekilde damızlık olarak kullanılmış, yetiştirilen taylar her sene yapılan at güzellik yarışmalarına damgasını vurmuştur (Gazali, 1927; Türk Dili, 28.04.1927; 01.05.1927). Sonuç olarak bu

mektep, dönemi içinde hayvancılık ve at yetiştiriciliği alanında bölgenin önde gelen kurumlarından biri olarak faaliyet göstermiştir (Kuruloğlu & Çaylı, 2024).

Ziraat mekteplerindeki mevcut gelişmeleri paylaşmak için TBMM, buralarda sergiler açılmasını kararlaştırılmıştır. Bu sergilerin amacı, ülkenin gelişmesi ve ilerlemesi için hizmet eden kaynakları ülke insanına tanıtmak, zirai eğitimin önemini ve temel unsurlarını göstermek, çiftçileri teknik ziraat yöntemleri ve zirai uygulamalardan elde edilen ürünler hakkında bilgilendirmek, ülkenin iktisadi ve zirai seviyesini yerli ve yabancı ziyaretçilerle paylaşmak, ziraat mekteplerinin verdikleri eğitimi ve öğrencilerin başarılarını takdir etmek olarak belirtilmiştir (Yeni Ziraat, 01.07.1923). Kepsut Ziraat Mektebi'ndeki bir serginin, 1 Haziran 1923 günü düzenlendiği bilinmektedir (İktisat Vekâleti Mecmuası, 01.04.1923).

1927 yılına gelindiğinde zirai eğitimin yeniden yapılandırılması amacıyla birtakım projeler uygulanmaya başlamıştır. İlk olarak Almanya Tarım Bakanlığı Zirai Kurumlar Genel Müdürü olan Dr. Geheimrat Oberregierungsrat Oldenburg'un başkanlığında 11 kişilik bir bilim kurulu, gözlemler yapmak üzere Türkiye'ye davet edilmiştir (Kırkpınar, 2023). Kurula ayrıca Türkiye'de patates ve tahıl konusunda uzman olarak görev yapmakta olan Alman bilim insanı Prof. Dr. Franz Schmidt de katılmıştır (Cumhuriyet, 08.07.1927).

Yerinde yapılan incelemelerin Kepsut Ziraat Mektebi etabını, Prof. Dr. Schmidt gerçekleştirmiştir. Raporunda; mektebin 1922 senesinde kurulduğunu, 80 öğrenci, bir müdür ve beş öğretmeni olup öğretmenlerinin yetenekli olduğunu, fazlaca alet ve makine bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca 1200 dönümlük arazisinin mektebe bir saat uzaklıkta olması sebebiyle uygulamalara az zaman kaldığını ifade etmiş, günde iki saatin yolda geçtiğine dikkat çekmiştir (Ziraat Vekâleti Mecmuası, 01.01.1927).

İncelemelere paralel olarak çıkarılan 05 Temmuz 1927 tarih ve 1109 sayılı "Ziraat ve Baytar Enstitüleri ile Âli Mektepleri Tesisine ve Ziraat Tedrisatının Islahına Dair Kanun" kapsamında, ziraat mekteplerinin geçici olarak kapatılmasına karar verilmiş, öğrenci alımına ara verilerek mevcut öğrencilerin eğitimlerine odaklanılmıştır (Türk Dili, 10.05.1927)

1929 yılında ise ziraat mektebi kapsamında olmasa da bir başka statüde "Çiftlik Mektebi" olarak eğitime devam etmesi İktisat Vekâleti Ziraat Baş Mütehassısı ilan

edilen Dr. M. Oldenburg'un raporunda önerilmiştir (Türk Dili, 22.10.1929; Aydoğmuş, 2017).

Kepsut Çiftlik Mektebi, geçmişten beri damızlık hayvanlara sahip olmasıyla birlikte 1931 yılında montofon cinsiyle çiftleştirilerek boz ırk sığırın çoğalması amacıyla "İnekhane" olarak kullanılmıştır (Şekil A.4). 40 inek, 1 boğa ile başlayan inekhanede; 25 dana ve 6 buzağı yetiştirilmiş, inek ve boğalar zamanla Kepsutlu üreticilere dağıtılmıştır (Türk Dili, 30.09.1931; Aydoğmuş, 2017).

Tarımsal modernleşmeyi etkin kılmak ve halkı teşvik etmek amaçlı yapılan ücretsiz dağıtımlar sadece hayvanlarla sınırlı kalmamıştır. Ayrıca İktisat Vekâletinin zirai alet ve makine yardımlarının dağıtımı da mektep görevlileri tarafından organize edilmiştir (Türk Dili, 29.04.1928; Aydoğmuş, 2017). Böylelikle bölge üreticisi; bilimsel destek ve çeşitli teşviklerle ziraat mektebinin varlığını yanında bulmuştur.

1930 yılı sonrasında zirai eğitim politikaları ve bu alandaki yeni oluşumlar sonucunda ziraat mektepleri kapanmaya başlamıştır. Kepsut Çiftlik Mektebi'nin tam kapanış tarihi bilinmese de 1934 yılındaki bir habere göre Ziraat Nezaretinin emri ile mektebe ait eşyalar Bursa Ziraat Mektebi'ne nakledilmiştir. Bu eşyaları almak üzere Bursa Ziraat Mektebi'nden Fadıl isminde bir çalışan görevlendirilmiştir (Türk Dili, 20.02.1934). Bu sırada öğrenciler de Bursa'ya nakledilmiştir (Başvekâlet İstatistik Genel Müdürlüğü Tarım İstatistikleri, 1939).

Kepsut Çiftlik Mektebi'nin ardından Ziraat Vekâleti, 1934 yılında tay terbiye etmek ve yetiştirmek üzere Kepsut yerleşkesinde remont[81] kurmuştur[82] (Türk Dili, 23.04.1934, Şekil A.3). Bu faaliyetin tohumları, Cumhuriyet'in kurulmasının ardından 1925 yılında Atatürk'ün daveti üzerine Ziraat Millî Müdafaa Vekâletleri, Ziraat ve Baytar Mektebi uzmanlarının katılımıyla gerçekleştirilen Atçılık Kongresi'nde

[81] Genç ve henüz biniş için eğitilmemiş atların eğitim alanı

[82] Ayrıca 1933 yılında açılan Balıkesir Halkevi bu tarihten itibaren at yarışlarının esas temsilcisi olduğu bilinmektedir. Halkevinin atçılık faaliyetlerinin nerede gerçekleştiği ile ilgili net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Kepsut'ta açılan remont ile bir ilişkinin ileriki çalışmalarda gün yüzüne çıkabilmesi ihtimaline göre bilgi verilmiştir. Halkevine bu anlamda en önemli desteğin bölgede konuşlu İkinci Kolordu'dan geldiği görmüştür. Kolordu Kumandanı atçılık faaliyetlerini desteklemek üzere 18 at ve bir eğitmeni halkevinin spor şubesinde görevlendirmiştir. Güz döneminde bu sayının 20'ye çıktığı, bir muallim idaresinde kırka yakın kadın ve erkek sporcuların aylarca atlı sporları icra ettiği kayıtlara girmişti (Kuruloğlu & Çaylı, 2024).

atılmıştır. Organizasyonda binek ve koşun amaçlarında at yetiştirilmesi kabul edilmiştir (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1).

Kepsut yerleşkesi remont işlevi ile devam ederken elde kalan kuru ot, bakliyat gibi ürünler satışa çıkarılmış ve tarım arazileri senelik veya iki senelik sürelerle icara (kiraya) verilmiştir (Türk Dili, 06.08.1934, 25.10.1934, 20.11.1934, 25.11.1934, 25.09.1935). Bir süre sonra remont işlevi yürütülememiştir[83].

Atıl kalmış binalar, 18.07.1946 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla askerlik şubesi yapılmak üzere Millî Savunma Bakanlığına tahsis edilmiştir; bu devir sırasındaki yazışmalarda yerleşke "Tarım Okulu" olarak anılmıştır (BCA, fon:30-18-1-2, kutu:111, gömlek:51, sıra:10; Şekil E.7). Bu dönemde yerleşke girişine bir nöbetçi kulübesi inşa edilmiş, ancak günümüze ulaşamamıştır (Şekil C3; Kepsut Belediyesi). Ayrıca geçmişte yarı açık kullanılmakta olan bir bölüm (5A nolu yapı) bu dönemde kapatılmış olmalıdır.

1966 yılına kadar yerleşkede bulunan şube, daha sonra iki lojmanlı yeni binasına taşınmıştır[84] (Ayhan ve diğ, 2004). Askerlik şubesinin ayrılmasının ardından yerleşkenin durumu, 1966 yılına ait hava fotoğrafında harap ve biri hariç diğer binalar üst örtülerini tamamen kaybetmiş gözükmektedir[85] (Şekil A.5). Tüm ahşap elemanları ile birlikte üst örtüler, daha sonra cezalandırılan bir şahıs tarafından sökülüp yakacak olarak satılmıştır (Ayhan ve diğ., 2004)

---

[83] Kepsut Ziraat Mektebi sonrası Balıkesir civarındaki zirai eğitime bakıldığında 1967 yılında Gönen Tahirova Türk Alman Çiftliğinde lise düzeyinde üç yıl öğrenim veren bir Ziraat Meslek Okulu açılmıştır. 1950-1972 yılları arasında 4 K kulübü adı verilen 8-15 yaş aralığındaki 500 çocuğa tavukçuluk, arıcılık, hayvancılık, sebzecilik, dikiş ve giyim konularında zaman zaman eğitim veren bir oluşum başlatılmıştır; Köy Araştırma Geliştirme Müdürlüğü tarafından açılan halıcılık kursuna 166 kişi, trikotaj kursuna 20 kişi katılmıştır; Teknik Ziraat Teşkilatı tarafından 50 bin çiftçiye arıcılık, tavukçuluk, meyve budama, bağ budama, bağ aşılama, antepfıstığı aşılama, zeytin budama, sebzecilik, traktör bakım ve kullanımı, ev ekonomisi, ziraat sanatları, el sanatları konularında kurslar verilmiştir. Bu çiftçiler belge almaya ve T.C. Ziraat Bankası'ndan kredi almaya hak kazanmışlardır. Ayrıca aynı yıl aralığında 3 bin çiftçinin katılımıyla kaliteli ürünü teşvik amacıyla elma, üzüm, mandalina, zeytin, sebze, kuzu, tavuk, hindi, yağ, peynir ve bal yarışmaları düzenlenmiş, özellikle iş yükünün azaldığı kış aylarında ihtiyaçların tesbiti amacıyla 150 bin çiftçinin katıldığı 15 bin toplantı yapılmıştır. (Arguvanlı & Komitesi, 1973)

[84] Askerlik Şubesi, 1973 yılında Karesi Balıkesir Askerlik Şubesi Başkanlığı bünyesine girmiş ve 1977 yılında Kepsut'taki yeni binasına geri dönmüştür ve halen kendi malı olan binada faaliyetlerini sürdürmektedir. (Ayhan ve diğ, 2004)

[85] 1993 yılı ve sonrasına ait hava fotoğrafında ise son üst örtü de yok olmuş gözükmektedir (Şekil A.6; Şekil A.7; Şekil A.8).

Harap olan ve sadece beden duvarları kalan yerleşke, 1986 yılında Kepsut Belediyesi tarafından dört eşit taksitle toplam 20 milyon liraya satın alınmıştır (Ekspres Gazetesi, 19.08.1999, Şekil D.7).

Kepsut yerleşkesinin tescilli, 18.04.2006 tarihli başvuru ve tescil fişine binaen 14.09.2007 tarihinde Bursa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu tarafından 2905 sayılı karar ile "Ziraat Mektebi ve Kışla" olarak yapılmıştır (Şekil B.1; Şekil B.2). 2023 yılında ise koruma sınırı belirlenerek; 33 parsel 1. Grup korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı, 32 parsel ise kısmen tescilli yapı koruma alanı olarak tanımlanmıştır (Şekil B.3; Şekil B.4). Uygulama imar planı çalışmaları sürmektedir (Şekil 3.17).

Kepsut yerleşkesinin korunması amacıyla 2018 yılında Balıkesir Valiliği YİKOB tarafından açılıp sonrasında iptal edilen bir proje ihalesi, 2020 yılında Kepsut Belediyesi tarafından 3 boyutlu görseller hazırlatılarak devamı gelmeyen bir restorasyon düşüncesi olmuştur.

Öte yandan yerleşke, 2013 yılında 23 Nisan etkinleri kapsamında öğrencilere tarih sevgisi aşılamak amacıyla protokol ile birlikte ziyaret edilmiştir[86] (Kepsut Kaymakamlığı). Ayrıca 2021 yılında "Türklerin Silahları" isimli bir belgeselde set olarak kullanılmıştır (Url-18). Medyanın kültür varlığına olan ilgilisi belgesel ile sınırlı değildir, sık sık "yıkıma terkedildi" konulu haberler yapmaktadır (Şekil D.8). Geleneksel medya dışında sosyal medya kullanıcıları da paylaştıkları görsellerde, yerleşkenin kırsal bağlam içerisindeki harabe estetiğine yer vermektedir.

Günümüzde halen Kepsut Belediyesi mülkiyetinde bulunan ve yakındaki koyun çiftliği için otlak olarak kullanılan 125 dönümlük yerleşke; harap binaları ile niteliksiz bir mesire alanı olarak durmaktadır.

Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticileri

Kepsut yerleşkesinin başlangıçtaki tarımsal eğitim işlevi olan çiftçi okulu döneminde her yıl 25 öğrenci kabul edilmiştir. Okulda müdür, müdür muavini, muhasebe memuru, kâtip, öğretmen, bahçıvan, tarım işçisi, at bakıcısı, çoban, atçı, amele, usta ve işçi gibi personel yer almaktadır (MM ZC, 15.02.1915, Devre:3, Cilt:1, İctima:6; Ayhan ve

[86] O güne ait hava fotoğrafında gözükmekte olan alanı dolduran araçlar, katılım yoğunluğunu göstermektedir (Şekil A.9).

diğ., 2004; Çizelge 3.7; Çizelge 3.8). Ancak isimleri veya fotoğraflarına ulaşılamamıştır. Ziraat ve çiftlik okulları dönemleri ile ilgili bilgiler, günümüzde daha ayrıntılı bir şekilde mevcuttur. Ayrıca bu bilgilerle birlikte öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin dönemleri boyunca belirli zamanlarda birlikte çektirdikleri hatıra fotoğraflarına da ulaşılmıştır[87] (Şekil 3.21).

Şekil 3.21 : Öğrenci ve öğretmenin bulunduğu toplu fotoğraflar, 1924-1926 (İBB Atatürk Kitaplığı; Krt_017447-61; düzenleyen Marmara, 2024; Şekil E.9).

Kepsut Ziraat Mektebi, 123 öğrenci ile eğitim öğretime başlamış, ancak çeşitli nedenlerle toplam 50 öğrenci diplomasını almadan okulu terk etmiştir. 1925 yılında geriye kalan 76 öğrenci, okulun ilk mezunları olarak diplomalarını almışlardır (Url-19; Yeni Çiftlik, 01.09.1925). 1924-1925 eğitim yılında 84 öğrenci, 1925-1926 eğitim yılında 69 öğrenci, 1926-1927 eğitim yılında ise 74 öğrenci bulunmaktadır (BİGM, 1939). 1929 yılında çiftçi mektebi olarak faaliyet gösteren bu kurumda, ikinci sınıfta 15 ve üçüncü sınıfta 21 öğrenci eğitim almıştır (İktisat Vekâleti Mecmuası, 1929).

1927 yılında 26 öğrencisinin mezun olması vesilesiyle kütüphanede mezunlar için bir veda yemeği düzenlenmiş, öğretmenler ve idareciler mezunlara öğütler vermiştir. Öğrencileri temsil etmek amacıyla Halil Bey bir konuşma yapmıştır (Türk Dili, 10.05.1927).

[87] Öğrenci, öğretmen veya idarecilerle ile ilgili detaylı bilgi için Balıkesir Kent Arşivi'nde bulunan 1926 yılına ait ve Osmanlıca olan Kepsut Ziraat Mektebi öğrenci sicil defteri incelenmelidir (Şekil C.1). Ayrıca Tarım Bakanlığı Kütüphanesinde Adana Ziraat Mektebi'ne ait öğrenci sicil defteri bulunmaktadır.

1927 yılında mezun olanların isimleri ve bulundukları yerler incelendiğinde, Susurluk ve Edremit gibi yakın yerlerin yanı sıra; Hopa, Ardahan, Gaziantep gibi uzak yerlerin de belirtildiği göze çarpmaktadır (Çizelge 3.11).

Çizelge 3.11 : Kepsut Ziraat Mektebi 1927 yılı yaz dönemi mezunları (Türk Dili, 10.05.1927; Aydoğmuş, 2017).

İsim	Memleketi	İsim	Memleketi
Ali Efendi	Hopa	**Mehmet**	Gaziantep
Mehmet Ali	Isparta	**İhsan**	İstanbul
Süleyman	Ardahan	**İbrahim**	Dursunbey
Selahattin	Bigadiç	**Niyazi**	Susurluk
Sait	İstanbul	**Reşit**	Edremit
Ziya Kemal	Çeşme	**Abdi**	Kepsut
Ahmet Zekai	Kepsut	**Mehmet Rasim**	Kepsut
Necati	Uşak	**İlhami**	Çanakkale
Nurettin	Erdek	**Nuri**	Ayvacık
Talat	Isparta	**Süleyman**	Susurluk
Mehmet Kazım	Şile	**Şevket**	Kepsut
Halil	Nazilli	**Hayrettin**	İstanbul
Hüseyin Mürteza	Kepsut	**Abbas**	Kepsut

Kepsut mezunları, diğer tarım okullarından olduğu gibi önemli pozisyonlara yerleştirilmiştir. Bu çerçevede Mehmet Reşat Bey İpsala Ziraat Memuru, Bünyamin Orhan Bey ise Daday Ziraat Memuru olarak atanmışlardır. Ayrıca 1926 mezunlarından Ahmet Bey Kırşehir Merdeşe Köyü muallimi olarak görevlendirilmiştir. 1927 mezunu Süleyman Lütfi Bey Sivas Ziraat Memuru, Sait Kemal Bey Mardin Özel İdaresi Müdür Muavini, Niyazi Bey Ankara Çocuk Esirgeme Merkezi Müdürü ve Selahattin Bey Bigadiç muallimi olarak atanmışlardır. 1929 mezunu Celât Çalgüner ise Merkez Mücadele Şubesi Kâtipliğine atanmıştır. [88] (Ziraat Gazetesi, 1929; 01.12.1931; 01.03.1932)

[88] Görüldüğü üzere mezunlar, memur olarak da atanmaktadır. Mezunların memur olması ve okulların hedeflenen zirai amaçlara ulamaması eleştirisi, geçmişte çokça dile getirilen bir durumdur. Hatta bu eleştiri de kapanma nedenleri arasındadır. Ancak memuriyet kayıt altına alınıp bilgisinin günümüze ulaşabileceği ve göz önünde olacak bir görevlendirmedir.Öte yandan memleketine dönüp sadece ziraatla uğraşan mezunların bilgisinin kaydedilmesi ve ön plana çıkmaları beklenecek bir durum değildir. Sonuç olarak mezunlar arasında yüzde kaçlık bir oranın memur olduğu bilgisine ulaşılamamıştır.

İsmail Hakkı Tunga, Kepsut Ziraat Mektebi'nin diğer mezunlarından farklı olarak soyadı ile tanınan bir mezundur. 1903 yılında doğmuştur. Gezici öğretmenlik görevini tamamladıktan sonra İstanbul'daki Nişancı Mehmet Paşa İlkokulu'nda müdürlük yapmış ve 1969 yılında Acıbadem İkbaliye İlkokulu müdürlüğü görevi ile emekli olmuştur. Kastamonu'da yaşayan ve öğretmen olan Ayşen Ergün adında bir kızı bulunmaktadır (Kepsut Belediyesi).

Kepsut Ziraat Mektebi'nin ilk yıllarında öğretmen ve idarecileri ise şöyledir: Müdür ve Ziraat Sanatları hocası Hüseyin Avni Bey[89], Müdür Yardımcısı Edip Bey, bahçe bitkileri hocası olarak Hilmi Tevfik (Omay)[90] Bey (Şekil E.1), hayvancılık hocası Harun Gazzaz (Aziz) Bey[91], İdari İşler Sorumlusu İsmail Bey, talebe idaresinde Mustafa Çavuş, motoru çalıştıran Saim Bey, arabacı Kerim, büyük çamları diken Armutlu köyünden Kır Hüseyin görev almıştır (Url-19; Yeni Çiftlik, 01.09.1924).

1924 yılında Kepsut Ziraat Mektebi Müdürü Hüseyin Avni Bey görevden alınarak, yerine Edirne Ziraat Mektebi muallimlerinden M. Ali Tayyar Bey atanmıştır (Yeni Çiftlik, 01.09.1924). M. Ali Tayyar Bey, 1925 yılından sonra, Ankara Ziraat Mektebi Müdüriyetine atanmış, yerine de Bursa Ziraat Mektebi Ameliyât-ı Zirâiye Muallimi Selim Bey görevlendirilmiştir (Yeni Çiftlik, 01.06.1925). Bu yıllarda Yüksek Ziraat Mühendisi Hadi Bey (Sözen) de okulun öğretmenlerindendir ve buradaki istasyon ve meteoroloji teşkilatının kuruluşunda da hizmet etmiştir (Çölaşan, 1959).

1927 yılında Kepsut Ziraat Mektebi'nde beşi mekteb-i âlilerden (yüksek) mezun ve ikisi tali (ikincil) ziraat mekteplerinden mezun olmak üzere toplam yedi eğitimci görev yapmıştır[92] (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77). Öğretmenlerden biri Abdülkerim Hadi Bey'dir (Şekil E.1). İlerleyen yıllarda Müdür, Harun Gazzaz Bey[93] olmuştur (Türk Dili, 29.04.1928 (Aydoğmuş, 2017)).

---

[89] Ziraat Sanatları alanında uzman olan Hüseyin Avni Bey, Kepsut Ziraat Mektebi'nde faaliyet gösteren Konservecilik biriminin başında yer almış ve buna dair dersler vermiştir. 1924 yılıyla birlikte İzmir Bornova Ziraat Mektebi'nde ziraat sanatları öğretmeni olarak görev yapmıştır. (Kırkpınar, 2020)

[90] Hilmi Tevfik Omay, 1931-1937 yılları arasında 1930 yılı sonrasında zirai eğitimin yeniden yapılandırılması kapsamında İzmir'de faaliyet gösteren Bornova Ziraat Mektebi müdürlüğü yapmıştır (Kırkpınar, 2020).

[91] Hocalar, Halkalı Ziraat Mektebi âlisi mezunlarıdır (Yeni Çiftlik, 01.09.1924).

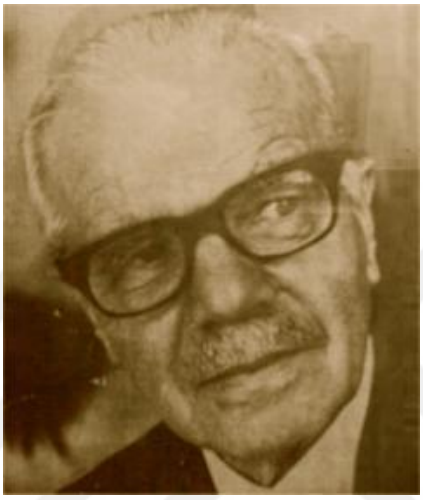
[92] Alman bilim insanı ve tarım uzmanı Schmidt, 1927 yılındaki raporunda okulun bir müdür ve beş öğretmeni olup öğretmenlerinin yetenekli olduğunu belirtmiştir (Ziraat Vekâleti Mecmuası, 01.01.1927).

[93] Harun Bey, pamukçuluk konusunda araştırmalarda bulunmak üzere İktisat Vekâleti tarafından Amerika'ya gönderilmiştir (Hakimiyeti Milliye; 15.07.1930; Şekil D.3).

Tüm bu isimlerin arasında Kepsut'ta görev yapmış ve ülke ziraatı için önde gelen isimlerden olan Prof. Dr. Sait Tahsin Tekeli ve Mehmet Ali Bağana detaylıca ele alınmıştır.

Prof. Dr. Sait Tahsin Tekeli (Şekil 3.22)

1923 yılında Halkalı Ziraat Mektebi'nden mezun olmuş, aynı sene Kepsut Ziraat Mektebi'ne ziraat sanatları, meyvecilik, sebzecilik, tavukçuluk ve Türkçe derslerine girmiştir.

Şekil 3.22 : Prof. Dr. Sait Tahsin Tekeli, 1980'ler (Çaykur, 1988).

1924 yılında ziraat sanatları alanında ihtisas yapmak üzere Budapeşte'ye, 1926 yılında Almanya'ya gitmiştir (Ziraat Dergisi, 01.01.1966). Doktora derecesi alarak 1929 yılında Samsun Ziraat Mütehassısı (Uzman) vazifesini yapmış ve 1932 yılında ise Ankara'da binaları tamamlanan Yüksek Ziraat Enstitüsü Ziraat Sanatları Enstitüsü Şefliğine tayin edilmiştir. Profesör ve doçentlerin de aralarında oldu çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. 1972 yılında emekli olmuştur (Çaykur, 1988).

Türk Ziraat Mühendisleri Birliği, Ziraat Mezunları Cemiyeti, Çay Kurumu Yönetim Kurulu, Uluslararası Codex Allimentarius Komisyunu (CAC)[94] gibi kuruluşlarda idari görevler almıştır (Çaykur, 1988).

Mehmet Ali Bağana (Şekil 3.23)

Almanya'da bulunan Berlin Ziraat Mektebi Âlîyesi'nde eğitim almış, Cumhuriyet'in ilk devlet adamlarından bir ziraat mühendisidir. Kepsut Ziraat Mektebi'ndeki görevi

[94] Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ortaklığında 1963 yılında kurulan ve gıda standartlarını belirleyen uluslararası bir kuruluş (Url-19).

tam olarak anlaşılamasa da ilişkisi, günümüze ulaşabilmiş bir fotoğraf albümü ve telgrafnameler ile bilinmektedir.

Şekil 3.23 : Mehmet Ali Bağana, 1930'lar (Url-21).

1924-1925 yıllarında oluşturduğu albümde, ziraat mektebindeki yapılar, insanlar, hayvanlar ve yaşantıyı fotoğraflayarak aktarmıştır (Şekil E.1). Telgrafnameler ise 1925 yıllarına ait[95], üzerinde Kepsut Ziraat Mektebi mühürü bulunan ve konusu, Bağana'nın Ankara Ziraat Mektebi müdüriyeti vazifesini kabul etmesi ve mevcut görevini devretmesi olan dört adet belgedir (Şekil 3.24; Şekil C.3).

Şekil 3.24 : Kepsut Ziraat Mektebi mühürü (Salt Araştırma, AFMSBBDOC12608; düzenleyen Marmara).

Ziraat mektepleri dışında bilinen önemli görevleri, 1929 yılında toprak reformunu gerçekleştiren bürokratlar arasında yer alması ve 1950'lerde Paris'teki Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütünde Türk temsilciliği olmuştur (Url-21) .

[95] Çalışma sırasında Salt Araştırma arşivlerinde bulunan telgrafların tarihinin sehven 1940-1941 olarak yazıldığı farkedilmiştir. Gerekli düzeltme için kurumla iletişime geçilmiş ve kurum tarafından düzeltme yapılarak tarih 1923-1925 olarak kaydedilmiştir.

Aile büyükleri İstanbul'da ikamet etmesine rağmen görevleri sebebi ile Kepsut, Keçiören (Ankara) ve Paris gibi çeşitli yerlerde yaşamıştır. Nesrin Hanım ile evlenmiş, Hatice ve Bülent adında iki çocuk sahibi olmuştur.

Mehmet Ali Bağana'nın kendisi gibi aile fertleri de dönemlerini fotoğraf albümleri ve yazıları ile yansıtmış, mesleklerinde bilime hizmet etmiştir. Kayınpederi Mehmed Said Bey Osmanlı sarayında tercümanlık ve kızı Hatice Gonnet Bağana, Fransa Ulusal Bilim Araştırmaları Merkezinde fahri araştırmacı unvanlı Hititler konusunda uzman arkeologluk görevlerini yapmıştır.

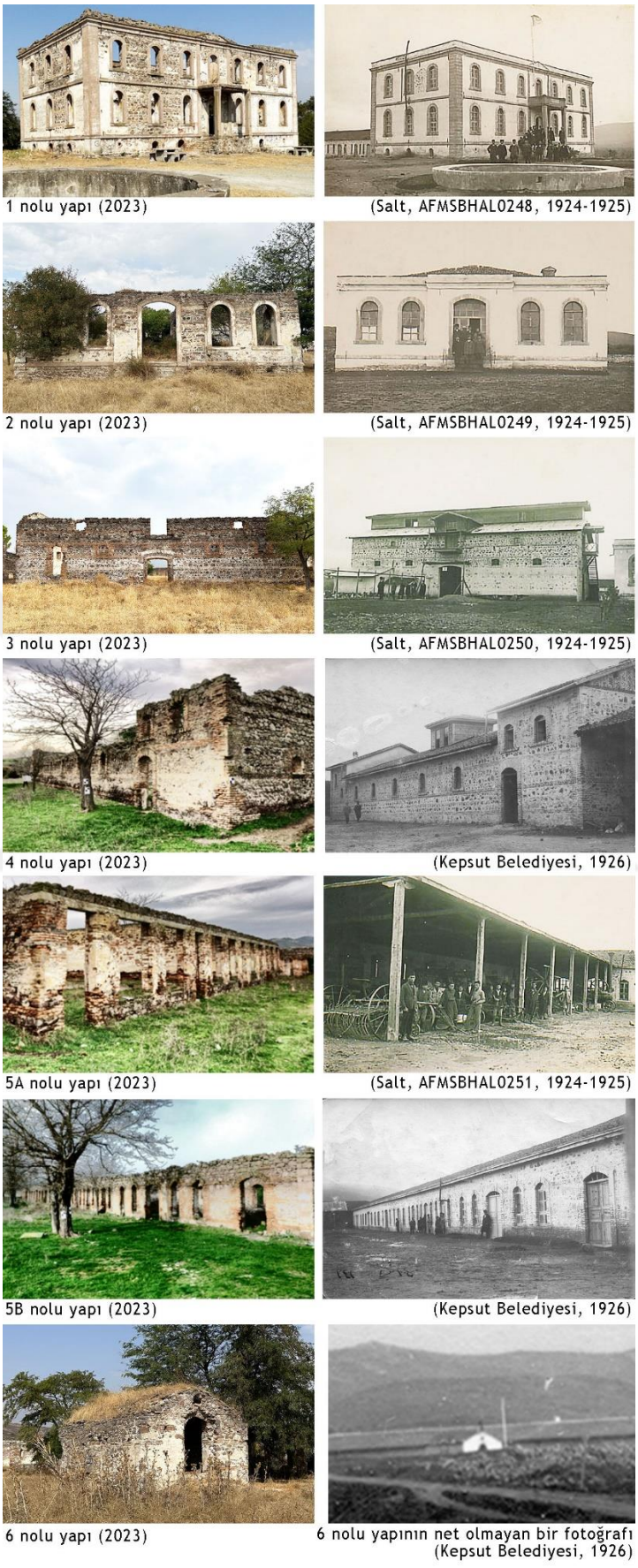
3.3 Mimari Özellikleri

Yerleşkede bulunan yapıların inşa edildiği 20. yüzyıl başı, modernleşme çabası olarak Batılı devletlerle 18. yüzyıl itibariyle başlayan ilişkilerin etkilerinin mimarlık alanında da görülmeye devam ettiği bir dönem olmuştur. Yakın temasın yaşandığı Fransa mimarisinde barok ve rokoko ardından görülen neoklasik, ampir, eklektik, art nouvea gibi üsluplar; Osmanlı mimarisinin son dönemini şekillendirmiştir (Bozdoğan, 2012).

Batı'dan taşınan mimari üsluplarla sentezlenerek inşa edilen Osmanlı yapıları; demiryolu yapıları, anıt, bulvar, meydan, hükümet konağı, okul, kışla, banka ve saat kulesi gibi işlevlerde çeşitlenmiş, özellikle II. Abdülhamid döneminde taşrada da yayılım göstermiş ve merkezî otoritenin varlığının göstergesi olmuşlardır (Batur, 2005). Bir diğer yapı grubu olarak öne çıkan askerî yapılar arasında redif kışlaları, otoritenin gücünü vurgulayan yapı gruplarındandır (Özgen, 2013).

Çalışma konusu yerleşke; II. Abdülhamid dönemi sonrasında, son redif kışlası olarak tip projesine uygun şekilde üretilmiştir. Özgün projesine ulaşılamamışsa da diğer resmî binalarda olduğu gibi Hassa Mimarlar Ocağı temellerine kurulan Ebniye Müdürlüğü tarafından yürütüldüğü düşünülmektedir (Can, 2007). Bu dönemde yürütülen projelerin çoğunda hâkimiyet kurarak kendini gösteren neoklasik üslup[96], Kepsut Redif Kışlası'nı da şekillendirmiştir (Şekil 3.25).

[96] Bahsi geçen döneminde arkeolojik kazılar, geziler ve yurtdışı burslarının popülerliği akabinde barok ve rokoko üslupları süslü ve karmaşık bulunmuş; antikenin sadelik ve düzeni neoklasik üslup adıyla yeniden canlanmıştır (Eyice, 1981).

Şekil 3.25 : Kepsut yerleşkesindeki yapıların güncel ve özgün genel görünümleri

Neoklasik üslubun genel özellikleri; gereksiz süslemelerden uzak uyumlu bir simetri, ortasında basamaklarla ulaşılan girişin vurgulandığı dikdörtgen cepheler, üçgen alınlıklar, sütunlar, sütunçeler, kemerler, söveler, silmeler (kornişler), dikdörtgen planlar ortasında zarif detaylara sahip cilalı ahşap merdivenler, mobilyalar ve kaplamalar, mermer veya geometrik desenli mozaik zemin kaplamaları ve pastel tonlardır. Ayrıca vaziyet planları incelendiğinde; ortada dikdörtgen bir avlu, etrafında bir kısa kenarı ana binanın tuttuğu ve diğer binaların çevrelediği yerleşim dikkat çekmektedir (Eyice, 1981). Üslubun özellikleri, günümüze ulaşabildiği kadarıyla kışla döneminden kalan üç yapıdan 1 ve 2 nolu yapılarda okunmaktadır. Bölümün alt başlıklarında detaylıca incelenmiştir.

Redif kışlası döneminin ardından gelen ziraat mektebi döneminde eklenen yapılar için özellikle neoklasik üslup olarak nitelendirilemese de sadelik, simetri, dikdörtgen cephe ve plan, kemer, söve gibi özellikler tekrar etmektedir. Bu döneminden kalan 3, 4 ve 5 nolu yapılar, alandaki yaşantı içerisinde ihtiyaç duyuldukça eklenmiş ve üretim pratiklerine göre işlevsellik göz önünde bulundurularak planlanmıştır. Yine bu yapılar da alt başlıklarda detaylıca incelenmiştir.

Kepsut yerleşkesinin inşasında görev almış kişilerle ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak ilçede anıtsal yapıların inşasında adı geçenler; redif kışlası inşasının tarihlendiği 1911 yılında Ermeni asıllı Yuvadis Kalfa (Özer, 1999; Uçar, 2013) ve ziraat mektebi döneminde 1923 yılında Balıkesirli Çakır Ahmet olmuştur (Uçar, 2013).

Kepsut'un küçük bir yerleşim olduğu göz önünde bulundurulduğunda, yerleşkenin inşasında da aynı görevlilerin yetkili olabileceği düşünülebilir. Son olarak 1946 yılında askerlik şubesi yapılmak üzere Millî Savunma Bakanlığına tahsis edildiği dönemde girişe yapılan ancak günümüze ulaşamayan iki nöbetçi kulübesini Refer Çayköylü komutanlığında; Çavuş Rağıp Hasan Onak, Dülger Apdullah Rasim, Mehmet Mesut Meriçadalı iki günde inşa etmiştir (Şekil C.4).

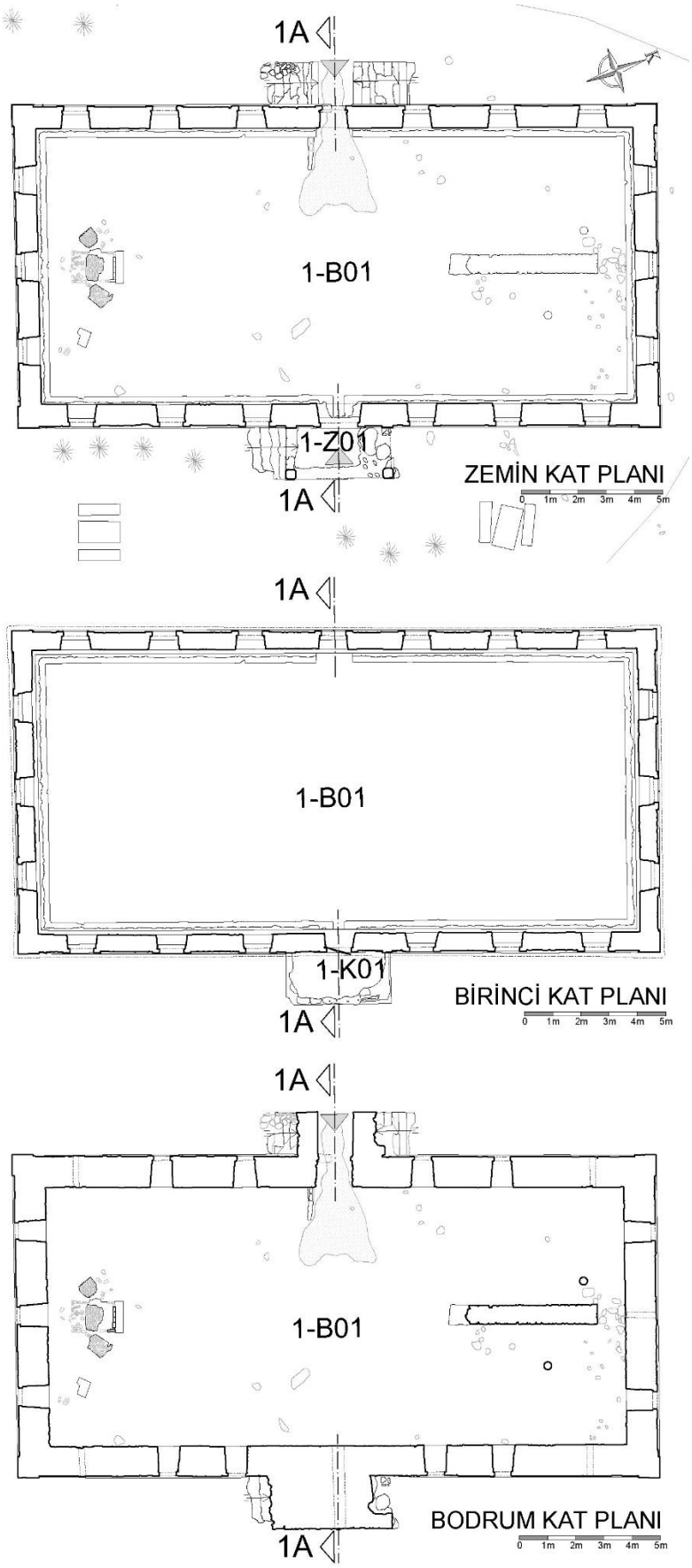
3.3.1 Plan ve cephe özellikleri

1 nolu yapı

1 nolu yapı; bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç kat olarak düz bir araziye inşa edilmiştir. Simetrik dikdörtgen planlı yapı, 11,48x22,83 m boyutlarındadır ve 278,98 m² oturum alanına sahiptir. Bodrum kat bir, zemin kat iki girişlidir. Girişler dikdörtgen planın uzun kenarlarında bulunmaktadır. Kapı ve pencere boşlukları mevcut beden duvarları, bodrum katta iç duvar kalıntısı, zemin kata uzanan merdivenler ve birinci kattaki bir balkon günümüze ulaşmıştır. Yapıda üç mekan vardır (Şekil 3.26).

Bodrum kat yüksekliği 210 cm, beden duvarlarının ortalama genişliği 110 cm'dir. Günümüzde mevcut olan toprak dolgu, kat yüksekliğinin düşmesine sebep olmuştur. Uzun kenarı oluşturan kuzeybatı cephesinin ortasında 125x170 cm ölçülerinde bir giriş kapısı boşluğu mevcuttur. Kapı boşluğunun iki yanında cephe ortasına göre simetrik duran merdiven kolları, ikişer pencere boşluğu ve köşelerde birer havalandırma boşluğu vardır. Diğer uzun kenar olan güneydoğu cephesinde de iki merdiven kolu, ortada merdiven sahanlığı ve sahanlıktan çıkan havalandırma boşluğu; diğer cephede olduğu gibi iki yanda simetrik şekilde ikişer pencere boşluğu ve köşelerde birer havalandırma boşluğu mevcuttur. Kısa kenarlardan biri olan güneybatı cephesinde simetrik düzende üç pencere boşluğu ve diğer kısa kenar olan kuzeydoğu cephesinde yine simetrik şekilde iki pencere boşluğu ve ortada havalandırma boşluğu vardır. Lentosu kısmen yok olmuş giriş kapısı ve pencere boşluklarında doğramanın oturacağı bir diş mevcuttur, öte yandan herhangi bir eşik veya denizlik kalıntısı görülmemiştir. Pencere boşluklarının ölçüleri ortalama 75x84 cm olup içe doğru 82 cm olarak genişlemektedir. Havalandırma boşlukları ise 20 cm çapındadır.

Bodrum kata girildiğinde, ahşap döşemelerini kaybetmiş üç kat boyunca uzanan beden duvarları arasında tanımlı 1-B01 olarak adlandırılan tek bir mekana girilmektedir. Toprak kaplı 1-B01 mekanı, 9,15x20,54 m boyutlarında dikdörtgen biçimlidir ve 187,94 m² alana sahiptir. Mekanda bulunan özgün iç duvar kalıntısı; kısa kenarlardan birinin ortasına dik uzanan 530 cm uzunluğunda, 70 cm genişliğinde ve 172 cm yüksekliğinde bir duvar parçasıdır (Şekil F.25). Ayrıca sonradan örüldüğü düşünülen bir ocak kalıntısı vardır (Şekil F.18).

Şekil 3.26 : 1 nolu yapının plan rölövesi

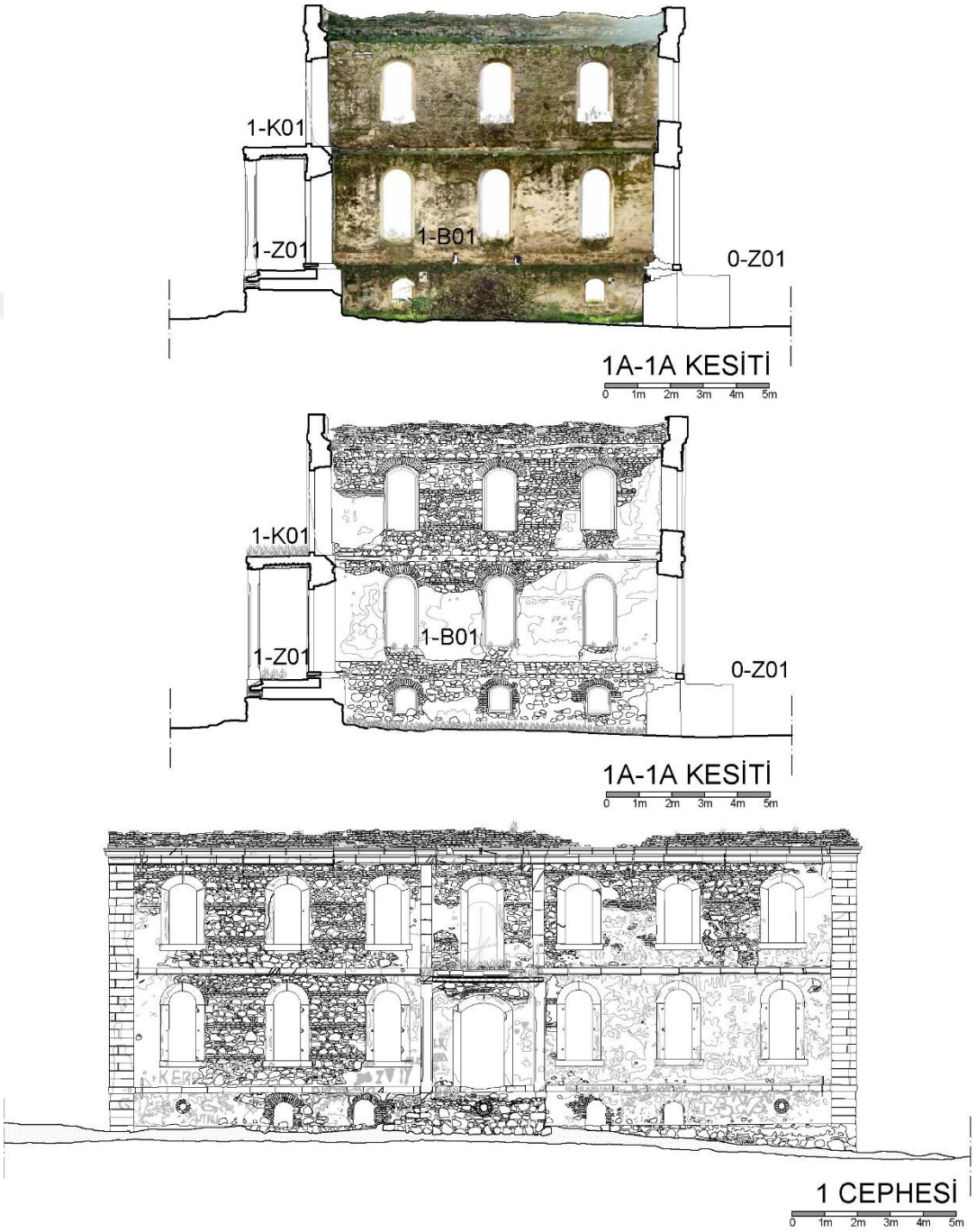
Zemin kat kotuna ulaşım, uzun cephelerin ortasında bulunan merdivenlerle sağlanmaktadır. Ana giriş cephesi olan güneydoğu cephesinde iki yanında simetrik şekilde bulunan her bir merdiven kolu; genişliği 190 cm, derinliği 23 cm, rıht yüksekliği 16 cm olan altı adet basamak yatağından oluşmaktadır. Merdivenlerin ulaştığı sahanlık ölçüleri ise yaklaşık 190x310 cm'dir. Diğer giriş cephesi olan kuzeybatı cephesinde sahanlığı yok olmuş simetrik şekilde bulunan iki adet merdiven kolundan her biri; genişliği 160 cm, derinliği 26 cm, rıht yüksekliği 19 cm olan 8 adet basamak yatağından oluşmaktadır. Bu yataklar üzerinde bulunması muhtemel taş basamakların kalıntıları vardır.

Zemin kat yüksekliği 358 cm, beden duvarlarının ortalama genişliği 77 cm'dir. Toplam 9,78x21,22 m boyutlarında dikdörtgen biçimlidir ve 207,53 m² alana sahiptir. Ana giriş bulunan güneydoğu cephesinde; sahanlığın dış köşelerinden yükselen 34x34 cm kesitlerinde iki adet sütun, girişi tanımlı hale getirmektedir. 1-Z01 olarak adlandırılan giriş mekanının boyutları merdivenler de dâhil 1,80x5,04 m ve alanı 9,30 m²'dir. Mekanın ortasında 138x268 cm ölçülerinde bir kapı boşluğu ve kapı boşluğunun iki yanında cephe ortasına göre simetrik duran üçer pencere boşluğu mevcuttur. Diğer giriş bulunan kuzeybatı cephesinin ortasında 95x300 cm boyutlarında bir diğer kapı boşluğu ve öteki cephede olduğu gibi simetrik şekilde üçer pencere boşluğu vardır. Kısa kenarlar olan güneybatı ve kuzeydoğu cephelerinde simetrik düzende üçer pencere boşluğu bulunmaktadır. Kapı ve pencere boşluklarında doğramalar için bir diş mevcuttur. Ayrıca güneydoğu cephesindeki kapı boşluğunda eşik ve pencere boşluklarında denizlik kalıntıları vardır (Şekil F.22, . Pencere boşluklarının ortalama ölçüleri 95x215 cm olup içe doğru 106 cm olarak genişlemektedir Şekil 3.27).

Zemin katta güneydoğu cephesinde bulunan ana girişin üzeri, birinci katta balkondur. Girişi tanımlayan sütun çifti, 1-K01 olarak adlandırılan bu balkona kadar yükselmektedir. Özgün döşeme sistemi görülmekte olan mekanının boyutları 2,00x3,77 m, alanı ise 7,08 m²'dir. Kapı boşluğu 97x267 cm ölçülerindedir.

Birinci kat yüksekliği 340 cm, beden duvarlarının ortalama genişliği 65 cm'dir. Toplam 10,10x21,52 m boyutlarında dikdörtgen biçimlidir ve 217,35 m² alana sahiptir. Uzun kenarı oluşturan güneydoğu cephesinde, ortada bulunan balkon kapısı boşluğunun iki yanında simetrik şekilde üçer pencere boşluğu mevcuttur. Diğer uzun kenar olan kuzeybatı cephesinde, simetrik duran yedi pencere boşluğu vardır. Kısa

kenarları oluşturan güneybatı ve kuzeydoğu cephelerinde, zemin katta olduğu gibi simetrik düzende üçer pencere boşluğu bulunmaktadır. Bu katta da kapı ve pencere boşluklarında doğramalar için diş, balkon kapısı boşluğunda eşik ve pencere boşluklarında denizlik kalıntıları görülmektedir. Pencere boşluklarının ortalama ölçüleri 95x195 cm olup içe doğru 120 cm olarak genişlemektedir.

Şekil 3.27 : 1 nolu yapının kesit ve cephe rölövesi.

1 nolu yapının giriş cepheleri ortaya vurgu olacak şekilde simetrik dikdörtgen, yan cepheleri de simetrik olmakla birlikte kareye yakındır. Dış cephe yüksekliği 9,90 m'dir.

Cephelerde büyük hareketler olmasa da; güneydoğu cephesinde merdivenlerin sütunlarla çevrili bir sahanlığa ulaşması ve üzerinin bir balkon ile tamamlanması kütlesel bir hareketlilik sağlamaktadır. Ayrıca giriş cephelerinde bulunan merdivenler de dışa doğru hareketlenmektedir. Tüm cephelerde hareketlilik sağlayan diğer elemanlar ise dışarı taşan köşe plastırları, sütunçeler, kat ve saçak silmeleri, kapı ve pencere boşluklarının kemerli söveleridir. En üst kotta bulunan parapet ve alınlık ise duvar hattını takip etmekte, üzerlerini örten harpuşta ise dışa taşmaktadır.

Her köşede tüm cephe boyunca yükselen ortalama 75 cm genişliğinde ve yaklaşık 6 cm dışa doğru çıkan plastırlar vardır. Bunların arasında cephe hattı boyunca yatay olarak kesintisiz devam eden silmeler mevcuttur. Sade kat silmeleri 20 cm genişliğinde ve 6 cm kadar çıkıntılıdır. Daha gösterişli saçak silmesi ise 30 ve 20 cm genişliğinde iki kademeden oluşmakta, toplam 20 cm kadar dışa taşmaktadır. Zemin ve birinci katta kapı ve pencere etraflarındaki söve genişlikleri 25 cm'dir ve cepheden 3 cm kadar taşmaktadır.

Açıklıkların geçişleri; bodrum katta pencereler çapı 32 cm olan şişkin kemer, kapı ise düz kemer; zemin katta tali kapı ve pencereler çapı 42 cm olan beşikkemer, ana kapı ise 88 cm çapında şişkin kemer; birinci katta kapı ve pencereler çapı 50 cm olan şişkin kemerdir (Hasol, 1979). Bodrum kattaki havalandırma boşlukları daireseldir.

Cephenin üst elemanı olan parapetin yüksekliği 60 cm, genişliği 45 cm'dir. Ayrıca güneydoğu cephesinde parapet hattının ortasında tabanı 400 cm olan üçgen bir alınlık vardır. İkizkenar üçgen olarak üretilen alınlığın açıları 19, 142, 19 derecedir. Parapet ve alınlık üzerindeki harpuşta dış cepheye doğru 5 cm kadar taşmaktadır.

1 nolu yapının duvarlarının iç ve dış yüzlerindeki sıva ve boya kalıntıları, yapının özgün halinin sıvalı olduğunu göstermektedir (Şekil F.24). Kesme taşlar üzerinde ise sadece boya kalıntıları vardır (Şekil G.2,3)..

2 nolu yapı

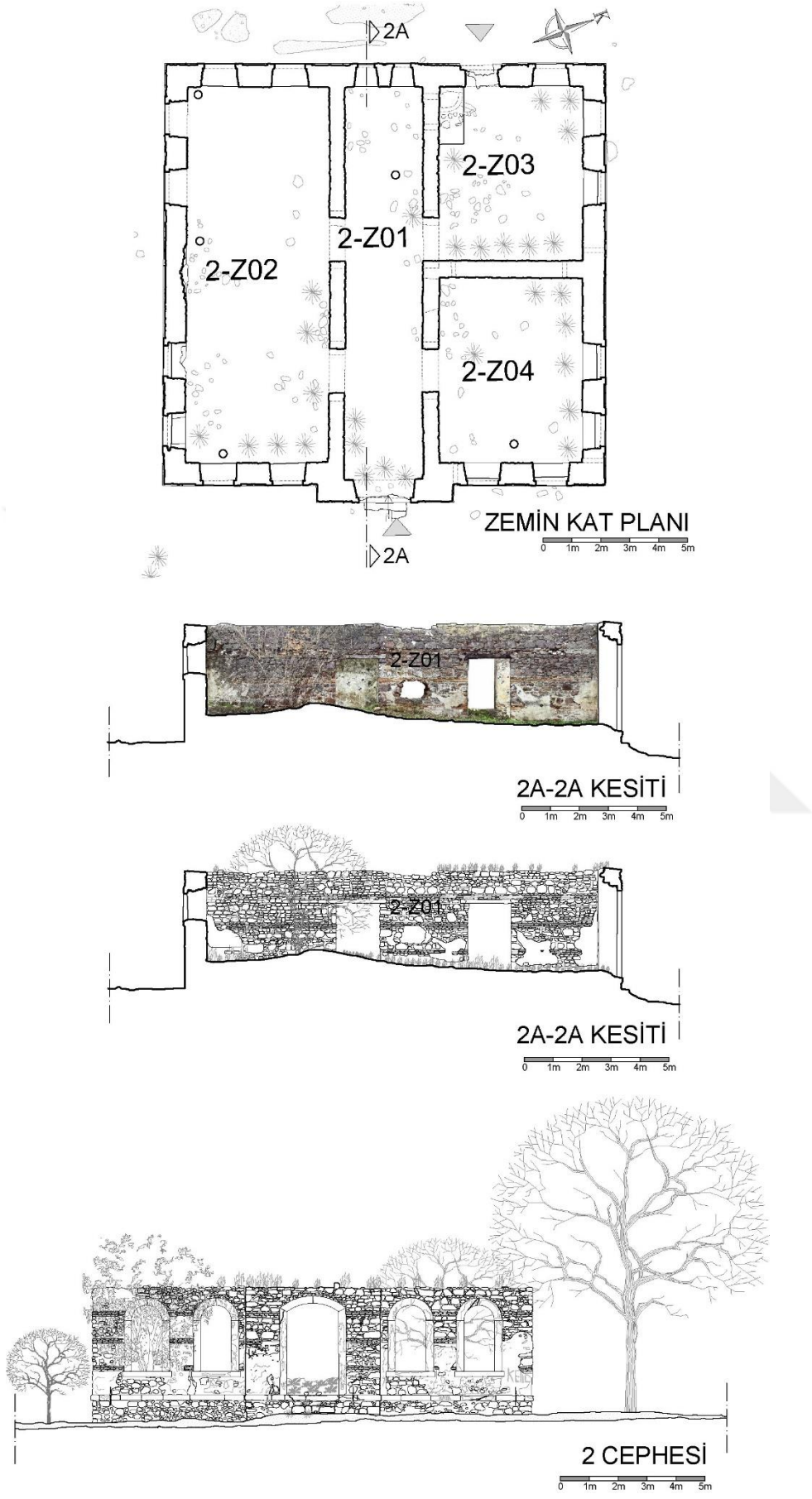
2 nolu yapı; tek katlı olarak düz bir araziye inşa edilmiştir. Kenar uzunluğu ortalama 15 m olan kare planlıdır ve 225,18 m² oturum alanına sahiptir. Tek olan giriş, dışa doğru tanımlıdır. Kapı ve pencere boşlukları mevcut beden ve bölücü duvarları,

girişindeki basamaklar günümüze ulaşmıştır. Yapıda dört mekan vardır. Güneydoğu cephesi ortasında bulunan girişe, iki basamakla ulaşılmaktadır. Basamakların genişlikleri 160 cm, derinlikleri 26 cm, rıht yükseklikleri 19 cm'dir Şekil 3.28).

Kat yüksekliği 372 cm, beden duvarları ortalama 77 cm'dir. 1 nolu yapıda olduğu gibi; mevcut toprak dolgu, kat yüksekliğinin düşmesine sebep olmuştur. Giriş, 469 cm'lik duvar parçasının 60 cm dışa taşmasıyla tanımlı hale gelmiştir. Bu hacmin ortasında bulunan 197x310 cm ölçülerindeki kapı boşluğunun iki yanında, cephe ortasına göre simetrik duran ikişer pencere boşluğu vardır. Kuzeybatı cephesi de ortada iki küçük pencere boşluğu ve yanlarında ikişer pencere boşluğu olacak şekilde simetrik düzendedir. Güneybatı ve kuzeydoğu cephelerinde ise yine simetrik dörder pencere boşluğu, ayrıca Güneybatı cephesinin ortasında iki küçük pencere ve 109x255 cm bir kapı boşluğu vardır. Kapı ve pencere boşluklarında doğramalar için diş mevcuttur. Pencere boşluklarının ortalama ölçüleri 118x234 cm olup içe doğru 128 cm olarak genişlemektedir. Küçük pencereler ise dışta 66x100 cm, içte 85 cm'dir.

Yapının plan tipi iç sofalıdır (Eldem, 1954). Sofa ve iki yüze dizilen üç odası mevcuttur. Sofa 2-Z01, bir yüzdeki tek oda 2-Z02, diğer yüzdeki iki oda 2-Z03 ve 2-Z04 olarak adlandırılmıştır. 2-Z01 2,67x14,20 m boyutlarında ve 38 m², 2-Z02 4,93x13 m boyutlarında ve 65,92 m², 2-Z03 4,93x6,03 m boyutlarında ve 30,73 m², 2-Z04 ise 4,93x6,38 m boyutlarında ve 32,62 m²'dir. Sofa ve üç mekanı birbirinden ayıran bölücü duvarlar, ortalama 55 cm genişliğindedir. Bu duvarlar üzerindeki kapı boşluklarının ölçüsü 147x190 cm'dir. Kapı boşluklarında 15 cm genişlikte lento kullanılmıştır, öte yandan doğrama için diş yoktur. 2-Z03 mekanının güneybatı köşesinde 90 cm yükseklikte 83x200 cm boyutlarında bir tezgâh vardır (Şekil F.33). Tezgâhın altında zeminde bir bölüm görülmektedir. 2 nolu yapının tüm cepheleri simetrik bir düzende dikdörtgen şeklindedir. Giriş cephesinde orta kısma vurgu vardır. Dış cephe yüksekliği 4,70 m'dir.

Cephelerde orta aksta girişin vurgulanması dışında büyük bir hareket yoktur. Vurgulanan kütlesel giriş ile birlikte merdivenler de dışa doğru taşmıştır. Tüm cephelerde hareketlilik sağlayan diğer elemanlar ise dışarı taşan kat silmesi, kapı ve pencere boşluklarının kemerli söveleridir. Cephe hattı boyunca yatay olarak kesintisiz devam eden silmeler 20 cm genişliğinde ve 5 cm kadar çıkıntılıdır. Kapı ve pencere etrafındaki söve genişlikleri ise 25 cm'dir ve cepheden 5 cm kadar taşmaktadır.

Şekil 3.28 : 2 nolu yapının rölövesi.

Açıklıkların geçişleri; pencerelerde çapı 53 cm ve küçük pencerelerde çapı 27 cm olan beşikkemer, giriş kapısında çapı 151 cm şişkin kemer, iç kapılarda ise düz kemerdir (Hasol, 1979).

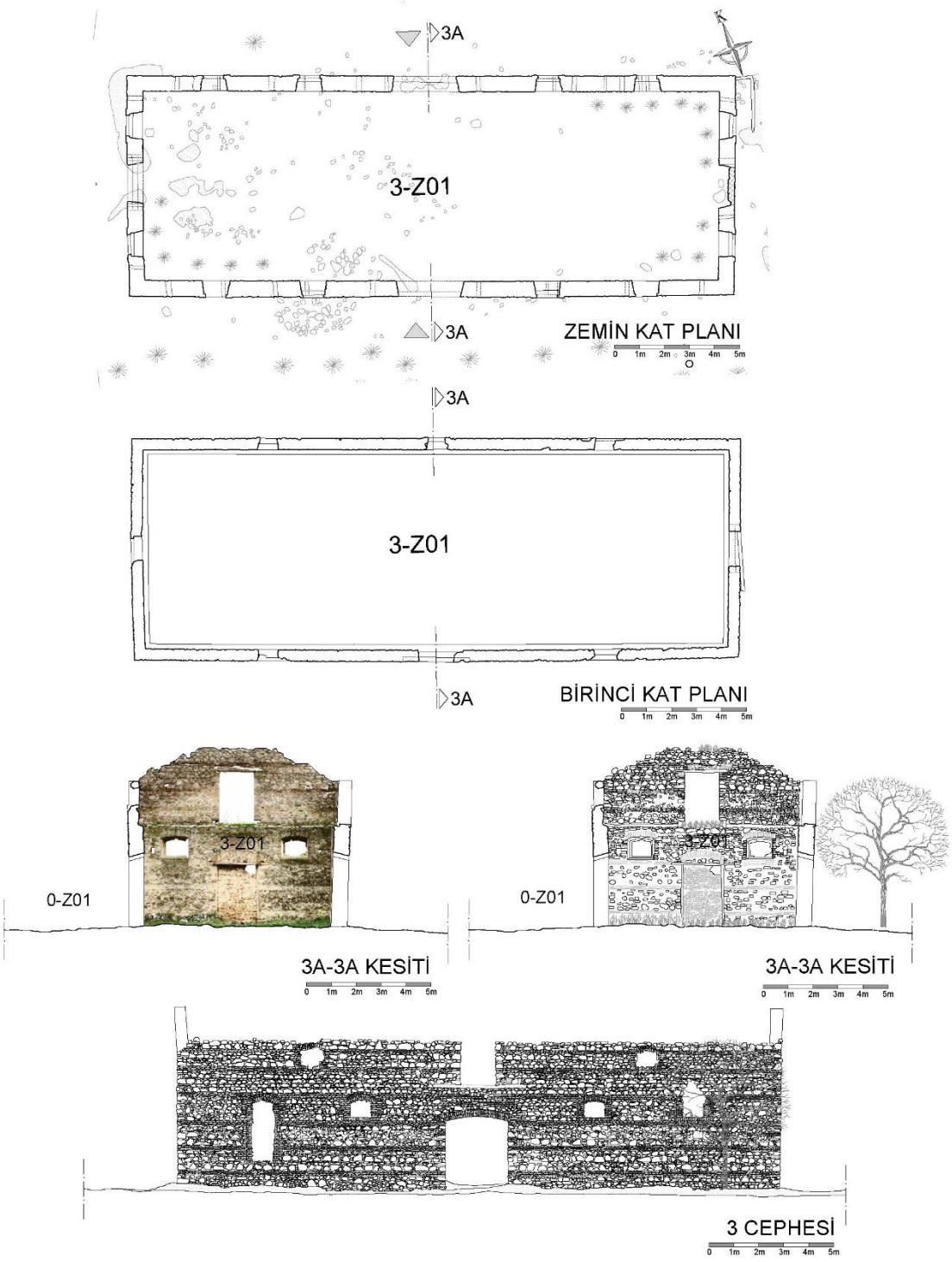
2 nolu yapının duvarlarının iç ve dış yüzlerindeki sıva ve boya kalıntıları, yapının özgün halinin sıvalı olduğunu göstermektedir (Şekil F.35). Kesme taşlar üzerinde ise sadece boya kalıntıları vardır (Şekil G.4,5).

3 nolu yapı

3 nolu yapı; zemin ve çatı katı olmak üzere iki kat olarak düz bir araziye inşa edilmiştir. Simetrik dikdörtgen planlı yapı, 8,87x24,44 m boyutlarındadır ve 216,62 m² oturum alanına sahiptir. Zemin katta dört giriş vardır, ancak biri kapatılmıştır. Kapı, pencere ve iskele boşlukları mevcut beden duvarları günümüze ulaşmıştır. Yapıda tek mekan vardır (Şekil 3.29).

Zemin kat yüksekliği 447 cm, beden duvarlarının ortalama genişliği 65 cm'dir. Diğer yapılara göre toprak dolgu, biraz daha azdır. Uzun kenarları oluşturan kuzeydoğu ve güneybatı cephelerinin ortalarında 252x280 cm ölçülerinde birer giriş kapısı boşluğu mevcuttur. Kapı boşluklarının iki yanında cephe ortalarına göre simetrik ve kapılara göre üst kotta duran ikişer pencere boşluğu ve aralarda üçer iskele boşluğu vardır. Kısa kenarları oluşturan kuzeybatı ve güneydoğu cephelerinin ortalarında da 150x230 cm ölçülerinde bir tanesi kapatılmış birer giriş kapısı boşluğu mevcuttur. Bu cephelerde de iki yanda kapı boşluklarına göre simetrik ve üst kotta birer pencere boşluğu ve birer iskele boşluğu vardır. Pencerelerde doğramalar için diş ve denizlik kalıntıları görülürken kapılarda diş veya eşik yoktur. Öte yandan kısa cephelerde bulunan kapılarda 8 cm genişlikte lento kullanılmıştır (Şekil F.39). Pencere boşluklarının ölçüleri ortalama 95x70 cm olup içe doğru 115 cm olarak genişlemektedir. Fakat uzun kenarların birer köşesinde 250 cm ölçülerinde daha uzun pencereler vardır. İskele boşlukları ise ortalama 16x18 cm ölçülerindedir.

Zemin kata girildiğinde, ahşap döşemesini kaybetmiş iki kat boyunca uzanan beden duvarları arasında tanımlı 3-Z01 olarak adlandırılan tek bir mekana girilmektedir. Toprak kaplı bu mekan, 7,58x23,20 m boyutlarında dikdörtgen biçimlidir ve 180,27 m² alana sahiptir.

Şekil 3.29 : 3 nolu yapının rölövesi.

Çatı katı yüksekliği 288 cm, beden duvarlarının ortalama genişliği 45 cm'dir. Toplam 7,97x23,60 m boyutlarında dikdörtgen biçimlidir ve 217,35 m² alana sahiptir. Güneybatı cephesinin ortasında 140x190 cm ölçülerinde bir kapı boşluğu, iki yanında birer pencere ve üçer iskele boşluğu vardır. Kuzeydoğu cephesinde ise simetrik düzende üç pencere ve yedi iskele boşluğu mevcuttur. Pencere boşluklarının ölçüleri ortalama 70x70 cm olup içe doğru 93 cm olarak genişlemektedir. Kuzeybatı

cephesinin ortasında 95x140 cm ölçülerinde bir pencere ve güneydoğu cephesinin ortasında 142x212 cm ölçülerinde bir kapı boşluğu görülmektedir. Pencerelerde doğramalar için diş ve denizlik kalıntıları görülürken kapılarda diş veya eşik yoktur. Fakat güneydoğu cephesinde bulunan kapıda 9 cm genişlikte bir lento kullanılmıştır. İskele boşlukları ortalama 12x16 cm ölçülerindedir.

3 nolu yapının giriş cepheleri simetrik dikdörtgen, yan cepheleri de simetrik olmakla birlikte devamında kalkan duvarı uzanan şekilde kareye yakındır. Dış cephe yüksekliği 7,23 m'dir.

Cephelerde pencere boşluklarının kemerli söveleri dışında bir hareket yoktur. Kapı ve pencere etrafındaki söve genişlikleri ise 27 cm'dir ve cepheden 5 cm kadar taşmaktadır.

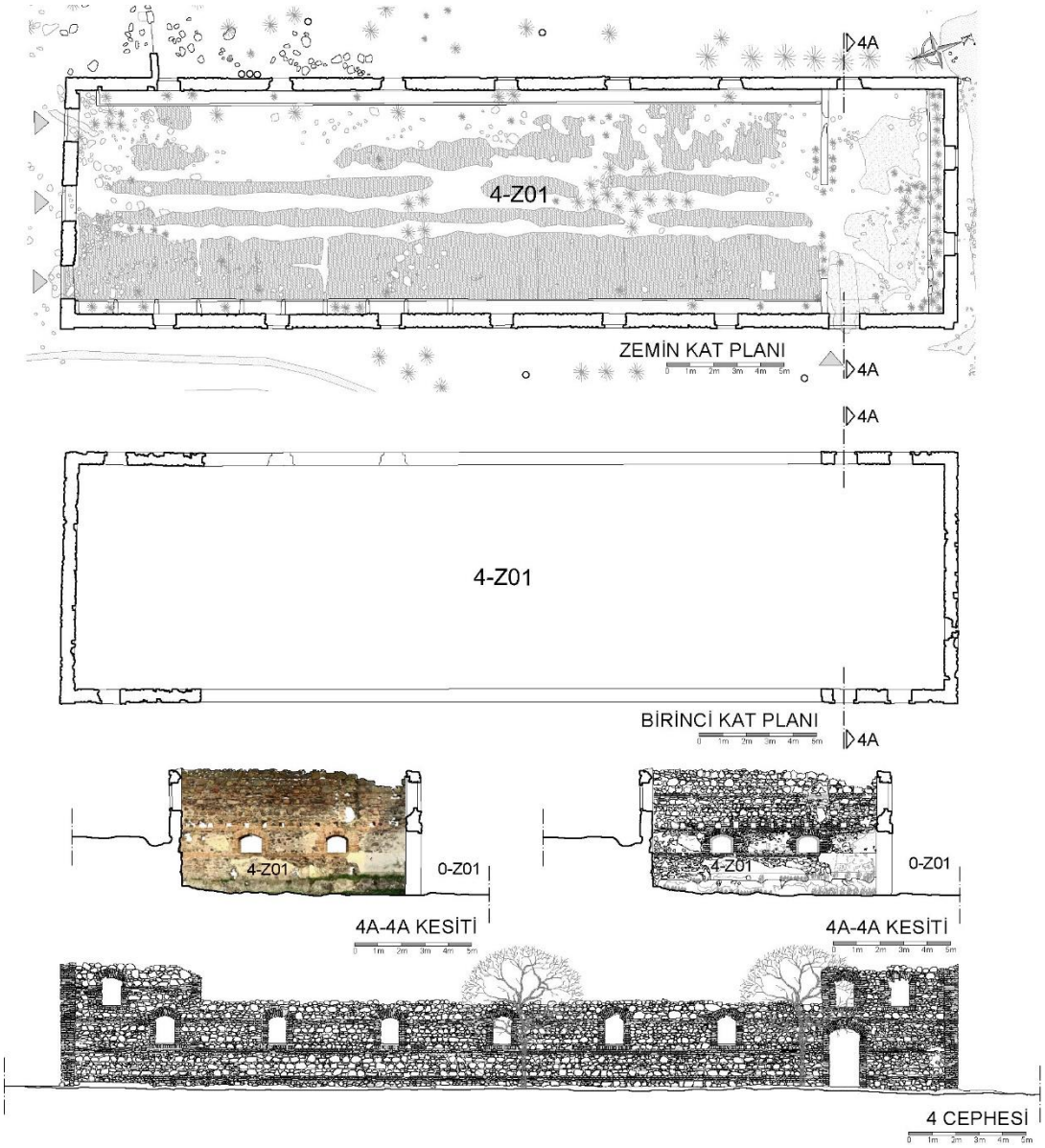
Açıklıkların geçişleri; pencerelerde çapı 111 cm, giriş kapılarında çapı 490 cm olan şişkin kemer, yan kapılarda ise düz kemerdir (Hasol, 1979).

3 nolu yapının duvarlarının iç ve dış yüzlerindeki boya kalıntıları, yapının özgün halinin boyalı ve sıvasız olduğunu göstermektedir (Şekil G.6,7).

4 nolu yapı

4 nolu yapı; zemin ve çatı katı olmak üzere iki kat olarak tek yöne eğimli bir araziye inşa edilmiştir. Simetrik dikdörtgen planlı yapı, 10,70x38,14 m boyutlarındadır ve 413,23 m² oturum alanına sahiptir. Zemin kat dört girişlidir. Girişlerden biri dikdörtgen planın uzun kenarlarının köşesinde diğer üçü bir kısa kenarda bulunmaktadır. Kapı ve pencere boşlukları mevcut beden duvarları, yemlikler günümüze ulaşmıştır. Yapıda tek mekan vardır (Şekil 3.30).

Zemin kat yüksekliği yanlarda 314 cm, ortada 397 cm'dir. Beden duvarlarının ortalama genişliği ise 57 cm'dir. Zemindeki toprak dolgu, diğer yapılara göre daha azdır. Uzun kenarlardan birini oluşturan güneydoğu cephesinin kuzeydoğu köşesinde 131x262 cm ölçülerinde bir giriş kapısı boşluğu mevcuttur. Kapıya göre biraz üst kotta 95x140 ölçülerinde altı pencere boşluğu kapı boşluğunun yanında cephe boyunca dizilmiştir. Diğer uzun kenar olan kuzeybatı cephesinde de aynı tip pencerelerden yedi tane vardır. Kısa kenarlardan biri olan kuzeydoğu cephesinde 95x77 ölçülerinde iki pencere boşluğu ve diğer kısa kenar güneybatı cephesinde 140x294 ölçülerinde üç giriş kapısı boşluğu mevcuttur. Pencerelerde doğramalar için diş ve denizlik kalıntıları görülürken kapılarda diş veya eşik yoktur.

Şekil 3.30 : 4 nolu yapının rölövesi.

Zemin kata girildiğinde, ahşap döşemesini kaybetmiş iki kat boyunca uzanan beden duvarları arasında tanımlı 4-Z01 olarak adlandırılan tek bir mekana girilmektedir. Bu mekan 9,58x37,16 m boyutlarında dikdörtgen biçimlidir ve 356 m² alana sahiptir. Bu mekanda duvar hatları boyunca 60x70 cm ve 60x117 cm ölçülerinde hayvan yemlikleri mevcuttur. Yemliklere hayvanları bağlamak üzere metal halkalar yerleştirilmiştir (Şekil F.49, 50).

Zemin katın devamında kısa kenarlar ve bu kenarlarla kesişen yaklaşık 6 m'lik duvar parçaları yükselerek çatı katını oluşturmuştur. Bu katın yüksekliği 231 cm, beden duvarlarının ortalama genişliği 57 cm'dir. Oluşan kuzeydoğu hacminde 95x140 ölçülerinde iki pencere boşluğu, güneybatı hacminde ise aynı ölçülerde dört pencere

boşluğu vardır. Bu katın pencerelerinde de doğramalar için diş ve denizlik kalıntıları görülmektedir.

4 nolu yapının tüm cepheleri simetrik olmakla birlikte; kısa cepheler dikdörtgen, uzun cephelerin kenar kısımları bir kat daha yükselmektedir. Eğime oturan yapıda dış cephe yüksekliği güneydoğu cephesinde ortada 3,73 m, kenarlarda 6,00 m; kuzey batı cephesinde ise ortada 1,82 m, kenarlarda 3,97 m'dir. Cephelerde tek hareketlilik sağlayan elemanlar; köşelerdeki plastırlar, kapı ve pencere boşluklarının kemer söveleridir. Plastır genişlikleri ortalama 60cm'dir ve 6 cm kadar taşmaktadır. Kapı ve pencere etrafındaki söve genişlikleri ise 3 nolu yapıdaki gibi 27 cm'dir ve cepheden 5 cm kadar taşmaktadır.

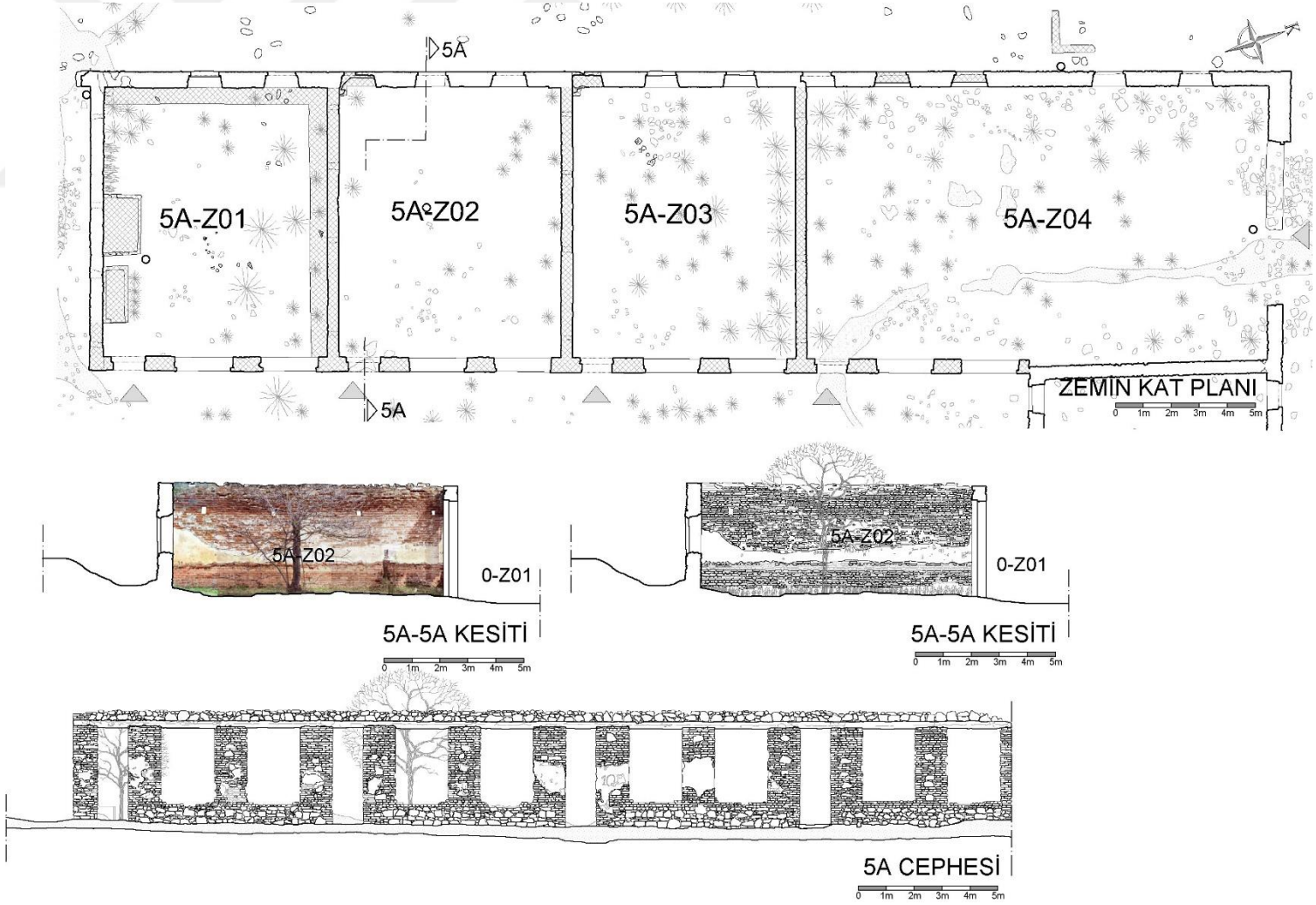
Açıklıkların geçişleri; pencerelerde çapı yaklaşık 60 cm, güneydoğu cephesindeki giriş kapısında çapı 96 cm, güneybatı cephesindeki giriş kapılarında ise çapı 122 cm olan şişkin kemerdir (Hasol, 1979).

4 nolu yapının duvarlarının iç yüzeyinde pencere altlarına kadar olan sıva kalıntıları ve dış yüzlerindeki boya kalıntıları, yapının özgün halinin içinin kısmen sıvalı ve dışının boyalı olduğunu göstermektedir (Şekil G.8,9).

5 nolu yapı

5 nolu yapı; tek katlı ve iki kol olarak tek yöne eğimli bir araziye inşa edilmiştir. Ancak B kolunun güneydoğu köşesinde girilemeyen kısmi bir bodrum katı vardır. Dikdörtgen planlara sahip kollardan; A kolunun boyutları 10,32x43,11 m, oturum alanı 461,75 m² ve B kolunun boyutları 8,97x82,92 m, oturum alanı 764,47 m²'dir. Kapı ve pencere boşlukları mevcut beden ve bölücü duvarları günümüze ulaşmıştır. A kolunda dört, B kolunda beş mekan vardır. Her bir mekanın kendi girişi mevcuttur ve B kolunda mekanlar arasında geçiş görülmektedir.

A kolunda kat yüksekliği 414 cm, beden duvarları ortalama 53 cm'dir. Toprak dolgu azdır. Mekanları birbirinden ayıran bölücü duvarlar ortalama 40 cm genişliğindedir. Her mekanın güneydoğu cephesinde ayrı girişi vardır. Bu cephede her bir mekan için 130x330 cm ölçülerinde birer kapı boşluğu ve kapı boşluğunun yanında sıralanan 200x270 ölçülerinde ikişer pencere boşluğu vardır.

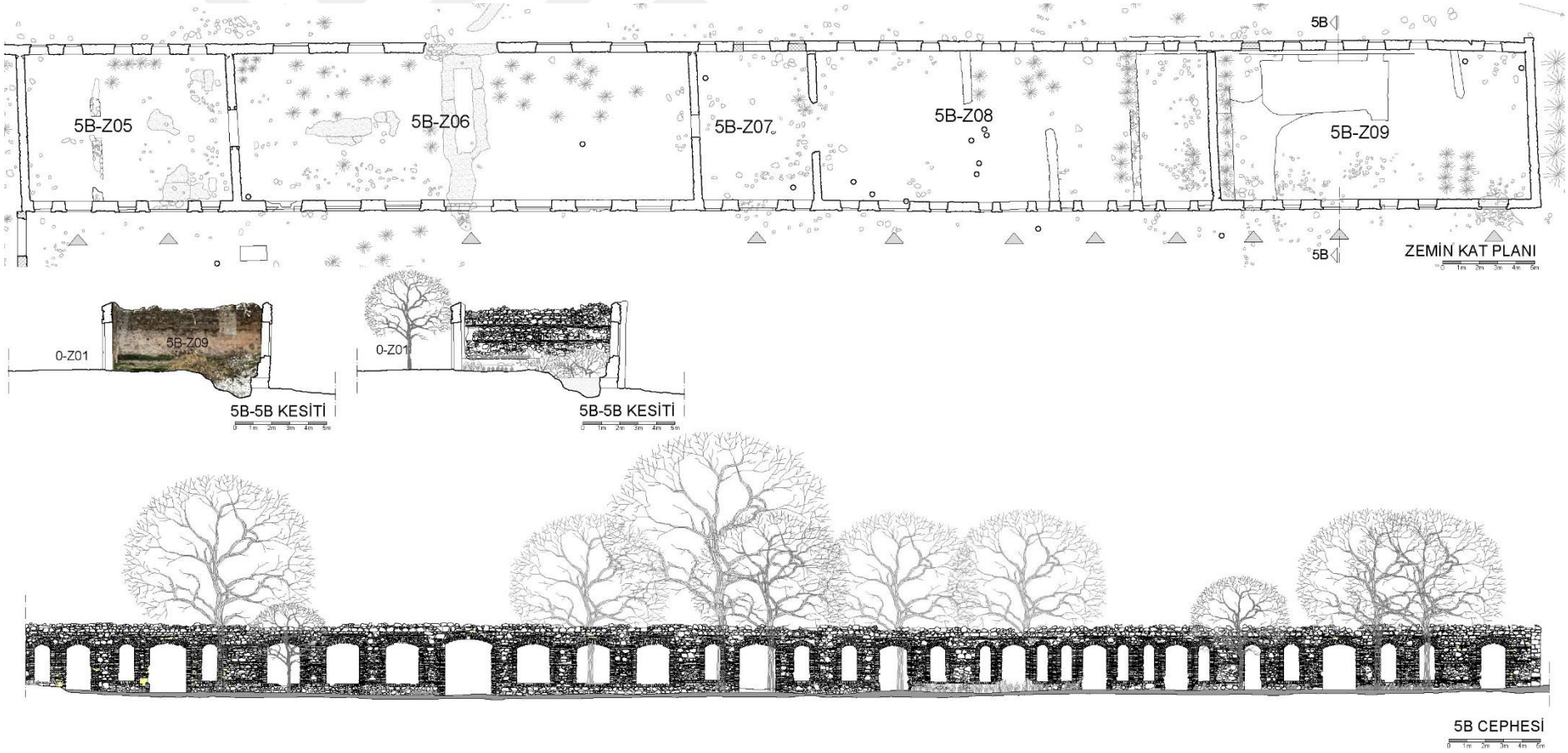
Şekil 3.31 : 5 nolu yapının A kolunun rölövesi.

Cephenin tüm boşluklarında 20 cm genişlikte sürekli bir hatıl kullanılmıştır. Kuzeybatı cephesinde ise her mekana ikişer veya üçer dağılan 115x145 ölçülerinde ve içe doğru ortalama 125 cm'e kadar genişleyen on bir pencere boşluğu vardır. Pencere boşluklarının iki tanesi kapatılmıştır.

Ayrıca kuzeybatı cephesinin kuzeydoğu köşesinde 115x227 ölçülerinde daha uzun iki pencere görülmektedir. Kısa cephelerden güneybatı cephesinde her hangi bir boşluk yokken kuzeydoğu cephesinin ortasında 585x370 ölçülerinde büyük bir boşluk vardır. Tüm bunlara ek olarak ara duvarlarda üst kotta üç adet ve alt kotta üç adet olmak üzere 17x18 cm ölçülerinde altışar iskele boşluğu vardır. Kapı ve pencere boşluklarında doğramalar için diş, kuzeybatı cephesinin pencerelerinde denizlik kalıntıları mevcuttur. Eşiğe rastlanmamıştır (Şekil 3.31).

B kolunda zemin kat yüksekliği 375 cm, beden duvarları ortalama 56 cm ve mevcut bölücü duvarlar 50 cm'dir. Bölücü duvar kalıntılarının etrafında birikmiş toprak dolgu, kat yüksekliğinin düşmesine sebep olmuştur. Mekanların girişleri güneybatı cephesindedir. Sadece 5B-Z06 mekanında kuzeydoğu cephesi ortasında da 390 cm genişliğinde bir boşluk vardır. Özgün mekanlar ortada giriş ve iki yanda pencereler olmak üzere, kendi içlerinde simetrik bir düzene sahiptir. Ancak bazı bölücü duvarların yok olması ile mevcut mekanlar daha karmaşık görülmektedir. Bu sebeple mekanlar ayrı ayrı ele alınmamıştır. Uzun cepheler olan güneybatı ve kuzeydoğu cephelerinde 142x292 cm, 212x292 cm, 265x320 cm, 164x292 cm ve 135x292 cm ve 200x292 cm ölçülerinde toplam on iki adet kapı boşluğu ve 100x200 cm, 195x220 cm, 95x200 cm, 95x210, 95x220 cm ve 72x200 cm ölçülerinde kırk dokuz adet pencere boşluğu vardır. Pencere boşluklarının beş tanesi kısmen kapatılmıştır. Kısa cephelerde her hangi bir boşluk yoktur. Tüm bunlara ek olarak ara duvarlarda 200x250 cm ve 120x200 cm ölçülerinde kapı boşlukları vardır. Ara kapılar, hafifletme kemeri bulunan ahşap lentolu geçişe sahiptir. Kapı ve pencere boşluklarında doğramalar için diş vardır, denizlik ve eşik kalıntılarına rastlanmaktadır (Şekil 3.32; Şekil F.73).

B kolunda bulunan kısmi bodrumun toprak dolu girişi 5B-Z09 mekanındadır. Kuzeydoğu cephesinde kısmen toprağa gömülmüş iki penceresi bulunmaktadır (Şekil F.80).

Şekil 3.32 : 5 nolu yapının B kolunun rölövesi.

A ve B kollarının plan tipi sofasızdır (Eldem, 1954). Yapısal olarak sofasız olsa da avlu sofa işlevindedir. Odalar yan yana dizilmiştir. A kolunda odaların birbiri arasında geçiş yokken B kolunda kısmen vardır. 5A-Z01 9,64x8,03 m boyutlarında ve 77,75 m², 5A-Z02 9,68x7,93 m boyutlarında ve 77,70 m², 5A-Z03 9,73x8,01 m boyutlarında ve 78,40 m², 5A-Z04 9,68x16,59 m boyutlarında ve 167,42 m², 5B-Z05 10,91x8,01 m boyutlarında ve 90,78 m², 5B-Z06 24,83x8,05 m boyutlarında ve 201,45 m², 5B-Z07 6,06x8,14 m boyutlarında ve 52,00 m², 5B-Z08 9,64x8,03 m boyutlarında ve 177,63 m², 5B-Z09 21,36x8,17 m boyutlarında ve 137,15 m²'dir.

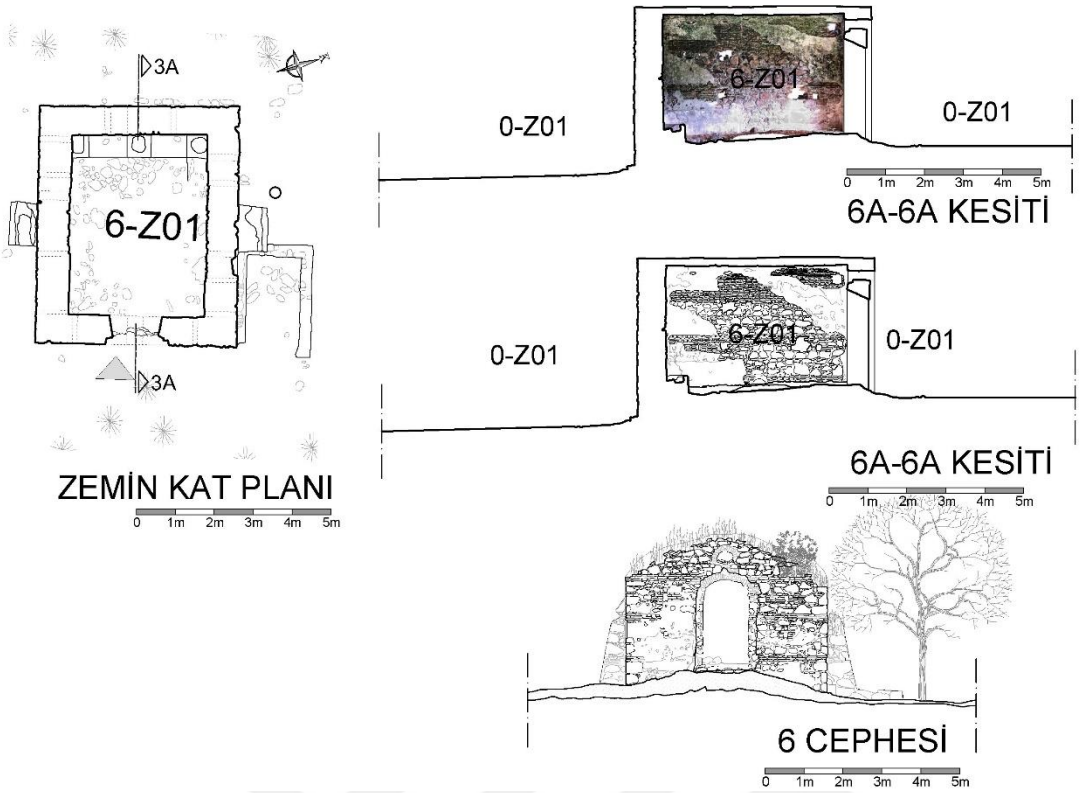
A kolunun güneydoğu cephesi 3,80 m ve kuzeybatı cephesi 4,20 m yüksekliğinde; B kolunun güneybatı cephesi 3,60 m ve kuzeydoğu cephesi 5,00 m yüksekliğindedir. Cephelerde kapı ve pencere boşluklarının kemerli söveleri dışında bir hareket yoktur. Kapı ve pencere etrafındaki söve genişlikleri ise 27 cm'dir ve cepheden 5 cm kadar taşmaktadır. Açıklıkların geçişleri, şişkin kemerdir (Hasol, 1979).

5 nolu yapının A kolunun duvarlarının iç ve dış yüzlerinde, B kolunda iç yüzde sıva kalıntıları olsa da yapının özgün halinin eski fotoğraflara dayanarak sıvasız ve boyalı olduğu bilinmektedir (Şekil G.10-13).

6 nolu yapı

6 nolu yapı; tek kat olarak düz bir araziye inşa edilmiştir. Simetrik dikdörtgen planlı yapı, 6,20x5,15 m boyutlarındadır ve 32,85 m² oturum alanına sahiptir. Zeminden yüksek bir kotta tek girişi vardır, Kapı, pencere ve iskele boşlukları mevcut beden duvarları, uzun kenarların ortalarında payandalar, üst örtüsü ve mekan içinde kurnalar günümüze ulaşmıştır. Yapıda tek mekan vardır (Şekil 3.33).

Kat yüksekliği 350 cm, Tonozun kalınlığı 20 cm ve beden duvarlarının ortalama genişliği 83 cm'dir. Güneydoğu cephesinin ortasında 117x233 cm ölçülerinde bir giriş kapısı boşluğu ve üzerinde 40 cm çapında bir pencere boşluğu mevcuttur. Bu boşlukların iki yanında cephe ortalarına göre simetrik, ortalama 10x12 cm ölçülerinde ikişer iskele boşluğu vardır. Diğer cephelerde de iskele boşlukları görülmektedir. Pencerelerde doğramalar için diş, denizlik veya eşik yoktur, özgün durumundan restitüsyon önerisi bölümünde bahsedilecektir. Öte yandan uzun cepheleri dış taraftan destekleyen ortalama 110 cm genişlikte, 230 cm yüksekliğe kadar uzanan, tabanı 75 cm olan üçgen şeklinde payandalar kullanılmıştır (Şekil F.85,86).

Şekil 3.33 : 6 nolu yapının rölövesi.

Yapıya girildiğinde, tonoz ile örtülü beden duvarları arasında tanımlı 6-Z01 olarak adlandırılan tek bir mekana girilmektedir (Şekil F.89). Bu mekan 4,67x3,47 m boyutlarında kare ile dikdörtgen arasında bir biçimdedir ve 17 m² alana sahiptir. Girişin hemen karşısındaki duvar boyunca 60x47 cm ölçülerinde kurnalar vardır (Şekil F.87). 6 nolu yapının cepheleri; üst sınırları tonoz eğriselliğinde simetrik dikdörtgendir. Dış cephe yüksekliği 3,98 m'dir. Cephelerde payandalar dışında bir hareket yoktur. 6 nolu yapının duvarlarının iç ve dış yüzlerindeki sıva kalıntıları, yapının özgün halinin sıvalı olduğunu göstermektedir (Şekil G.4,5).

Çizelge 3.12 : Yapılar arasında boyut değerlendirmesi.

Yapı no	Kat	Kat Yüksekliği cm	Alan m²	Beden-Bölücü Duvar Genişliği cm	Giriş Kapısı Boyutu cm	İç Kapı Boyutu cm	Pencere Boyutu cm
1	B	210	187,94	110-70	125x170	-	75x84 r:21
	Z	358	207,53	77- -	138x268 95x300	-	95x215
	K	340	217,35	65- -	-	95x267	95x195
2	Z	372	167,27	77-55	197x310	147x190	123x234 66x100
3	Z	447	180,27	65- -	252x280 150x230		95x70
	K	288	188,10	45- -	-	140x190	70x70 95x140
4	Z	314 297	356	57- 28	131x262 140x294	-	95x140 95x77
	K	231	356	57- -		-	95x140
5A	Z	410	401,27	53-40	130x330	-	200x270 115x145
5B	Z	375	653,01	56-50	142x292 212x292 265x320 164x292 135x292 200x292 393x365	200x250 120x200	100x200 195x220 95x200 95x210 95x220 72x200
6	Z	350	17	83	117x233	-	r: 40

Tüm yapılar değerlendirildiğinde toplam oturum alanı, 2.931,92 m² inşaat alanı vardır.210 m'den 410 m'ye kadar değişen kat yükseklikleri görülmektedir. Beden duvarları alt katlarda kalındır ve üst katlara doğru incelmektedir. Kapı ve pencerelerde tamamen ortak bir ölçü görülmezken pencerelerde 95 cm'lik açıklık sık kullanılmıştır (Çizelge 3.12).

3.3.2 Yapım tekniği ve malzemeleri

Kepsut yerleşkesindeki tüm yapılar, kârgir yapım sisteminde inşa edilmiştir. Taş ve tuğla yapı malzemelerinin harçla birbirine bağlanmasıyla oluşturuldukları ve kısmen metal ve ahşap elemanlara yer verildiği görülmektedir (Şekil 3.34). Duvarlarda iskele

boşlukları da görülmektedir. Günümüze ulaşamayan döşeme, çatı, hafif bölücü duvar, kapı, pencere gibi elemanlarla ilgili detaylı bilgi restitüsyon önerisi kısmında bulunmaktadır (Şekil G.37). Ayrıca 1 ve 5B nolu yapılarda kısmen subasman görülse de bu çalışma kapsamında herhangi bir araştırma kazısı yapılamadığı için temelleri ile ilgili bilgi edinilememiştir.

Şekil 3.34 : Yerleşkede bulunan malzemelere örnekler.

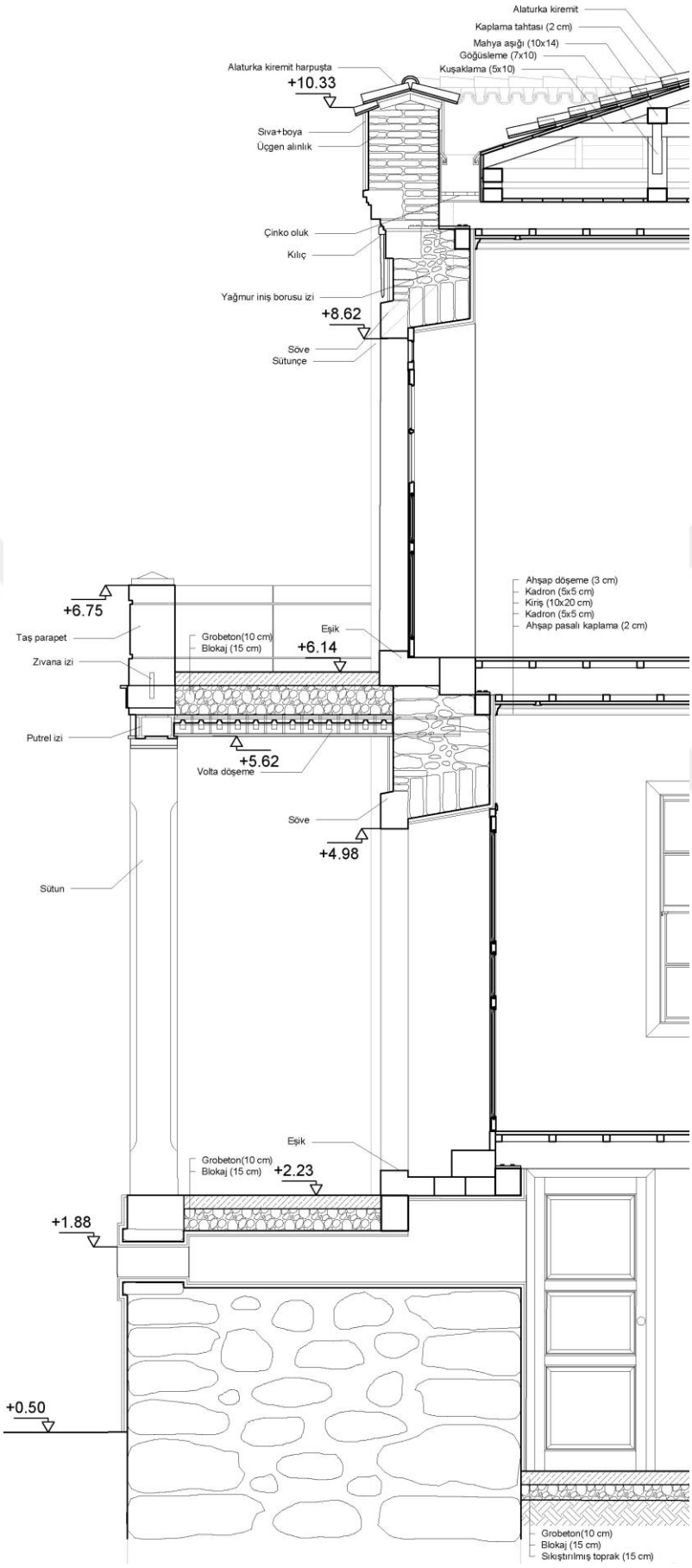
Duvarlar, tuğla hatıllı moloz taş duvardır. 70-110 cm yüksekliğinde örülen moloz taşlardan sonra üç sıra tuğla örülmüştür. Bu tuğla hatıllar, oturmaları engellemek veya azaltmak amacıyla kullanılmıştır (Eldem, 1967). 1 ve 2 nolu yapılarda ayrıca kesme

taşlardan oluşan plastır, söve, silme, sütun ve basamaklar vardır. Plastırlar muhtemelen masif kesme taş yüzlü moloz taştır. Kesme taşların iç yüzü dişli olup duvara tutunmaktadır, bu sebeple kenet veya benzeri yardımcı elemana ihtiyaç duyulmamıştır (Eldem, 1967). Ancak silme taşları arasında bağlantı sağlamak amacıyla metal kenet kullanıldığı görülmektedir, buna ek olarak silme, söve ve sütunlarda iç kısımda görülemeyecek bir bölgede olsa da metal zıvana kullanılmış olmalıdır (Doğan, 1991). Basamak taşları ise moloz taştan oluşturulmuş merdiven yatağına oturmaktadır

Yine 1 ve 2 nolu yapılarda duvar içlerine yerleştirilmiş ve kılıçları cephelerden gözükmekte olan metal gergi elemanları kullanılmıştır (Şekil F.16, 17, 21, 30). Ayrıca 3 nolu yapının eski fotoğraflarında da aynı sistem görülmektedir (Şekil E.3 (d)). Bu gergiler, köşeleri birbirine bağlayarak alt yapı kuşaklaması oluşturmakta ve strüktürel bir rijitlik sağlamaktadır (Doğan, 1991) (Şekil 3.35).

Duvarlarda bulunan kapı veya pencere boşluklarının geçişinde; beden duvarlarında çoğunlukla kemer, iç duvarlarda ise ahşap lento kullanılmıştır. Ahşap lentoların üzerinde hafifletme kemeri görülen kapı boşlukları da vardır. Mevcut izlere göre kaybolmuş olan pencere ve kapı doğramalarının; dış duvarlarda mevcut söveye, iç duvarlarda duvar ortasına oturduğu anlaşılmaktadır. 5 nolu yapının A kolunda ise yapıların tümünden farklı olarak sonradan eklenen ön duvarındaki kapı ve pencere boşluklarını da geçecek şekilde sürekli bir betonarme hatıl görülmektedir (Şekil F.53). Pencere boşluklarında dökme denizlik kalıntıları ve kapı boşluklarında taş eşik kalıntılarına rastlanmaktadır.

Döşemelerle ile bilgi; duvarlarda bulunan yuvalar sayesinde görülmekte, özgün halinde kat aralarında ahşap kirişli döşemeler olduğunu ancak bunların günümüze ulaşamadığını göstermektedir (Şekil F.20, 39). 1 nolu yapının balkonunda ise volta döşeme görülmektedir (Şekil F.15, 23). Bu döşeme; bir tarafı beden duvarına bir tarafı sütunlara yerleşen I kesitli putrellerden oluşan bir U çerçeve içine yerleştirilmiş, yine I putreller ve aralarında bulunan boşluğa harç da kullanılarak tuğlaların dizilmesi ile oluşturulmuştur. 6 nolu yapıda ise tuğla malzemenin harçla bağlanmasıyla oluşturulan beşik tonoz mevcuttur (Hasol, 1979). Zemin kaplamaları için ise kalıntıları incelendiğinde mekanların içinde kısmen görülebilen bir şap vardır. Özellikler 4 nolu yapıda üzerinde baklava deseni bulunan şap dikkat çekmektedir (Şekil F.51). Avlu içinde de yer yer yürüme yollarını gösteren kaba yonu döşeme kalıntıları mevcuttur.

Şekil 3.35 : 1 nolu yapının sistem detayı.

ICOMOS (2003) Mimari Mirasın Analizi, Koruma ve Yapısal Restorasyonu için İlkeler belgesinin 2.5 kriterinde belirtildiği gibi malzeme ve yapısal analizler nitel ve nicel yaklaşımlara dayandırılmaktadır. Bu çalışmada yerleşkede bulunan taş, tuğla, ahşap, metal, derz ve sıva malzemelerinin analizleri için nitel olarak görsel yöntemler kullanılmıştır. Ancak nicel yöntemlerle bilimsel teknikler ışığında malzeme uzmanlarınca yürütülecek olan bir laboratuvar araştırmasına ihtiyaç vardır[97].

Malzemeler üzerinde yapılan görsel incelemeler sonucunda: Taşların renkleri ayrıştırıcı olmaktadır. Kesme taşlar gri renkte tek cins, moloz taşlar ise griden beje, bejden bordoya çeşitli renk ve tonlardadır. Moloz taşlardaki bu durum, renk almaşıklığı oluşturmaktadır. Tuğlaların renkleri aynı tona yakın bir turuncudur ancak bozulma durumları göz önüne bulundurulduğunda 5 nolu yapının A kolunda sonradan örülen ön cephe ve bölücü duvarlarında kullanılan tuğlaların diğer yapılardakilere göre daha fazla bozulmuş olmaları, zayıf bir içerik veya yanlış üretim koşullarına sahip olabilecekleri izlenimini vermektedir. Ahşaplar ve metaller uzun süre doğal etkenlere maruz kalmaları sonucunda oluşan bozulmaların dışında görsel bir veri sunmamaktadır. Derz ve sıvalardaki harçlar tamamen açık gri renktedir. Hidrolik kireç veya erken dönem çimento esaslı harçlar olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca sıva sonrasında veya direk taş ve tuğlalar üzerine uygulanmış boya kalıntıları mevcuttur. Bunlar pastel tonlardadır ve sıva üzerine uygulananların katman katman farklı renklerde olduğu görülmektedir. En fazla veri sunacak bölgelerde boya raspası yapılarak dönemsel renk kullanımları araştırılmalıdır.

Çatı strüktürü, bölücü iç duvarlar, pencere ve kapılara dair hiçbir kalıntı olmaması ile birlikte, kiremitlere dair mekan içlerinde alaturka ve marsilya tiplerinde parçalar bulunmaktadır.

Tüm bunlara ek olarak yerleşkedeki yaşantıya dair daha detaylı fikir veren bazı elemanlar mevcuttur. Bunlar 4 nolu yapıda bulunan besi hayvanları ve binek hayvanlarının ergonomilere göre iki tipte yapılan betonarme yemlikler ve 6 nolu yapının hamam olarak kullanıldığı dönemde yapılmış olan kurnalardır. Ayrıca mekanlarda yer yer tezgâh parçaları gibi, mekanlarda veya avluda küçük alanlar

[97] Müdahale kararları başlığı altında gerekli araştırma çalışmaları detaylıca ele alınmıştır.

çevirmek için duvar sıraları gibi elemanlar vardır. Bir de avluda tuğladan örülmüş ve sıvalı bir havuz vardır.

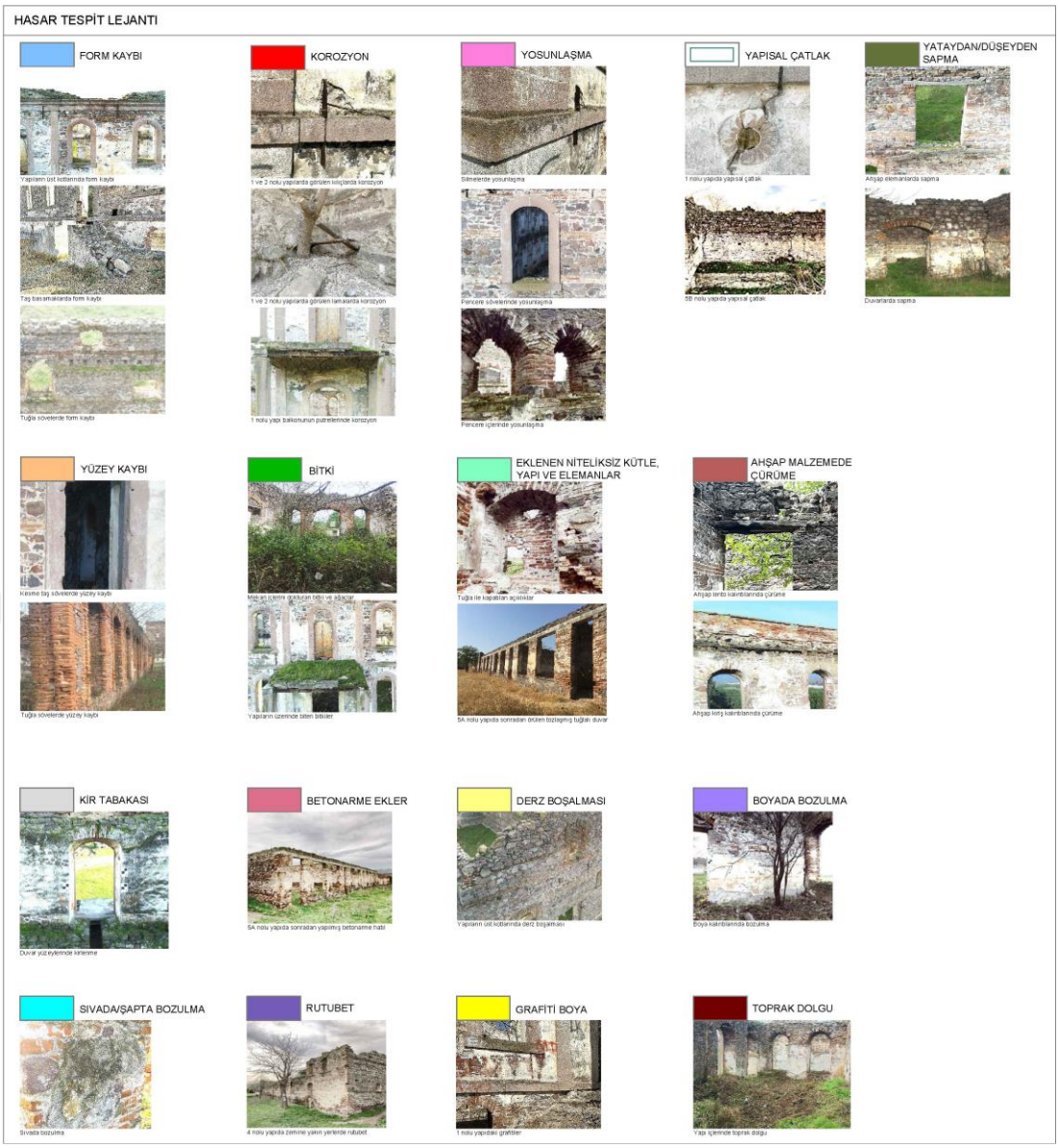

Şekil 3.36 : Kepsut'ta bir tuğla ocağı, 1940'lar (Kepsut Belediyesi).

Yöreye ait eldeki bilgilerden yola çıkarak malzemelerin ocak veya madenlerinin yerleri hakkında yorum yapılabilir. Geçmişte yöredeki yapı malzemesi üretim kaynakları ile ilgili günümüze ulaşan bilgiler şöyledir; bir tarafı yerleşkeye bakan Koca bayır olarak adlandırılan bölgede bir taş ocağı (Özer, 1999); eski bir fotoğrafta görülen tuğla ocağı (Şekil 3.36); borasit (BOA, fon:ŞD, dosya:2898, gömlek:72), bakır (BOA, fon: Y..A...RES., dosya:129, gömlek:27), Örenli bölgesinde kurşun, demir, manganez ve Recepköy'de linyit yatakları (Arguvanlı & Komitesi, 1973) (Şekil G.14-20).

3.4 Koruma Sorunları

Yerleşkenin koruma sorunları (Şekil 3.37), Ahunbay (2007)'ın kategorize ettiği başlıklara göre irdelenmiş; mevcut sorunlar, bıraktıkları etkinin büyüklüğüne göre sıralanmıştır. Şu başlıklar kullanılmıştır; insanların neden oldukları hasarlar, uzun süreli doğal etkenler, hatalı malzeme kullanımı, zemin özellikleri ve doğal afetler (deprem).

Şekil 3.37 : Yerleşkede tespit edilen koruma sorunlarına örnekler.

İnsanların neden oldukları hasarlar

Sorunların temeli, yerleşkenin 1966 yılı civarında terk edilmesidir. Bu terkediş ile yerleşke başıboş kalmış ve her türlü tehlikeye açık hale gelmiştir. Bu sürecin hemen başında vandalizm kurbanı olmuştur. Daha sonra cezalandırılan bir şahıs tarafından yapılarda bulunan ahşapların kasıtlı şekilde sökülerek yakacak olarak satılmış olması büyük boyutlarda tahribata sebep olmuştur (Ayhan ve diğ., 2004). Tüm üst örtüler, döşemeler, ahşap karkaslı bölücü duvarlar, pencereler ve kapıların sökülmesi ile kârgir duvarlar; bozulmalarına sebep olacak tüm etkenlere karşı açık hale gelmiştir. Beden duvarları üzerinde görülen grafiti boyamaları da bir vandalizm örneği olarak yerleşkede yerini almıştır.

Özgün açıklıkların birkaçı tuğla ile kapatılmıştır. Bu müdahaleler bilinçsiz olarak yapılmış olsa da hasarsız şekilde kârgir duvarlardan kaldırılabilecek şekildedir.

Ayrıca şu haliyle ziyaretçileri güvensiz hissettiren insan kaynaklı çeşitli sorunlar da vardır. Yerleşke girişinden itibaren başıboş sokak köpeklerinin bırakılmasıyla oluşan köpek sürüleri bunlardan biridir. Saldırgan tavırları olmamakla birlikte birçoğu maalesef uyuz hastalığı taşımaktadır. Ziyaretçilerin yanına oyun oynamak amacıyla uyuz bir yavru köpeğin yaklaşması kaçınılmazdır. Ayrıca ziyaretçiler yerlerde bulunan çöp ve cam kırıkları üzerinde yürümek zorundadır. Yer yer yakılmış ateş kalıntıları da yangın tehlikesi olabileceğini göstermektedir. Öte yandan gözlemlerde duvarlarda birbirine yakın şekilde sanki bir nokta hedeflenmişçesine kurşun kadar küçük delikler mevcuttur. Bunların bilinçsiz silah atışları ile olacağı düşünülmektedir.

Çevresel bir sorun denilebilecek yazın meydana gelen kötü koku sorunu da insanların doğaya müdahalelerinin bir sonucudur. Yerleşkenin yakınından geçen Simav çayındaki kirlilik, kötü kokuya sebep olmaktadır. Kirliliğin sebepleri: fabrika atıkları, inşaat kumu alınarak geniş yataklar oluşması ve akış hızının buralarda yavaşlaması, Çaygören barajından suyun daha kirli çıkmasıdır. Ayrıca Simav çayının kirliliği ve su canlılarının ölümleri, Marmara denizindeki müsilajın da oluşumundaki etkenlerden biridir (Yalın, 2020).

Uzun süreli doğal etkenler

Yerleşke terkedilme ve ahşap yapı elemanının kaybı ile doğal etkenlere açık hale gelmiştir. Açık alanda kalan kârgir duvarlar; sıcak ve soğuk havaya, yağışa ve kara, yosunlar gibi mikrobiyolojik oluşumlar, bitkiler ve ağaçlara maruz kalmıştır.

Sıcaklık ile genleşen malzemeler, soğuk ile donar ve döngü malzemelerde yıpranmalara sebep olur (Ahunbay, 2007). Bu yıpranmalar, yerleşkedeki tüm yapı ve malzemeleri etkilemektedir. Öncelikle bozulmaların yüzeyden başladığı 1, 2 ve 6 nolu dış cephesi sıvalı ve boyalı yapıların sıva ve boyalarının büyük bölümünü kaybettiği görülmektedir.

Yağmur sularının akarken oluşturdukları aşındırıcı etki, duvarların üst kotlarından başlayarak derzleri çözmüş ve derz boşalmaları oluşturmuştur. Ayrıca su etkisi ile bitki ve yosunların oluşumu için uygun bir ortam hazırlamıştır. Bunlar daha çok suyun biriktiği yerler olan duvarların en üst kısmında, sövelerin kemer ve denizlik hizasında, özellikle 6 nolu yapının tonozu ve 1 nolu yapının balkonunda görülmektedir. Rüzgârın

da etkisiyle buralara yerleşen tohumlar filizlenmektedir. Mekanların tamamen açıkta kalması ile sadece bitkiler değil, mekan içlerinde metrelerce ağaçlar gelişmiştir. Sulak bir alan olmasına rağmen zeminden gelen nem ise sadece 4 nolu yapının ön cephesinde mevcuttur.

Rüzgâr sadece tohumları değil, toprağı da mekanların içine sürüklemiştir ve toprak dolgular oluşmuştur. Bu dolgular kat yüksekliklerini düşürmenin yanında, özellikle 5 nolu yapının B kolunun güneydoğu köşesinde bulunan kısmi bodrum katı tamamen kapatmıştır.

Hatalı malzeme kullanımı

Yerleşkede bulunan yapı malzemeleri tarihsel gelişimine göre farklı dönemlerde eklenmiştir. Tuğlalarda dikkati çeken eşit bozulma ortamında bulunmalarına rağmen; son dönem inşa edilen 5 nolu yapının A kolunun ön cephesinde kullanılanların, önceden yerleşkenin tümünde kullanılanlara göre çok daha fazla bozulduğudur. Bu fark, bu tuğlaların üretiminde bir hata olduğunu veya burada çimento ile birlikte hatalı bir kullanım olduğunu düşündürtmektedir.

Hatalı denilemese de metal malzeme kullanımının doğası gereği; 1 ve 2 nolu yapılarda bulunan kılıçlar ve 1 nolu yapıda bulunan volta döşemenin putrelleri, dış cephede özellikle su gibi doğal etkenlere maruz kaldığı için korozyona uğramıştır. Korozyon sonucu kesitleri küçülerek strüktürel fonksiyonları azalmıştır. Detaylı laboratuvar incelemesi ile kullanılan metalin cinsine bağlı bozulma durumları incelenmelidir (Doğan, 1991).

Zemin özellikleri

Yerleşkedeki bazı duvarlarda yapısal çatlaklar mevcuttur. Sebebi, zemindeki oturmalar olabilir. Gözle görülür bir fark olmamakla birlikte literatürde yapısal çatlaklar zemin oturmalarına bağlanmıştır (Ahunbay, 2007). Zemin ve temel durumları ayrıca araştırılmalıdır.

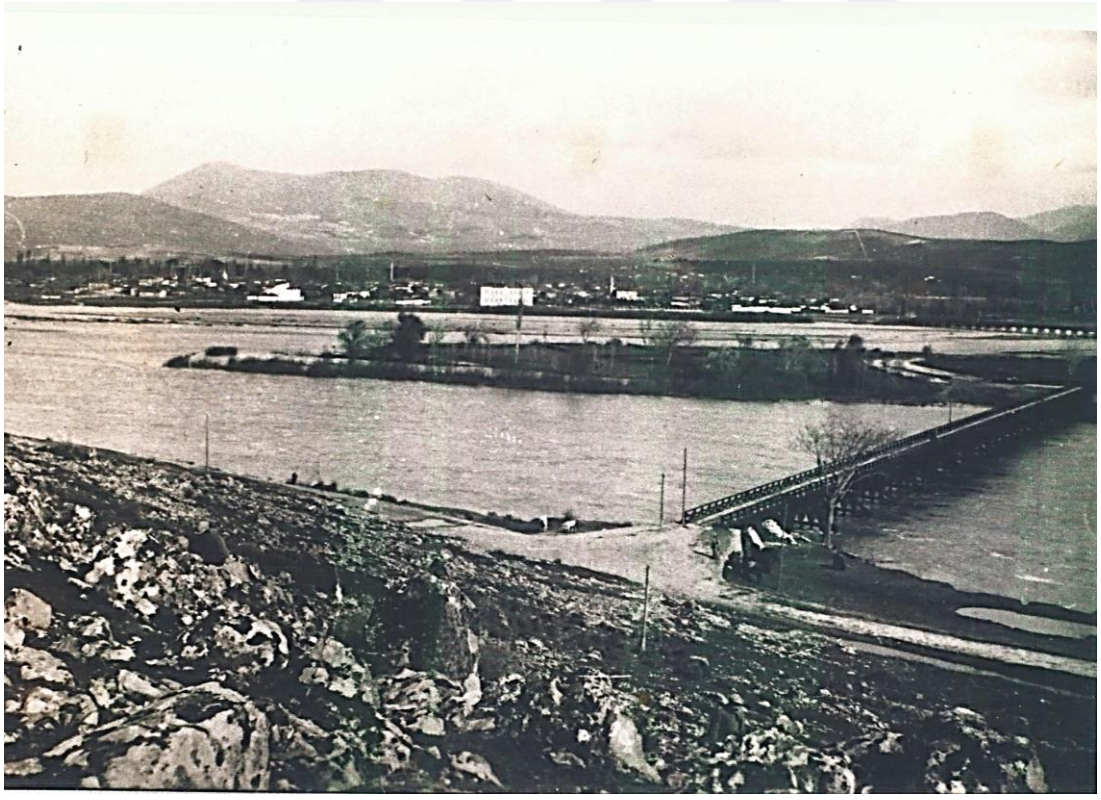
Doğal afetler (deprem)

Yerleşkenin bulunduğu Balıkesir ili, birinci derece deprem kuşağında yer almaktadır. Balıkesir'de gerçekleşen çok sayıda deprem içinde Kepsut ve çevresinin merkez sayılabileceği can ve mal kayıplarına sebep olan tarihsel depremler; 1573, 30 Eylül

1887 ve 29 Ocak 1898'dir[98]. Bölge hala yıkıcı deprem üretme potansiyeline sahiptir (Satılmış, 2020). Yerleşke bu büyük depremlerden sonra inşa edilmiş olsa da yıkıcı bir deprem sorunu ile karşı karşıyadır.

Yapının konumundan kaynaklanan hasarlar

Yerleşkenin konumu ve ilçe merkezindeki yerleşim arasında Simav çayı doğal bir sınır oluşturmaktadır. İmar faaliyetlerinin bu bölgeye doğru gelişememesi ve yerleşkenin konumunun kırsal bağlamını koruması, olumlu bir özellik olsa da kullanıcıların yürüme mesafelerindeki yerleşkeye yaya olarak ulaşamamaları terkedilmişliğini arttıran bir neden olmuştur. Eskiden burada ahşap bir köprü ile ulaşım sağlanırken yıllar içinde karayolunun gelişmesi ile ahşap köprü (Şekil 3.38) kaldırılarak uzak bir mesafede çevre yolu bağlantısının sağlandığı yaya olarak kullanılamayacak bir köprü inşa edilmiştir. Sonuç olarak ilçeye yakın olmasına rağmen yerleşkeyi hiç ziyaret etmeyen yerliler vardır ve ziyaret etmemekle birlikte belleklerden silinmeye başlamıştır (Çırak, 2024) (Şekil G.21-27).

Şekil 3.38 : Simav çayı üzerinde ahşap köprü, 1930'lar (Kepsut Belediyesi)

[98] 1898 depremindeki yapı stoğu kaybına, Kepsut ilçesi başlığı altında yer verilmiştir.

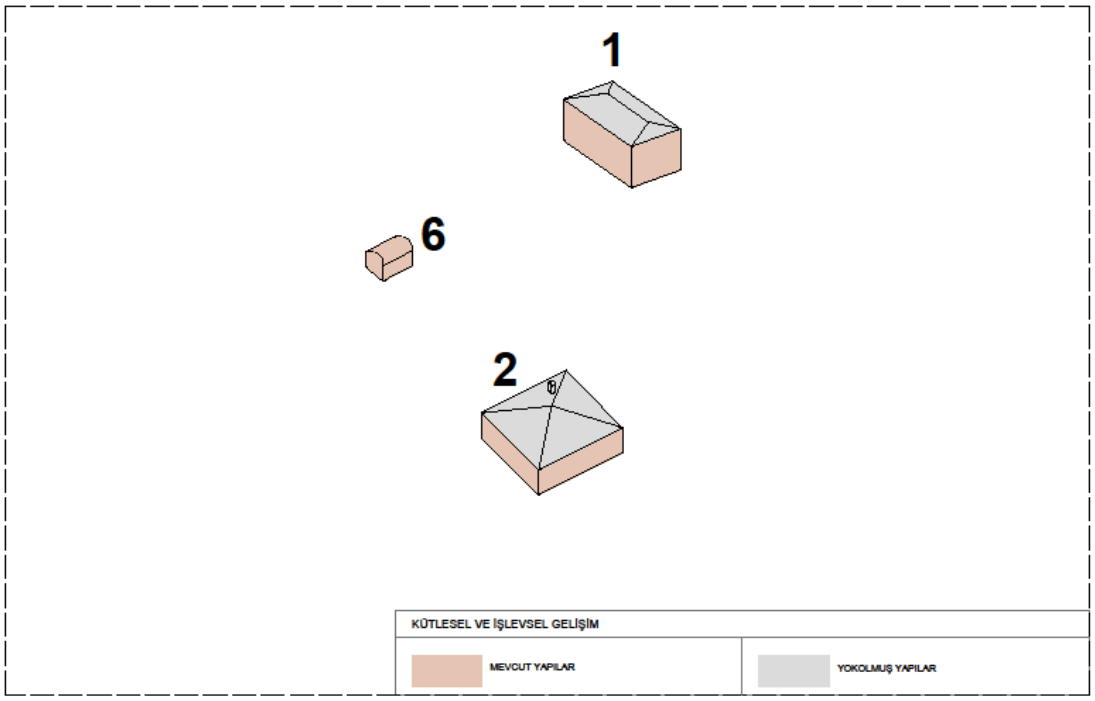
3.5 Restitüsyon Projesi

Kepsut yerleşkesinin restitüsyon projesi, restitüsyon kararlarına temel oluşturan kaynaklar eşliğinde öncelikle yerleşkenin kütlesel ve işlevler gelişimi incelenerek ortaya konulan dönem analizi sonucunda uygun görülen döneme göre hazırlanmıştır.

3.5.1 Kütlesel ve işlevsel gelişim

Yerleşkede ilk olarak redif kışlası işlevinin ihtiyaçları için gerekli binalar inşa edilmiş ve yeniden işlevlendirilmesiyle zirai eğitim konusundaki ihtiyaçlar doğrultusunda da yeni binalar eklenmiştir. Bu yapılardan bir kısmı günümüze ulaşırken bir kısmı yok olmuştur. Tümünü ortaya çıkarmak için yerleşkenin gelişimini inceleyen bu analiz sırasında günümüze ulaşan yapılar, rakam ile numaralandırılmış ve pembeye boyanmıştır; yok olanlar ise roma rakamlarıyla numaralandırılmış ve griye boyanmıştır.

Yerleşkenin tarihçesinde görülen işlevlerden redif kışlası 1.dönem (1910-1913), çiftçi mektebi 2.dönem (1915-1920), karargâh 3.dönem (1920-1922), ziraat mektebi 4.dönem (1922-1929), çiftlik mektebi 5.dönem (1929-1937), askerlik şubesi 6.dönem (1946-1966) olarak adlandırılmıştır. İnekhane ve remont, çiftlik mektebi dönemi içinde değerlendirilmiştir. Ayrıca belirtilmelidir ki 6.dönem olan askerlik şubesi ile ilgili yeterli bilgiye ulaşılamamıştır.

Şekil 3.39 : 1.dönem redif kışlası (1911-1913).

1.dönem olan Kepsut Redif Kışlası'nın inşaatına 1910 yılında başlanmış, 1911 yılında faaliyete geçmiş ve 1912 yılında açılmıştır. Bu dönemde 1 nolu yapı depo binası, 2 nolu yapı koğuş binası ve 6 nolu yapı cephanelik olarak kullanılmıştır (Şekil 3.39) (BOA, fon:BEO, dosya:3709, gömlek:278175; fon:BEO, dosya:3721, gömlek:279016; fon:DH.MUİ, dosya:69, gömlek:40; fon:DH.İD, dosya:22, gömlek:6, fon:DH.İD, dosya:19, gömlek:28; fon:DH.UMVM, dosya:76, gömlek:12). 1913 yılında Redif Teşkilatı kaldırılınca Kepsut Redif Kışlası da kapatılmıştır (Çadırcı, 1974).

Depo binası, literatürde debboy, debboy-u hümayun gibi isimlerle de anılmaktadır. Günümüz anlamıyla bir şey depolamak dışında redif dairesi veya idaresi anlamındadır (Özgen, 2013). Bu nitelikli anıtsal yapı, sadece eşya depolanacak bir işlevin ötesinde bürokratik süreçlerin de takip edildiği bir bina olmalıdır.

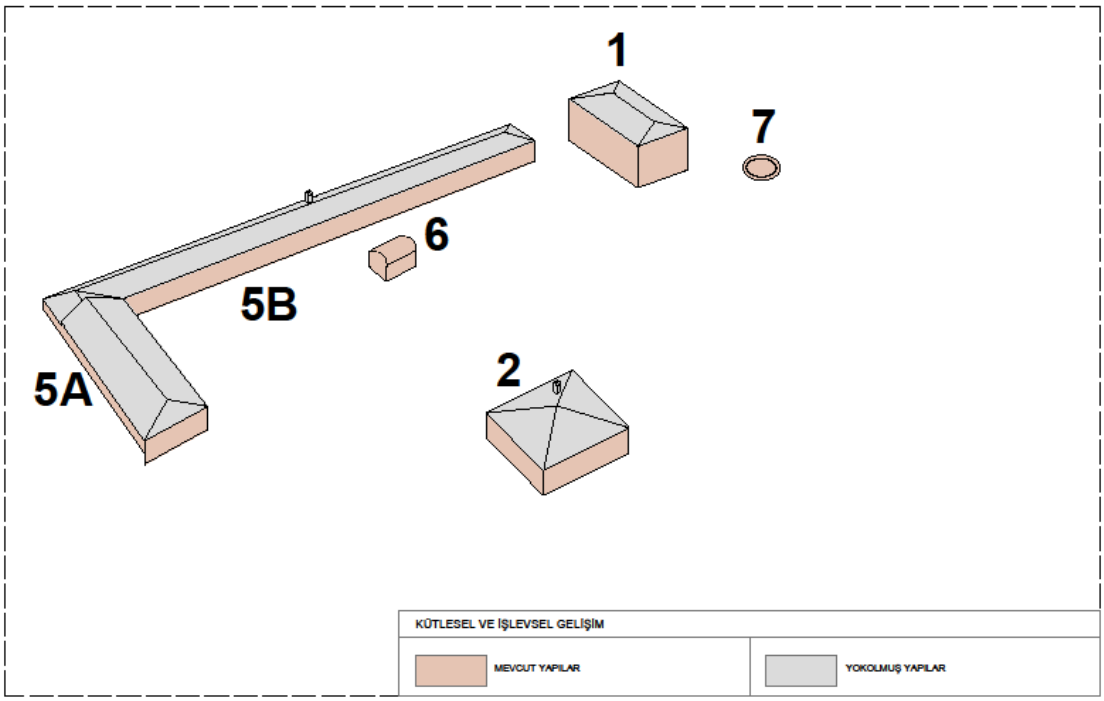

Şekil 3.40 : Tefenni Depo Binası, 1900'ler (Servet-i Fünûn, 26.09.1901).

Günümüzde 1 nolu yapının pencere sövelerindeki izlerin bu dönemde mevcut olan kapakların montaj izleri olduğu düşünülmektedir. 1 nolu yapının redif kışlası dönemine ait bir görseli günümüze ulaşmamıştır ancak yapılan araştırmada Tefenni Depo Binası'nda da kapak kullanıldığı görülmüştür (Şekil 3.40).

Öte yandan binaların işlevleri düşünüldüğünde bir nokta dikkat çekmektedir; redif birliklerinin teslim prosedürleri arasında belirtilen, askerlerin kışlaya geldiklerinde hamama gitmeleri ve muayene edilmeleri aşamaları vardır (Kara, 2018). Bu işlevlerin yanı sıra yemekhane, mutfak gibi gereklilikler de göz ardı edilmemelidir. Tüm servis

işlevleri için ayrı yapıların olup olmadığı veya mevcut yapılar içerinde bir mekanın kullanılıp kullanılmadığı araştırılmıştır. Kepsut yerleşkesi için özgün bir bilgiye ulaşılamamış, örnekler incelenmiştir. Daha erken dönemlerde 1892 yılında temeli atılan Bolvadin Redif Kışlası'nda hamam ve mutfak işlevleri için ayrı bir bina olduğunu düşündüren kalıntılar vardır (D. Aydın & Özgen, 2009). Kepsut yerleşkesine daha yakın olan 1902 yılında inşa edilmiş olan Bandırma Redif Kışlası'nın hamamı bodrum kattadır (Güzel & Gülen, 2019). Mutfak, yemekhane, tuvalet, hamam gibi servis birimleri için erken dönemlerde ayrı ve geç dönemlerde bina içinde olacak şekilde iki farklı çözüm görülmektedir. Dolayısıyla son redif kışlası olan Kepsut Redif Kışlası'nda da ayrı bir servis yapısı düşünülmemiş, servis mekanlarının bina içinde bodrum katta oldukları kabul edilmiştir.

Şekil 3.41 : 2.dönem 2.etap çiftçi mektebi (1915-1920).

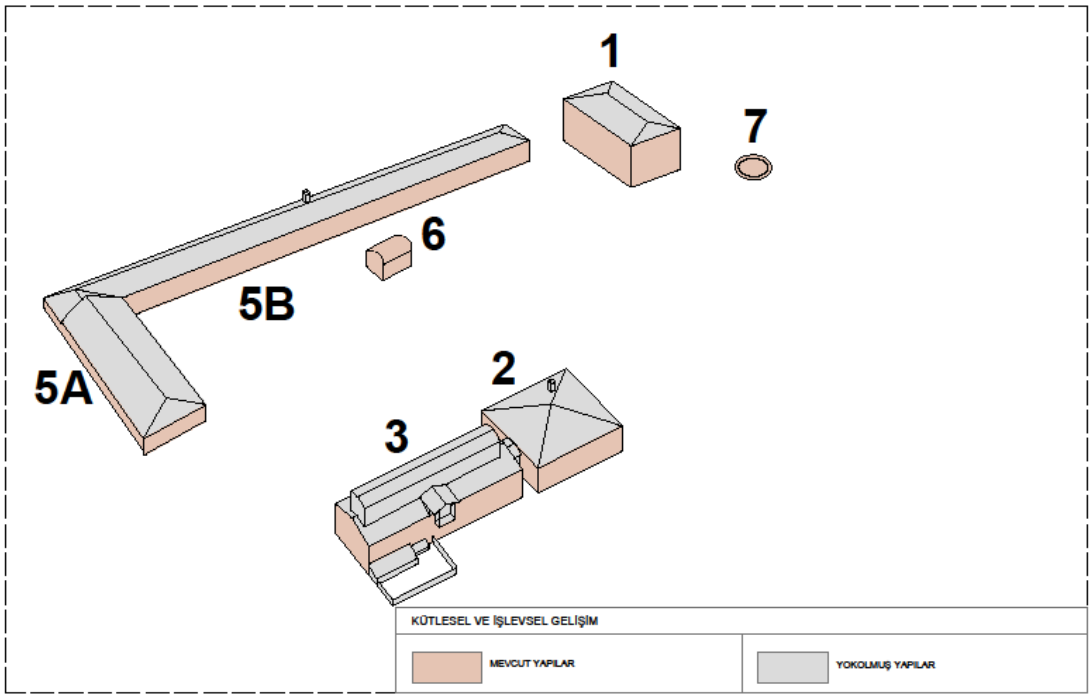
2.dönem olan Kepsut Çiftçi Mektebi, 1915 yılında kısmen eğitime başlamıştır (Karesi, 20.09.1915). 2.dönemin 1.etabında redif kışlasından kalan 1, 2 ve 6 nolu binalar kullanılmaya başlanmıştır. 1917 yılında 2.etapta 5 nolu yapı ve 7 nolu yapı olarak adlandırılan havuz yapılmıştır (Şekil 3.41) (Karesi, 21.12.1917). 5 nolu yapı yatılı okula çevrilmesi için eklenmiştir (BOA, fon:DH.UMVM., dosya:76, gömlek:16, 21.12.1917). Ayrıca bu dönemde var olduğu bilinen konserve üretimhanesi için en uygun mekan, 5 nolu yapının B kolunun güneydoğu köşesinde bodrumu konserve kileri olarak kullanılabilecek mekandır (Özmumcu, 2025). Bu bilgiler, 4. dönem

kullanımlarıyla da kıyaslandığında yapıların muhtemel kullanımında 1 nolu yapı mektep (süthane, kütüphane), 2 nolu yapı müdüriyet ve muallim odası (mescit, muhasebe), 5 nolu yapının A kolu makine hangarı ve B kolu pansiyon, atölye ve konserve üretimhanesi, 6 nolu yapı günümüze ulaşan kurnaları sebebiyle hamam olmalıdır (Salt Araştırma, AFMSBHAL02). 2 nolu yapıda günümüzde sonradan oyulmuş bir mihrap olması (Şekil F.32) ve ziraat mekteplerinde mescit olduğunun bilinmesi sebebi ile burada bir mescit olduğu düşünülmüştür (Cengiz ve diğ., 2011). Ayrıca maaş hesaplamaları kısmında muhasebeci olduğu bilgisinden yola çıkılarak 2 nolu yapıda müdür odasının yakınında bu işlevde bir oda olmalıdır. (MM ZC, 15.02.1915, Devre:3, Cilt:1, İctima:6).

Öte yandan işlevsel olarak bulunması zorunlu olan tuvalet, yemekhane, mutfak gibi servis işlevlerinin yeri, örneklerden yola çıkılarak karşılaştırılan redif kışlası dönemindeki gibi 1 nolu yapının bodrum katında varsayılmıştır.

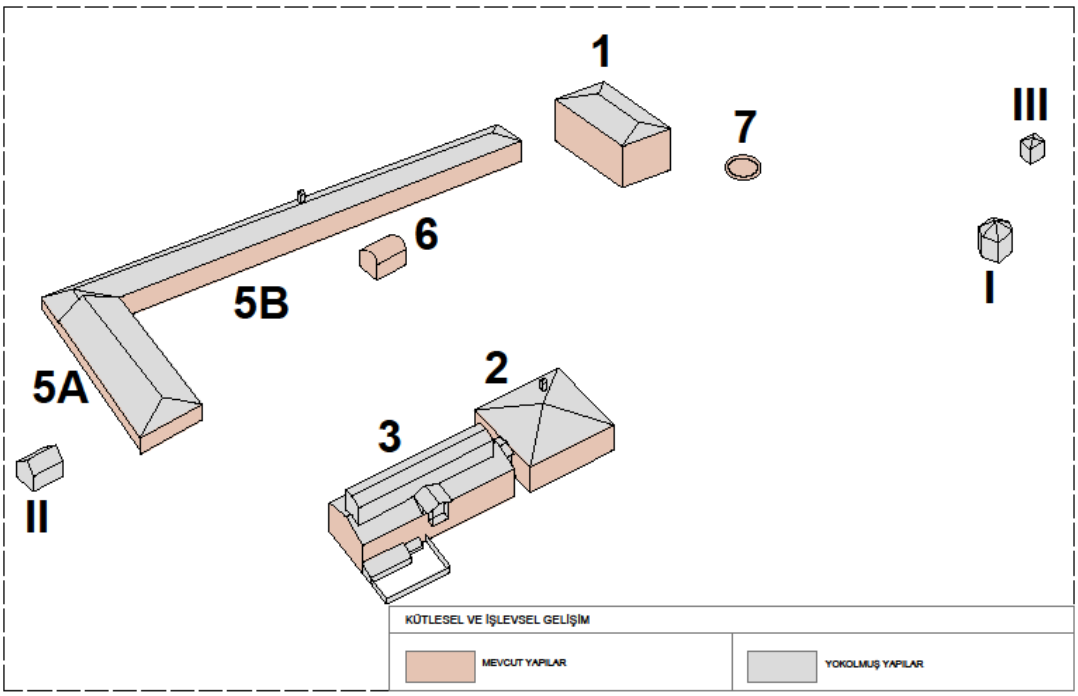
3.dönem olan Kepsut Karargâhı, 1920-1922 yılları arasındaki Yunan işgali sırasında Milli Mücadele'nin bir parçası olarak kullanıldığı dönemdir (Aysal, 2007; BCA, fon:30-10-0-0, kutu:139, gömlek:995, sıra:8). Bu dönemde esir kampı olarak kullanılma ihtimali de vardır (Ayhan ve Kır, 2003). Mekansal kullanımları ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır.

4.dönem olan Kepsut Ziraat Mektebi, işgalin kalkmasının ardından 1922 yılında açılmıştır (Aydoğmuş, 2017; Kırkpınar, 2024). 4.dönemin 1.etabında geçmiş dönemlerden kalan 1, 2, 5 ve 6 nolu yapılar kullanılmaya başlanmıştır. 1 nolu yapı mektep (süthane, kütüphane), 2 nolu yapı müdüriyet ve muallim odası (mescit, muhasebe), 5 nolu yapının A kolu makine hangarı ve B kolu pansiyon, atölye ve konserve üretimhanesi, 6 nolu yapı hamam işlevlerini karşılamaktadır (Salt Araştırma, AFMSBHAL02).

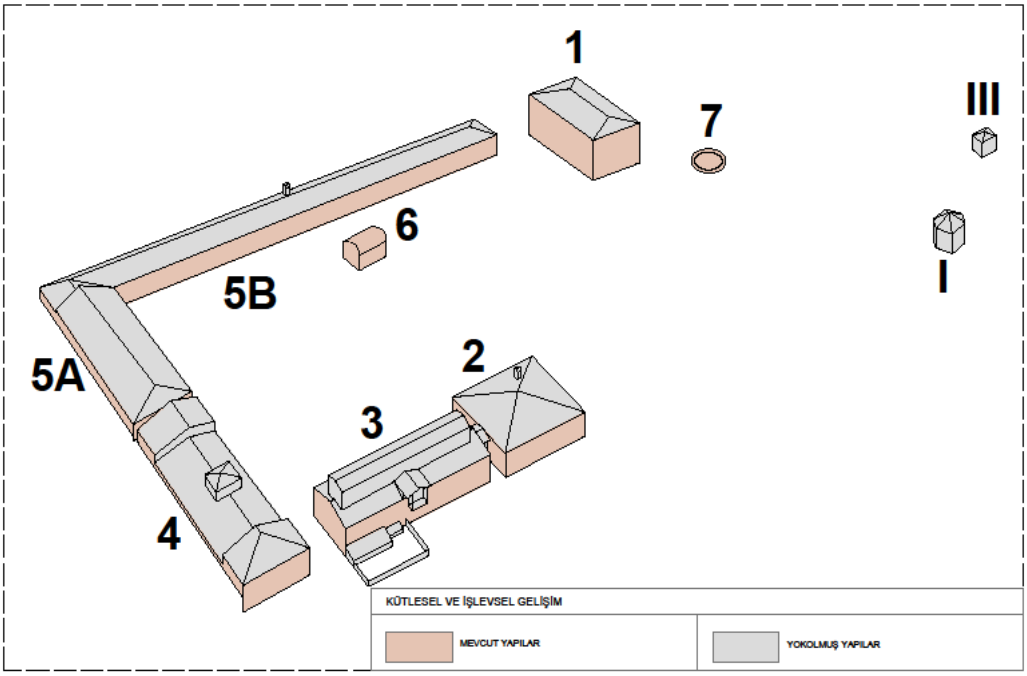
Şekil 3.42 : 4.dönem 2.etap ziraat mektebi (1924).

4.dönemin 2.etabı olan 1924 yılında 3 nolu yapı samanlık, zahire ambarı ve kümes işlevlerini karşılaması amacıyla eklenmiştir (Şekil 3.42) (Salt Araştırma, AFMSBHAL02).

Şekil 3.43 : 4.dönem 3.etap ziraat mektebi (1925).

4.dönemin 3.etap olan 1925 yılının başında I nolu yapı meteoroloji istasyonu olarak inşa edilmiştir (Şekil 3.43) (Çolak, 2012). Ayrıca işlevleri bilinmeyen II ve III olarak adlandırılan yapılar eklenmiştir (Salt Araştırma, AFMSBHAL02).

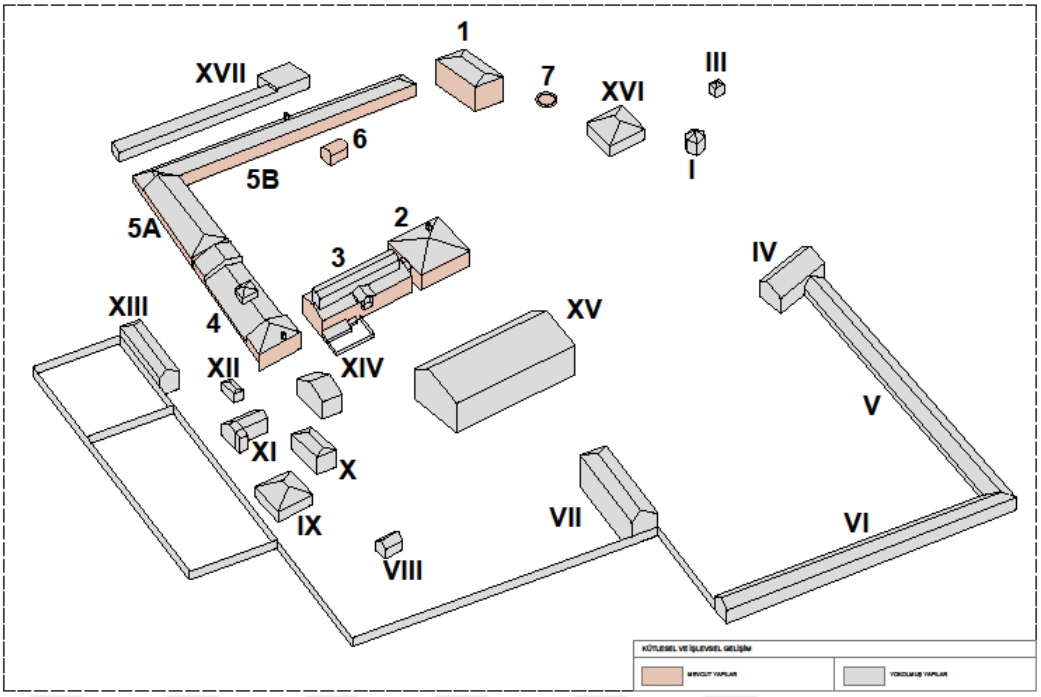

Şekil 3.44 : 4.dönem 4.etap ziraat mektebi (1925-1929).

4.dönem 4.etap olan 1925 yılının sonunda ise 4 nolu yapı inek ve aygır deposu olarak eklenmiştir (Şekil 3.44) (Salt Araştırma, AFMSBHAL02). 1929 yılına kadar yerleşke bu şekildedir.

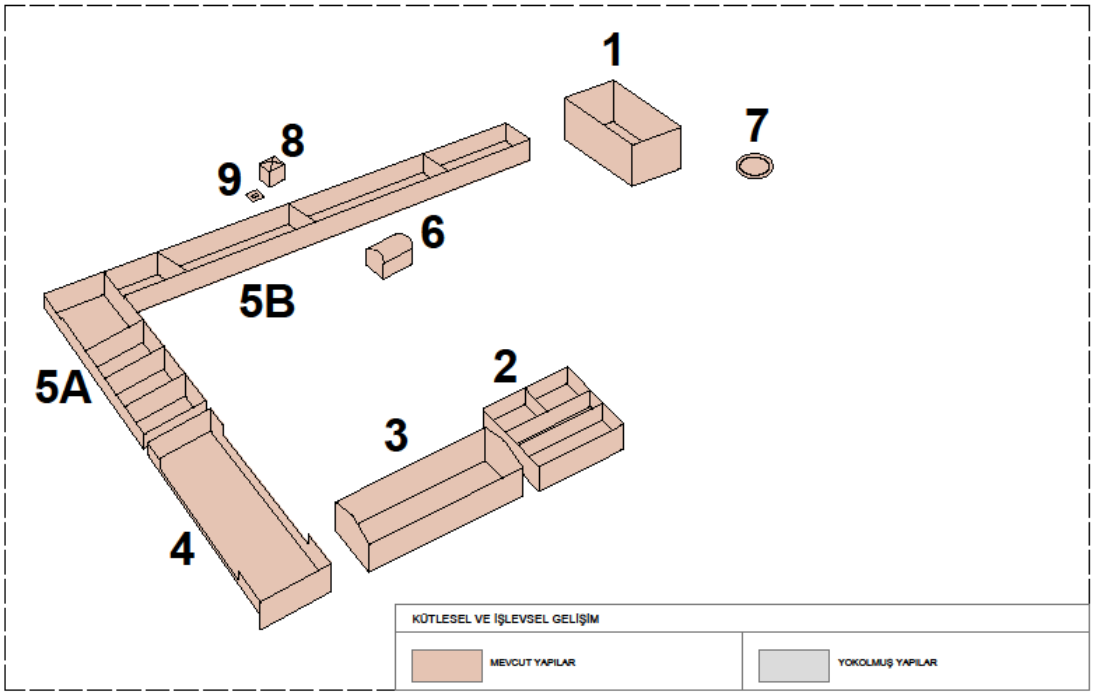
Bu bilgilere ek olarak 1927 yılında 30-35 kişilik etkinlik düzenlenebilecek boyutlarda bir kütüphanede vardır (Türk Dili, 10.05.1927). Bu kütüphane, 1 nolu yapı içerisinde olmalıdır. Ayrıca eski fotoğraflarda görülen ince bölücü duvarlı süthane de ancak tuğla dolgulu ahşap karkaslı bölücü duvarları olan 1 nolu yapı içinde olmalıdır (Salt Araştırma, AFMSBHAL02).

5.dönem olan Kepsut Çiftlik Mektebi, 1929 ve 1937 yılları arasında remont ve inekhane işlevlerini de kapsayacak şekilde tarihlendirilmiştir (Şekil 3.45). Bu dönemde yerleşke gelişerek çok sayıda yapı eklendiği, hatta V ve VI nolu yapıların kendi avlularını oluşturduğu görülmektedir. Bir eski fotoğrafta görülen yapıların (Şekil E.6 (b)), 1966 haritasında (Şekil A.5) sadece izleri kalmıştır ve bu yapılar günümüze ulaşamamıştır. İşlevleri ile ilgili bilgi bulunamamıştır.

Şekil 3.45 : 5.dönem çiftlik mektebi (1929-1937).

6.dönem olan 1946 ve 1966 yılları arasındaki Kepsut Askerlik Şubesi kullanımı ile ilgili yeterli bilgiliye ulaşılamamıştır. Ancak 1946 yılında girişe yapılmış olan nöbetçi kulübesinin 2000 yılında yıkılması ile çıkan not, tadilat ve gerekli ek binaların yapıldığını göstermektedir (Şekil C.4). 5 nolu yapının A kolunun ön cephesinde bulunan betonarme hatıllı tuğla duvar bu dönemde yapılmış olmalıdır.

Şekil 3.46 : Günümüz.

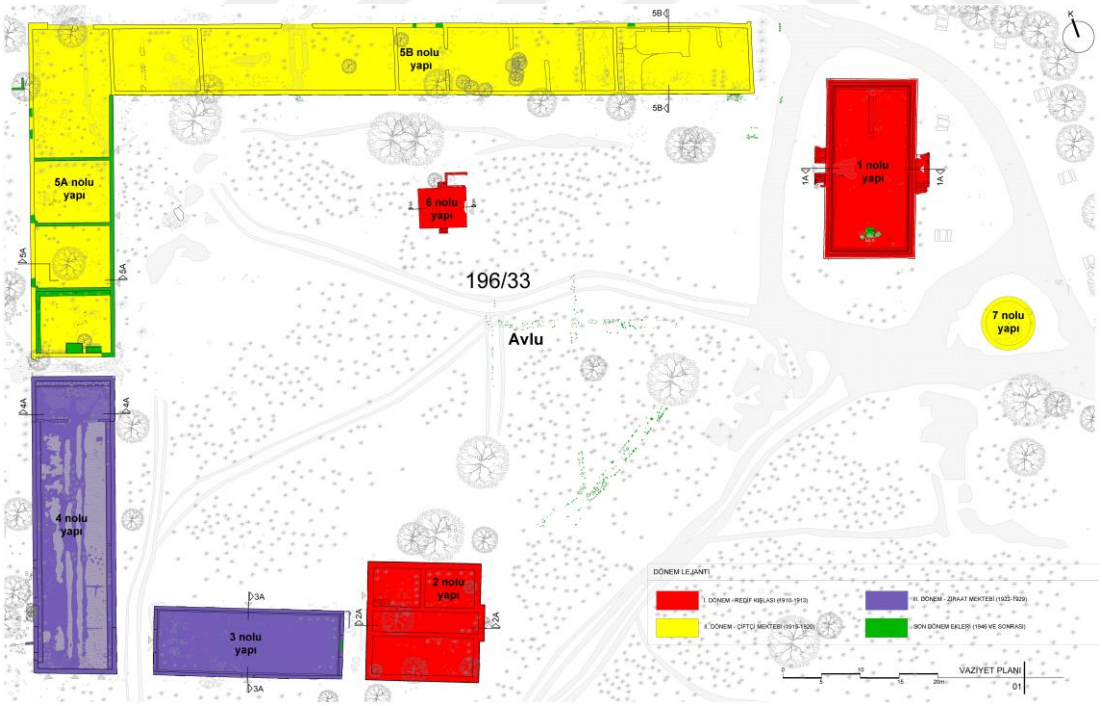
Günümüzde yerleşkede altı yapının beden duvarları ve 7 nolu havuz bulunmaktadır (Şekil 3.46) (Şekil G.28).

3.5.2 Dönem analizi

Kepsut yerleşkesinde mevcut olan altı yapının hangi dönemlere ait olduğunun saptanması için bir önceki bölümde yerleşkenin kütlesel ve işlevsel gelişiminden bahsedilmiştir.

Yerleşkenin gelişime göre 1, 2 ve 6 nolu yapılar 1.dönem olan redif kışlası dönemine (1910-1913), 5 nolu yapı 2.dönem olan çiftçi mektebi dönemine (1915-1920), 3 ve 4 nolu yapılar ise 4.dönem olan ziraat mektebi dönemine (1922-1929) ve 5 nolu yapının A kolunun ön cephesi 6.dönem olan askerlik şubesi (1946-1966) dönemine aittir. Ayrıca avlu içerisinde 6.dönemden kalan yol izlerinde kaba yonu taş döşeme kalıntıları mevcuttur (Şekil 3.47; Şekil F.82).

Günümüzde mevcut yerleşke bütünlüğünün, 4.dönem olan ziraat mektebinin 4.etabına ait olması sebebi ile bu döneme ait restitüsyon önerileri çalışılmıştır. Ayrıca 4.dönem 4.etaba ait veriler, restorasyon projesi için altlık olarak kullanılmıştır (Şekil G.29).

Şekil 3.47 : Dönem analizi.

3.5.3 Restitüsyon önerisi

Restitüsyon önerisi (4. dönem 4. etap); yapıların kalıntıları ve üzerlerindeki izler, yerleşkeye ait eski fotoğraflar ve aynı işlev ve dönemdeki yapılar incelenerek analoji yoluyla elde edilen bilgilere göre oluşturmuştur. Ayrıca yapım detayları için yapı kitaplarındaki çözümler araştırılmıştır.

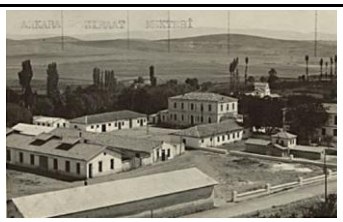
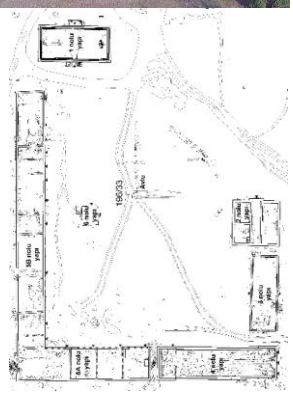
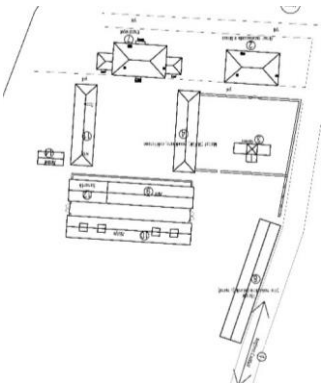
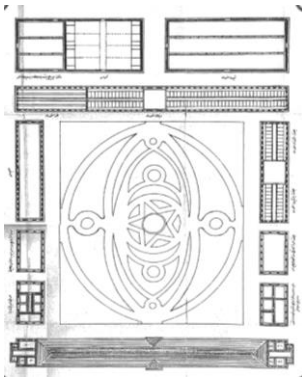
Vaziyet planı

Vaziyet planı önerisine rölöveden gelen yapı yerleşimi referans alınmış, eski fotoğraflar incelenmiş (Şekil 3.48; Şekil E.2), Çoban Mektebi ve Halkalı Ziraat Mektebi özgün vaziyet planları ile karşılaştırılmıştır (Çizelge 3.13). Sonuç olarak yapıların çevrelediği toprak bir avlu olarak önerilmiştir (Şekil G.30).

Şekil 3.48 : Yerleşkenin eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; Balıkesir Kent Arşivi.

Çizelge 3.13 : Yerleşkenin vaziyet planı için karşılaştırmalı çalışmalar.

Kepsut yerleşkesi, 2020'ler (Kepsut Belediyesi)	Çoban Mektebi, 1929 (Vekam)	Halkalı Ziraat Mektebi, 1900'ler (Cengiz ve diğ., 2011)
		
		

1 nolu yapı

1 nolu yapının yapısal olarak sadece beden duvarları ve bodrum kat duvar parçası günümüze ulaşmıştır. Restitüsyon önerisine temel oluşturmak için öncelikle bu kalıntılar üzerinde bulunan izler incelenmiş, cephe fotoğrafları ve iç mekana dair günümüze ulaşan 1. katta yer aldığı düşünülen süthane fotoğrafı[99] referans alınmış (Şekil 3.49) ve tip projeye sahip çok sayıda redif kışlasının depo binası araştırılmıştır (Çizelge 3.14).

Şekil 3.49 : 1 nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61)

1 nolu yapının öncelikle bodrum plan şeması ele alınmıştır. Mevcut bodrum kat duvar parçası, analoji yoluyla incelenen örneklere göre simetrik olarak devam etmelidir. Beden duvarında görülen merdiven boşluğu izi de diğer yöndeki duvarların yerlerini belirtmektedir (Şekil 3.50). Ayrıca bodrum kat duvarları, izleri bulunan ahşap kirişler için de taşıyıcıdır.

Şekil 3.50 : 1 nolu yapının beden duvarında merdiven boşluğu izi, 2024.

[99] Bu bölümde bir arada verilen eski fotoğraflar Ek E bölümünde tek tek verilmiştir.

1 nolu yapının merdiveninin izi ve döşeme kotları incelendiğinde Çoban Mektebi[100]'nin merdiveni ile aynı olduğu anlaşılmıştır. Bu merdiven bodrum katta tek kol, zemin katta öncelikle yanlarda iki kol olarak sahanlığa ulaşıp devamında ortada tek kol olarak birleşerek birinci kata ulaşmaktadır.

Zemin ve birinci katın iç duvarları için detaylı bir inceleme yapılmıştır. Merdivenin iki yanında ve bodrum kat duvarları üzerinde yükselen bölücü duvarlar olmalıdır. Bunlara ek olarak beden duvarlarında iki bölücü duvar izine rastlanmıştır (Şekil 3.51). Bu izler, bodrum kattan devam eden duvarı diğer yönde keserek sofayı sınırlayan duvarları işaret etmektedir.

Şekil 3.51 : 1 nolu yapının zemin kat kotunda görülen bölücü duvar izleri, 2024.

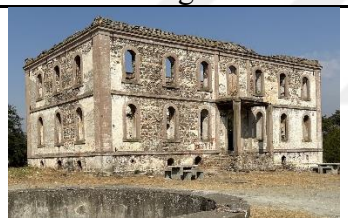
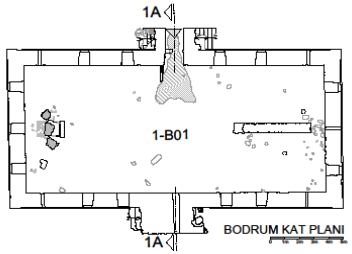
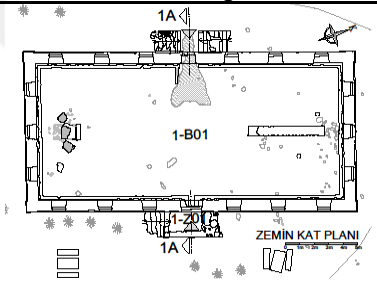
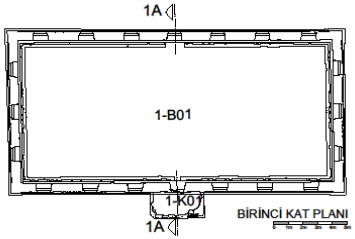
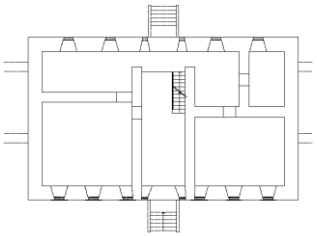
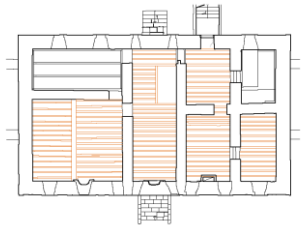
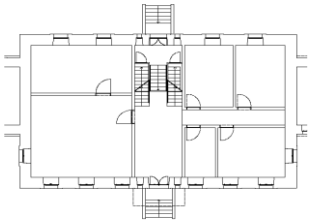
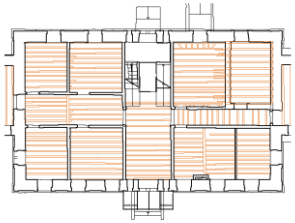
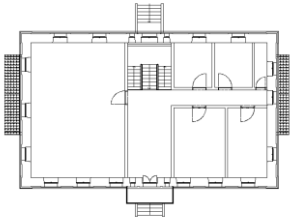
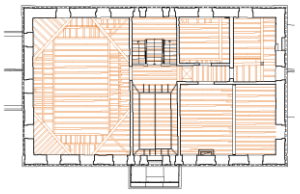
Öte yandan günümüze ulaşan süthane fotoğrafında (Şekil 3.49) ince bir duvar görülmektedir. Bu duvar, analoji çalışmaları ile ahşap karkaslı bölücü duvarlara sahip olduğu görülen 1 nolu yapıda olmalıdır. Fotoğrafın bakış açısı incelendiğinde restitüsyon projesinde 1-Z05 olarak adlandırılan mekanın süthane olduğu anlaşılmıştır. Bu fotoğrafta ayrıca oda kapısı, giyotin iç pencere, ahşap döşeme ve bazı mobilyalar görülmektedir.

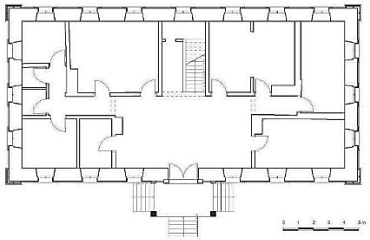
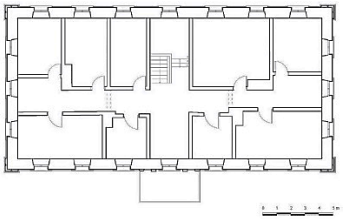
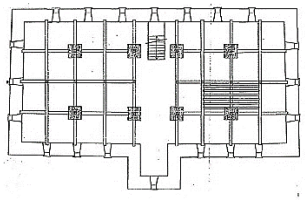
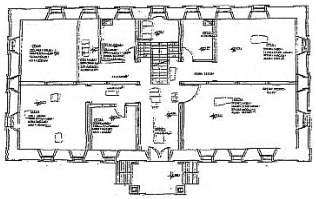
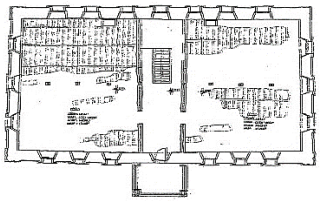
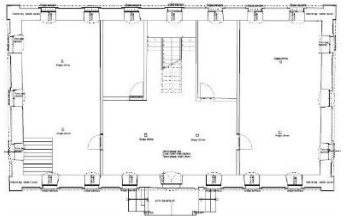
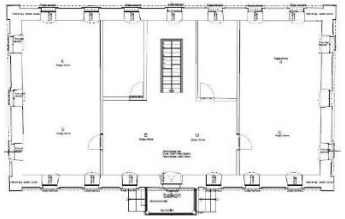
[100] Tezin yazarı Çoban Mektebi'nin restorasyon şantiyesinde görev almıştır. Bu deneyim, Kepsut yerleşkesinin 1 nolu yapısının restitüsyon önerileri için detaylı kaynaklar sunmaktadır.

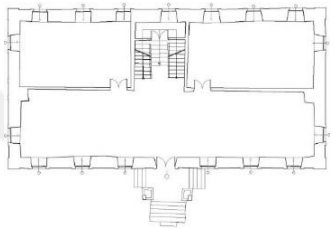
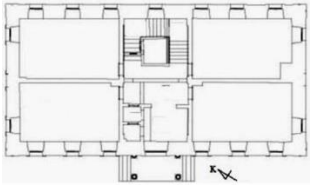
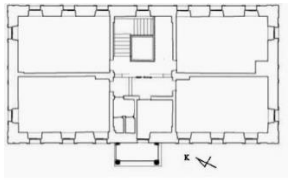
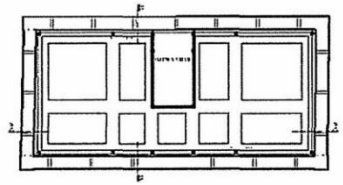
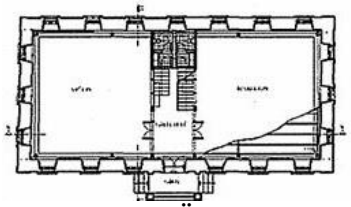
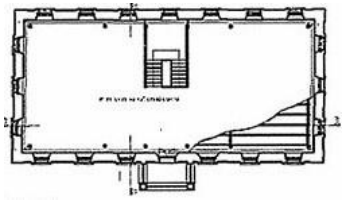
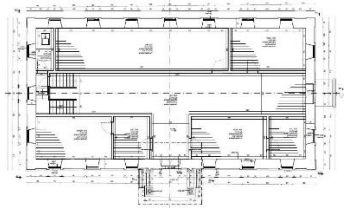
Bir diğer mekan da tarihsel gelişim kısmında bahsi geçen yaklaşık 35 kişilik etkinlik yapılabilen kütüphane için oluşturulmuştur. Bu mekan, 1 nolu yapının birinci katında 1-K04 olarak adlandırılan büyük bir mekandır. Aynı mekan Çoban Mektebi'nde de görülmektedir ve üst döşeme sistemi için örnek gösterilmiştir (Çizelge 3.14).

1 nolu yapının sistem kesiti için merdiven açısından Çoban Mektebi; çatı, parapet ve balkon açısından Daday Depo Binası örnek alınmıştır (Çizelge 3.15). Ayrıca 1 nolu yapı üzerinden incelenen yapım detayları; yapıdan gelen izler, eski fotoğraflar, yapı kitaplarındaki çözümler ve karşılaştırmalı çalışmalar eşliğinde kapsamlıca ele alınmıştır (Çizelge 3.16). Bu detaylar diğer yapılarda da temelde benzer şekildedir (Şekil G.31).

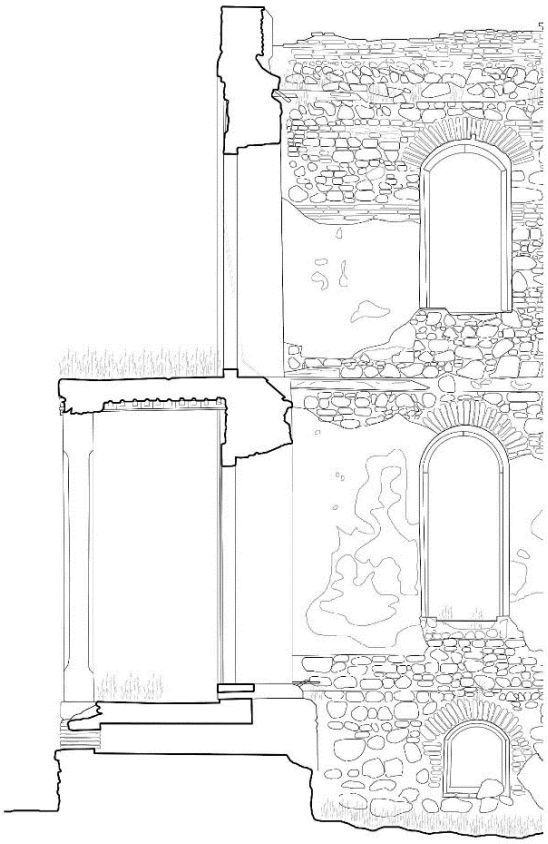
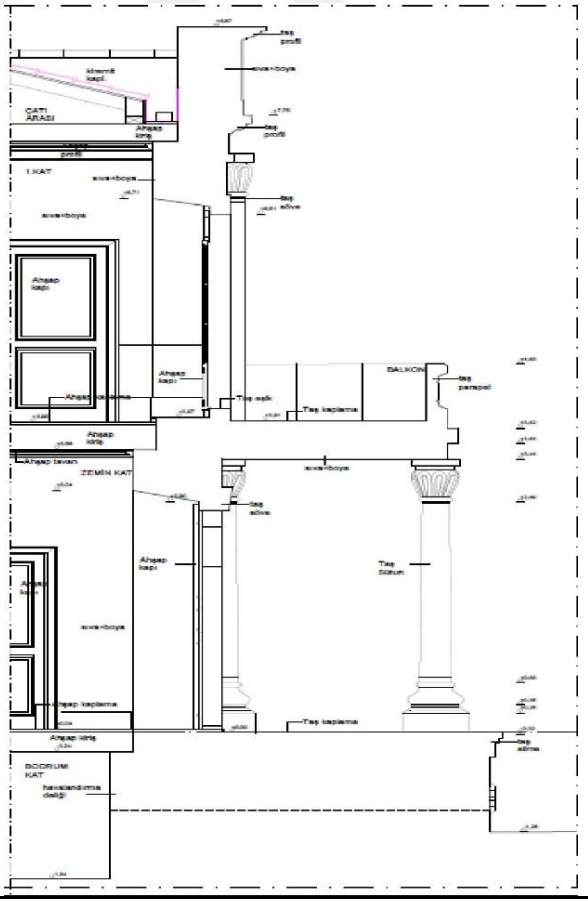
Çizelge 3.14 : 1 nolu yapının plan şeması için karşılaştırmalı çalışmalar.

Fotoğraf	Bodrum kat planı	Zemin kat planı	Birinci kat planı
 Kepsut Depo Binası, 2024			
 Çoban Mektebi, 2023 (Raşit Aydoğan, 2023)	 (A proje, düzenleyen Marmara, 2021)	 (A proje, düzenleyen Marmara, 2021)	 (A proje, düzenleyen Marmara, 2021)

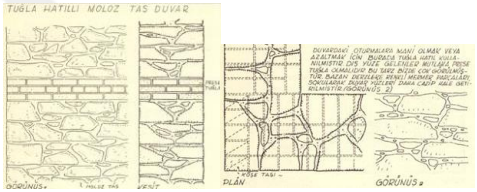
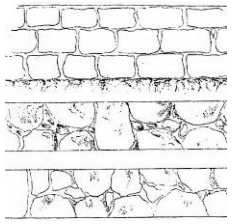
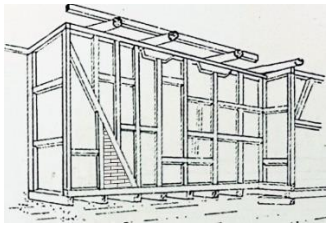
 Çivril Depo Binası, 2023 (Özyiğit, 2023)	–	 (Özyiğit, 2023)	 (Özyiğit, 2023)
 Ilgın Depo Binası, 2007 (D. Aydın ve diğ., 2007)	 (D. Aydın ve diğ., 2007)	 (D. Aydın ve diğ., 2007)	 (D. Aydın ve diğ., 2007)
 Kalecik Depo Binası, 2020'ler (Doruk Mühendislik Arşivi)	–	 (Yonga, 2019)	 (Yonga, 2019)

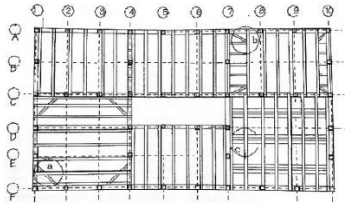
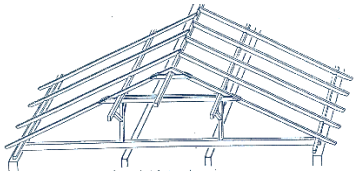
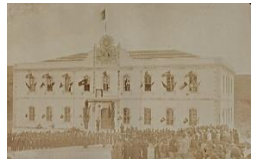
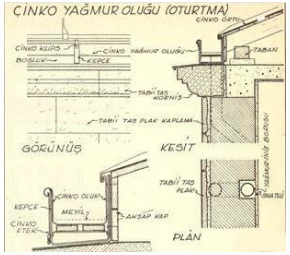
 Sındırgı Depo Binası, 2020'ler (Url-22)	– (Yan cephelerdeki orta pencere de mevcut)	 (Özgen, 2013)	–
 Akdağmadeni Depo Binası, 2014 (Topçu, 2014)	– (Yan cephelerdeki orta pencere sonradan kapatılmış)	 (Topçu, 2014)	 (Topçu, 2014)
 Bolvadin Depo Binası, 2020'ler (Url-24)	 (D. Aydın & Özgen, 2009)	 (D. Aydın & Özgen, 2009)	 (D. Aydın & Özgen, 2009)
 Daday Depo Binası, 2020'ler (Ünal Mühendislik Arşivi)	–	 (MP Tasarım Arşivi)	–

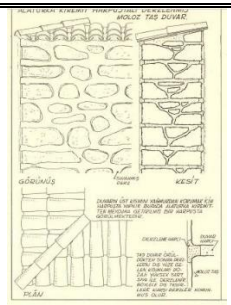
Çizelge 3.15 : 1 nolu yapının sistem kesiti için karşılaştırmalı çalışmalar.

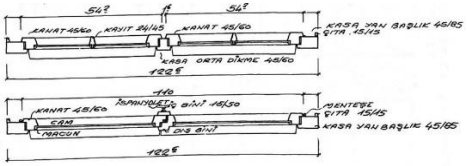
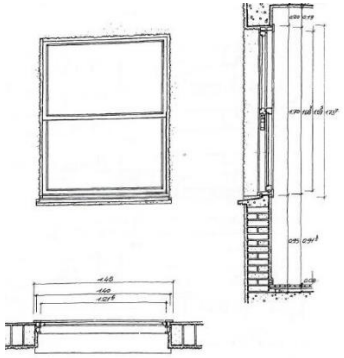
Kepsut Depo Binası (Marmara, 2024)	Daday Depo Binası (MP Tasarım Arşivi)	Çoban Mektebi (A proje, 2021)
		

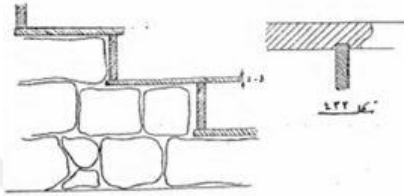
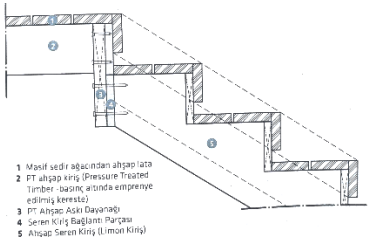
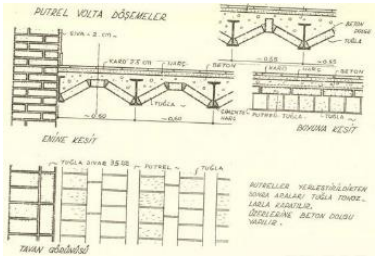
Çizelge 3.16 : Yerleşkenin yapım detayları için kaynaklar.

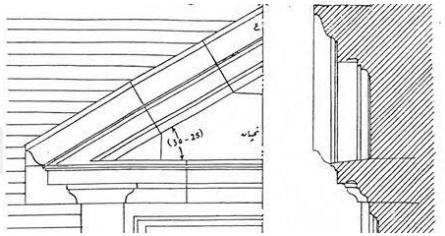
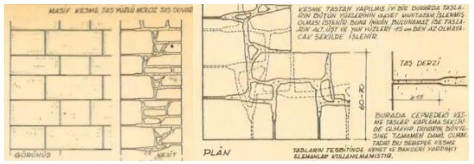
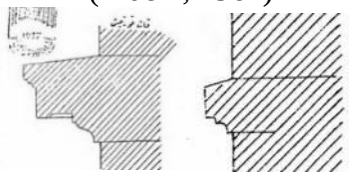
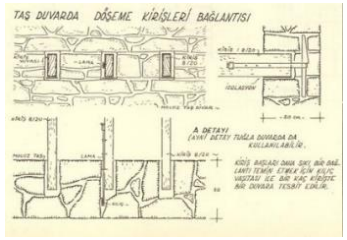
Yapı elemanı	Yapıdan gelen izler (2024)	Eski fotoğraflar	Yazılı kaynaklar	Karşılaştırmalı çalışmalar
Beden duvarı		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	 (Eldem, 1967)	 Bolvadin Depo Binası, 2003 (Url-24)
Kârgir iç duvar		–	 (Talat, 1925)	 Tefenni Askerlik Şubesi Binası, 2016 (Biz Mimarlık, 2016)
Ahşap karkas iç duvar	 	 1924-1925 (Salt Araştırma)	 (Günay, 2007)	

				Çoban Mektebi, 2021
Döşeme		–	 (Türkçü, 2004)	 Çoban Mektebi, 2021
Çatı		 1924-1925 (Salt Araştırma)	 (Türkçü, 2004)	 Balıkesir Depo Binası, 1870'ler (İÜ Kütüphanesi)
Parapet		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	 (Eldem, 1967)	 Kütahya Depo Binası, 1840'lar (Kalyon, 2000)

Kiremit harpuşta		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	 (Eldem, 1967)	 Ayancık Depo Binası, 2010'ler (Url-25)
Dış kapı		 1924-1925 (Salt Araştırma)	 1924-1925 (Salt Araştırma)	 Kalecik Depo Binası, 2010'lar (Yonga, 2019)
İç kapı	–	 1924-1925 (Salt Araştırma)	–	 Kalecik Depo Binası, 2010'lar (Yonga, 2019)

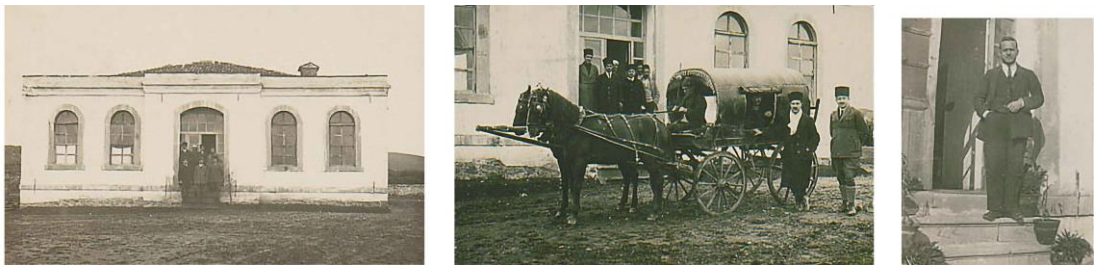
Balkon kapısı		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	–	 Kalecik Depo Binası, 2010'lar (Yonga, 2019)
Dış pencere		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	 (İzgi, 1983)	 Ilgın Depo Binası, 1900'ler (Özgen, 2013)
İç pencere	–	 1924-1925 (Salt Araştırma)	 (İzgi, 1983)	 Bir ziraat kurumu, 1930'lar (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1)

Dış merdiven		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	 (Talat, 1925)	 İskilip Deposu Binası, 2023 (Url-26)
İç merdiven		–	 1 Masif sedir ağacından ahşap tata 2 PT ahşap kiriş (Pressure Treated Timber - basınç altında emprenye edilmiş kereste) 3 PT Ahşap Aşıklı Dayanağı 4 Seren Kiriş Bağlantı Parçası 5 Ahşap Seren Kiriş (Limon Kiriş) (Berkin, 2024)	 Çoban Mektebi, 2024 (Gültekin, 2024)
Balkon		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	 PUTREL VOLTA DÖŞEMELER ENİNE KESİT BOYUNA KESİT TAVAN döşemesi (Eldem, 1967)	 Daday Depo Binası, 2010'lar (Özgen, 2013)

Alınlık		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	 (Talat, 1925)	 Emet Depo Binası, 1840'lar (Yonga, 2019)
Plastır ve silmeler		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	 (Eldem, 1967) (Talat, 1925)	 Kütahya Depo Binası, 1840'lar (Malumat Gazetesi)
Gergi		 1926 (Balıkesir Kent Arşivi)	 (Eldem, 1967)	–

2 nolu yapının restitüsyon önerisi

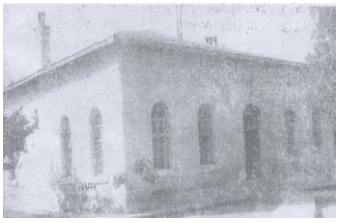
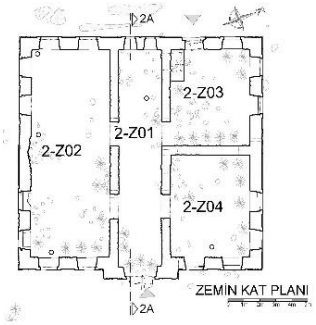
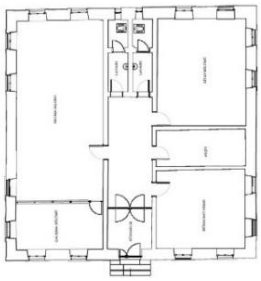
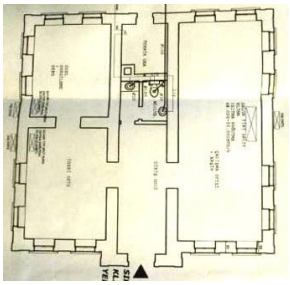
2 nolu yapının günümüze ulaşan kalıntısı, plan şemasını yansıtmaktadır. Beden duvarları ve bölücü duvarlarının 1 nolu yapının aksine tamamen kârgir olması sebebi ile korunmuştur.

Şekil 3.52 : 2 nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1925 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02)

2 nolu yapının restitüsyon önerisi için tüm izleri ile birlikte eski fotoğrafları (Şekil 3.52) ve redif kışlalarının koğuş binalarının tip projeleri (Çizelge 3.17) incelenmiştir (Şekil G.32).

Çizelge 3.17 : 2 nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar.

Kepsut Koğuş Binası, 2024	Kalecik Koğuş Binası, 1970'ler (Yonga, 2019)	Bolvadin Koğuş Binası, 1970'ler (D. Aydın & Özgen, 2009)
		
		

3 nolu yapının restitüsyon önerisi

3 nolu yapının günümüze yalnızca beden duvarları ulaşmıştır. Eski fotoğraflarında ise beşik çatı ve üzerinde fener çatı, balkon ve dıştan merdiven gözükmektedir. Ayrıca yapıya bitişik kümesler mevcuttur (Şekil 3.53).

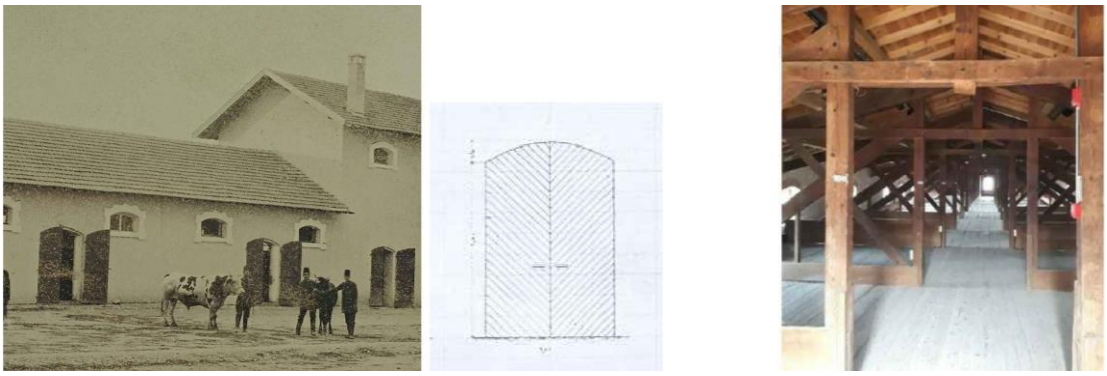
Şekil 3.53 : 3 nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; Kepsut Belediyesi).

3 nolu yapının restitüsyon önerisi için benzer örneklerle de karşılaştırılmıştır (Çizelge 3.18) (Şekil G.33).

Çizelge 3.18 : 3 nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar.

Kepsut Samanlık ve Zahire Deposu, 2024	Bursa Samanlık ve Ambarı, 1890'lar (Nadir Eserler Arşivi)	Halkalı Samanlık ve Ambarı, 2024 (Gültekin, 2024)
		

3 nolu yapının detayları araştırıldığında eski fotoğrafında kısmen görülen kapının Bursa Ziraat Mektebi ahırının kapısı, çatı sisteminin Halkalı Ziraat Mektebi ambarının çatı sistemi ile benzer olduğu görülmüştür (Şekil 3.54).

Şekil 3.54 : 3 nolu yapı ile benzer Bursa ahır kapısı, 1890lar ve Halkalı çatı sistemi, 2024 (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90852/31; Gültekin, 2024)

4 nolu yapının restitüsyon önerisi

4 nolu yapının günümüze yalnızca beden duvarları ulaşmıştır. Eski fotoğraflarında ise beşik çatı ve üzerinde fener çatı, balkon ve dıştan merdiven gözükmektedir. Ayrıca yapıya bitişik kümesler mevcuttur (Şekil 3.55).

(Kepsut Belediyesi)

(Kepsut Belediyesi)

(Kepsut Belediyesi)

Şekil 3.55 : 4 nolu yapının eski fotoğrafları, 1920'ler-1930'lar (Kepsut Belediyesi).

4 nolu yapının restitüsyon önerisi için benzer örneklerle de karşılaştırılmıştır (Çizelge 3.19). 4 nolu yapının içinde bulunan hayvan yem yerleri, Erzurum Aygır Deposu'nda da benzer şekilde görülmektedir. Ayrıca 4 nolu yapının iki ucunda kısmi bir birinci kat olduğu kiriş izlerinden anlaşılmaktadır ve bu kısmi katın Halkalı Aygır Deposu'nda da bulunduğu anlaşılmıştır (Şekil G.34).

Çizelge 3.19 : 4 nolu yapının plan için karşılaştırmalı çalışmalar.

Kepsut Aygır Deposu, 2024	Erzurum Aygır Deposu, 1930'lar (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1)	Halkalı Aygır Deposu, 2009 (Çeşme, 2014)
		

5A nolu yapının restitüsyon önerisi

5A nolu yapının restitüsyon önerisi için günümüze ulaşan hali, eski fotoğraflar ve aynı dönem benzer işlevdeki örneklerle karşılaştırılmıştır.

Şekil 3.56 : 5A nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61)

5A nolu yapının eski fotoğraflarında ön cephesinin araçların giriş çıkışını sağlayacak şekilde açık bırakıldığı görülmektedir (Şekil 3.56). Arka cephedeki pencere açıklıklarına doğrama takılmamıştır. Buna ek olarak yan cephesinde metal doğramalı iki pencere görülmektedir.

Çizelge 3.20 : 5A nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar.

Kepsut Makine Hangarı, 2024	Ayamama Makine Hangarı, 1840'lar (İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKYA90838/27)	Bursa Hamidiye Hüdavendigar Atölyesi ve Hangarı, 2024 (Gültekin, 2024)
		

Ayrıca örnekler incelendiğinde Ayamama ve Bursa Ziraat Mekteplerinin makine hangarlarında da aynı yapı tipi görülmektedir (Çizelge 3.20) (Şekil G.35).

5B nolu yapının restitüsyon önerisi

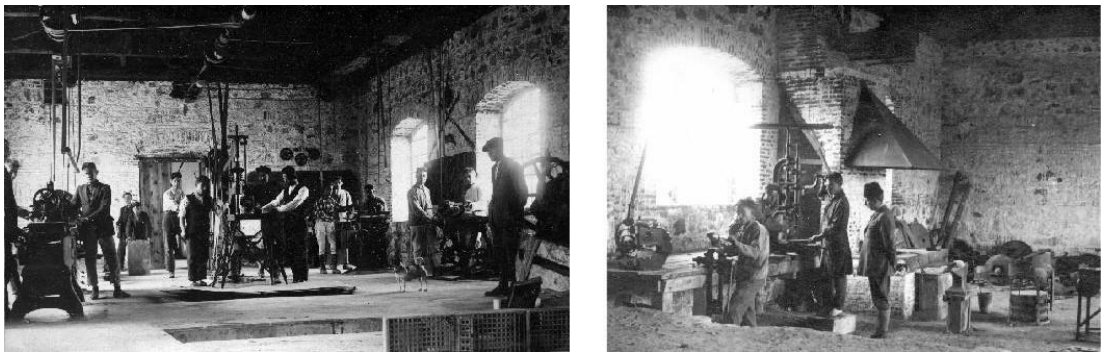
5B nolu yapının günümüze ulaşan kalıntısı, plan şemasını yansıtmaktadır. Beden duvarları ve yer yer yıkılmış bölücü duvarlarının tamamen kârgir olması sebebi ile büyük ölçüde korunmuştur. Hakkında tam bilgi sahibi olunulamayan toprak dolmuş bir kısmi bodrum katı vardır.

Şekil 3.57 : 5B nolu yapının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Salt Araştırma, AFMSBHAL02; İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61)

Yapının eski fotoğrafları kapı ve pencere doğramalarını ayrıntılı olarak göstermekte, çatı ve saçak detayına dair fikir vermektedir (Şekil 3.57).

Bunlara ek olarak 5B-Z03 mekanının fotoğrafları da günümüze ulaşmıştır. Fotoğraflara göre mekanın atölye olarak kullanıldığı, metal askılar ve bir ocak olduğu görülmektedir. Bu mekanda ayrıca ahşap pencereler dışında metal doğramalı pencereler de kullanılmıştır ve yer grobeton kaplıdır (Şekil 3.58).

Şekil 3.58 : 5B-Z03 mekanının eski fotoğrafları, 1924-1926 (Kepsut Belediyesi).

Bu yapı için de karşılaştırmalı çalışma yapılmıştır. Halkalı Ziraat Mektebi atölyesi gibi aynı işlevli yapılarla benzer olduğu gibi aynı dönemin bir başka işlevi olan sanayi mektepleri ile de benzerlik gösterdiği saptanmıştır (Çizelge 3.21) (Şekil G.36).

Çizelge 3.21 : 5B nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar.

Kepsut Atölyesi, 2024	Halkalı Atölyesi, 2024 (Gültekin, 2024)	Aydın Sanayi Mektebi Atölyesi, 1920'ler (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1).
		

6 nolu yapının restitüsyon önerisi

6 nolu yapının günümüze ulaşan kalıntısı, plan şemasını yansıtmaktadır. Beden duvarları ve tonoz örtüsü korunmuştur.

Şekil 3.59 : 6 nolu yapının eski fotoğrafları 1924-1926 (İBB Atatürk Kitaplığı, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi)

6 nolu yapının restitüsyon önerisi için tüm izleri ile birlikte eski fotoğrafları (Şekil 3.59) ve redif kışlalarının cephanelik binalarının tip projeleri (Çizelge 3.22) incelenmiştir.

Çizelge 3.22 : 6 nolu yapı için karşılaştırmalı çalışmalar.

Kepsut Cephanelik Binası, 2024	Akdağmadeni Cephanelik, 2010'lar (Topçu, 2014)	Karacasu Cephanelik, 2010'lar (Özgen, 2013)
		

Günümüze ulaşmamış olan kapı, kapı sövesi, pencere, çatı gibi elemanlar için yapıdan gelen izler incelenirken eski fotoğraflar üzerinde araştırma yapılmış ve analoji yapılarak örneklerle karşılaştırılmıştır (Şekil G.32).

4. KEPSUT YERLEŞKESİ KORUMA ÖNERİLERİ

Kepsut yerleşkesinin koruma önerileri, tespit edilen koruma sorunlarına yönelik olarak bütünleşik bir yaklaşımla farklı ölçeklerdeki müdahale biçimleri incelenerek oluşturulmuştur. Bu sırada eğitim mirası değeri, kırsal bağlamı, mimari özellikleri, yapım sistemi ve malzemelerinin bir araya gelmesiyle oluşan mekansal karakterinin zedelenmemesine dikkat edilmiştir.

Bütünleşik koruma yaklaşımı, müdahale biçiminin yanında terk sonucunda harap olan yerleşkeyi yeniden işlevlendirme ile yaşamına devam etmesini ve koruma sorunlarının tekrar yaşanmamasını sağlayacaktır. Venedik Tüzüğü (1964)'nün 5. maddesinde de belirtildiği gibi koruma, yararlı toplumsal bir amaç için kullanmakla kolaylaşacaktır. Bu sebeple yeni işlev önerileri, ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır.

4.1 Yeni İşlev Önerileri

Kepsut yerleşkesi, tarihinin büyük bir bölümünde zirai eğitim konusunda önemli işlevler üstlenmiştir. Ancak çeşitli sistemsel değişikler neticesinde ziraat mektepleri kaldırılmış; eğitim, yeni oluşumlarla devam ederken yerleşkenin askerlik şubesi olarak kullanımının ardından işlevsiz kalmıştır. Terk edilerek kullanılmamasının akabinde harap duruma gelmesi kaçınılmaz olmuştur.

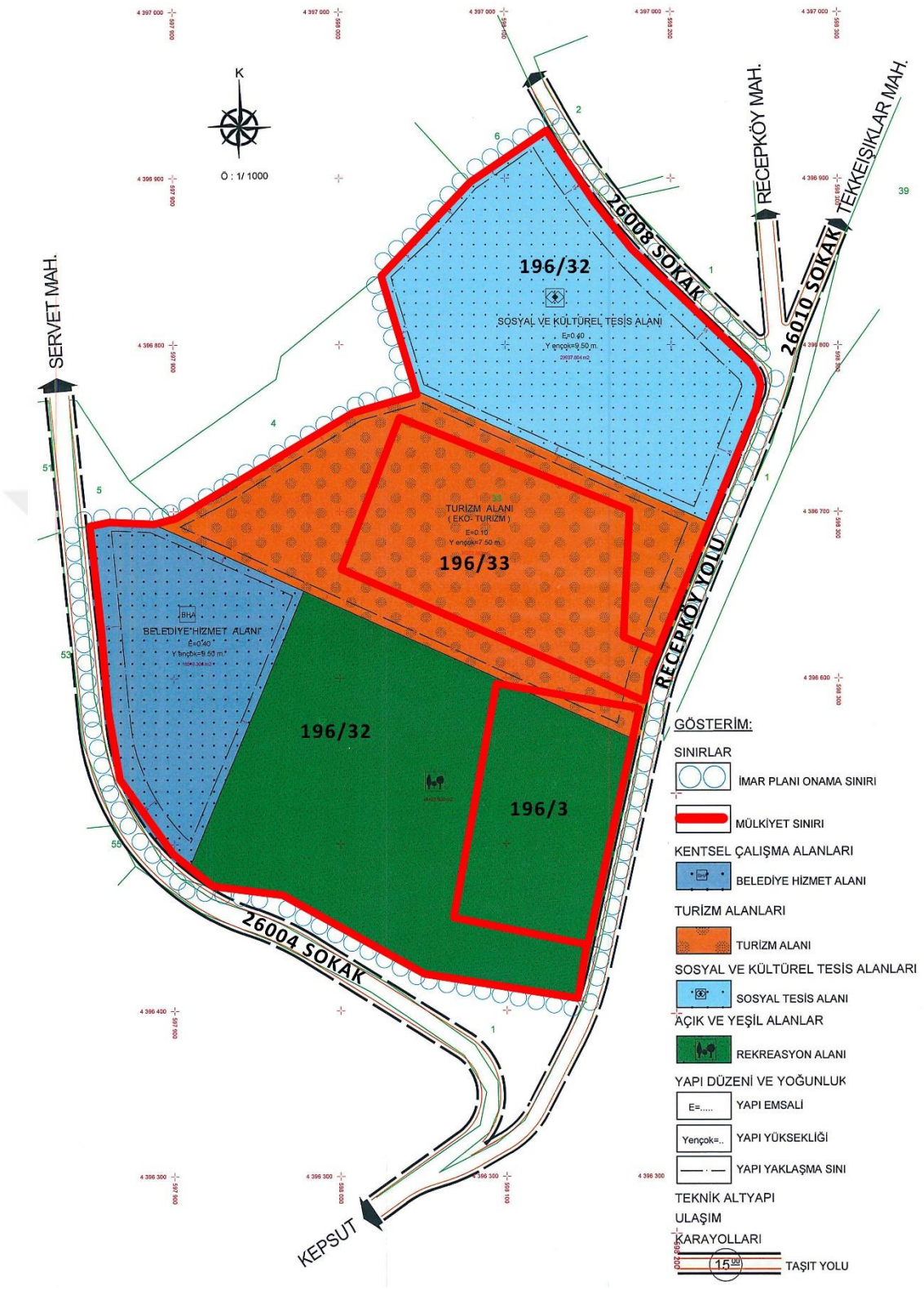
Öncelikle yerleşke için mevcut yeni işlev önerileri araştırılmıştır. Bu zamana kadar farklı kurum ve şahıslarca yapılan önerilerde; eğitim, sağlık ve turizm alanlarında çeşitli işlevlerden bahsedildiği görülmüştür (Çizelge 4.1). Bu öneriler henüz gerçekleşememiştir.

Yerleşkeye dair devam etmekte olan öneri ise imar planı çalışmaları kapsamında ekoturizm işlevi üzerine kurulmuştur. Turizm ile amaç tescilli yapıların restore edilmesinin yanında, ilçe ekonomisi için yeni istihdam alanları yaratmak ve bölgeyi yerli ve yabancı turistlere tanıtmak olarak belirlenmiştir (Kepsut Belediyesi).

Çizelge 4.1 : Kepsut yerleşkesi için geçmişte dile getirilen yeniden işlev önerileri (Kepsut Belediyesi).

Yıl	Yeniden İşlev Önerisi	Yürütücü
1988	Akıl Hastanesi (Şekil D.6)	Balıkesir Sağlık Müdürlüğü
1999	Üniversite / Yüksek Okul (Şekil D.7; Şekil D.6)	Kepsut Belediyesi
1999	Hastane (Şekil D.7)	Kepsut Belediyesi
1999	Fabrika (Şekil D.7)	Kepsut Belediyesi
2006	Ziraat Fakültesi (Şekil B.1)	Neriman Özaydın ve Turhan Kayabey (Tescil Fişi)
2013	Tarımsal Turizm	Yrd. Doç. Dr. Hatice Uçar (Balıkesir Üniversitesi)
-	Kırsal Kalkınma Enstitüsü	Arel Üniversitesi
2019	Konaklama ve Kongre Merkezi	Kepsut Belediyesi
2023	Huzurevi	Ali Osman Çetintaş Vakfı
2024	Üniversite Yerleşkesi, Ziraat Okulu, Müze, Kültürel ve Sosyal Etkinlik Alanı	Yüksek lisans anket sonucu (Çırak, 2024)
2024	Ekoturizm (Şekil 3.23)	Kepsut Belediyesi (İmar Planı Çalışmaları)

Bu çalışmaya göre yapıların bulunduğu ve çoğunluğunun 196 ada 33 parselden oluştuğu orta arazinin turizm alanı, 32 parselin kuzey ve batısının sosyal ve kültürel tesis alanı, 32 parselin güneyi ve 3 parselin tamamının rekreasyon alanı olması planlanmaktadır (Şekil 4.1). Planlar dahilinde yapılar için düşünülen işlevler konaklama, kongre merkezi, restoran, kafeterya, hamam, at binicilik tesisi; açık alanlar için futbol sahası, tenis kortları, hobi bahçeleri, koşu parkurları, etkinlik alanları, yürüyüş ve bisiklet yollarıdır. Gerekli bütçenin tedariği için kamu ve yerli ya da yabancı özel yatırımcı seçenekleri düşünülmektedir (Kepsut Belediyesi).

Şekil 4.1 : 2024 yılında 196 ada 3-32-33 parseller için uygulama imar planı taslağı (Kepsut Belediyesi, düzenleyen Marmara, 2024).

Mevcut önerilerin saptanması sonrasında yeniden işlevlendirme konusunda bölge halkının fikirleri de değerlendirilmiştir. Bunun için Çırak (2024)'ın yüksek lisans tezi kapsamında yapmış olduğu 16 kişilik anket çalışması incelenmiştir. Katılımcılara

yeniden işlev önerileri sorulduğunda üniversite yerleşkesi, ziraat okulu, müze, kültürel ve sosyal etkinlik alanı cevapları alınmıştır (Çizelge 4.1) Ayrıca Çırak (2024) esaslı onarım dışında yerleşkeyi mevcut haliyle koruyarak bozulmaların durdurulması, koruma çatısı ile sosyal-kültürel etkinlik alanı olarak kullanılmasını da bir seçenek olarak önermiştir. Ancak bu öneriler bu tez kapsamında değerlendirildiğinde 1. grup tescilli yerleşke için yeterli bir koruma derecesi sağlamayacaktır.

Bu tez kapsamında yeni işlev önerilerine bir de kırsal kalkınma bağlamında değerlendirilecek bir zirai eğitim kursu seçeneği eklenerek bir değerlendirme tablosu oluşturulmuştur (Çizelge 4.2).

Tabloda yer verilen işlevler, belirlenen kriterlere göre değerlendirilmiştir. İlk kriter, rehber belgelerin eğitim işlevinin devam ettirilmesi önerisi için "rehber belgeler" olarak yer almıştır. Rehber belgelerin önem verdiği bir işlev de eğitim tarihi müzelerinin eğitim mirası bünyesinde açılmasıdır. Bu sebeple anket katılımcılarının müze önerisi zirai eğitim tarihi müzesi konseptinde düşünülmüştür.

Ardından Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde belirtilen "toplumsal yarar" kriteri sıralanmış ve bu yararın herkes için eşit erişilebilirlikte olmasını vurgulamak için "kamusallık" kriteri eklenmiştir.

Sonrasında yeniden işlevlendirme sürecini tarifleyen Moravánzky (2001)'nin, yeniden programlama ve yeni mimari kavramlarını temsilen "taşıma kapasitesi" kriteri gelmiştir. Moravánzky (2001)'ye göre yeniden programlama, yeni işlevin gereksinimlerinin mevcut mekansal olanaklara göre belirlenmesidir; gerekebilecek müdahalelerin çerçevesi ise yeniden mimari ile tanımlanır. Tüm süreç; mevcut miras değerlerinin, yeni işleve bağlı müdahalelere rağmen sürdürülebilir şekilde korunabilmesini amaçlar.

Son olarak yeni işlevin mevcut doğal ve kültürel çevre ile ilişkileri değerlendirilmiştir. "Çevresel kültür" ile yöre halkının kültürü, "çevresel gereksinimler" ile ilçenin ekonomik gereksinimleri, "planlama kararları" ile yerel yönetimin kararları, "konum ve doğal özellikler" ile yerleşkenin bulunduğu alan ifade edilmiştir (Aşkun & Cantimur, 2012).

Çizelge 4.2 : Kepsut yerleşkesi için yeniden işlev önerilerinin değerlendirilmesi.

Kriter	Akıl Hastanesi	Hastane	Huzur-evi	Fabrika	Konaklama ve Kongre Merkezi	Etkinlik Alanı	Üniversite /Ziraat Fakültesi /Bölümü	Ziraat Enstitüsü	Ziraat MYO	Zirai Kurs/Kırsal Kalkınma Merkezi	Müze (Eğitim Tarihi Müzesi)
Rehber belgeler	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
Toplumsal yarar	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kamusallık	-	+	-	-	⊥	+	⊥	⊥	⊥	+	+
Taşıma kapasitesi	⊥	-	⊥	⊥	+	+	-	-	⊥	+	+
Çevresel kültür	-	-	-	-	-	+	⊥	⊥	⊥	+	+
Çevresel gereksinimler	-	-	-	+	⊥	+	⊥	+	⊥	+	+
Planlama kararları	-	-	-	-	+	+	⊥	+	⊥	+	⊥
Konum ve doğal özellikler	⊥	-	⊥	-	+	+	⊥	+	⊥	+	+
Olabilirlik	2	2	2	2,5	5	7	4,5	6	5	8	7,5
Karar	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+

Belirlenen kriterleri karşılayan işlev hanesine +, tam olarak karşılamayana ⊥ ve hiç karşılamayana – işareti konulmuştur. +, 1 puan, ⊥, 0,5 puan, -, 0 puan değerinde ve toplanarak "olabilirlik" puanı belirlenmiştir. Her kriterin eşit değerde olmadığı gerçeği, puanlamanın kolaylığı açısından göz ardı edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında eğitim mirası çerçevesinde değerlendirilen yerleşke için yeniden işlev önerisi, eğitim mirası konusunda uluslararası rehber belgelerde bahsedilen eğitim işlevinin devam ettirilmesi temeli üzerine kurulmuştur. Ayrıca eğitim tarihi müzesi oluşturulması önerisi de önemsenmiştir. Bu sebeple işlev önerileri arasında eğitim alanındakiler puan alırken sağlık ve turizm alanları puan alamamıştır.

Tüm işlev önerileri toplumsal yarar sağlamaktadır ancak kamusallık belirleyici kriter olarak eklenmiştir. Akıl hastanesi ve huzurevi toplumun kırılgan gruplarına hizmet vermeleri sebebiyle korumacıdır ve diğer kişiler için erişilebilir yani kamusal değildir. Fabrikalar da içe kapalı üretim alanlarıdır ve kamusal değildir. Konaklama ve kongre merkezleri rezervasyon veya kongre daveti gibi herkes için erişilebilir olmayan koşulları sebebi ile yarı kamusaldır. Hastane, etkinlik alanları ve müzeler kamusal olarak değerlendirilmiştir.

Yeni işlevin odağında olan eğitim alanındaki önerilerin kamusallığı ise örgün ve yaygın eğitim modellerinin yapısında bulunan erişilebilirlik yaklaşımları ile açıklanmıştır. Yaygın eğitim modellerinin, örgün eğitim modellerine göre daha erişilebilir oldukları gözlemlenmektedir. Günümüzde örgün eğitim kurumları yönetmelikleri gereği seçmeli öğrenci yerleşimi ve giriş çıkışın kontrollü olması sebepleriyle yarı kamusal olarak değerlendirilmiştir. Oysaki yaygın eğitim içerisinde yer bulan halk eğitim merkezindeki bir kursa katılmak isteyen kursiyerin, başvuru tarihini takip ederek işlemlerini gerçekleştirmesi yeterli olmaktadır. Bu sebeple yeni işlevin, daha kamusal olan yaygın eğitim modeli içinde yer alması önemsenmiştir. Çünkü zirai eğitimin toplumsal yarar konusundaki etkinliği, halkın tamamına açık yani kamusal olması ile mümkündür. Böylece zirai kurs tam puan alırken diğerleri yarım puan almıştır.

Taşıma kapasitesi kriterinin puanlaması, yeni işlevin programının belirlenmesi için yerleşkenin boyutları ile önerilen işlevlerin gerekliliklerinin karşılaştırılması ile belirlenmiştir. Bu kriter için sağlık ve turizm alanındaki öneriler için genel bir puanlama yapılmış ve eğitim alanındakilerin gereksinimleri detaylandırılmıştır.

Zirai eğitim konusundaki işlev önerileri, çeşitli ölçeklerde yürütülen programlara sahiptir. Bu programların alan gereksinimleri, yerleşkedeki yapı ve tarım alanlarının taşıma kapasitesi ile kıyaslanmıştır. Yerleşke 17 dönüm yapılı alan ve 108 dönüm uygulama alanı olmak üzere toplam 125 dönümdür. Bir restorasyon çalışması sonrası ek yeni bir yapı düşünmeksizin ise yaklaşık 3.000 m² kapalı alan imkânı sunmaktadır.

İşlev önerileri arasında yer alan zirai eğitim önerileri için rehber belgelerde önerilen alan gereklilikleri incelenmiştir. Yükseköğretim Kurumları Fiziksel Alan Standartları Rehberi (2007) ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Program Akreditasyon Kriterleri'ne (2019) göre ziraat fakültesi için ortalama 1.000 dönüm uygulama alanı ve yaklaşık 18.000-28.000 m² kapalı alan, ziraat meslek yüksekokulu için 20-150 dönüm uygulama alanı ve 3.000-5.000 m² kapalı alan, bir ziraat mühendisliği bölümü için ise 50-100 dönüm uygulama alanı ve 6.000-8.000 m² kapalı alan gerekmektedir (Güneş & Özgen, 2005; Özkan ve diğ., 2014). Ziraat ile ilgili enstitüler için ise Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Tarımsal Araştırma Enstitüleri Tasarım ve Planlama Rehberi'ne (2012) göre 500-1000 dönüm uygulama alanı ve yaklaşık 5.000-8.000 m² kapalı alan sağlanmalıdır (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3 : Önerilen zirai eğitim programlarının alan gereksinimleri.

Program	Uygulama Alanı (dönüm)	Kapalı Alan (metrekare)
Ziraat Fakültesi	1.000	18.000-28.000
Ziraat MYO	20-150	3.000-5.000
Ziraat Mühendisliği	50-100	6.00-8.000
Ziraat Enstitüsü	500-1000	5.000-8.000
Zirai Kurs	2-4	40-60 (derslik)
Kepsut Yerleşkesi	**108**	**3.000**

Kepsut yerleşkesi, ziraat fakültesi, ziraat mühendisliği bölümü ve enstitü gereksinimlerini karşılamamakta, ziraat meslek yüksekokulu gereksinimlerini ise minimum değerlerde karşılamaktadır. Yani karşılamayanlar puan alamazken kısmen karşılayan ziraat meslek yüksekokulu yarım puan almıştır. Bir diğer bakış açısıyla kısmen karşılıyor olsa bile ek gereksinimler için hiç alan kalmamaktadır. Tüm bunlara ek olarak bu programların, kaldırabildiği kadarki kısmın yerleşkede ve geri kalanının başka bir alanda planlanıp programın bölünmesi de sürdürülebilir bir ilişki sağlamayacaktır.

Öte yandan bu çalışma kapsamında önerilen zirai bir kursun alan gereksinimleri, Milli Eğitim Bakanlığı Usta Öğretici Modül Programı ve Derslik Standartları'na (2020) göre kişi başı ortalama 2 m² olmak üzere 20 kişi için 40-60 m² kapalı derslik, Tarım ve Orman Bakanlığı ile ortaklaşa gerçekleşen İŞKUR projeleri için İŞKUR'un Tarım Alanında Aktif İşgücü Programları Uygulama Rehberi (2018) ve Tarım ve Orman Bakanlığının Tarımda Eğitim ve Yayım Faaliyetleri Raporu'na (2021) göre kişi başı 100-200 m² arasında olmak üzere 20 kişi kursiyer için toplam 2-4 dönüm uygulama alanıdır. Kepsut yerleşkesinin kurs gereksinimlerini taşıyabilecek kapasitesi vardır. Kapalı alanda derslikler dışında idari ve servis mekanları gibi; açık alanda uygulama alanları dışında etkinlik alanı ve otopark gibi işlevlere de yer kalmakta ve ek öneriler için esneklik sağlamaktadır. Böylece zirai kurs, taşıma kapasitesi kriterinden tam puan almıştır.

Son olarak işlev önerisinin doğal ve kültürel çevre ile ilişkisini temsil eden kriterler değerlendirilmiştir. Asırlardır tarım ve hayvancılık ile şekillenen bir kültüre sahip yöre halkı, hâlihazırda tarım ve hayvancılığa dayanan ekonomik gereksinimlere ihtiyaç duymaktadır. Yerel yönetimin ise tarım ve hayvancılıkla ilgili kararlarının yanında turizm beklentisi de vardır. Kırsal bağlamı koruyan yerleşke, birincil olarak tarihini şekillendiren zirai bir işlev kazandığında ilçe ekonomisini destekleyecek ve sahip çıkılan özgün tarihsel işlev sonucunda bir turizm potansiyeli de doğuracaktır. Ancak birincil işlev olarak günümüzde ilçe kültüründe bu zamana kadar yer alamamış turizm seçildiğinde çevresel ilişkileri zayıflayacaktır. Diğer bir öneri olan fabrika ise mevcut tarım ve hayvancılık ürünlerine katma değer sağlayacaktır. Ancak bu fabrikanın yeri yerleşke olmamalıdır. Ayrıca doğal güzellikleri önerilen akıl hastanesi ve huzurevi sakinleri için dinlendirici olabilir ancak boşluk içerisindeki yerleşkenin güvenliğinin sağlanması da zordur. Puanlama, bu düşüncelere göre şekillenmiştir.

Sonuç olarak; en yüksek puanları alan zirai kurs (8 puan), zirai eğitim tarihi müzesi (7,5 puan), etkinlik alanı (7 puan) önerileri bir arada programlanabilecek ve birbirini destekleyecek işlevlerdir. Bu birliktelik, kırsal kalkınma amacıyla bölge halkına destek sağlayan bir yaygın eğitim merkezi olarak düşünülmüştür.

Ayrıca Kepsut halkı için zirai eğitimlere ihtiyaç duyulduğu Kepsut yerel kalkınma stratejileri için kamu sivil toplum iş birliği projesi kapsamında yapılan değerlendirmelerde de belirtilmiştir (Kepsut Belediyesi).

4.1.1 Tarım ve eğitiminde güncel tartışmalar

Tarım, en temel tanımıyla, toprağın işlenmesi ile bitkisel ve hayvansal üretim yapılan bir uygulama alanıdır. Geçmişten günümüze bu alan; insanların öncelikle beslenme, ardından giyinme, barınma, sağlık ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tarım tekniklerini, üretim araçlarını, doğa bilimleri ve kaynaklarını bir araya getirmesinden oluşmuştur. Tüm bunların yanında medeniyetin ortaya çıkması ve gelişmesini sağlayan bir kültürdür (Değirmenci ve diğ., 2015).

Modernleşmenin ardından makineleşmeyle bol ürün elde edilen, sanayileşmeyle bu ürünlerin katma değerini arttıran ve monokültür (tek ürün) sistemini karlı gören bir endüstri haline gelmiştir (Url-27). Bu endüstri, özellikle Nobel ödüllü Amerikalı tarım bilimci Norman Borlaug öncülüğünde "Yeşil Devrim" olarak adlandırılan 1940-1970 yılları arasındaki dilimde gıda kıtlığına bir çözüm olarak kitleleri besleyebilecek potansiyele ulaşmayı hedeflerken farklı sorunları doğurmuştur: Gıdaların besin değerlerinde azalma; kullanılan kimyasal pestisitler, herbisitler ve gübrelerin su kaynakları ve besin zincirini kirletmesi; böcek popülasyonu ve küresel biyoçeşitlilik dahil ekosisteme verilen zarar; toprak erozyonu ile ekilebilir tarım arazilerinin tehdit altında olması; %22'lik payı ile sera gazı emisyonları; küçük çiftçiyi rekabet edemeyecek hale getirmek (Url-28).

Endüstriyel (konvansiyonel) tarım tartışmaları sürerken günümüzde robotik tarım; makineleşmenin bir adım daha ötesinde olan sensörler, görüntüleme sistemleri, dronlar ve robotları devreye sokmuş; ayrıca yazılımlar aracılığıyla veri toplama, analiz etme ve karar verme süreçlerini kısaltmıştır. Bu teknoloji; sulama, ilaçlama, hasat, nakliye, haşere temizleme veya ot ayıklama gibi emek gerektiren işlerde kolaylık sağlamaktadır (Varnalı, 2024).

Robotik araçlar, otonom kullanımın yanında yapay zekâ destekli modellere evrilmektedir. Yapay zekâ destekli yazılımlar; en basit haliyle iş organizasyonu, hava durumu tahminleri, hasat mevsimi, mahsul verileri ve makine bakımı gibi konularda yardımcı olabilmektedir. Gelişmiş modelleriyle sulama sistemlerindeki sızıntıları tespit etmek, hayvanların yerini ve sağlığını izlemek, gübre ve pestisit kullanımını optimize etmek, hasatın sınıflandırılmasını otomatikleştirmek gibi konuları kolaylaştırabilmektedir (Varnalı, 2024).

Tarım teknikleri ve üretim araçları mesafe kat ederken zirai ürünlerin gelişmesi de ele alınmıştır. Hâlihazırda tüketilen çoğu ürün başlangıçta yabani iken zamanla evcilleşmiştir. Doğal süreç içerisinde çok daha yavaş ve rastlantısal gerçekleşebilecek evcilleşme; genetik mühendisliğinin gelişmesiyle daha verimli, daha dayanıklı, daha besleyici gibi taleplere göre yeni ürün çeşitleri üretme haline dönüşmüştür. Uzun vadede insan sağlığı üzerindeki etkileri, biyoçeşitlilikte azalma, ekonomik bağımlılık, etik gibi konulardaki tartışmalı yanları ile birlikte iklim değişikliği ve küresel ısınmaya karşı koyabilen, kimyasal ilaç kullanımı yerine haşere ve hastalıklara karşı direnç gösterebilen ürünler konusunda ilerleme katedilmiştir. Ayrıca bitki mikrobiyomları ile bitkileri kimyasallar yerine yaralı bakterilerle korumaya odaklanan çalışmalar da vardır. Bir uç nokta ise hayvansal kaynak kullanmaksızın et üretmek olmuştur (Url-29).

Robotik veya genetik gibi teknoloji odaklı yaklaşımlar, tarım geleceğinin bir parçası gibi görünse de karbon salınımı, iklim değişikliği ve küresel salgınlar gibi tehditler karşısında ekosistemin bileşenleri arasındaki etkileşimler ne kadar iyi anlaşılırsa o kadar iyi çiftlikler kurulacağına dair farkındalıklar da gelişmiştir. Bu yaklaşımlar "sürdürülebilir tarım" ana başlığı altında biyodinamik tarım, organik tarım, permakültür, tarımsal ormancılık, modern anlamda kentsel tarım, agroekoloji, bütüncül yöntem, onarıcı tarım, karbon çiftliği, iklim akıllı tarım, dikey tarım ve iyi tarım uygulamaları gibi alt başlıklarda çeşitlenmektedir (Duru, 2025).

Sürdürülebilir tarım konusundaki yaklaşımlar ortak bir hedef istikametinde birbirlerini destekleyebilecek farklı konulara odaklanmışlardır. Biyodinamik, evrensel enerjileri analiz ederek ekim takvimi düzenlemektedir. Organik tarım; kimyasal kullanımına karşı resmi olarak tanımlanmış uygulama, pazarlama, etiketleme ve gıda güvenliği sertifikasyonları ile desteklenmektedir. İyi tarım uygulamaları da sertifikasyon sağlarken kimyasallar konusunda biraz daha esnektir. Tarımsal ormancılık, gölgelendirme ile su tasarrufu sağlamak için mikroiklim kontrolü üzerine çalışmaktadır. Kentsel tarım, balkon, çatı gibi sınırlı alanlarda yapılan üretimler ve kısa tedarik zincirlerine odaklanmaktadır. Agroekoloji; kırsal kalkınma, toplumsal adalet ve bilgi paylaşımı konularında mücadele etmektedir. Bütüncül yöntem; planlı otlatma, arazi yönetimi ve hayvancılık gibi konularda öne çıkmaktadır. Onarıcı tarım, minimum toprak işleme ve hayvan entegrasyonları ile toprak verimliliğini arttırma ve karbon tutumu alanlarıyla ilgilenmektedir. Karbon çiftliği de kompost ve biyokömür

gibi tekniklerle karbon tutmayı amaçlamaktadır. İklim akıllı tarım, iklim krizi karşısındaki dirençliliğe odaklanmaktadır. Dikey tarım; maliyetler ve enerji kullanımı konusunda dezavantajlara sahip olsa da verimlilik, iklim bağımsızlığı ve pestisitsiz üretim gibi avantajlarla kontrollü ortamlarda katlı üretim yapmaktadır. Permakültür ise tarım temelli yaşam alanı tasarımı konusunda rasyonel öneriler sunmaktadır. Bu tez çalışması kapsamında tasarım konusuna odaklanan ayırt edici özelliği ile diğer sürdürülebilir tarım yaklaşımlarına göre daha detaylı ele alınmıştır (FAO, 2014).

Başlangıçta modern tarım yöntemleri ve monokültüre karşı bir hareket olarak 1970'lerde Avustralyalı doğa bilimci Bill Mollison ve tasarımcı David Holmgren tarafından geliştirilmiş olan permakültür, daha sonra bilimsel ve kültürel bir alana dönüşmüş ve doğayla uyumlu, aynı zamanda karlı çiftlikler kurulabileceğini göstermiştir. Permakültürün amacı; doğadaki işleyişi örnek alarak sağlıklı toprak, etkileşimli bitki ve hayvan türlerini bir araya getirerek kendi kendilerine bir düzen kurmalarını sağlamaktır. Yalnızca tarımla sınırlı olmayan bu düşünce; sürdürülebilir yaşam sistemleri tasarlamak hedefiyle tarım temelli mimari, su yönetimi ve topluluk yaşamı konularıyla ilgilenmektedir (Mollison, 2011).

Permakültürün temel ilkeleri "yeryüzüne saygı, insana saygı, fazlayı paylaş ve sınır koy"dur. Tasarım ilkeleri ise "gözlemle ve etkileşim kur, enerji topla ve depola, atığı bir kaynak olarak gör, küçük ve yavaş çözümleri tercih et, doğal çeşitliliği kullan ve sorunları çözüm olarak gör"dür. Gıda ormanı, yükseltilmiş yataklar, malçlama, kompost, toprak iyileştirme, yağmur hasadı ve topluluk yaşamı uygulama alanlarıdır. Permakültürün merkeze koyduğu bu uygulamalar, diğer sürdürülebilir tarım yaklaşımları için de bir araç olmuştur. Öte yandan permakültürün tasarım ilkeleri, enerji şebekelerinden bağımsız kendine yetebilen çiftliklerin kurulmasını desteklemektedir. Tarım alanındaki enerji çalışmaları; yağmur hasadı, sulama göletleri, agrovoltaik sistemler, rüzgâr perdeleri, hayvansal atıkların biyogaza dönüştürülmesi, biyoyakıtlar, jeotermal ve pasif seralar, yeşil amonyak kullanımı olarak örneklendirilebilir (Mollison, 2011).

Tarım mirasının korunması ve sürdürülebilir tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması konularında uluslararası faaliyet gösteren organizasyonlar oluşturulmuştur. FAO tarafından yürütülen GIAHS (Globally Important Agricultural Heritage Systems); Dünya Bankası, FAO, IFAD ve UNDP ortaklığında yürütülen CGIAR (Consultative Group on International Agricultural Research) öne çıkmaktadır (Url-30; 31).

Tarım eğitimi

Günümüzde zirai eğitim, kamu veya özel kurumların yürütücülüğündeki farklı seviyelerde örgün ve yaygın eğitim modellerinin çeşitli türlerde verilmektedir.

Örgün eğitim, belirli yaş gruplarındaki ve aynı seviyedeki bireylere, bir okul bünyesinde bir amaca göre hazırlanmış program dahilinde düzenli olarak yapılan eğitimdir. Okulöncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır (Demirtaş & Gürler, 1994).

Yaygın eğitim, örgün eğitimin eşliğinde veya dışında düzenlenen genel veya mesleki eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu eğitimin amacı eğitim sistemine hiç girmemiş, bir derecede bulunan veya mezun olup çıkmış herkese bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal veya kültürel gelişimleri takip etmelerini sağlayacak eğitim imkânları sunmaktır. Milli Eğitm Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü tarafından ve illerde halk eğitim başkanlıkları aracılığıyla yürütülmektedir. Uygulamaları ise ilçe halk eğitm merkezleri aracılığıyladır. Ayrıca çıraklık merkezleri, endüstri pratik sanat okulları, akşam enstitüleri pratik sanat okulları, pratik kız sanat okulları, olgunlaştırma enstitüleri ve ilköğretim okulları da yaygın eğitim verme yetkisine sahiptir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre yaygın eğitm, örgün eğitimle birbirini tamamlayarak veya gerektiğinde aynı vasıfları kazandırarak bir bütünlük içerisinde düzenlenmelidir (Gündüz ve diğ., 2019).

Örgün sistem içinde seçme ve yerleştirme puanlarına göre öğrenci seçen, resmi müfredatla sınıf ortamında çeşitli yaş gruplarına yönelik eğitim veren zirai eğitim kurumları; üniversiteler bünyesinde ziraat fakülteleri, meslek yüksekokulları; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı tarım meslek liseleridir. Ayrıca ilkokul seviyesinde "okul bahçeciliği", "orman okulları" gibi etkinliklerle tarım sevgisi verilmeye çalışılmaktadır. Örgün sistem dışında her yaşa açık, kısa süreli ya da uzun süreli sertifikalı yaygın zirai eğitim kurumları ise; Tarım Orman Bakanlığı ve Müdürlüklerine bağlı kurslar, Milli Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimlere bağlı halk eğitim merkezleri, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü ve Ziraat Odalarına bağlı sürekli eğitim merkezleri, kooperatif ve sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri ve özel girişimlerdir (Değirmenci ve diğ., 2015).

Bunlara ek olarak günümüzde FAO, GlobalG.A.P.[101] ve Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından desteklenen önemli bir eğitim "İyi Tarım Uygulamaları Eğitimi"dir. Bu eğitim; tarımsal üretimde insan sağlığı, çevre ve hayvan refahı gözetilerek gıda güvenliği sağlanarak kaliteli üretim yöntemlerini öğretmeyi amaçlamaktadır. Eğitim başlıkları; genel tanırım; toprak, su ve gübre yönetimi, bitki koruma ürünlerinin doğru kullanımı, hasat ve hasat sonrası hijyen, kayıt tutma ve izlenebilirlik, ambalajlama ve etiketleme kuralları, denetim ve belgelendirme süreci, iş sağlığı ve güvenliği, doğal denge ve biyoçeşitlilik gibi konuları kapsamaktadır (Url-32).

Zirai eğitimi etkileyen eğitim akımları; kır eğitim akımı ve iş eğitimi akımı olarak yorumlanabilir.

Avrupa'da ortaya çıkan kır eğitim yurdu akımı[102], 19. yüzyılın sonuna doğru büyükşehir kültürüne bir tepki olarak kırsal bölgede yaşayan halkın kültürünü koruyarak modern eğitim imkânlarından yararlanmalarını amaçlayan toplumsal bir reform hareketi olmuştur. Bilgi kazanmanın ikincil amaç olduğu bu eğitim modelinde öncelik karakter şekillendirmektir. Sadece akademik eğitim değil; aynı zamanda tarım, el sanatları, iş birliği, topluluk yaşamı gibi alanlarda genellikle yatılı eğitimler içermektedir. Danimarka'da sürmekte olan Halk Yüksekokulu, Almanya'da başlangıcına göre değişimler geçiren bahçecilik ve tarım okulları, Türkiye'de ise 1940 yılında başlayıp 1947 yılında uygulamaları kısıtlanan ve 1954 yılında tamamen kapatılan köy enstitüleri önemli örneklerindendir (Çorakbaş, 2022; Gündüz ve diğ., 2019).

Benzer bir akım da 20. yüzyıl başlarında çıkan iş eğitimi akımıdır. İş veya üretim okulu adıyla geleneksel kitap veya ezber okulu mantığına karşı çıkarak üretim temelli uygulamalı öğrenmeyi amaçlamaktadır. Yaparak öğrenme[103] kavramı temel ilkesidir. Mesleki okullar bu akıma uygun modellerken ayrıca ilkokul seviyesinde bile entegre edilen örnekleri mevcuttur. Özellikle kırsal bölgelerde ailelerin mesleklerine yönelik eğitim verilerek hem kalkınma hem de geleneksel üretim pratiklerinin aktarımı amaçlanmaktadır (Gündüz ve diğ., 2019).

---

[101] Açılımı "Global Good Agricultural Practices" olan oluşum; tarımsal üretimde gıda güvenliği, çevre koruma, çalışan ve hayvan refahı gibi temel ilkeleri içeren uluslararası bir sertifikasyon sistemidir (Url-33).
[102] Rural Education Movement
[103] Learning by doing

Kırsal alandaki eğitimle ilgili sorunlar; çiftçi ailelerin çocuklarını okula göndermeyerek tarım işçisi olarak çalıştırması, eğitim devam eden çocukların ise gençlik çağında kırsalda yeterli eğitim hizmetini alamayarak kente göçmeleridir. Çiftçi çocuklarına iş garantisi sağlayabilecek ve hatta aile işlerinin paralelinde yürütebilecekleri zirai eğitim müfredatları geliştirilmelidir (Sevinç ve diğ., 2016).

4.1.2 Yerleşke için yeni program önerisi

Kepsut yerleşkesinin yeni işlev önerisi, "Çiftçi Okulu" olarak düşünülmüştür. Bu isim geçmiş kullanımlarda kullanılan "Çiftçi Mektebi" ve "Çiftlik Mektebi" isimlerinin hafızası nedeniyle seçilmiştir.

Çiftçi okulunun yeni programı ele alınırken yerleşkenin geçmiş dönemlerindeki kullanımları ve güncel örnekler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Türkiye'den incelenen örnekler için TaTuTa (Tarım Turizm Takas) [104] sisteminde kayıtlı çiftlik eğitim modelleri (Şekerli, 2018; Selvi & Demirer, 2012; Url-34) uygun görülmüştür. Uluslararası örnekler; Almanya'dan Dottenfelderhof Landbauschule (Tarım Okulu) (Url-35) ve teknik konularda güçlü DEULA (Url-36), İngiltere'den 2024 yılında finansal sebeplerle kapanan Schuacher College (Url-37) ve The Landworkers' Alliance (Url-38), Kosta Rika'dan Earth University Topluluklarla Ortak Eğitim Programı (Url-38), Amerika'dan The Ecology Center (Url-39) seçilmiştir. Örnek okullar ve yerleşkenin tarihçesi karşılaştırılarak yeni okul için önerilerde bulunulmuştur.

Çiftçi okulunun amacı; başlangıç ve orta seviyede tarım ve hayvancılık ile uğraşan çiftlik sahiplerine kapasite geliştirme eğitimlerinin verilmesi ve herkese açık etkinlikler düzenleyerek tarım ve hayvancılık konusuna olan ilgi ve tarım okuryazarlığını arttırmaktır. Bu amaç doğrultusunda arazi seçimi ve yapım teknikleri, ürün yetiştirmek, doğayı tanımak ve saygılı ilişki kurmak, çiftlikten ve doğadan ürün elde etmek ve işlemek, birinci elden pazarlama modelleri geliştirmek, kır-kent arası kültürel etkileşim kurmak ve tüm paydaşlar için bir koordinasyon altyapı sağlamak konularında faaliyet göstermeli ve bu konularında danışmanlık, ders ve etkinlikler düzenlemelidir. Bunlar, herkese açık ve sadece çiftlik sahiplerine olmak üzere iki

[104] TaTuTa, 2004 yılında Buğday Derneği tarafından kurularak ekolojik çiftliklerde tarım turizmi, gönüllü bilgi ve tecrübe takasını organize eden bir kuruluştur. 1971 yılından beri gönüllü kırsal turizm kuruluşları arasında faaliyet gösteren İngiltere merkezli WWOOF Ağı'nın Türkiye temsilcisidir. (Url-34)

kategoride ele alınmalıdır. Çünkü uygulamalı zirai eğitim herkese açık olamayacak kadar masraflı ve sadece şahsi zevkler düşünülemeyecek kadar kompleks bir alandır. İçerisinde doğa, toprak, su, insan, hayvan, bitki dengelerini içeren bir hassasiyet barındırır. Ayrıca çiftçi çocukları için özel bir program geliştirilmelidir.

Çiftçi okulu için hibrit bir eğitim modeli önerilmiştir. Çevrim içi[105] ve yüz yüze modüllerin dönüşümlerinden oluşmalıdır. Çevrim içi modülde[106]; tanışma ve danışma, okuma, canlı ve kayıtlı teorik dersler, dijital kütüphane, tartışma, toplantılar yapılmalıdır. Yüz yüze modülde uygulamalı dersler ve etkinler gerçekleştirilmelidir. Bu uygulamalı ders ve etkinlikler; günü birlik grup, 2-10 gün arası kısa grup ve 2-4 hafta uzun grup olmak üzere pratik bilgi ve teknikler içeren üç grupta düşünülmelidir. Daha uzun bir eğitimden kaçınılmalıdır, çünkü bu kapsam örgün zirai eğitim kurumlarının sınırları olarak kabul edilmelidir.

Çiftçi okulunda önerilen ders, atölye ve etkinliklerin konuları: agroekoloji, onarıcı tarım, permakültür, temiz gıda, kooperatifçilik, takas, çiftlik yönetimi, ürün pazarlama, su ve atık su yönetimi, enerji kullanımı, yağmur suyu hasadı, sulama göleti, su deposu, su ürünleri, hayvancılık, koyunculuk, tavukçuluk, arıcılık, ipekböcekçiliği, tohum ve fidan ekimi, bağcılık, bahçıvanlık, zeytincilik, sebzecilik, meyvecilik, seracılık, salep yetiştiriciliği, çiçekçilik, balkon ve teras bahçeciliği, ağaçlandırma, mandıracılık, konservecilik, nadas, malç, gübreleme, kompost yapımı, dijital tarım, tarım ekipmanları, zirai yayım, çiftçi ve çiftlik sigorta ve destek sistemleri, afetlere karşı dirençli çiftlikler, tıbbi ve aromatik bitkiler, doğal kozmetik, yaban hayat, kuş ve amatör gökyüzü gözlemleri, bitki ve hayvan çizimi, doğa fotoğrafçılığı, doğal hayat belgesel ve sinemacılık, doğa sporları, orman oyunları, kampçılık, doğa yürüyüşleri, oryantiring[107], ürün hasatı, mantar ve ot toplayıcılığı, topraktan mutfağa yemek yapmak, toprak-ahşap-taş-metal-tekstil ürün tasarımları, geleneksel/sürdürülebilir yapı teknikleri (kerpiç, ahşap, taş malzeme vb). Mevsimlere ve aylara göre planlanan etkinlikler ile okulun 12 ay kullanılması hedeflenmelidir.

[105] Tamamen çevrim içi olarak yapılan bir zirai eğitim örneği: Türk Standardları Enstitüsünün düzenlediği "Bitkisel Üretimde İyi Tarım Uyygulamaları Kontrolör Eğitimi" (Url-40).
[106] Çevrim içi eğitim videolarının çekim ve montajı için özellikli bir stüdyoya ihtiyaç duyulması halinde yeni programa eklenmelidir.
[107] Zamana karşı yarışarak harita yardımı ile hedefe ulaşmayı amaçlayan bir spor.

Ayrıca tarihçe bölümünde Kepsut Ziraat Mektebi'nin bir futbol takımı olduğundan bahsedilmiştir. Bu sebeple Çiftçi Okulu'nun yeni programına spor sahaları eklenmiştir.

Kepsut'a özgü ürün ve yemekler olan Yağcıbedir halısı, Zili/Sili kilimi, Bükdere küflü katık peyniri, meşe odununda pişen Hotaşlar köy ekmeği, Bükdere tereyağı, meşe balı, çam filizi şurubu, kavun pekmezi, karakurt pekmezi ve şerbeti, kavurgu, var yoğurdu-yok yoğurdu, et aşı, tahin tatlısı, höşmerim, badalan fasulyesi, kaymaklı, tirit, keşkek, asker çorbası, tokmak hamuru, sodalı ekmek, zeytinli ekmek, kapama, Elma Gediği tasta alabalık ve Dereli dere balığı üretim ve yapılışlarına dair atölyeler düzenlenmelidir. Kepsut'a özgü değerler arasında yerleşkenin yakınında yer alan Simav çayı ve değirmenleri, ayrıca diğer su kaynaklarını içeren suyolları yürüyüşü, çay balıkçılığı, su kuyusu ve tulumba kurulumu danışmanlığı, eski medeniyetlerin geçiş güzergâhı yürüyüşü ve Misya Yürüyüş Yolları öne çıkarılmalıdır.

Çiftçi okulu, Kepsut'ta önemsenen etkinlikler olan köy hayırları, şeftali festivali, bahar ve güz panayırları, hıdırellez adetleri ve yağlı güreş gibi etkinliklerin düzenlenmesinde görev almalı ya da ev sahibi olmalıdır. Kepsut'a özgü ürün, değer ve etkinliklerin desteklenmesi ile yöre halkı da çiftçi okulunu sahiplenecektir. Ayrıca nüfusun çoğunluğunu oluşturan 65 yaş üstü vatandaşlara özel etkinlikler planlanmalıdır. Öte yandan çevredeki her seviyeden örgün eğitim kurumlarının Çiftçi Okulu'na ziyaretleri planlanmalıdır.

Tüm bunlara ek olarak günümüzde Kepsut Belediyesi Başkanlığı çiftçilere ücretsiz toprak analizi imkânı sağlamaktadır. Bu analiz çalışmaları önerilen okul bünyesinde yürütülmelidir.

Çiftçi okulunun idareci ve personeli tam zamanlı profesyonellerden ve yarı zamanlı stajyer öğrenci ve gönüllülerden oluşmalıdır. Tam zamanlı profesyoneller; müdür, müdür yardımcısı, sekreter, muhasebeci, danışman, öğretmen, çiftçi başı, çoban, bağcı, bahçıvan, mandıracı, makinist, marangoz, demirci, şoför, aşçı, hademe gibi görevler için istihdam edilmelidir. Stajyer öğrenciler ise örgün zirai eğitim kurumları ile çiftçi okul arasında kurulacak ilişkiyi güçlendirecektir. Herkese açık gönüllü iş birliği ise çiftçi okulunun ön görülemeyecek yeni ilişkiler kurmasını sağlayacaktır. Ayrıca yerleşke çevresindeki çiftçiler, salt eğitilecek grup olarak sınıflandırılmamalı; yerel pratikler gibi konularda yetiştirdikleri ürünlere göre bilgilerine başvurulacak konuk

eğitimciler olarak da görülmelidirler. Öte yandan bölge konusunda akademik çalışmalar yapmış veya konusu ne olursa olsun buralı araştırmacılar konuk konuşmacı olarak davet edilmelidir.

Kırsal alanda yaşayan bireylerin eğitim sistemine güvensizliği olduğuna dair çalışmalar mevcuttur. Bu sebeple eğitmenler özenle seçilmeli, istihdam edilecek eğitmenlerin pedogojik formasyon eğitimi almış, burada yaşayanlarla iletişim kurabilecek özel hizmet içi seminerleri başarıyla tamamlamış daimi kadrolara ihtiyacı vardır (Sevinç ve diğ., 2016).

Gerekli mekanlar, dersler ve metrekareleri, yerleşkenin tarihçesinde yer alan işlev ve mekan organizasyonları ile günümüzde çiftçi okulu ile yakın boyutlara sahip zirai eğitim merkezleri kıyaslanarak oluşturulmuştur (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4 : Önerilen işlevler ve alanları.

Eğitim alanları		
Mekan	Alanı (m²)	Açıklama
Derslik	40x3	Teorik derslik
Toplantı Odası	40x2	Toplantı veya toplu çalışma
Laboratuvar	28	Analizlerin yapılması
Tarım Atölyesi	64	Tohumculuk, fide yetiştiriciliği, kompost üretimi vb
Zanaat Atölyesi	200	Taş, ahşap, metal, tekstil zanaatları
Gıda İşleme Atölyesi (Kilerli)	100	Konserve, kurutma, turşu, peynir, ekmek yapımı vb
Kütüphane (Dijital Bilgi Merkezi ile)	90	Arşiv, basılı ve dijital kaynak erişimi, bireysel ve ortak çalışma
Müze	160	Redif teşkilatı, zirai eğitim tarihi sergileri, sürdürülebilir tarım sergisi ve danışma

Sergi	15	Su sergisi[108]
Samanlık ve Zahire Deposu	365	Tarımsal ürün depolama
Ahır ve Hara	280	Koyun ve at besisi
Makine Hangarı	530	Zirai araç, makina park ve bakımı
Toplam	**2032**	

Ortak yaşam ve topluluk alanları		
Mekan	Alanı (m²)	Açıklama
Mutfak+Kafeterya	85	Tüm kullanıcılara
Misafirhane	30x4	Eğitmenler, araştırmacılar ve stajyer öğrencilere
Ortak Dinlenme	100	Günlük sosyalleşme alanı (sofa)
WC	140x3	Wc, duş, abdest, giyinme, çamaşır, bebek bakım (Tüm kullanıcılara)
Toplam	**725**	

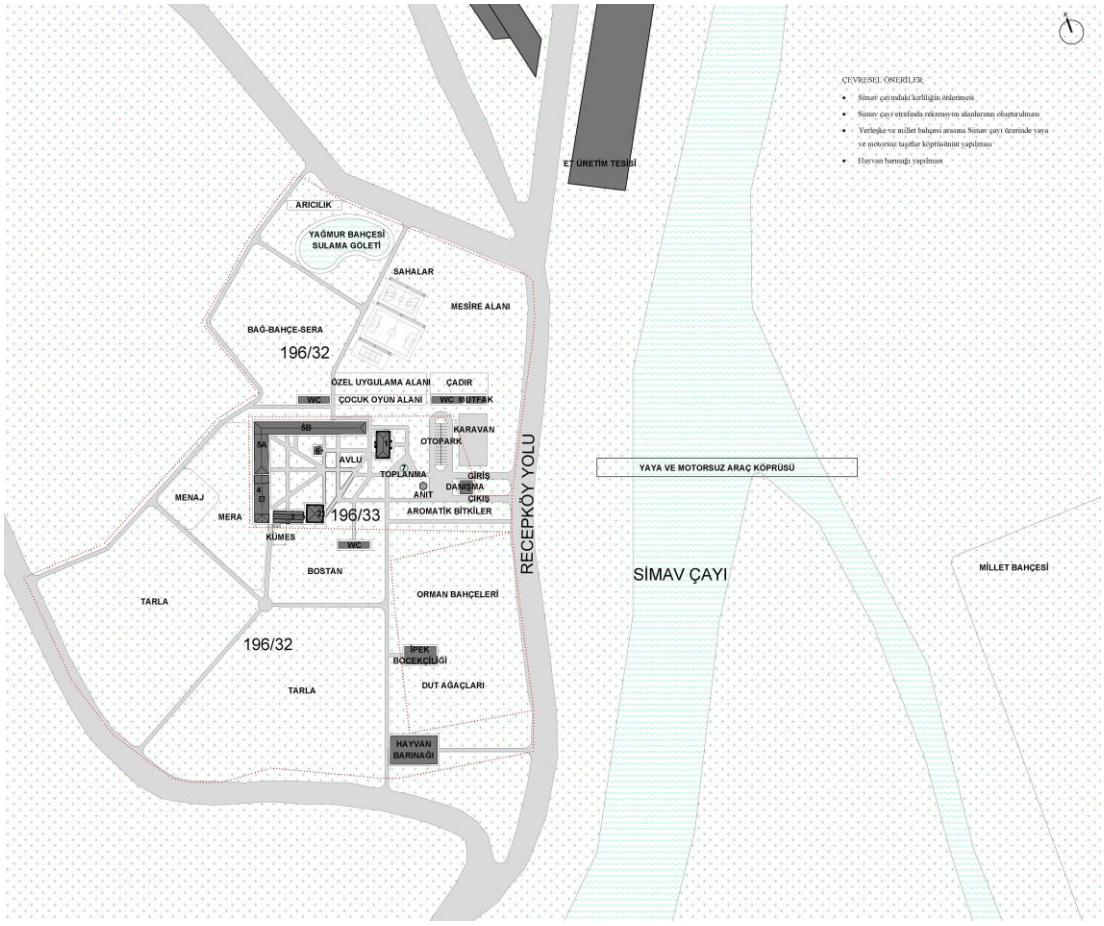
İdari ve teknik alanlar		
Mekan	Alanı (m²)	Açıklama
Yönetim Ofisi	38	Yönetim ve koordinasyon
Zirai Danışma	100	Herkese açık çevrim içi ve yüz yüze danışma
Eğitmen Odası	30	Bireysel çalışma ve dinlenme
Görevli Odası	48	Hayvan bakım personelinin konaklaması
Muıtfak ve Yemekhane (Personel/Öğrenci)	68	Günlük öğünler
Wc (Personel/Öğrenci)	16	Engelli kullanımına ve abdest almaya uygun
Asansör	4	Engelli erişimi

[108] Su sergisi, ziraat mektebi döneminde hamam işlevinde kullanılmış ancak günümüzde kamusal kullanım için yeterli alanı olmayan 6 nolu yapının bağlamına uygun bir sergi olarak önerilmiştir. Yıkanma için ise yeni birimler önerilmiştir.

Depo	100	Eğitim malzemeleri, tarım ekipmanları ve diğerleri
Teknik Servisler	100	Su yönetimi, yenilenebilir enerji sistemleri
Toplam	**504**	
	Açık alanlar	
Mekan	Alanı (dönüm)	Açıklama
Tarım Alanları	64	Bağ, bahçe, bostan, tarla, sera, aromatik bitkiler
Hayvancılık Alanı	10	Tavuk (kümes), koyun (mera), arıcılık, ipekböceği (dut ağaçları), at (menaj)
Orman Bahçeleri (Agroforestry)	2	Bakir alanlar
Yağmur Bahçesi, Sulama Gölet	6,5	Su hasadı, sulama döngüsü
Açık Hava Sınıfı	2	Doğa içinde eğitim
Yürüyüş Yolu	1	Tanıtım ve yönlendirme tabelaları ile ekosistem gezisi
Engelli, Çocuk ve Yaşlı Bireyler için Özel Uygulama Alanı	1,5	Kırılgan grupların katılımı ve erişilebilirlik
Çocuk Oyun Alanı	0,5	
Spor Sahaları	3	Futbol, voleybol ve basketbol
Açık Etkinlik Alanı	2	Panayır, festival, şenlik, tohum takas günleri vb
Mesire Alanı	12,5	Kamu kullanımı
Kamp ve Karavan Alanı	2,5	Ziyaretçiler ve gönüllülere
Otopark	1	
Hayvan Barınağı	4	Sokak köpeklerinin barınma, tedavi, terapi ve sahiplendirilmesi
Toplam	**112,5**	

Kamp yaparak okulda konaklayacak katılımcılar için bir kamp alanı önerilmiştir. Bunun için UNWTO Ekoturizm Planlama Rehberleri'ne göre bir çadır ve yürüyüş alanı 50 m², on çadır alanı 500 m², bir karavan 100 m² alan, on karavan için 1000 m² olarak düşünülmüş ve toplam 1000 m² ve ortak ateş alanı, pişirme, oturma, duş, wc gibi gereksinimler için de 1000 m² önerilmiştir. Karavan konaklaması ve otopark yan yana, çadır alanı da araç girişi olmayan yakın bir bölgede olmalıdır.

Otopark alanı, Otopark Yönetmeliği'ne (2018) göre bir araç park yeri 12,5 m² ise otuz araç için toplam 375 m² ve toplam kadar da manevra payları olacak şekilde 700 m² yani yaklaşık 1 dönüm olarak önerilmiştir.

Şekil 4.2 : Yeni işlevlerin vaziyet planındaki yerleşimi

Günümüzde yerleşkede bulunan ve koruma sorunları kapsamında bahsedilen başıboş sokak köpekleri sürüsü için Kepsut Belediyesinin bir hayvan barınağı yapması önerilmiştir. Alan gereksinimleri Avrupa Birliği Evcil Havanların Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi (1987) normlarına göre bir köpek için 4-6 m² kapalı ve 10-15 m² açık alan, otuz köpek için 180 m² kapalı ve 450 m² açık alan gerektirmekte, 30+30 m² veteriner ve personel odaları, 80 m² ortak alan ve 30 m² depo ile toplam 800 m² olarak

düşünülmelidir. Çevresindeki açık alan da gelişim için tahsis edilerek 4 dönümlük bir alan düşünülmüştür.

Spor sahaları ise orta büyüklükte tercih edilmiştir.

Kepsut yerleşkesi için önerilen yeniden işlev önerisi "Çiftçi Okulu" bünyesinde genişletilen işlevler, alan ve mekansal organizasyon gereklilikleri göz önünde bulundurularak müdahale kararları sonucunda oluşan restorasyon projesine işlenmiştir (Şekil 4.2) (Şekil G.45-52).

4.2 Müdahale Kararları

Kepsut yerleşkesi için koruma sorunları[109] dikkate alınarak gerekli müdahale ölçeğinin belirlenmesi konusu, KTVKYK'un (1999) 660 nolu ilke kararına göre; bakım, basit onarım, esaslı onarım (restorasyon), yeniden yapım (rekonstrüksiyon) olarak sınıflandırılmasına göre küçükten büyüye değerlendirilmiştir.

Yerleşke, sadece bakım açısından ele alındığında mevcut haliyle harap yaşamını sürdürüp yapısal değişiklikler gerektirmeyen müdahaleler ile sınırlandırılır. Sadece basit onarım teknikleriyle ise bozulmuş mevcut yapı malzemesi ve elemanları, aynı şekilde değiştirilerek özgün biçimine uygun yenilenebilir. Ancak kütlesinin büyük bölümünü kaybetmiş yapılardan oluşması ve doğal etkenlere açık olması nedenleri ile korunması için bu biçimler tek başlarına yeterli değildir.

Yerleşkenin rölöve, restitüsyon önerileri ve ilgili rehber belgeler göz önünde bulundurularak oluşturulacak koruma projesi ile esaslı onarıma ihtiyacı vardır. Bu müdahale ölçeğine göre KTVKYK'un (1999) 660 nolu ilke kararı, ICOMOS (2013) Mimari Mirası Koruma Bildirgesi ve Ahunbay'ın (2007) sınıflandırması dikkate alınarak yerleşke için acil önlemler, araştırma çalışmaları, temizleme (liberasyon), sağlamlaştırma (konsolidasyon), bütünleme (reintegrasyon), çağdaş donanım/ek, yeniden yapım ve bakım onarım olarak tanımlanan müdahale biçimleri önerilmiştir. Ayrıca çevresel sorunlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Koruma önerileri için referans alınacak en uygun dönem 4.dönem-4.etap olarak seçilmiştir. Çünkü çağdaş yöntemlerle oluşturulan rölöve ve kaynaklar ışığında

[109] 3.4 Koruma sorunları başlığında detaylıca ele alınmıştır.

yürütülen restitüsyon çalışmaları sonucunda günümüze ulaşan mevcut yapıların, 4.dönem-4.etap olarak adlandırılan dönemdeki yerleşim olduğu belirlenmiştir.

Acil önlemler

Kepsut yerleşkesi için korunmasına yönelik kapsamlı bir proje uygulanması beklenmeden yetkili kurulun bilgisi dahilinde mülkiyet sahibi ilçe belediye tarafından uygulanabilecek acil önlemler vardır.

Temizleme müdahalelerinde de bahsedilen bitki ve ağaç temizlikleri, ilçe belediyenin park ve bahçeler müdürlüğü tarafından bünyesindeki peyzaj uzmanlarına danışılarak düzenli olarak yapılmalı ve tekrar oluşmamaları için gerekli önlemler alınmalıdır. Bu çalışmalar kapsamında alanda kirlilik oluşturmasının yanında sıcak havalarda yangın sebebi de olabilecek çöpler de temizlenmelidir.

Yapıların özgün açıklıklarında kemer örgüsü çözülerek taş ve tuğlaları dökülen, dökülmeye devam eden bölümler mevcuttur. Daha fazla kayıp olmaması için tüm duvar açıklıklarının boyutlarına göre basit ahşap askılar üretilerek geçici olarak korunmalıdır. Ayrıca bu askılar ile muhtemel bir depreme karşı da tedbir alınmış olacaktır.

Araştırma çalışmaları

Yerleşkede acil önlerden dışında herhangi bir müdahalede bulunmadan önce kapsamlı bir uygulama projesi oluşturulması amacıyla ilk olarak gerekli araştırmalar yapılmalıdır.

ICOMOS (2003) Mimari Mirasın Analizi, Koruma ve Yapısal Restorasyonu için İlkeler belgesinin 2.5 kriterinde önerilerine göre bu çalışma kapsamında nitel gözlemler yapılmış, ancak nicel yöntemlerle bilimsel teknikler ışığında malzeme uzmanlarınca yürütülecek olan bir laboratuvar araştırmasına ihtiyaç vardır.

Bu araştırma kapsamında, yapıların kaydedilen bölgelerden bir sistem dahilinde alınan numuneleri üzerinde laboratuvar ortamında gerekli testler yürütülmelidir. Bu testlerde taş, tuğla, ahşap, metal, derz ve sıvalar ayrı ayrı ele alınıp araştırılmalıdır. Böylece malzemelerin türleri, içerikleri ve oranları, üretim etapları, mevcuttaki strüktürel durumları saptanacak ve yapısal analiz yapılacaktır. Bu veriler sağlamlaştırma bölümünde bahsedilen statik değerlendirmeler için altlık olacaktır.

Ayrıca yapısal çatlaklara zemindeki oturmaların sebep olup olmadığı ile ilgili araştırma yapılmalıdır. Araştırma kazısı ya da görülemeyen toprak altındaki yapı elemanlarının incelenmesi için görüntüleme teknolojileri kullanılmalıdır. Gerekli görüldüğü takdirde zemin güçlendirmeleri planlanmalıdır.

Öte yandan toprak dolgu altında kalan bölümler için araştırma kazıları yürütülmelidir. Araştırılacak bölgeler; bodrum katlarına dair verilere ulaşmak için 1 nolu yapı ve 5B nolu yapının güneydoğu köşesi, yok olmuş meteoroloji istasyonunun konumunu saptamak için eski fotoğraflardan yola çıkarak yerleşkenin girişindeki bölgelerdir.

Temizleme işleminden önce mevcut ağaç ve bitkilerin değerlendirilmesi için peyzaj konusunun uzmanlarına danışılmalıdır. Mevcut durumu gösteren vaziyet planına bitki ve ağaçların cins ve türü gibi bilgileri de eklenmeli ve özgün bitki türleri ve yabani hayvanlar saptanmalıdır. Tümü değerlendirilerek uzmanların yürütücülüğünde peyzaj projesi hazırlanmalıdır[110].

Temizleme

Yerleşkedeki tüm yapıların üzerinde yetişmiş olan yosun gibi mikrobiyolojik oluşumlar, otsu ve odunsu bitkiler ve yapı içleri veya duvar diplerine yakın köklenen niteliksiz ağaçlar mekanik yöntemlerle temizlenmelidir. Ağaçların yeniden büyümemesi için kökleri sökülmelidir.

Hazırlanacak peyzaj projesine uygun olarak yapılara zarar verecek konumda olan nitelikli ağaç ve bitkiler titiz bir çalışmayla taşınmalı, alanda uygun bir bitkilendirme uygulanmalı, yerleşkenin yaban hayatı içinde yer alan yabani hayvan türleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Cephelerdeki sıva ve boya kalıntılarına uygulanacak müdahale kararı için gerekli yaklaşımın belirlenmesinde öncelikle bir değerlendirme yapılmıştır. Özgün halleri sıvalı ve boyalı olan uluslararası bazı örnekler incelendiğinde, çeşitli laboratuvar deneyleri ve teknolojik konservasyon yöntemleri eşliğinde kültür varlıklarının cephelerindeki sıva ve boya kalıntılarının olduğu gibi korunarak geri kalan kısımların sıvasız bırakıldığı görülmüştür (Karkaş & Acun Özgünler, 2021). Ancak kırsal bir konumda ve açık alanda bulunan yerleşke için iklime uygun yerel malzeme seçimleri,

[110] Tarihçe bölümünde Kepsut Çiftçi Mektebi için bir gülistan yapılması planlandığı belirtilmiştir. Bu sebeple günümüzde önerilecek peyzaj projesinde avlu içinde uygun bir alana gülistan önerilmelidir.

kolay uygulanabilir yapım teknikleri, restorasyon sonrası gerekli bir onarımda yerel ustaların uygulayabileceği sürdürülebilir çözümler ve bozuklukları ile korunan bir cephe için halkın kültürel yaklaşımları sonucunda yakışıksız olarak nitelendirme ihtimalleri hesaba katıldığında bozulmaların temizlenip sıvalı olan 1, 2 ve 6 nolu yapılarda tekrar sıva ve boya yapılması uygun görülmüştür. Diğer sıvasız yapılar özgün halleri ile tüm yapıların malzeme ve yapım sistemleri hakkında bilgi veriyor olacaktır.

Sonuç olarak yapılardaki kir tabakaları ve grafiti boyaların temizlenmesinin yanında uzun süre doğal etkilere maruz kalmaları sonucu bozuldukları görülen sıva ve boya kalıntıları da raspa edilmelidir. Temizlik ve raspa işlemleri; suyla, mekanik, kimyasal, ısı kaynaklı, emici kil/jel ve kâğıt hamuru gibi teknikler ile yapılabilir. Belirlenecek teknik için yapı malzemesinin türü, mevcut yüzey bozulmaları, kir tabakasının niteliği incelenmelidir. Ayrıca küçük bir yüzeyde deneme yapılarak sonuçlar gözlemlenmelidir (Ahunbay, 2007)

Yapı içleri ve duvar diplerine dolan toprak dolgu kaldırılmalıdır. Bu sırada saptanabilecek izler, döşeme kalıntıları ve toprak yüzeyinde bulunan ya da içinden çıkabilecek yapı malzemelerine dikkat edilmelidir. Toplanan tüm yapı malzemeleri bir bölgede istiflenmeli ve bütünleme çalışmalarında değerlendirilmelidir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer konu; yapı girişleri ve avlunun herhangi yerinde günümüze ulaşmış olan özgün kaba yonu döşeme kalıntılarına zarar verilmemesi ve saptanan yerlerin rölöve vaziyet planında işlenmiş olanlara ek olarak belgelenmesidir. Gerekirse numaralandırılarak sökülüp peyzaj düzenlemeleri sonrasında özgün yerlerinde veya bir arada sergilenmek istenilen tek bir bölgede kullanılmak üzere korunmalıdır.

Yerleşkede ayrıca araştırma kazılarına ihtiyaç vardır. 1 nolu yapının kaybolan bodrum duvarlarının yer tespiti, 5 nolu yapının A kolunun güneydoğu köşesinde bulunan kısmi bodrum katın ortaya çıkarılması, kaybolan meteoroloji istasyonunun yerinin saptanması için araştırma kazıları yürütülmelidir. Ayrıca tüm temellerin durumunun incelenmesi ve kaybolan diğer yapıların yerlerinin tespiti için çalışmalar yürütülmelidir. Sonuçlar rölöveye işlenmeli, restitüsyon ve restorasyon projeleri revize edilmelidir.

Hatta tüm bitki ve ağaç temizleme çalışmaları ve araştırma kazılarının, uygulama amacıyla başlatılacak restorasyon projelendirmesinden önce yapılması önerilir, böylece projeler için gerekli tüm veriler gün yüzüne çıkmış olacaktır.

Projelerde belirtilmiş olan ve özgün açıklıkların birkaçını kapatan niteliksiz ekler olarak değerlendirilen tuğla örgüler kaldırılmalıdır.

5 nolu yapının A kolunda yakın bir dönemde eklenmiş ve tuğlaları yapılarından kaynaklı olarak neredeyse tozlaşmış kadar bozulan ön cephe ve bölücü duvarları kaldırılmalıdır.

Sağlamlaştırma

Sağlamlaştırma, ICOMOS (2003) Mimari Mirasın Analizi, Koruma ve Yapısal Restorasyonu için İlkeler belgesinin 1.1 ve 2.1 kriterlerinde önerildiği gibi farklı disiplinleri içeren bir çalışma gerektirmektedir. Yapıların taşıyıcı sistemlerinin kârgir ve ahşap taşıyıcılar konusunda deneyimli mühendisler tarafından statik açıdan değerlendirilmesi ve yetersiz bulunan elemanların güçlendirilmesi konusundaki önerileri dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu aşamada yerleşkenin deprem bölgesinde olması göz önünde bulundurulmalı ve depreme karşı dirençli çözümler düşünülmelidir.

Kapsamlı statik değerlendirme sonucunda temel ve beden duvarlarının içine enjeksiyon, çekme çubukları, gergi, kuşaklama veya yüzeyine lifli polimer uygulamaları gibi kütlesel değişikliğe sebep olmayacak teknikler tercih edilmelidir Ancak gerekli görüldüğü takdirde duvar önüne yeni bir çelik strüktür desteği, kesit artışı, payandalama gibi kütlesel önlemler de alınmalıdır (Yüce, 2021). ICOMOS (2003) 3.12 ilkesine göre her müdahale, yapının özgün yapım tekniklerinin tanınmasını sağlayacak kanıtlar bırakmalıdır.

Bu çalışma kapsamında ise alandaki gözlemlere dayanarak bazı önerilerde bulunulmuştur. Yapıların duvar örgülerinin çeşitli bölgelerinde görülen yapısal çatlakların boyutları incelenmeli, derinlik ve açıklığa uygun bir yöntem seçilerek sağlamlaştırılmalıdır. Makul boyutta ise analizler kapsamında belirlenen uygun özellikte bir harç ile enjeksiyon, değil ise metal kenet ile dikiş uygulanmalıdır. Yapısal çatlaklar 1 ve 2 nolu yapılarda bulunan kesme taş bloklarda da görülmektedir, buralara mikroenjeksiyon uygulanarak sağlamlaştırılmalıdır.

ICOMOS (2003)'un malzeme bozulmalarının sağlamlaştırılması konusundaki önerileri, olabildiğince kaçınılarak sökülüp onarılması, güvenlik şartlarını tehlikeye sokuyorsa değiştirilmesi yönündedir. Yerleşkedeki malzeme bozulmalarına yönelik müdahalelerde bu öneriler dikkate alınmıştır.

Tuğla ve taş yüzey kayıplarında bozulmaları derinlere işlememiş ve özgününe uygun olarak sıvasız bırakılacak cephelerin malzemelerinde imitasyon harç ile sağlamlaştırma yapılarak bozulmaların artması önlenmelidir. Strüktürel özelliklerini kaybeden malzemeler çürütülerek temizlenmeli ve yerlerine uygun şekilde yenileri koyulmalıdır.

Özgün bir sağlamlaştırma tekniği olarak 1 ve 2 nolu yapıların rölövesinde ve 3 nolu yapının restitüsyon önerisinde kılıç ile sabitlenmiş ve ahşap kirişlere bağlanan gergiler görülmektedir. Bu sistemin özgün detayına uygun olarak devam ettirilmesi önemlidir.

Metal elemanlar için korozyon nedeniyle strüktürel özelliğini ne derece kaybetmiş ise buna bağlı olarak müdahale kararları oluşturulmalıdır. Yüzeysel bir bozulma için mekanik temizlik yapılıp üzerine koruyucu kimyasal bir tabaka sürülerek sağlamlaştırılmalıdır. Bozulma derinlere ilerlemiş ise mekanik veya kimyasal bir müdahale yeterli görülmeyerek özgün detay ve cinsine göre yeniden üretilip değiştirilmesi yerinde olacaktır (Doğan, 1991).

Bütünleme

Restitüsyon önerileri ışığında üretilen restorasyon projesi doğrultusunda yapılardaki kayıplar, yapının kütlesel devamlılığının sağlanması için bütünlenmelidir. Bütünleme için özgün taş, tuğla, ahşap malzemeler ve yapım tekniklerinin kullanılması, kırsal bir alanda konumlanan yerleşke için kolay uygulanabilir ve iklime uygun olma sebepleriyle tercih edilmiştir Kullanılacak doğal taş ve tuğlalar mevcut olanlar ile fiziksel ve kimyasal olarak karşılaştırılmalıdır. Ahşap seçimlerinde ilgili yönetmeliklere uygun malzemeler tercih edilmelidir. Ayrıca gerekli harç ve sıva, analizler sonucunda oluşturulacak özgün reçetelerle hazırlanmalıdır. Yerel ustalardan seçilecek teknik personel, uygulamalar sırasında deneyim kazanarak ustalık kapasitelerini arttıracak, yerleşke ve Kepsut çevresinde ihtiyaç duyulacak gelecekteki onarımlar bu deneyimli ustalar ile sürdürülebilecektir.

Yapıların duvarlarında bulunan ve özellikle çatıya yakın yerlerde devam eden kayıplar bütünlenmelidir. Bütünlemelerde duvar malzemelerinin özgün boyut, detay ve örgü

dokusuna dikkat edilmelidir. Bu aşamada eski ve yeni örgü arasındaki bağlantının sağlanması amacıyla eski örgünün bozulan malzemeleri bir miktar sökülebilir. Ayrıca duvar örgülerinden ayrılarak etrafa saçılı duran tüm taş ve tuğlalar toplanarak uygun görülenler duvarlarda tekrar kullanılmalıdır.

Strüktürel özelliğini kaybetmiş 1 ve 2 nolu yapılardaki metal kenet ve gergiler, 1 nolu yapıdaki volta döşemedeki kirişler, yapıların tamamında görülebilen ahşap lento ve hatıllar; malzeme, boyut ve detayına uygun olarak sağlamları ile değiştirilmelidir.

Duvar örgülerinde özellikle üst kotlarda, 6 nolu yapının tonozu ve 1 nolu yapının volta döşemesinde görülen boşalan derzler, özgün derz harcı ile tamamlanmalıdır.

1 ve 2 nolu yapılarda bulunan merdiven yatakları ve taş basamakları özgün malzeme ve detayına uygun olacak şekilde tamamlanmalıdır.

Yitirilmiş tüm üst örtüler, ahşap kirişler, ahşap, taş ve dökme döşeme kaplamaları, ahşap tavan kaplamaları, ahşap merdivenler, ahşap pencere ve kapılar, 1 nolu yapıdaki ahşap karkaslı tuğla dolgulu bölücü duvarlar, restorasyon projesinde belirtilen özgün detayına uygun üretilmeli, projedeki yerlerine yerleştirilmelidir. Üst örtülerde ahşap taşıyıcı ve elemanlarla birlikte alaturka kiremit kullanılmalıdır. İlgili yapılara oluk ve baca yapılmalıdır.

Bu tez kapsamında özgün detaylara göre bir restorasyon önerisi yapılmıştır. Ancak bu bölüm, yerleşke ile ilgili gelecek çalışmalarda titizlikle ele alınmalıdır. Bu süreçte özellikle karşılaştırmalı çalışmalar dışında kaynağı bulunmayan ahşap tavan kaplamaları, iç merdivenler ve 1 nolu yapının bodrum kat iç kapıları gibi elemanlarda bezemeli ahşap işçiliği yerine aynı malzemelerle çağdaş tasarım önerileri geliştirilmelidir.

1, 2 ve 6 nolu yapıların tamamında ve diğer yapıların bazı iç mekanlarında projelerine ve özgün hallerine uygun olarak sıva ve boya yapılmalıdır. 3, 4, 5 nolu yapılar özgün hallerine uygun sıvasız cephelere sahiptir, ancak eski fotoğraflarda kireç veya boya uygulandığı görülmektedir. Sıvasız cephelerdeki bu renklendirmenin ne ile yapıldığı ile ilgili malzeme analizleri yapılmalı ve özgün malzeme ile boyanmalıdır.

Çağdaş donanım/ek

Yerleşkede gerekli tüm elektrik, aydınlatma ve mekanik donanım, ilgili yönetmeliklerin kriterleri dikkate alınarak yeniden işlev önerisine göre hazırlanmış

restorasyon projesine göre ilgili disiplinlerdeki uzmanlar tarafından projelendirilmeli ve uygulanmalıdır.

Proje ile entegre edilmesi gereken sistemler; yangın dayanımlı elektrik sistemi, aydınlatma sistemi, kameralı ve sensörlü güvenlik sistemi, ısıtma-soğutma (iklimlendirme/havalandırma) sistemleri, engelli ulaşımını sağlayacak şekilde asansör sistemleridir. Ayrıca uygulama alanlarının fonksiyonuna göre tarım ürünleri için sulama, depolama ve hayvanlar için yem sistemleri gibi gerekli zirai teknoloji, yerleşkenin planlanmasına dahil edilmelidir. Tüm sistemin enerjisi mümkün olduğunca yenilenebilir enerji ile karşılanmalıdır.

Yapılardan nem ve suyun uzaklaştırılması için yapı çevrelerinde drenaj yapılmalıdır. Ayrıca dolaşım için tretuvar önerilmektedir.

Restorasyon projesindeki öneriler doğrultusunda ıslak hacimlere yönelik tesisat ve vitrifiye detaylarına uygun şekilde kullanılmalıdır.

Zemine oturan döşemelerde ve avluda taş, ıslak hacimlerde seramik kaplama detayına uygun şekilde yapılmalıdır.

5B nolu yapının 5B-Z03 atölye mekanında bulunan ocak ve bacası yapılmalıdır.

İmalat detayları; kültür varlıklarında kullanıma uygun, günümüz teknolojisiyle üretilen yalıtım malzemeleri ile birlikte ele alınmalı ve uygulanmalıdır.

Yeniden yapım

4. dönem 4. etapta yerleşkede görülen meteoroloji istasyonunun günümüze ulaşmamıştır ve günümüzde hava tahminlerinde farklı sistemler kullanılması ile bu tür bir istasyona ihtiyaç kalmamıştır. Ancak istasyonun anısını yaşatmak için sanatsal bir anıt olarak yeniden yapılması önerilmiştir. Bu yapım özgün hali ile bir rekonstrüksiyon değil fotoğraflarından yola çıkarak hatırlanmasını sağlayacak sanatsal değeri olan bir anıt çalışması gibi ele alınmalıdır. Önerilen yaklaşım için sanatçı Edoardo Tresoldi'nin çalışmaları ilham vericidir (Url-41). Meteoroloji istasyonunu anıtı için bir tasarım yarışması açılması uygun olacaktır.

Bakım onarım

Tüm bu müdahalelerin gerçekleşmesi sonucunda yerleşkenin korunmasını devam ettirecek temel müdahale, yeni işlevi ile yaşamaya devam ederken belli periyotlara

ayrılmış bakım ve onarım çalışmalarının yapılması olacaktır. Bunun için de yerleşkenin yönetim planının hazırlanması gereklidir.

Çevresel öneriler

Halk sağlığı ve güvenliği ile alakalı ilçe genelini ve yerleşkeyi etkileyen Simav çayından yaz mevsiminde yayılan kötü koku, yerleşkeye ulaşım ve hasta sokak köpekleri sorunlarının çözümü için öneriler de geliştirilmiştir.

Simav çayındaki koku sorununun çözümü için kapsamlı bir çalışma yürütülmelidir. Bu tez kapsamındaki öneriler; dere yataklarının daraltılarak akış hızının arttırılması, çeşitli aktarım ve kontroller ile derenin debisinin ayarlanması, saz ve su mercimeği gibi bitkiler ekilerek doğal arıtma yollarının da kullanılması ve fabrikaların arıtma tesislerinin denetlenmesidir (Yalın, 2020). Bu öneriler ile tartışmaya açılan ve geliştirilmesi beklenen önerilerin uygulanması sayede Simav çayının kötü kokusunun engellenmesinin yanında rekreasyon alanlarının oluşturulması ile çayın etrafı geçmişinde olduğu gibi mesire alanı olarak ve su ürünleri sağlıklı şekilde daha etkin kullanılacaktır.

Ayrıca eski fotoğraflarda Simav çayı üzerinde yerleşke bölgesi ve ilçe merkezini birbirine bağlayan bir yaya köprüsü görülmektedir. Günümüze ulaşamamıştır ve yerleşke alanına ilçe merkezinden yaya olarak ulaşmanın bir yolu kalmamıştır. Bu köprünün, iki yakanın ilişkisini güçlendirmek amacıyla yerleşke ve millet bahçesini birbirine bağlayacak şekilde çağdaş bir yöntemle yeniden yapılması önerilmiştir. Yaya ve motorsuz taşıtlar köprüsü için de tasarım yarışması açılması yerinde olacaktır.

Günümüzde ilçede hayvan barınağı olmaması sebebi ile yerleşkede yaşamakta olan köpekler için barınak ihtiyacı vardır. Bu barınak, alanın uygun bir noktasına çağdaş bir ek olarak yapılmalı, hem hayvanlar hem de ziyaretçiler açısından konforlu bir çevre sağlanmalıdır. Ancak hayvan barınağı yapılana kadar gerçekleştirilebilecek öneriler; yerleşkeye mama ve su bırakılması, hasta olanların tedavileridir (Şekil G.38-44) (Şekil G.45-52).

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kepsut yerleşkesi, Osmanlı'nın son döneminden Cumhuriyet'in ilk dönemine uzanan, öncelikle askerî alanda başlayıp ziraat alanında devam eden modern eğitime geçiş sürecine örnek bir kültür varlığıdır.

Son redif kışlası olarak inşasının ardından kısa süren askerî faaliyetler, yerini ziraat mekteplerinin çeşitli kategorilerinde eğitime ve üretime bırakmıştır. Ancak bir süre sonra tekrar askeriyeye devredilmiş ve askerlik şubesi olarak kullanılmıştır. Sonunda işlevsiz kalan yerleşke, ilçe belediye mülkiyetinde tescillenmiş ve harap durumda günümüze ulaşmıştır.

Kepsut yerleşkesi; çok katmanlılık (Carbonara, 1996; Philippot, 1996), zirai eğitim mirası, miras olarak kırsal peyzaj (ICOMOS-IFLA, 2017) ve değerler (Feilden & Jokilehto, 1998; ICOMOS, 2013; Madran & Özgönül, 2005; Riegl, 1903) alt başlıklarında değerlendirilerek bir sonuca varılmıştır.

Çok katmanlılık

Yerleşke, Osmanlı'dan Erken Cumhuriyet'e varlık gösteren tarihsel süreklilik içinde işlevsel, fiziksel ve kültürel izleri dönemsel olarak üst üste taşıyan çok katmanlı bir miras alanına dönüşmüştür. Redif kışlasından ziraat mektebine uzanan işlevsel katmanlaşmanın paralelinde kışla tip projesine ait binalara, zirai işlevlere yönelik binalar eklenmiş; fiziksel katmanlar oluşmuştur. Bu süreçte ayrıca kültürel katmanlarla şekillenmiştir; modernleşme çabaları, devletin taşradaki askerî varlığı, kalkınma ideolojileri, tarım ve eğitim politikaları, müslim ve gayrimüslimlerin gayretleri, yabancı uzmanların desteği, işgale karşı direniş, bir devletin yıkılışı, bir devletin kuruluşu.

Zirai eğitim mirası

Kepsut yerleşkesinin en uzun süreli ve günümüze oldukça fazla bilgisi ulaşan dönemi Kepsut Ziraat Mektebi olduğu için tez kapsamında zirai eğitim mirası olarak ele alınmıştır. Ancak kavramsal olarak incelenen literatürde ICOMOS (2013) tarafından kullanılan "eğitim mirası" kavramı görülürken "zirai eğitim mirası" şeklinde

özelleşmiş bir tanımlamaya rastlanmamıştır. Bu sebeple yerleşke, mevcut eğitim mirası kavramı ve ilgili rehber belgeler eşliğinde değerlendirilirken zirai eğitim mirasına olan yansımaları üzerinden yorumlanmış ve tartışmaya açılmıştır.

Tez kapsamında zirai eğitim mirası ile kastedilen bir toplumun tarım bilgisini kuşaktan kuşağa aktarma biçimlerini, bu aktarımın gerçekleştiği eğitim kurumlarını, kullanılan yöntemleri, mekanları ve araçları kapsayan somut ve somut olmayan kültürel miras bütünüdür. Somut miras; tarım arazileri, numune çiftlikleri, ziraat mektepleri, laboratuvarlar, ziraat enstitüleri, ziraat fakülteleri, teknik ziraat ve bahçıvanlık okulları, tohum ve hayvan ıslah tesisleri, devlet çiftlikleri, ziraat yurtları ve köy enstitüleri gibi kurumlara ait binalar; eski ziraat makineleri ve analiz cihazları gibi araç ve gereçler; kanunlar, arşiv belgeleri ve ders kitapları/notlarıdır. Somut olmayan miras ise usta-çırak, baba-oğul veya öğretmen-öğrenci ilişkisine dayalı bilgi aktarım biçimi; geleneksel/modern üretim bilgisi ve terminolojisidir.[111]

Zirai eğitim mirası, sadece zirai öğreti değil, aynı zamanda ziraat ile uğraşan bir topluluğun kırsal kimliği, yaşam biçimi ve doğayla kurduğu ilişkileri de barındıran yerel bilgi harmanıdır. Bu bağlamda zirai eğitim mirası, ekolojik denge ve üretim etiği gibi derinlikli konulara temas eden bir yaşam biçiminin somut ve somut olmayan tüm ürünleridir. Dolayısıyla zirai eğitim mirasının korunması amacıyla tüm nitelikleri değerlendirilirken sosyal, ekolojik ve ekonomik yönleri ile disiplinler arası bir çalışma yürütülmelidir.

Bu tez çalışmasında Kepsut yerleşkesi kendi içinde ele alınarak koruma önerileri geliştirmiştir. Ancak çalışmanın zirai eğitim mirası kavramı açısından bir başlangıç yaparak ülkemizdeki diğer tarihi ziraat mekteplerinin korunması ve yeniden işlevlendirilmesi konusunda bir model oluşturacağı düşünülmüştür.

Osmanlı'dan Erken Cumhuriyet'e modernleşme sürecinde kurulan, Kepsut Ziraat Mektebi'nin de aralarında yer aldığı ziraat mektepleri; tarım ve eğitimindeki değişikliklerin ardından kapatılmış, zirai eğitim veya yönetimi ile ilgili yeni işlevler için mevcut binalarının iyileştirilmesi yerine yeni binaların inşa edilmesi sonucu, günümüzde ya yok olmuş, ya terk edilmiş ya da bağlamından ayrışarak farklı işlevler yüklenmiştir. Bu çalışma kapsamında ziraat mekteplerinin somut ve somut olmayan

[111] Bahsedilen nitelikler 2. bölümde zirai eğitim mirası başlığı altında detaylıca incelenmiştir.

tüm niteliklerinin "zirai eğitim mirası" başlığı altında değerlendirilerek korunması önerilmiştir.

Ziraat mektepleri ve tarım alanlarının, bütünleşik koruma yaklaşımları ile geleceğe aktarılmaları için kapsamlı yönetim planları geliştirilmelidir. Bu planlar, hem ülkemizdeki ziraat mekteplerinin tümünü kapsayan üst ölçekli kararları bünyesinde barındırmalı hem de genel kararlar doğrultusunda okulları tekil olarak ele almalıdır. Ziraat mektepleri ile ilgili düzenlemeler yapılırken öncelikle okulların geçmişteki kapatılma nedenleri doğru analiz edilmeli, yeniden açılmasına karşı oluşabilecek önyargılara yönelik açıklamalar hazırlanmalı, tarım ve eğitimindeki güncel durum göz önünde bulundurularak gereksinimleri karşılayabileceğine ikna edici gerekçeler oluşturulmalıdır.

Nihayetinde ziraat mektepleri ile ilgili durum tespiti, belgeleme, projelendirme, koruma çalışmaları yürütülmeli ve mümkünse zirai eğitim alanında işlevlendirilmelidir. Tarihi bir ziraat mektebinde yeniden canlandırılacak ziraat eğitimi, kültürel sürekliliğe ve kuşaklar arası bağların kurulmasına dolaylı yoldan yardımcı olacaktır (Çinko, 2023).

Miras olarak kırsal peyzaj

Redif kışlası veya ziraat mektebi işlevleri için dönemlerinde kırsal alanlar tercih edilmiştir. Gereklilikleri karşılayan ve erişilebilir yerleşim çeperlerinde inşa edilmiş veya bu konuma sahip mevcut yapılar işlevlendirilmiştir. Kepsut yerleşkesi de kırsal peyzaj içinde doğa ve insan etkileşiminin birlikteliği ile üretilen bir alandır.

ICOMOS-IFLA İlkeleri (2017)'ne göre miras olarak kırsal peyzaj; arazi, morfoloji, su, altyapı, bitki örtüsü, binalar, ulaşım, ticaret ağı gibi somut özellikler ile kültürel bilgi, gelenekler, uygulamalar, yerel insan topluluklarının kimlik ve aidiyet ifadeleri, çağdaş insan topluluklarının bu peyzajlara atfettiği güncel değer ve anlam gibi soyut özellikleri içermektedir. Bu alanlar ayrıca sosyal yapılar, işlevsel organizasyonlar ve biyokültürel çeşitliliğe katkıda bulunan kültürel, manevi ve doğal nitelikleri kapsamaktadır.

Kepsut yerleşkesi, kırsal peyzaj mirası olarak bu tanımlamaya göre değerlendirildiğinde, somut ve soyut anlamları tüm nitelikleri ile bir arada barındırmaktadır. Toprak, hava, su, bitkiler, hayvanlar ve insanlar bir arada yaşam sürmüş, doğa ve insanın ortak eserini temsil eden bir kültürel peyzaja dönüşmüştür.

Bu anlayış içinde mimari; bir biçimden ibaret olmanın ötesinde, tüm canlılarla ortak bir yaşantı alanı olarak var olmuştur. Ancak yapıların zamanla yıpranması ve çözülmeleri ile yaşam tarzı, kültürel hafıza ve üretim biçimleri gibi önemli ögeler okunamaz hale gelmişlerdir. Bir diğer taraftan ise günümüze ulaşan arşiv belgeleri, anılarına tanık olma şansını sunmaktadır. Aynı zamanda hala sahip olduğu geniş yeşil arazi nedeniyle bugün de yüksek ekolojik değere sahiptir.

Öte yandan Kepsut ilçesi ve bölge genelinde ekolojik bir risk olarak Simav çayındaki kirlilik en yakın zamanda ele alınarak çözülmelidir[112].

Tarihi değer

Yerleşke; çok katmanlılık başlığında belirtildiği gibi tarihsel dönemleri, bu dönemlerin başlıca konuları ve isimleri günümüze ulaşmış öğrenci-öğretmen-yönetici-uzmanları ile tarihi belge değerindedir.

Eskilik değeri

Yerleşke; zamanla yıpranmış, özgün malzemeleri zarar görmüş, taşıdığı zaman izleriyle bir eskilik değeri kazanmıştır. Harap duvarlar, bozulmuş taş ve tuğla örgüler, paslanmış metaller, yok olmuş ahşap malzemelerin izi, yapı üstlerinde biten otlar gibi unsurlar, zamanın geçişini hissettirmektedir. Bu yönüyle yerleşke, geçmişin otantik bir temsilcisi olarak kendiliğinden bir saygı uyandırmaktadır.

Tezin müdahale kararları bölümünde aktarıldığı gibi yerleşkeyle ilgili herhangi bir koruma ve onarım girişiminde yerleşkenin eskilik değerini ortaya koyan patinasına dikkat edilerek ve özgünlüğü korunarak yaklaşılmalı ve bu çerçevede bir anlayışla müdahale edilmelidir.

Anı / Bellek değeri

Yerleşke günümüzde "ziraat mektebi" veya "kışla" olarak anılmaktadır. Halk arasında bu iki ismin de bilindiği ancak çoğunlukla ilk ziraat mektebi olarak açılıp ardından kışla olarak kullanıldığı sanılmaktadır. Fakat yapılan araştırmalar sonucunda özgün işlevinin redif kışlası olduğu saptanmıştır; ayrıca ziraat mektebi, halk arasında bilinenden daha uzun süre hizmet vermiştir.

[112] Bu konudaki ayrıntılı bilgi, koruma sorunları ve müdahale kararları bölümlerinde bulunmaktadır.

Bir kültür varlığının kullanıcısının belleğindeki yerini sistematik bir şekilde görmenin yollarından biri ankettir. Kepsut yerleşkesini farklı bir bakış açısıyla inceleyen Çırak (2024) yerelden 16 kişi ile bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Katılımcılardan 3 kişi daha önce yerleşkeyi ziyaret etmemiş ve 2 kişi yerleşkenin varlığını bilmemektedir. Yerleşkenin atıl durumda ve tali bir aksta yer alması bilinirliğini ve ziyaret imkânını etkilemiş, terk etmek ve ziyaret etmemekle birlikte belleklerden silinmeye başlamıştır.

Buna ek olarak 7 kişi yerleşkenin özgün işlevini bilmezken; 6 kişi "ziraat mektebi", 3 kişi "kışla" olarak belirtmiştir. "Ziraat mektebi" işlevinin "kışla" işlevine göre daha fazla bilinmesi uzun süren kullanımdan kaynaklı olmalıdır. Kışla diyenler; ilk yapım amacı olan redif kışlası dönemini değil, yakın zamanda zihinlerde yer alan askerlik şubesini kastetmektedir. Fakat "askerlik şubesi", "askeriye" veya "karakol" demek yerine "kışla" kelimesini tercih etmeleri, nesillerden aktarılmış derinlerde kalan bir bilgi kırıntısı olarak yorumlanabilir. Buna ek olarak hiçbir katılımcının "çiftçi veya çiftlik mektebi" cevabını vermemesi bu ismin toplum hafızasında yer etmediği ve genel bir tabir olan "ziraat mektebi" isminin tercih edildiğini göstermektedir.

Ayrıca katılımcılar "Yapıda sizi etkileyen, dikkatinizi çeken unsurlar nelerdir?" sorusuna; tarihi olması, kalıntı hali, eskiden büyük ve kapsamlı bir eğitim merkezi olması, akılda kalıcı mimari, taş duvarlar, avlu, lineer yapı dili, aktivite yapılabilen bir alan olması cevaplarını vermiştir. Bu ifadeler kültürel miras disiplinin bakış açısından değerlendirildiğinde yerleşkenin terk edilmiş durumu, tarih ve mimarisinin etkileyiciliği, eğitim işlevinin hatırlanması dikkat çekmektedir (Çırak, 2024).

Öte yandan arşiv belgeleri ve yapılardaki izler incelendiğinde de zirai eğitim işlevi ile ilgili daha fazla anımsatıcı saptanmıştır. Örneğin 4 nolu yapıda hayvanların bağlandığı ve otladığı yerler anlaşılmakta, eski fotoğraflarda okulun futbol takımından besi hayvanlarına bir çok konuyu içermekte ve ulaşılan belgelerde ziraat mektebinin kapasitesi ile ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. Tüm bunların üzerine yakındaki koyun çiftliğinden hayvanlar otlamaya geldiğinde ise her şeyin yeniden canlanması ile zihinlerdeki süreklilik kavramı ve önemi tekrar anlam kazanmaktadır.

Kepsut yerleşkesi hakkındaki gelişmeler yerel basında gündemde tutulmaktadır[113]. Bu ilgi, yapının varlığını sürdürmesi açısından olumlu bir katkı sağlamaktadır. Medya ve

[113] Haberlere EK-D bölümünde yer verilmiştir.

sosyal medya, akademik çalışmalar, kitap bölümleri, koruma önerileri, kamu kurumları tarafından birkaç kez düzenlenen etkinlikler korunması için yeterli olmamışsa da yerleşkenin tamamen unutulmasının önüne geçmiştir.

Yerleşkenin koruma önerileri kapsamında onarılarak yeniden işlevlendirilmesi belleklerdeki yerini güçlendirecek, yapıların ve unutulmuş anıların geleceğe aktarılmasını sağlayacak ve yeni anılara mekan oluşturacaktır.

Sanatsal değer

Yerleşkedeki yapılar, dönemlerinin estetik anlayışlarını yansıtmaktadır. 1, 2 ve 6 nolu yapılar neoklasik üslubun özelliklerini taşırken sonradan eklenen zirai yapılar daha işlevsel bir estetik anlayışını göstermektedir.

Sadece yapısal değil, günümüze ulaşan albümler dönemin fotoğraf sanatını ve içindekiler kılık-kıyafet gibi çeşitli ifadeleri aktarmaktadır. Öte yandan zirai ders kitaplarında detaylıca çizilmiş botanik ve hayvansal resimler içermektedir.

Teknik ve teknolojik değer

Yerleşke, ait olduğu dönemlerin teknik bilgi, beceri, yapım, malzeme ve işçiliğine ilişkin nitelikleri taşımaktadır. Çeşitli bozulma sorunları yaşamış olsa da kârgir yapım sistemi, kârgir yapı malzemeleri, volta döşeme, tonoz örtü ve gergi elemanları açısından döneminin tekniği ile alakalı bilgi vermektedir.

Yerleşke, yapım tekniği dışında ziraat disiplini açısından da önemli teknolojik değere sahiptir. Zirai eğitim işlevleri yüklendiği dönemlerde modern ziraat teknikleri ve aletleri kullanılmış ve yaygınlaştırılmaları amaçlanmıştır. Ayrıca döneminin ilk meteoroloji istasyonlarından biri de bu yerleşkede kullanılmıştır. Günümüzde eski fotoğraflarda görülen bu istasyon günümüze ulaşamamıştır.

Günümüze ulaşamamış meteoroloji istasyonunu anmak ve hatırlatmak amacıyla yerleşkedeki konumuna bir sanatsal anıt önerilmiştir[114].

Nadirlik değeri

Kepsut yerleşkesi, redif kışlaları ve ziraat mektepleri içinde kırsal bağlam ve yapılarını koruması ile çağdaşlarını temsil eden nadir bir örnektir.

---

[114] Bu konu koruma öneri bölümünde detaylıca anlatılmıştır.

Diğer örnekler zamanla yerleşimlerin genişlemesi ile yapı stokları içinde kırsal peyzajla olan ilişkilerini ve çoğu yapılarını kaybetmişken mevcut yapılardaki kaybolan elemanlarına rağmen Kepsut yerleşkesi, tanımlı bir alan olarak varlığını sürdürmektedir. Kalıntılar; bir avlu oluşturmakta, kütlesel ifadelerini korumakta ve üzerlerindeki izler ile binalar zihinlerde tamamlanabilmektedir.

Buna ek olarak yerleşke kırsal bağlamını korumaktadır. Yerleşim alanı ile arasında doğal bir sınır olan Simav çayının varlığı, yapı grubunun çevre arazileri ile birlikte tescillenmiş olması ve çevresi için henüz bir imar planı hazırlanmaması gibi sebeplerden ötürü yerleşkenin çevresi yapılaşmaya açılmamış ve bakir kalmıştır.

Kullanım değeri

Yerleşkenin en uzun süreli işlevi, temel gereksinimlerden biri olan gıda ihtiyacının karşılanmasına dayalıdır. Bu ihtiyaç, geçmişte olduğu gibi yine tarım ile sağlanmaktadır ve yerleşke güncel bir kullanım değerine sahiptir. Ayrıca binaların günümüze ulaşması, kırsal bağlamı içinde yerleşkenin tarım alanlarını kısmen koruması ve Kepsut ilçesinin ekonomisinin hala tarıma dayalı olması özgün işlevinde kullanım potansiyelini arttırmaktadır.

Ulusal değer

Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde kalkınma amacıyla kent ve kırsal alanları etkileyen bir dizi karar alınmıştır. Osmanlı'nın özellikle kırsal alanda mimariye yansıyan kararları, merkezi otoritenin taşradaki görünürlüğünü güçlendirmiş, Erken Cumhuriyet ise ulus devleti oluştururken tarım gibi konuları öncelikle ele almıştır.

Çalışma konusu Kepsut yerleşkesi; Osmanlı döneminde redif kışlası işlevi ile askerî, çiftçi mektebi işlevi ile tarım ve eğitim; Cumhuriyet döneminde ziraat mektebi işleviyle yine tarım ve eğitim alanlarındaki kararların somutlaşmış hali olmuştur. Bu bağlamda yerleşke ulusal ülküye hizmet etmiş ve ekonomik kalkınmanın simgelerinden biri olmuştur.

Kepsut Ziraat Mektebi, tarım, hayvancılık ve at yetiştiriciliği alanında bölgenin faaliyetlerine yön veren bir kurum olmuştur. Bölge üreticisi, bilimsel destek ve çeşitli teşviklerle ziraat mektebinin varlığını yanında bularak ekonomik kalkınma yolunda ilerlemiştir.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de tarım, ulusal kalkınmanın önemli başlıklarındandır ve Kepsut ilçesi, tarımsal kalkınmaya ihtiyaç duyan bir yerleşimdir.

Kepsut ilçesi il merkezine en yakın ancak diğer ilçelerine göre gelişmişlik sıralaması içinde son sıralarda yer alan yaşam kalitesi düşük bir ilçedir. Merkeze yakın olması sebebi ile ihtiyaçlar Balıkesir'e gidilerek karşılanmış, bu sebeple hizmet ve sanayi sektörü gelişememiş, tek fabrika dışında küçük çapta imalathanelerde iş imkânları kısıtlı kalmıştır. Aslında ilçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmakta ancak hayvan ve ürün sayısı gün geçtikçe düşmektedir. Özellikle gençler tarımla uğraşmak yerine Balıkesir'de iş bulmayı tercih etmekte, hatta il merkezinde ikamet etmektedirler. İlçe özellikle genç nüfus olmak üzere göç vermektedir.

Tarım ve hayvancılığın gençler tarafından tercih edilmeme sebepleri; bilgi sahibi olmadıkları için işlerin zahmetli gelmesi, çoban gibi ara eleman bulunamaması, hayvancılıkta mera daralması, tavukçulukta yeme kıyasla yumurta fiyatlarının düşük olması gibi her türlü üretim maliyetlerinin kar bırakmaması, meyve ağaçlarını kimi zaman don vurarak zarar görmesi, kooperatifçilik etkin olmadığı için şeftali gibi bölgeyle özdeşleşmiş ürünlerin bile pazar bulamaması, bilinçli üretim yapılmaması ve elde edilen ürünün katma değerini arttıracak bir tesis bulunmaması (İ. Aydın, 1995).

Bölgedeki ekonomik durum değerlendirildiğinde yerleşke, özgün zirai eğitim işlevinde "çiftçi okulu" olarak kullanımı ile ilçe gençlerinin sorunlarını bilgi edinerek çözmelerine yardımcı olacak ilçe ekonomisine katkı sunacak ve ülkenin tarım politikaları için ulusal bir kalkınma örneği olacaktır.

Sonuç

Bu tez kapsamında eğitim mirası çerçevesinde ele alınan Kepsut yerleşkesi, önemli bir kültür mirası olarak değerleri ile birlikte konu edilmiş ve önemine ışık tutulurken günümüzde unutulmaya yüz tutan hikâyesine tanıklık etmiş yapıları, mimari koruma perspektifinden bir incelemeye konu olmuştur.

Terk edilmiş yerleşkede bulunan yapıların mimari özellikleri ve mevcut koruma sorunları irdelenerek geleceğe yönelik yeniden kullanım potansiyelleri tartışmaya açılmış, harap durumdaki yapılar yok olmadan değerlerini ortaya koyarak korunması gerekliliği vurgulanmıştır.

Yerleşkeye dair koruma önerileri; kültür varlığının tüm değeri irdelenerek ortaya çıkan kimliğine saygı duymak, izleri ve anıları olabildiğince silmeden özgün varoluşuna

yeniden tanıklık etmek üzerine kurulmuştur. Amaç sadece bir işlev kazandırmak değil, yeni ama köklü bir anlam bütünlüğünü devam ettirebilmektir. Yeni anlam, bu zamanın şartlarında bir deneyim alanı olan kırsal peyzaj içinde tüm canlıların kendilerini yeniden bulabilecekleri yaşayan bir varlık olarak tanımlanacaktır. Böylece anlamsal süreklilik devam edecektir.

Gıdaya erişim ve tarımda yerelleşmenin öneminin net bir şekilde idrak edildiği günümüzde, ülke tarımının gelişmesi adına 125 dönümlük alanı ile Kepsut Çiftçi Okulu tüm değerleri dikkate alınarak korunmalı ve tarımsal kalkınma hedefi doğrultusunda işlevlendirilmelidir. Tez konusu olan yerleşke, bu bilinç ile ele alınmıştır.

KAYNAKLAR

Adaoğlu, H. A. (1960). *Türkiye Hayvan Yetiştiriciliğinde Suni Tohumlama*. Yeni Desen Matbaası.

Ahunbay, Z. (2007). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon* (4. Baskı). YEM Yayın.

Akkor, Ö. (2022). *Balıkesir Gastronomi Atlası*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Akkutay, Ü. (1996). *Milli Eğitimde Yabancı Uzman Raporları: Atatürk Dönemi*. Avni Akyol Ümit Kültür ve Eğitim Vakfı.

Akşar, A. (2008). *Eskiçağ literatüründe Mysia: coğrafya, kentler ve kültler*. (Yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Akurgal, E. (1958). Yortankultur- Siedlung in Ovabayındır bei Balıkesir. In *Anatolia III*.

Akyüz, Y. (1982). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1982'ye)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Arguvanlı, A., & Komitesi, İ. Y. H. (1973). *Balıkesir İl Yıllığı*. Dizerkonca Matbaası, İstanbul.

Arı, A. (2002). Tevhid-i Tedrisat ve laik eğitim. *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *22*(2), 181–192.

Asker, A. (2017). Savaş yıllarında Akhisar'da bir ziraat okulu: Or Yehuda. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, *15*(3), 49–68. https://doi.org/10.18026/cbayarsos.340968

Aşkun, P. İ. Y., & Cantimur, B. B. (2012). Mimari mirasın yeniden işlevlendirilmesi ve ek yapılar. In S. İ. Dizdar & Meltem Uçar (Eds.), *Koruma Sempozyumu* (pp. 36–56). Mersin Üniversitesi.

Aydın, D., Arca Yalçın, M., & Şahin, B. (2007). Konya Ilgın Redif Taburu ve yeniden kullanımı için analizler. *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, *4*, 151–170.

Aydın, D., & Özgen, M. M. (2009). Osmanlı Devleti'nde redif kışlalarının mimari karakterleri: Ilgın ve Bolvadin Redif Kışlası. *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, *7*.

Aydın, İ. (1995). *Kepsut ovasında tarımsal değişimler*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydın, S., & Özdemir, Ü. (2019). *Geçmişten Günümüze Fotoğraflarla Mesleki ve Teknik Eğitim* (M. Özer (ed.)). TC. Milli Eğitim Bakanlığı.

Aydoğmuş, E. (2017). *Atatürk dönemi tarım politikalarının Balıkesir'deki uygulamaları (1923-1938)*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Ayhan, A. (2011). *Balıkesir'in Kimliği*. Balıkesir: Balıkesir Belediyesi.

Ayhan, A., & Kır, M. (2003). *Milli Mücadelede Kepsut*. Kepsut Belediye Başkanlığı, Balıkesir.

A**yhan, A., Kır, M., & Soykan, A.** (2004). *Bütün Yönleriyle Kepsut*. Balıkesir: Kepsut Belediye Başkanlığı.

Aysal, N. (2007). Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'da ilk günleri 'Ziraat Mektebi''.' *Atatürk Yolu Dergisi*, *39*(10), 359–396. https://doi.org/10.1501/Tite_0000000107

Batur, A. (Küratör). (2005). *Avrupa'dan İstanbul'a Yeni Sanat 1890-1930* (Y. Salman (ed.)). TMMOB Mimarlar Odası.

Beksaç, E. (2018). Edremit Körfezi'nin güney kesiminde Ortaçağ. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, *2*(4), 20–31.

Berkin, G. (2024). *Mimarlıkta Malzeme ve Detay* (8.Baskı). Yem Yayın.

Bilir, M. (2020). Osmanlı'da kadınlara yönelik zirai eğitimler. *Türk Tarım Orman Dergisi*, *258*, 94–95.

Biz Mimarlık. (2016). *Tefenni Askerlik Binası Rölöve Raporu*.

Bora, H. S. (1993). Alliance Israélite Universelle 'in Osmanlı Yahudi Cemaatini tarım sektöründe kalkındırma çalışmaları ve İzmir yakınlarında kurulan bir çiftlik okul: Or Yehuda. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, *1*(3), 387–400.

Bozdoğan, S. (2012). *Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür* (Üçüncü Bas). çeviren: Tuncay Birkan. Metis Yayınları.

Çadırcı, M. (1974). Anadolu'da redif askeri teşkilatının kuruluşu. *Tarih Araştırmaları Dergisi 1970-1974*, *8*(12), 14–23. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000017

Can, S. (2007). Son dönem Osmanlı mimarlığının teşkilat örgütü. *Sanat Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, *0*(12), 103–112.

Çantay, H. B. (1964). *Kara Günler ve İbret Levhaları*. Balıkesir: Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Carbonara, G. (1996). Stratificazione e restauro. In *Trattato di restauro architettonico (2)* (pp. 437–490). UTET.

Çaykur. (1988). Çaya gönül verenler. *Çaykur Dergisi*, *10*.

Cengiz, S., Yılmaz, H., Karaca, A., Soydan, H., Açıkgöz, S., Şahin, A., & Sertakan, S. (2011). *Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi*. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Çeşme, V. (2014). Halkalı Ziraat Mektebi: Eğitimi, eğitimci kadrosu, örnek çiftliği ve yayınları. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, *1*(16), 73–99.

Çetin, E., & Aydos, H. (2021). Tanzimat Döneminde Osmanlı İmparatorluğu kalkındırma düşüncelerinin bir ürünü olarak Meclis-i Umur-ı Nafia. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*, *8*(1), 2–13.

Çetin Özben, G. (2017). *Türkiye'de eğitim müzeleri: Sorunlar ve çözüm önerileri*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çırak, Ş. (2024). *Sürdürülebilir koruma yaklaşımlarında hafıza mekanlarının rolü: Ziraat Mektepleri*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çolak, M. (2012). *Tük Meteorolojisinin Kuruluşu*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çölaşan, U. E. (1959). Türkiye'de meteoroloji bilgisinin yerleşmesinde ve teşkilatın kuruluşunda ziraatçilerimizin yaptıkları hizmetler. *Ziraat Dergisi*, *19*(Aralık-Ocak), 99–101.

Coşkun, A., Karaca, Y., Özkılınç, A., Sivridağ, A., Yekeler, N., & Atik, V. (Eds.). (2020). *Kaynaklarıyla Osmanlı Coğrafyası Yer Adları Sözlüğü*. İstanbul: TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı.

Değirmenci, Y., Erkuş, E., Manyaz, İ., Koçak, F., Güzelaydın, İ., & Arı, B. (2015). *Tarımsal Yayım ve Danışmanlık* (A. Gül (Ed.)). T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Demirkol, S. (1947). *Kepsut monoğrafyası*. (Mezuniyet tezi). İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul.

Demirtaş, M., & Gürler, A. Z. (1994). Türkiye'de tarımsal eğitim ve öğretimin gelişimi, sorunları ve çözüm önerileri. *Tarım Ekonomisi Kongresi 2*, 483–489.

Deniz, A., Atmaca, E., & Gül, M. (2012). Fotoğraflarla Dünden Bugüne Meteoroloji. In *Sustainability (Switzerland)*. Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü. (1972). *Türkiye'de Cumhuriyetten Önce Meteoroji*. Ankara.

Doğan, H. (1991). *Osmanlı mimarisinde madeni yapılar, maden kullanımı ve teknolojisi (1700-1923)*. (Yüksek Lisans Tezi). Fen Bilimler Enstitüsü, Yıldız Üniversitesi, İstanbul.

Duru, S. (2025). Sürdürülebilir tarım ve iklim değişikliği. *Tarım ve Doğa Dergisi*, *5*(1), 21–32. https://doi.org/10.59359/maujan.1585443

Eldem, S. H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İTÜ Yayınları.

Eldem, S. H. (1967). *Yapı*. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi.

Ergin, O. (1977). *Türk Maarif Tarihi, Cilt: 1-2*. Eser Matbaası.

Esirgen, S. Ö. (2022). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e bir uluslararası kuruluş üyeliği: Beynelmilel Ziraat Enstitüsü. *XIX.Türk Tarih Kongresi*, Ankara.

Eyice, S. (1981). XVIII. yüzyılda Türk sanatı ve Türk mimarisinde Avrupa neoklasik üslubu. *Sanat Tarihi Yıllığı*, *9–10*, 163–190.

FAO. (2014). *Building a common vision for sustainable food and agriculture*.

Feilden, B. M., & Jokilehto, J. (1998). Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites. In *Iccrom Unesco Icomos* (Second Edi). ICCROM.

Gazâlî, M. (1927). *Balıkesir Vilâyeti Coğrafyası*. çeviren: Nahide Şimşir (2019),

Post Yayın Dağıtım, Balıkesir.

Gültekin, F. (2024). *II. Abdülhamid dönemi ziraat mektepleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat Tarihi anabilim Dalı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.

Günay, R. (2007). Geleneksel Ahşap Yapılar: Sorunları ve Çözüm Yolları. In *Birsen Yayınevi*. http://structpedia.com/ahsap-yapilar/

Gündüz, M., Demirkıran, A. M., Yılmaz, A., Ergün, M., & Öztürk, C. (2019). *Eğitim Tarihi* (M. Şişman (Ed.)). T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.

Güneş, T., & Özgen, S. (2005). Ziraat fakültelerinde fiziksel alan planlaması üzerine bir değerlendirme. *Tarım Bilimleri Dergisi*, *11*(2), 123–135.

Güzel, E., & Gülen, M. (2019). Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: Bandırma Redif Kışlası Karargâhı Örneği. *3. ULUSLARARASI BÖLGESEL KALKINMA VE ÜNİVERSİTELERİN ROLÜ SEMPOZYUMU*, *3*, 705–716.

Hasol, D. (1979). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Herodotos. (430 C.E.). *Heredot Tarihi*. (M. Ökmen, A. Erhat (1973), Remzi Kitapevi, Çev.).

İzgi, U. (1983). *Pencere II*. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını.

Kadıoğlu, S. (2005). Osmanlı döneminde Türkiye'de ziraat okulları üzerine notlar ve "Tedrisat-ı Ziraiye Nizamnâmesi." *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, *0*(8), 239–257.

Kalyon, M. M. (2000). *Kütahya'da Selçuklu, Germiyan ve Osmanlı Eserleri*. Kütahya Belediyesi.

Kara, H. (2018). Osmanlı redif teşkilatında talim: 1909 tarihli talimname örneği. *Tarih Okulu Dergisi*, *11*(34), 383–419. https://doi.org/10.14225/Joh1286

Karaman, S., Aydemir, B., & Kılıç, S. N. (2019). *Balıkesir Turizm Envanteri ve Strateji Çalışması*.

Karkaş, Z. S., & Acun Özgünler, S. (2021). Tarihi yapılarda kagir yapı malzemelerinin koruma uygulamalarında kullanılabilecek bir yöntem önerisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, *25*(3), 564–577. https://doi.org/10.19113/sdufenbed.884228

Kayalan, F. (2022). Türkiye Cumhuriyeti Devlet salnamelerine göre Balıkesir. *Asya Studies*, *22*, 193–216.

Kırkpınar, N. (2020). *İzmir Kent Tarihi Araştırmalarına Bir Katkı: Bornova Ziraat Mektebi (1922-1955)* (1.Başkı). Ege Üniversitesi Yayınları.

Kırkpınar, N. (2023). Atatürk Dönemi'nde tarım politikalarının belirlenmesinde yabancı etkisi: Oldenburg Raporu'nun rolü. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, *23*(47), 733–789.

Kırkpınar, N. (2024). *Türkiye'de Zirai Eğitimin Tarihçesi ve Kurumsallaşması (1923-1963)*. Atatürk Araştırma Merkezi.

Kırkpınar, N. (2025). Erzincan Ziraat Mektebi'nin Tarihçesi, Kuruluşu ve

Faaliyyetleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *18*(1), 48–68. https://doi.org/10.46790/erzisosbil.1617475

Kıvılcım Çorakbaş, F. (2022). Köy Enstitüleri Mimarisi. In K. Kocabaş (Ed.), *Köy Enstitüleri*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi.

Kökten, İ. K. (1949). 1949 yılı tarihöncesi araştırmaları hakkında kısa rapor. *Belleten Dergisi, 13*(52), 811–829.

Kuruloğlu, F., & Çaylı, M. Ç. (2024). Erken Cumhuriyet dönemi Balıkesir spor tarihine ilişkin tespitler. *II. Balıkesir Sempozyumu*.

Macar, N. (2019). *Çataldağ'ın (Susurluk-Balıkesir) bitki coğrafyası*. (Yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Madran, E., & Özgönül, N. (2005). *Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması*. Mimarlar Odası.

Mağden, R. Z. (1959). *Zirai Öğretimde 110. Yıl*. Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği Neşriyatı.

Mansel, A. M. (1974). Gemlik tümülüs mezarı. *Belleten Dergisi, 38*(150), 181–189.

Mercangöz, Z. (2005). Bizans' ın son yıllarında Balıkesir yöresi, N. Hacıoğlu (Editör). *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu*, (s.46-72). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.

Mollison, B. (2011). Permakültüre Giriş. In *Sustainability (Switzerland)* (2. Baskı, Vol. 11, Issue 1). Sinek Sekiz Yayınevi.

Moravánzky, Á. (2001). Modernin mirasını korumak. *Arredamento Dekorasyon, 9*, 90–93.

Mutaf, A. (1997). *Salnamelerde Karesi Sancağı*.

Oluklu, İ. (2003). *Balıkesir İli ve İlçeleri*. Balıkesir: Arkadaş Yayın Dağıtım.

Önsoy, R. (2001). Tanzimatta üretimi çağdaşlaştırma çabaları: Ziraat ve orman mektepleri. *Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim Milletlerarası Kongresi (12-15 Nisan 1999) Tebliğler, Derleyen: Hidayet Yavuz Nuhoğlu*, 481–487.

Onur, B. B., & Biber, N. A. (2021). *50 Peynirli Şehir Balıkesir*. Balıkesir: Balıkesir Tarım Ürünleri Yayınları.

Özbal, H., Türkekul-Bıyık, A., Thissen, L., Gerritsen, F., & Özbal, R. (2012). M.Ö. 7. binyılda Barcın Höyük'te süt tüketimi üzerine yeni araştırmalar. H. Dönmez, Ö. Ötgün (Editör). *Arkeometri Sonuçları Toplantısı, 27*, (s.15-32). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Özdemir, Z. (2001). *Millî Mücadele Yıllarında Balıkesir Cepheleri*. Ankara: Kanomat.

Özer, İ. (1999). *Kepsut İle İlgili Anılarım*.

Özgen, M. M. (2013). *Osmanlı Devleti ordu sisteminde redif teşkilatı ve II. Abdülhamid dönemi redif binaları*. (Doktora Tezi). Fen Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Özgüç, T. (1944). Yortan mezarlık kültürüne ait yeni buluntular. *Belleten Dergisi, 8*(29), 53–70.

Özkan, B., Akçaöz, H., & Gürbüz, O. (2014). Türkiye'de tarım MYO'larının uygulamalı eğitimde karşılaştığı fiziksel sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, *20*(2), 25–34.

Özmumcu, A. (2025). *Türk Konserve Sanayi Tarihi*. Asya Basım Yayın.

Öztürk, E., & Küçük, F. (2017). Simav Çayı' nın balık faunası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, *13*(2), 132–152.

Özyiğit, H. (2023). *Çivril'de Tarihi Kamu ve Sivil Mimarlık Örnekleri*.

Philippot, P. (1996). Restoration from the perspective of the humanities. In *Historical and Philosophical Issues in the Conservation of Cultural Heritage* (pp. 216–229). Getty Consevation Institute.

Riegl, A. (1903). *Der moderne Denkmalkultus: Sein Wesen und seine Entstehung (Modern Anıt Kültü)*. W. Braumüller.

Sarıkaya, M. (2012). Türkiye'de zirai eğitime bir örnek: Kalender Ziraat Yurdu. *Acta Turcica*, *1*, 87–101.

Satılmış, S. (2020). Balıkesir ve çevresinin tarihsel depremleri (1850-1900). *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *40*, 531–547. https://doi.org/10.30794/pausbed.670938

Şekerli, S. (2018). *Tarım turizmi (TaTuTa) projesi kapsamında faaliyet gösteren ekolojik çiftliklerde bir araştırma: İzmir ili örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Selvi, M. S., & Demirer, D. (2012). Ekolojik tatil çiftliklerinin tatuta projesi deneyimine ilişkin örnek olay incelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, *23*(2), 187–202. http://dergipark.ulakbim.gov.tr/anatolia/article/view/5000064813

Sevinç, M. R., Kantar Davran, M., & Sevinç, G. (2016). Osmanlı İmparatorluğu' ndan günümüze kırsal alanda uygulanan eğitim politikaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *15*(56), 253–272. https://doi.org/10.17755/esosder.39419

Sezen, T. (2017). *Osmanlı Yer Adları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.

Soykan, A. (1991). *Kepsut-Susurluk kuzeyi arasında Susurluk çayı vadisinin jeomorfolojisi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Talat, A. (1925). *Kârgir İnşâât Kitabına Dair Eşkâl*. T.C. Nafia Vekâleti, Haydarpaşa Demiryollar Matbaası.

Togral, Ö. (2022). Osmanlı Devleti'nde Alliance İsraelite'nin Eğitim Olgusu: Yafa Alman Musevi Ziraat Mektebi örneği. *Mediterranean Journal of Humanities, XII*, 199–208. https://doi.org/10.13114/mjh.2022.582

Topçu, S. M. (2014). Yozgat-Akdağmaden Redif Teşkilatı Debboy Binası. *Journal of Turkish Studies*, *9*(Volume 9 Issue 10), 1033–1033. https://doi.org/10.7827/turkishstudies.7506

Toruk, İ. (2013). *Halkalı Ziraat Mektebi (1892-1928)*. (Yüksek Lisans Tezi).

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Türk, M. (2008). *Antikçağ'da Mysia ve arkeolojisi*. (Yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

Türk, M. (2021). Balıkesir'in yerleşim tarihinden bir kesit: Akhyraous 1. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, *2*(1), 101–108.

Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış. (1938). *Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını*. Devlet Basımevi.

Türkçü, Ç. (2004). *YAPIM*. Birsen Yayınları.

Tutsak, S. (1996). *İzmir'de eğitim ve eğitimciler (1850-1950)*. (Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.

Uçar, H. (2013). *Cumhuriyet İkokulu Raporları*.

Uzunçarşılıoğlu, İ. H. (1341). *Karasi Vilâyeti Tarihçesi*. Hüsnü Tabiat Matbaası.

Varnalı, T. (2024). Tarım sektöründe robot teknolojileri: Gelecek ve politika önerileri. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, *5*(1), 1–22.

Yalın, S. D. (2020). *Simav Nehri Güzergahının Belirlenmiş Bölgelerinde, Sentinel-2-A-B Verileriyle Sentinel-2 Explorer Program Uygulama Raporları*.

Yaren, N. (1970). *Kepsut ilçesinin beşeri ve iktisadi etüdü*. (Mezuniyet tezi). İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul.

Yenidünya Gürgen, S. (2022). İdeolojinin ve umudun inşası: Edirne Hamidiye Sanayi ve Ziraat Mektebi. In H. Kayıcı & O. Akman (Eds.), *Trakya Üniversitesi'nin 40. Yılına Armağan* (pp. 189–230). Trakya Üniversitesi.

Yıldırım, M. A. (2010). *Tanzimat döneminde meslek okulları*. (Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yıldız, Ö. (2012). II. Abdülhamid döneminde zirai eğitime dair bir bakış. *Turkish Studies*, *7*(4), 3273–3289.

Yonga, H. (2019). *Kalecik Redif Binası yapısal çözümlemesi ve koruma yaklaşımı önerisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Yüce, A. (2021). *Tarihi kârgir binaların güçlendirilmesinde yenilikçi yaklaşımlar*. (Yüksek Lisans Tezi). Fen Bilimler Enstitüsü, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Ziraat Vekâleti. (1933). *Meteoroloji Enstitüsü: Tarihçesi, Teşkilatı ve Hizmetleri*. İstanbul.

İNTERNET KAYNAKLARI

Url-1: (Erişim Tarihi: 10.05.2025)
https://kutuphane.tarimorman.gov.tr/vufind/Record/1261294

Url-2: (Erişim Tarihi: 12.05.2025)
https://en.wikipedia.org/wiki/Shubra

Url-3: (Erişim Tarihi: 12.05.2025)
http://www.zionistarchives.org.il/en/Pages/ArchiveItem.aspx?oi=09001e1580669fdf&ot=cza_photo

Url-4: (Erişim Tarihi: 26.05.2025)
https://nisanyan.substack.com/p/yedikilisenin-oykusu

Url-5: (Erişim Tarihi: 12.05.2025)
https://islamansiklopedisi.org.tr/yafa#:~:text=Osmanl%C4%B1%20idaresinde%20Yafa%2C%20Gazze%20sanca%C4%9F%C4%B1na,a.g.e.%2C%20s.%20435%20vd.

Url-6: (Erişim Tarihi: 26.05.2025)
https://www.timesofisrael.com/the-trailblazing-agricultural-school-that-began-in-a-cave/

Url-7: (Erişim Tarihi: 25.05.2025)
https://kutuphane.tarimorman.gov.tr/vufind/Record/1177602/Description#similar

Url-8: (Erişim Tarihi: 12.05.2025)
https://www.eskiturkiye.net/1999/konya-ziraat-mektebi-1920ler

Url-9: (Erişim Tarihi: 14.01.2025)
https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Secretariat/e-News88/18April_%202013_Call_EN_20130315.pdf

Url-10: (Erişim Tarihi: 26.05.2025)
Listed Building - WALPOLE HOUSE, KING'S SCHOOL - Historic Environment Record

Url-11: (Erişim Tarihi: 26.05.2025)
University and college buildings listed on the National Register of Historic Places - Wikipedia

Url-12: (Erişim Tarihi: 26.05.2025)
Grade I listed buildings in Oxford - Wikipedia

Url-13: (Erişim Tarihi: 14.01.2025)
https://historicengland.org.uk/advice/planning/local-heritage/historic-school-buildings/

Url-14: (Erişim Tarihi: 26.05.2025)
UNESCO rehabilitates critical buildings in 3 universities, in partnership with the EAA Foundation and the support of the Qatar Fund for Development, as part of « Li Beirut » | UNESCO

Url-15: (Erişim Tarihi: 10.01.2024)
https://tr.wikipedia.org/wiki/Balıkesir

Url-16: (Erişim Tarihi: 21.03.2025)

https://earth.google.com/web/search/kepsut+mesire+alan%c4%b1/@39.6957899,28.1431803,85.1764395a,632.469706d,35y,0h,0t,0r/data=CigiJgokCe6l2x5YIztAEe6l2x5YIzvAGXJ48MMgYUVAIdUCGj09y1DAOgMKATA

Url-17: (Erişim Tarihi: 18.09.2024)
https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/39.695795331851606/28.143442869186405

Url-18: (Erişim Tarihi: 02.06.2024)
https://www.trtbelgesel.com.tr/tarih/turklerin-silahlari

Url-19: (Erişim Tarihi: 25.03.2019)
http://www.kepsut.bel.tr/kurtulus-sabasi-yillarinda-kepsut-osman-dede-anlatiyor

Url-20: (Erişim Tarihi: 07.05.2025)
https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/en/

Url-21: (Erişim Tarihi: 06.07.2024)
MODERNİ SERGİLEMEK — Google Arts & Culture

Url-22: (Erişim Tarihi: 22.05.2025)
https://www.rehbername.com/kesfet/sindirgi-gezilecek-yerler

Url-23: (Erişim Tarihi: 22.05.2025)
https://www.flickr.com/photos/sinandogan/34900803154

Url-24: (Erişim Tarihi: 22.03.2025)
https://ekolmimarlik.com.tr/bolvadin-yanik-kisla-restorasyonu/

Url-25: (Erişim Tarihi: 25.05.2025)
https://lh3.googleusercontent.com/gps-cs-s/AC9h4npfIZMaoUOmPaVNLRkq3R8RaC4bzTmpJ0KLIhsjOAp1F020UPW7i9EaXyARLShyNBcQXhZxHk7shgiUWkRO3qce6ynaHTVqBHzWwX6NGhK0kvQzvnHiw_PKzJS4pbsfDMZGngI=s680-w680-h510-rw

Url-26: (Erişim Tarihi: 22.03.2025)
https://corummercek.com/2023/02/05/redif-kislasi-restore-edilecek/

Url-27: (Erişim Tarihi: 27.05.2025)
https://www.britannica.com/technology/agricultural-technology/Secondary-tillage

Url-28: (Erişim Tarihi: 27.05.2025)
https://bio.libretexts.org/Courses/Fresno_City_College/Introduction_to_Conservation_Biology/11%3A_Pollution_Overharvesting_Invasive_Species_and_Disease/11.03%3A_Impacts_of_Industrial_Agriculture

Url-29: (Erişim Tarihi: 27.05.2025)
https://www.bugday.org/blog/sikca-sorulan-sorular/tohum-meselesi/

Url-30: (Erişim Tarihi: 26.05.2025)

https://www.fao.org/giahs/en

Url-31: (Erişim Tarihi: 26.05.2025)
https://www.cgiar.org/

Url-32: (Erişim Tarihi: 25.05.2025)
https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Iyi-Tarim-Uygulamalari/Egitimler?Ziyaretci=Yatirimci

Url-33: (Erişim Tarihi: 25.05.2025)
https://www.globalgap.org/

Url-34: (Erişim Tarihi: 13.05.2025)
https://wwoofturkey.org/tr/

Url-35: (Erişim Tarihi: 13.05.2025)
https://www.dottenfelderhof.de/dottenfelderhof/uebersicht/

Url-36: (Erişim Tarihi: 13.05.2025)
https://www.deula.de/bundesverband-deula-e-v

Url-37: (Erişim Tarihi: 13.05.2025)
https://www.dartington.org/henris-field-at-schumacher-college/
https://issuu.com/dartington/docs/brochure_final_final_2012

Url-38: (Erişim Tarihi: 13.05.2025)
https://landworkersalliance.org.uk/

Url-39: (Erişim Tarihi: 13.05.2025)
https://theecologycenter.org/

Url-40: (Erişim Tarihi: 25.05.2025)
https://www.tse.org.tr/duyuru/bitkisel-uretimde-iyi-tarim-uygulamalari-kontrolor-egitimi/

Url-41: (Erişim Tarihi: 28.05.2025)
https://www.edoardotresoldi.com/

DİĞER KAYNAKLAR

Kepsut Kaymakamlığı.

Kepsut Belediyesi.

Kepsut İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü.

Kepsut İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü.

Harita Genel Müdürlüğü.

Balıkesir Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu.

Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi.

TBMM Zabıt Ceridesi.

TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri.

Dijital Tarım İhtisas Kütüphanesi.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi Gazete Arşivi.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi.

Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi.

Balıkesir İl Halk Kütüphanesi.

Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi.

Hakkı Tarık Us Koleksiyonu.

Salt Araştırma Arşivi.

VEKAM Vehbi Koç Ankara Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi.

İBB Atatürk Kitaplığı.

Türk Dili Gazetesi Arşivi.

Karesi Gazetesi Arşivi.

Ziraat Gazetesi Arşivi.

Yeni Ziraat Gazetesi Arşivi.

Yeni Çiftlik Gazetesi Arşivi.

Akşam Gazetesi Arşivi.

Vatan Gazetesi Arşivi.

Orman ve Maadin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası Arşivi.

Ziraat Vekâleti Mecmuası Arşivi.

İktisat Vekâleti Mecmuası Arşivi.

Servet-i Fünûn Dergisi Arşivi.

A proje Arşivi.

Doruk Mühendislik Arşivi.

Ünal Mühendislik Arşivi.

Nurullah Kırkpınar Kişisel Arşivi.

Avrupa Birliği (1987). Evcil Hayvanların Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi.

FAO (2012). Design and Planning Guidelines for Agricultural Research Institutes, Roma.

ICOMOS (2003). Mimari Mirasın Analizi, Koruma ve Yapısal Restorasyonu için İlkeler.

ICOMOS (2004). Dünya Miras Listesi.

ICOMOS (2013). Mimari Mirası Koruma Bildirgesi.

İŞKUR (2018). Tarım Alanında Aktif İşgücü Programları Uygulama Rehberi.

Milli Eğitim Bakanlığı (2020).Usta Öğretici Modül Programı ve Derslik Standartları.

Tarım ve Orman Bakanlığı (2021). Tarımda Eğitim ve Yayım Faaliyetleri Raporu.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2018). Otopark Yönetmeliği.

T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Ve Tabiat Varliklarini Koruma Yüksek Kurulu (1999). Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları (660 nolu İlke Kararı).

YÖK (2007).Yükseköğretim Kurumları Fiziksel Alan Standartları Rehberi.

UNESCO (1972). Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmesi.

UNWTO (2002). Ekoturizm Planlama Rehberleri.

Venedik Tüzüğü (1964).

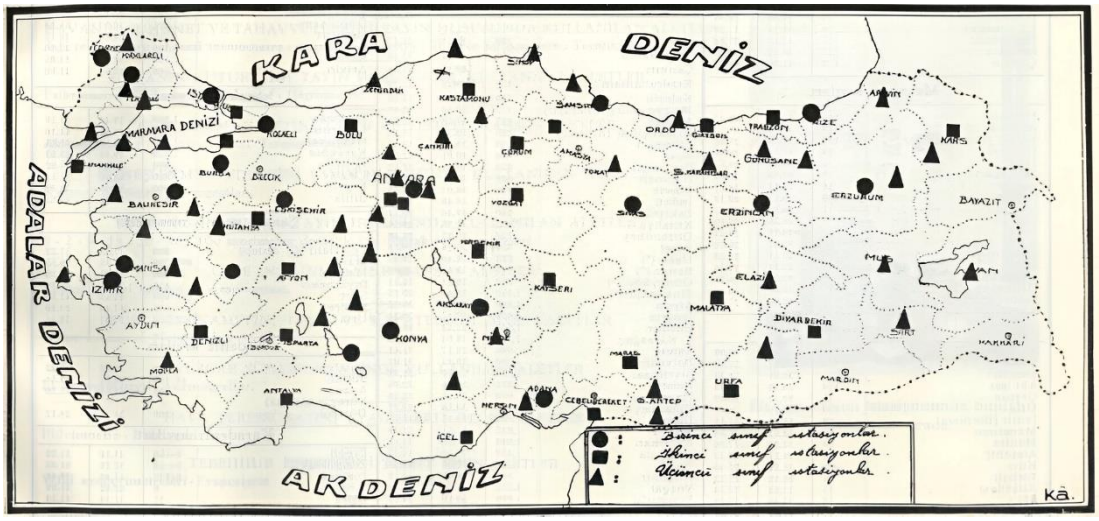
YÖK (2019). Yükseköğretim Kalite Kurulu Program Akreditasyon Kriterleri.

Başvekâlet İstatistik Genel Müdürlüğü (BİGM) Tarım İstatistikleri 1334-1337, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara 1939, s.502.

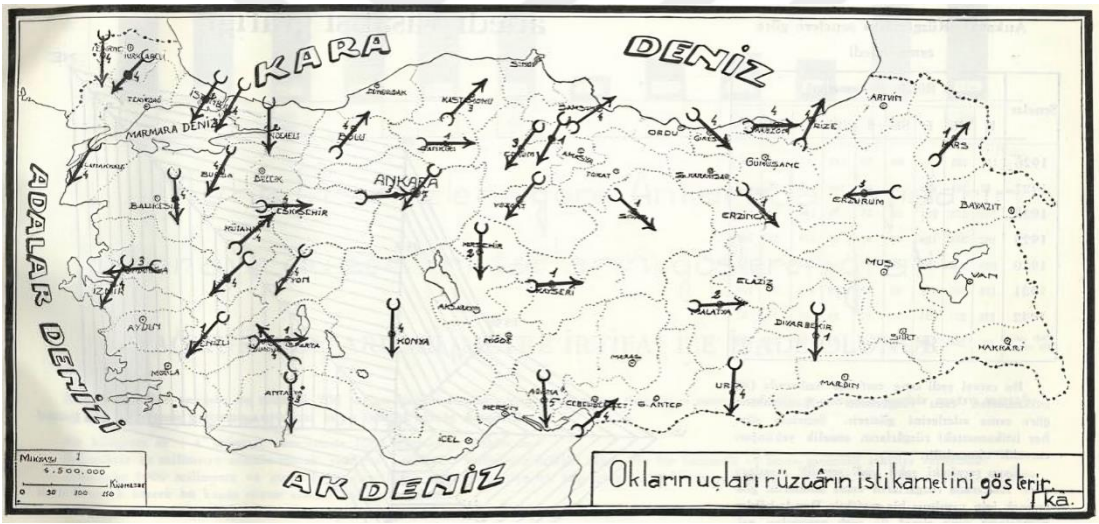
EKLER

EK A: Haritalar ve Hava Fotoğrafları
EK B: Kurul Kararları
EK C: Belgeler
EK D: Haberler
EK E: Eski Fotoğraflar
EK F: Güncel Fotoğraflar
EK G: Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri

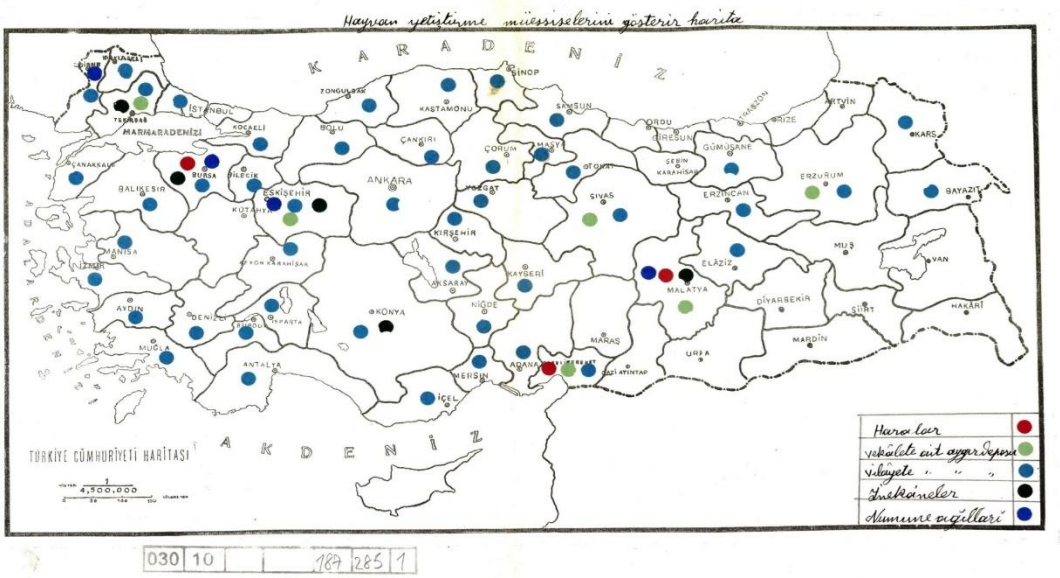
EK A: Haritalar ve Hava Fotoğrafları

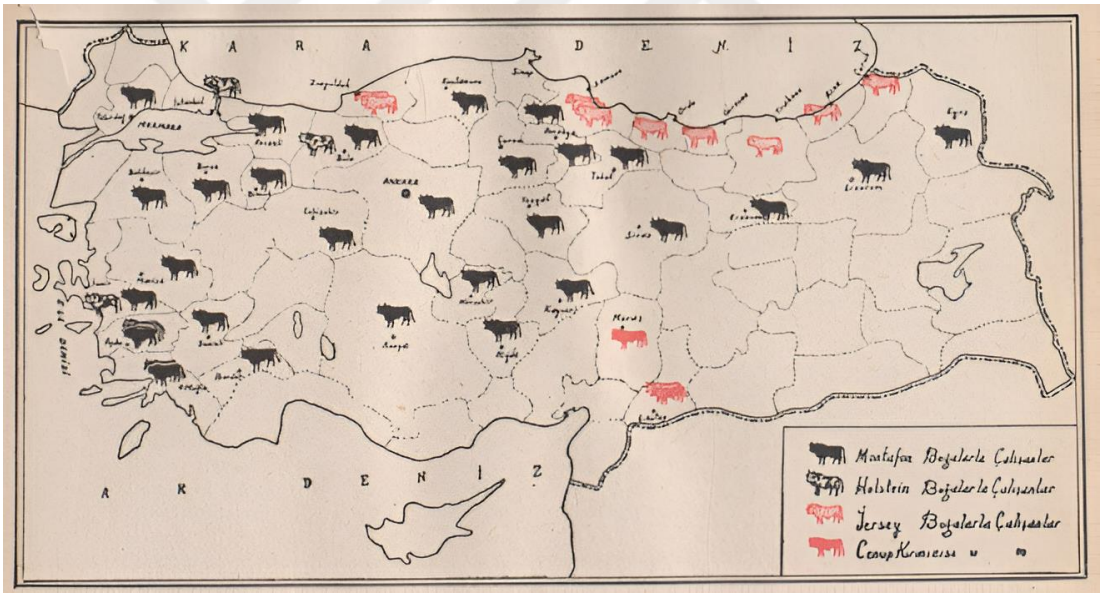
Şekil A.1 : Türkiye'de meteoroloji istasyonlarının yerleri, 1930'lar (Kepsut İstasyonu'nun yeri işaretlidir.) (Ziraat Vekaleti, 1933).

Şekil A.2 : Türkiye'de yer yer hakim rüzgârların istikametleri, 1930'lar (Kepsut İstasyonu'nun verisi işaretlidir.) (Ziraat Vekaleti, 1933).

Şekil A.3 : Türkiye'de aygır depolarını gösterir harita, 1930'lar (Kepsut Aygır Deposu işaretlidir.) (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1).

Şekil A.4 : Türkiye'de hayvan yetiştirme müesseselerini gösterir harita, 1930'lar (Kepsut İnekhanesi işaretlidir.) (Adaoğlu, 1960).

Şekil A.5 : Yakın çevresi ile çalışma alanı, 1966 (HGM).

Şekil A.6 : Yakın çevresi ile çalışma alanı, 1993 (HGM).

Şekil A.7 : Yakın çevresi ile çalışma alanı, 2012 (HGM).

Şekil A.8 : Yakın çevresi ile çalışma alanı, 2022 (HGM).

Şekil A.9 : 23 Nisan 2013 tarihli etkinlikleri sırasında alandaki ziyaretçi yoğunluğu (Google Earth).

EK B: Kurul Kararları

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
Bursa Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
K A R A R

Toplantı Yeri
BURSA

Toplantı Tarihi ve No : 14.09.2007/**102**
Karar Tarihi ve No : 14.09.2007/ 2905

Balıkesir İli, Kepsut İlçesi, 30K pafta, 196 ada, E:2/Y:33 parselde yer alan eski Ziraat Mektebi ve Kışla kompleksinin tesciline ilişkin; Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 24.04.2006/1555 ve 11.05.2006/1839 sayılı yazıları okundu, eki tescil fişi ve fotoğraflar incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Balıkesir İli, Kepsut İlçesi, 30K pafta, 196 ada, E:2/Y:33 parselde yer alan eski Ziraat Mektebi ve Kışla kompleksinin "kültür varlığı" özelliği göstermesi nedeniyle 2863 sayılı yasanın 7. maddesi gereğince "korunması gerekli kültür varlığı" olarak tesciline, tapuda Y:33 parsele tescil şerhinin konulmasına, tescil öncesi yapılmış olan E:2 parselin ifrazının belediyesince yeniden gözden geçirilerek, yeni ifraz sınırlarının Kurulumuza getirilmesine karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr.Neslihan DOSTOĞLU
(İmza)

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof.Dr.Zeren TANINDI
(İmza)

ÜYE
Y.Mimar Oktay EKİNCİ
(Bulunmadı)

ÜYE
Prof. Dr. Handan TÜRKOĞLU
(İmza)

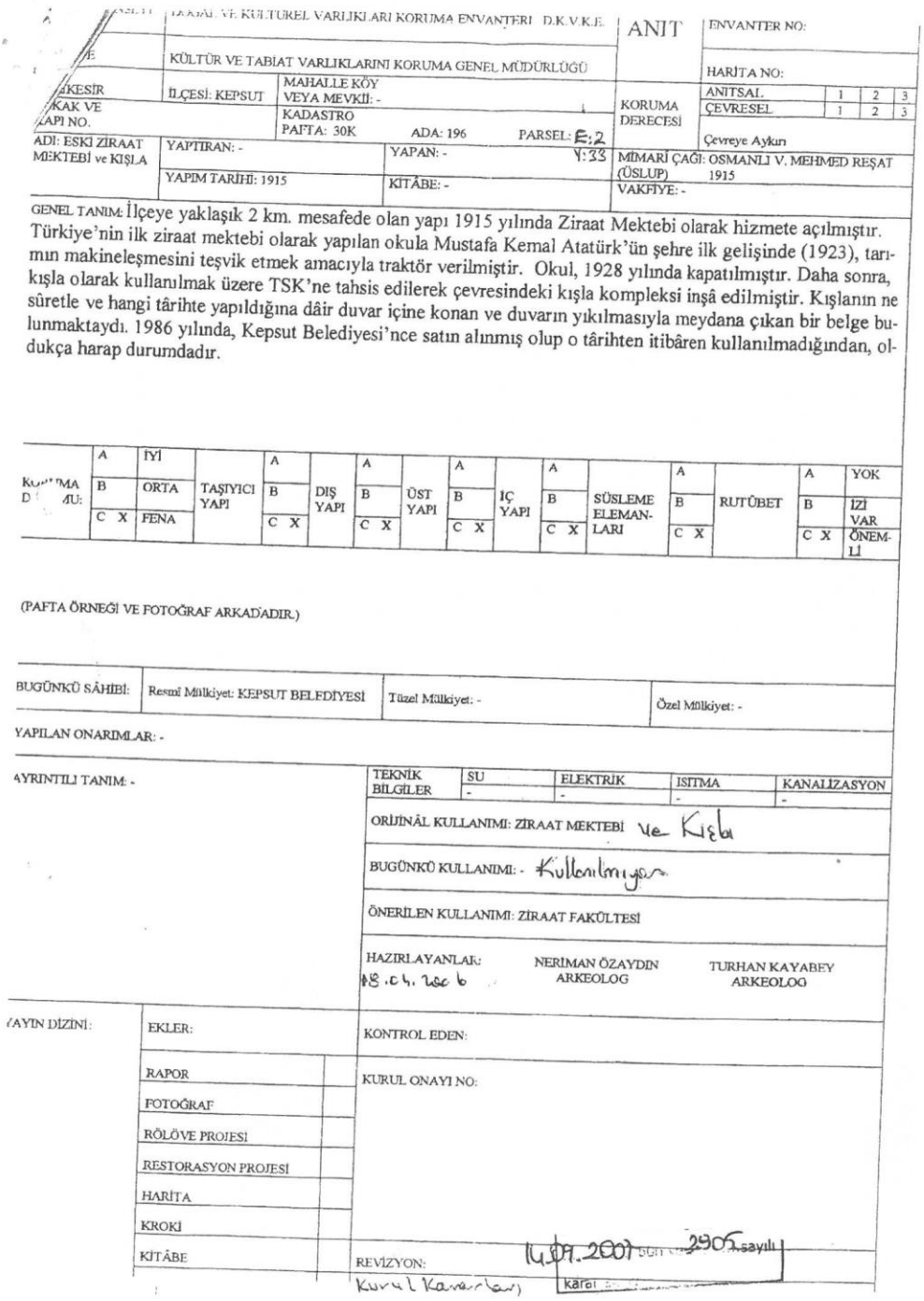
ÜYE
Dr. İlhan AKBULUT
(İmza)

ÜYE
İsmail ARSLAN
(Bulunmadı)

ÜYE
Ahmet ERTEKİN
(İmza)

ÜYE
Kepsut Belediye Temsilcisi
(Bulunmadı

Şekil B.1: Tescil kararı.

TAŞINIR VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.

KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANIT

ENVANTER NO:

HARİTA NO:

İLÇESİ: KEPSUT

MAHALLE KÖY VEYA MEVKİİ: -

KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3 / ÇEVRESEL 1 2 3

KADASTRO PAFTA: 30K ADA: 196 PARSEL: E:2 Y:33

Çevreye Aykırı

ADI: ESKİ ZİRAAT MEKTEBİ ve KIŞLA

YAPTIRAN: -

YAPAN: -

MİMARİ ÇAĞI: OSMANLI V. MEHMED REŞAT (ÜSLUP) 1915

YAPIM TARİHİ: 1915

KİTÂBE: -

VAKFİYE: -

GENEL TANIM: İlçeye yaklaşık 2 km. mesafede olan yapı 1915 yılında Ziraat Mektebi olarak hizmete açılmıştır. Türkiye'nin ilk ziraat mektebi olarak yapılan okula Mustafa Kemal Atatürk'ün şehre ilk gelişinde (1923), tarımın makineleşmesini teşvik etmek amacıyla traktör verilmiştir. Okul, 1928 yılında kapatılmıştır. Daha sonra, kışla olarak kullanılmak üzere TSK'ne tahsis edilerek çevresindeki kışla kompleksi inşâ edilmiştir. Kışlanın ne sûretle ve hangi târihte yapıldığına dâir duvar içine konan ve duvarın yıkılmasıyla meydana çıkan bir belge bulunmaktaydı. 1986 yılında, Kepsut Belediyesi'nce satın alınmış olup o târihten itibâren kullanılmadığından, oldukça harap durumdadır.

KORUMA DURUMU:			TAŞIYICI YAPI		DIŞ YAPI		ÜST YAPI		İÇ YAPI		SÜSLEME ELEMANLARI		RUTÛBET		
A	İYİ	A		A		A		A		A		A		A	YOK
B	ORTA	B		B		B		B		B		B		B	İZİ VAR
C X	FENA	C X		C X		C X		C X		C X		C X		C X	ÖNEMLİ

(PAFTA ÖRNEĞİ VE FOTOĞRAF ARKADADIR.)

BUGÜNKÜ SÂHİBİ: Resmî Mülkiyet: KEPSUT BELEDİYESİ | Tüzel Mülkiyet: - | Özel Mülkiyet: -

YAPILAN ONARIMLAR: -

AYRINTILI TANIM: -

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
	-	-	-	-

ORİJİNÂL KULLANIMI: ZİRAAT MEKTEBİ ve Kışla

BUGÜNKÜ KULLANIMI: - Kullanılmıyor

ÖNERİLEN KULLANIMI: ZİRAAT FAKÜLTESİ

HAZIRLAYANLAR: NERİMAN ÖZAYDIN ARKEOLOG — TURHAN KAYABEY ARKEOLOG

08.04.2006

YAYIN DİZİNİ:

EKLER:

RAPOR

FOTOĞRAF

RÖLÖVE PROJESİ

RESTORASYON PROJESİ

HARİTA

KROKİ

KİTÂBE

KONTROL EDEN:

KURUL ONAYI NO:

REVİZYON:

14.09.2007 tarih ve 2905 sayılı Kurul Kararı

Şekil B.2: Envanter fişi

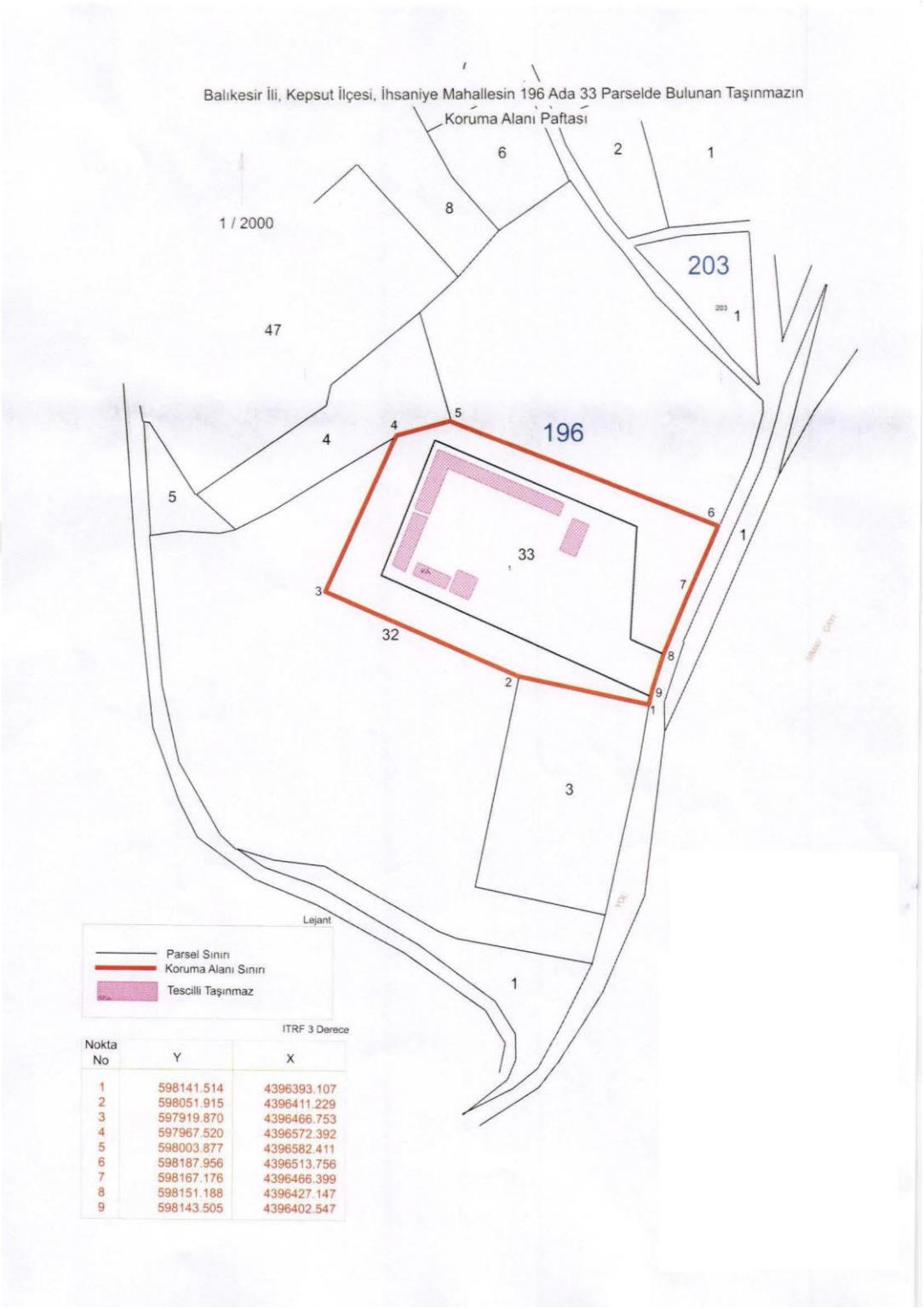
T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
BALIKESİR KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No	29/11/2023- 301	Toplantı Yeri
Karar Tarihi ve No	29/11/2023- 5558	**BALIKESİR**

Balıkesir İli, Kepsut İlçesi, İhsaniye Mahallesi, 196 ada, 33 (E: 2) parselde kayıtlı Kepsut Belediyesi mülkiyetindeki tescilli taşınmaza mikro bölgeleme yapılabilmesi için sondaj ve araştırma çukuru açılabilmesi talebine ilişkin; Kepsut Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün 13.11.2023 tarih ve13226 sayılı yazısı ile Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 24.11.2023 tarihli rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Balıkesir İli, Kepsut İlçesi, İhsaniye Mahallesi, 196 ada, 33 parselde kayıtlı, Kepsut Belediyesi mülkiyetindeki tescilli taşınmaza mikro bölgeleme yapılabilmesi için sondaj ve araştırma çukuru açılmasında sakınca olmadığına, yapı grubunun 1. Grup olarak belirlenmesine, tescilli yapının koruma alanın kararımız eki 1/2000 ölçekli haritada belirtildiği şekliyle belirlenmesine, ilgi tapu müdürlüğünce 196 ada 33 parselin tapu kayıtlarına"1. Grup Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığıdır " şerhi ile 196 ada 32 parselin tapu kaydına "kısmen tescilli yapı koruma alanında kalmaktadır" şerhinin işlenmesine ve yapılan işlemlerin sonucundan Kurulumuz Müdürlüğüne bilgi verilmesine karar verildi.

Şekil B.3: Koruma sınırı kararı.

Nokta No	Y	X
1	598141.514	4396393.107
2	598051.915	4396411.229
3	597919.870	4396466.753
4	597967.520	4396572.392
5	598003.877	4396582.411
6	598187.956	4396513.756
7	598167.176	4396466.399
8	598151.188	4396427.147
9	598143.505	4396402.547

Şekil B.4: Koruma sınırı paftası.

EK C: Belgeler

TC CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVLERİ [115]
Url: https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/

(30.09.1574) (BOA, fon:A.{DVNSMHM.d..., dosya:26, gömlek:703)
Aydıncık (İdincik), Mihaliç, Marmara, Lapseki ve Kepsud kadılarına hüküm: İstanbul'a zahire lazım olmakla kazalarında mevcut buğday, arpa ve alef sahiplerine ihtiyaçlarından fazlası ve odun kesen rençbere kesecekleri odunları gemilerle İstanbul'a götürüp satmalarını tenbih ve sevkini temin etmeleri.

(26.11.1596) (BOA, fon:A.{DVNSMHM.d..., dosya:74, gömlek:597)
Balıkesri, Kepsud ve Bigadiç kadıları: Vezir Hızır Paşa'nın develerinin kışlaması için uygun yer ve zahire tedariki.

(09.08.1678) (BOA, fon:AE.SMMD.IV., dosya:33, gömlek:3790)
Hüdavendigar sancağı Kepsud nahiyesinde Akça (Kayrakça) karyesi ve gayriden tımara mutasarrıf Mehmed kayıp olduğundan tımarının Osman'a tevcihi.

(29.12.1845) (BOA, fon:ML.VRD.TMT.d.., dosya:8503, gömlek:-)
Kirmasti kazası, Kepsud (Kebsud) ve Haramağıl çiftlikleri temettuat defteri.

(27.07.1846) (BOA, fon:D..DRB.İ.., dosya:15, gömlek:27)
Mihaliç ve Kepsud Çiftlikat-ı Hümayunları'nı tahkik için görevlendirilen Mirliva Nesib Paşa'nın katib harcırahı, muavin maaşı ve yol masraflarının Darbhane-i Amire tarafından ödenmesi.

(17.01.1847) (BOA, fon:D..DRB.İ.., dosya:17, gömlek:26)
Kepsud kazasında bulunan çiftlikat-ı şahaneye ekilmek üzere Karesi Kaymakamı Hasan İhsan Efendi tarafından satın alınıp eski Müdür Sabit Efendi'ye gönderilen boya tohumlarının yeni müdüre devri sırasında ortaya çıkan bir kilelik açığın Darbhane-i Amire'den karşılanması.

(29.08.1853) (BOA, fon:İ..MVL., dosya:283, gömlek:11154)
Redif askerlerinin celbi sırasında malulleri de sevkettikleri anlaşılan Sındırgı, Bigadiç, Kepsud kazaları naib, müdür ve meclis azalarının cezalandırılması.

(19.12.1855) (BOA, fon:A.}MKT.UM.., dosya:218, gömlek:71)
İngiliz tüccarın Kepsud Çiftliği'nde yetiştirdiği hayvanlar hastalıklı olduğundan bunun men'i ve bu çiftliğin satın alınarak çiftlikat-ı hümayun'a katılabileceği.

(17.06.1880) (BOA, fon:ŞD, dosya:2898, gömlek:72)
Kepsud nahiyesinde bulunan borasit madenlerinden çıkarılan cevher hakkında Manolaki Dimitriyadi'nin arzuhali.

(15.09.1882) (BOA, fon: ML.EEM., dosya:66, gömlek:10)

---

[115] Belgelerin Hicri ve Rumi takvimlere göre arşivlenmiş tarihleri, Türk Tarih Kurumu Tarih Çevirme Klavuzu ile Miladi takvime çevirilmiştir. Url: https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/

Kepsud çiftliği hakkında Balıkesir vilayetince yapılan kontratın bir suretinin gönderilmesi.

(28.07.1888) (BOA, fon:ŞD, dosya:1547, gömlek:8)
Kepsud (Kebsud)'da vaki çiftlikat-ı şahaneye merbut arazide muhacirin tarafından teşkil olunan mahallenin İhsaniye namıyla tesmiyesi.

(28.01.1904) (BOA, fon:DH.MKT., dosya:815, gömlek:31)
Uzgur ve Kepsud (Kebsud) Çiftlikleri mutasarrıfları İsmail ve Hafız İbrahim mühür ve imzalarıyla Kirmasti Kazası Kaymakamı Rauf Bey'in ahvalinden şikâyet ve bazı ifadeleri havi olarak Sadarete sunulan arzuhalin gereğinin yapılması için Hüdavendigar vilayetine gönderildiği.

(22.12.1904) (BOA, fon:Y..A...RES., dosya:129, gömlek:27)
Kepsud (Kebsud) nahiyesindeki bakır madeninin İbrahim Edhem ve Dokran Baronyan Efendiler'e ihalesi.

(05.08.1909) (BOA, fon:DH.MKT., dosya:39, gömlek:27)
Kepsud (Kebsud) nahiyesinin İhsaniye Mahallesi'ndeki büyük kısmı atıl durumda olan arazi-i seniyyenin muhacirlere tahsisi hakkında Hazine-i Hassa Nezareti'nden mütalaa istenmesi.

(02.11.1909) (BOA, fon:DH.MUİ, dosya:39, gömlek:27)
Redif Tabur merkezinin Balıkesir'den Kepsud nahiyesine nakli ve ahali tarafından gerekli inşaatların deruhte edilmesi.

(27.02.1910) (BOA, fon:BEO, dosya:3709, gömlek:278175)
Kepsud (Kebsud) kasabası ahalisi tarafından inşaası taahhüd olunan askerî binalar için gerekli kerestenin meccanen kesimine müsaade edilmesi hakkında Karesi Mutasarrıflığı'nın tahriratına dair Dâhiliye tezkiresi.

(20.03.1910) (BOA, fon:BEO, dosya:3721, gömlek:279016)
Kepsud (Kebsud) kasabası ahalisi tarafından inşası taahhüd olunan emakin-i askeriye için muktezi kerestenin meccanen kesilmesine ne gibi esbabdan dolayı müsaade verildiğine dair Orman Nezareti tezkiresi.

(27.03.1910) (BOA, fon:DH.MUİ, dosya:69, gömlek:40)
Kepsud'ta yapılacak emakin-i askeriye için lazım olan kerestenin meccanen kesilmesine müsaade edilmesi.

(30.06.1911) (BOA, fon:DH.İD, dosya:22, gömlek:6)
Misafiren Balıkesir'de bulunan Kepsud Redif Taburu'nun mahalline nakli.

(14.05.1912) (BOA, fon:DH.İD, dosya:19, gömlek:28)
Karesi sancağına bağlı Kepsud nahiyesinde ahali tarafından masrafları karşılanarak yaptırılan depo ve cebhanelik ile askerî koğuşların hizmete açıldığı.

(27.02.1915) (BOA, fon:DH.UMVM, dosya:76, gömlek:12)

Kepsud (Kebsud)'ta Çiftçi Mektebi yapılmak üzere İdare-i Hususiye'ye terkedilen emakin-i askeriyenin yanındaki Hazine-i Hassa'ya ait arazinin de İdare-i Hususiye'ye devredilemeyeceğinin Karesi Mutasarrıflığı'na bildirildiği.

(17.05.1915) (BOA, fon:BEO, dosya:4355, gömlek:326597)
Karesi sancağı dahilinde Kepsud (Kebsud) nahiyesi merkezinde tesisi mukarrer Çiftçi Mektebi için arazi talebi.

(06.10.1915) (BOA, fon:BEO., dosya:4378, gömlek:328350)
Karesi sancağı dahilinde Kepsud nahiyesi merkezinde tesis olunacak çiftçi mektebi için istenilen devlet arazisinin devrinin münasip olmadığı.

(06.10.1915) (BOA, fon:İ..MBH., dosya:18, gömlek:61)
Karesi sancağı dahilinde Kepsud nahiyesi merkezinde açılacak Çiftçi Mektebi'ne arazi-i seniyyenin terkinin mümkün olmayacağı.

(12.12.1916) (BOA, fon:DH.HMŞ.., dosya:1, gömlek:4)
Kepsud (Kebsud) Ahz-ı Asker Şubesi'ne gönderilen üç devenin nakil mazbatalarının zayi olduğu.

(28.07.1917) (BOA, fon:DH.UMVM., dosya:76, gömlek:16)
Beş senelik mesai programı gereğince Karesi'de tesis edilecek Çiftci Mektebi'nin plan ve programının Ticaret ve Ziraat Nezareti'nce tadil edildikten sonra tesisinin Karesi Mutasarrıflığı'na bildirildiği.

(16.08.1923) (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:139, gömlek:995, sıra:8)
Karasi-Kepsut'ta Ordunun işgali altında olup Ziraat Mektebi yapılmak istenen binanın boşaltılmasının yeni bir yer bulunduğu takdirde mümkün olduğu.

(18.07.1946) (BCA, fon:30-18-1-2, kutu:111, gömlek:51, sıra:10)
Balıkesir ili Kepsut bucağında Hezineye ait eski Tarım Okulu binalarının Millî Savunma Bakanlığı'na terk ve tahsisi.

(05.10.1946) (BCA, fon:30-10-0-0, kutu:187, gömlek:285, sıra:1)
Cumhuriyet döneminde yapılan haralar, ahırlar ve hayvan hastalıkları ile mücadele merkezleri hakkında hazırlanan raporlar, grafikler ve fotoğraflar (1921-1933).

MECLİSİ MEBUSAN ZABIT CERİDESİ[116]
https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_dergisi_pdfler_mmb.meclis_donemleri?v_meclisdonem=0

(13.01.1909, Devre:1, Cilt:1, İctima:11)
Ziraat ve Orman ve Maadin Nezaretince umur u ziraiye ve baytariyyeye ait bir idarei merkeziye ve müceddeden bir Orman Mektebi tesisi ve Zabitai Sıhhiyei Hayvaniyenin tamim ve tatbiki ve erbabı iktisastan memurlar ve maden mühendisleri yetiştirmek için Avrupa'ya talebe izamı ve âlâtı cedidei ziraiyenin tamimi istimali ve

[116] Belgelerin Rumi takvimine göre arşivlenmiş tarihleri, Türk Tarih Kurumu Tarih Çevirme Klavuzu ile Miladi takvime çevirilmiştir. Url: https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/

icap eden vilâyâtta müessesatı ziraiye vücuda getirilmesi ve Rumeli'de olduğu gibi Anadolu vilâyâtında dahi aygır depoları ile numune çiftlikleri tesisi ve küçük mikyasta sergiler ve müsabakalar tertibi ve nebatat ve hayvanata arız olan hastalıkların izalesine ait nizamat ve ormanların hüsnü muhafazasına dair kaleme alnan Orman ve meri kanunlarıyla lâzımütta'dil görülen Maden Kanunnamesi lâyihaları kezalik Heyeti Mebusana derdesti takdimdir.

(16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87)
…ziraatın terakkisine ait tedabir şu 4 kısımda hülasa edilebilir;
1.- Fen usulü cedide Dairesinde ziraat,
2.- İtibarı zirai,
3.- Asayiş,
4.- Münakalat (Ulaşım).
Mavrokordato Efendi (Orman ve Ziraat ve Maadin Nazırı)

(16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87)
Ziraat terekki etmek için…birincisi, ziraat mühendisleri istihdam etmekle ve bir de, her tarafta ziraat mektepleri açmakla olabilir…Meşrutiyetten evvel ancak birkaç vilayetlerde ziraat mühendisleri bulunuyordu…Nazaret tahsisatına göre ziraat mektepleri de açıyor. Bu mektepler 4 sınıf üzerine tertip olunmuştur. Birincisi, mekatibi aliye, ikincisi ameliyat mektepleri, üçüncüsü çiftlik mektepleri, dördüncüsü amele mektepleridir. Mekatibi aliyeden maksat, birinci sınıf ziraat memurları ve ziraat mekteplerinde istihdam olunacak muallimleri yetiştirmek için açılmakta ve mevcut olan mekteplerden biri İstanbul'da, diğeri Selanik'te olmak üzere 2 ziraat mektebi alisi vücuda gelmiştir ve her yerde tahsisatımıza göre Bağdat ve Beyrut'ta da birer mektebi ali tesis edilecektir. Ameliyat mekteplerine gelince, çiftlik müdürleri ve ikinci derecede memurini ziraiyye yetiştirmek için açılıyor, elyevm Bursa'da bir ameliyat mektebi mevcut olduğu gibi, Ankara ve Adana'da derdesti tesistir. İleride bütçemizin müsadesine göre Erzurum, Mamuretülazize, yani Harput (Malatya), Aydın, Bağdat, Suriye, Edirne, Yanya, Kosovada da birer ziraat ameliyat mektebi açacağız. Çiftlik mektepleri: Tahsil görmmeyen çizftçi evlatlarının talimi ile muktedir züraa ve çiftçibaşılar yetiştirmek ve fenni ziraatı ameli surette öğretmek ve bir miktar da malumatı iptidaiyye ve medeniyye vermek üzere tesis olunmaktadır. Elyevm, Siroz ve Silmiye'de birer çiftlik mektebi tesis ettik. Kosova ve Manastır'da derdesti tesistir. Amele mektepleri, çiftliklerde iş başına gidecek amelete usulü ziraati ve sanayii ziraiyye aksamını alatı cedideyi ameli bir surette göstermek için açılıyor. 1326 senesinde KAstamonu, Trablusgarp vilayetlerinde yeniden tesis edilmiş ve Halep ve Sivas ve Erzurum numuna tarlaları da amele mektebi haline ifrağ edilmekte bulunmuştur. Mekatibi mahsusai ziraiyye: Yukarıda zikrettiğimiz 4 nevi mekatipten başka ziraatın bazı şubelerine ve bahusus sanayii ziraiyeyye müteallik mektepler ve müessesat vücuda getirilmiştir. İzmir'de bağcılık, bahçıvanlık ve ipelçilik ve mayiatı mütehammire ameliyat mektebi tesis olunmuştur. İleride Dersaadet bahçıvanlık ve eşcarı müsmire ve bağcılık mektebi İzmit'te tavşancılık, Ankara'da arıcılık, Cezayiri Bahri Sefitte bahçıvanlık ve eşcarı müsmire mektebi Konya ve Adana'da fennî İska ve tefcir mektebi. Kırkkilise'de mayiatı mütehammire mektebi, Van'da bahçıvanlık ve ekcarı müsmire ve konservecilik. Trablusgarp ve Antalya'da bağcılık mektebi, İstanbul'da balıkçılık mektebi tesis ediliyor. Sütçülük mektebi: Trabzon, Halep ve Erzurum'da birer sütçülük mektebi ve numune süthanesi tesis edilmekte olduğu gibi, ileride Manastır, Yanya, İzmit, Ankara, Diyarbekir, Suriye, Edirne ve Trablusgarp'da tesis edilecektir. Darül harir: İpekçilik sanatının

terakkisi hâsılatının teksiri ipek böceğinin hastalıktan muhafazası maksadiyle vücuda getirilmektedir. Bursa ve Selanik ziraat mekteplerine merbut birer darül harir mevcut olduğu gibi 1326 senesinde Amasya, Beyrut, Ayintap, Gümüşhane'de birer darül harir tesisine teşebbüs edilmistir. Bu sene Van'da tesisi mukarrer olup, ileride Bağdat, Mamuretülaziz, Adana, Suriye ve Diyarıbekir'de tesis edilecektir. Mavrokordato Efendi (Orman ve Ziraat ve Maadin Nazırı)

(16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87)
Müessesatı Ziraiyye
Dut ve gül ve eşcarı müsmire ve gayrı müsmire fidanları: İpekçiliğin, gülcülüğün temin ve terakkisi ve eşcarın teksir ve ıslahı maksadıyle tesis olunmaktadır. Bursa, Selanik, Halep, Adana İzmir. Suriye, Erzincan, İsparta, Kastamonu ve Konya'da fidanlıklar tesis olunduğu gibi, bu sene Van ve Mamuretülazizde gül ve dut fidanlıkları vücuda getirilecektir. İleride vilayetlerin istidadına göre dut ve gül eşcarı müsmire fidanlığı tesis olunacaktır. Asma fidanlıkları filokseradan harap olan mevaki bağlarının ihyası için tes is olunuyor. Şimdiye kadar Kızıltoprak, Erenköy, Gekbuza, Halkalı, Karşıyaka, Seydiköy, Urla ve Kırkkilise'de asma fidanlıkları vücuda getirildi, Her sene buralardan ahaliye birkaç milyon çubuk ve aşı kalemleri tevzi olunuyor. Numune ve tecrübe tarlaları: Fennî ziraatın tatbikatından ne gibi muhassenat hâsıl olduğunu ve alatı ziraiyyenin faide ve sureti istimalini çiftçilere bizzat göstermek ve nebatatı müfide tecrübeleri yapmak için vücuda getiriliyor. Şimdiye kadar Suriye, Konya ve Kala-i Sultaniyyede numune ve tecrübe tarlaları tesis edilmiştir. Bolu, Samsun ve İşkodra'da bu sene tesis edilecektir. Alat ı ziraiyye depoları ve demirhaneleri: Alaa ziraiyyenin tamimi, ahaliye iraesi, suhuletle ve mal olduklan fiyatla satılması için küşad olunuyor, ahali buralardan borçla ve kolaylıkla alatı ziraiyye tedarik etmektedir. Şimdiye kadar Erzurum, Hüdevandigar, Diyarbakır, Sivas, Konya, Halep, Yanya, Selanik, Siroz, Vodina, Usturumca, Manastır, Ohri, Görüce, Kosova, Pristine, Perzerin, İpek, Bitlis, Van, Kastamonu, Mamuretülaziz ve Suriye'de alâtı ziraiyye depoları tesis ettik. Peyderpey her vilayet ve sancak merkezinde tesis olunacaktır...şimdi bu seneden itibaren alât ve edavat depoları olan yerlerde birer demirhane açıyoruz ki, oralarda bu alât ve edavat bozulduğu vakit onu hemen tamir etmek için birçok yerlere ustalar gönderdik efendim. Bir de tetebbuatı ziraiyye merkezleri vardır. Tetebbuatı ziraiyye merkezleri : Toprakların, gübrelerin her türlü mahsulatı arziyyenin tahlili ve tetkiki her türlü ticareti fenniyye icraiyye ve netayicinin çiftçilere ilanı maksadıyle İstanbul, İzmir, Drama ve Adana'da birer stations Agronomigpres tesisi mutasavverdir. Mavrokordato Efendi (Orman ve Ziraat ve Maadin Nazırı)

(16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87)
Umuru baytariyeden maksat nedir?. Umûm baytariyeye ait icraatta başlıca 2 cihete atfı ehemmiyet olunur :
1.- Hayvanatın emrazı sariyyeden muhafazası.
2.- Hayvanatın teksir ve İslahı cinsidir. Bunun için şimdiye kadar Nezaret tarafından ne yapıldı?...lazım olan 518 tane baytar...baytarlar ancak 180'e çıkıyor...Şimdiye kadar baytar mektebinden 10-12 efendi şahadetname alıyorlardı, bundan sonra mektepte bazı ıslahat vuku buldu ve bundan sonra ilk senede 24 ve 30 baytardan başka mektepten çıkmıyacaktır...Zabıta-i Sıhhiyye Kanununu tatbik etmek ve serom telkih etmek üzere bir mektep açtık, bunun ismi de (Baytar Tatbikat) mektebidir. Bunun tedrisatı 2 senedir ve neharî olarak talebe alıyoruz ve zannederim ki, bu mektepten senevi olarak 40-50 baytar çıkacaktır...Erzincan da bir bakteriyoloji hane

yapıyoruz ve ümit ederim ki Haziran veya Temmuzdan itibaren orada senede 2 bin litre kadar serum (hayvanlarda veba için) istihsal edebileceğiz. Mavrokordato Efendi (Orman ve Ziraat ve Maadin Nazırı)

(16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87)
Hayvanların cinsinin ıslahı için 2 tedbir olabilir? Biri, (Hara açmak) ve ikincisi, hayvanat depoları kuşat eylemektir. Hara bizim memleketimizde olamaz. Gayet masraflı bir şeydir. Ondan sonra, bu harayı idare edecek memurlar da elimizde yoktur. Bu hara usulü ancak Fransa'da, Macaristan'da vakidir. Fransa'da pek lüzumunu görmüyorlar yavaş yavaş lağvetmektedirler. Ancak, Macaristan'da bakidir. Şimdi, husisi şirketler tesis ediyorlar onun için, hükümet bu haralardan sarfı nazır etti. Ancak, birçok vilayetlerde hayvanat depoları tesis ediyoruz...Şimdiye kadar açılan hayvanat depolarının adedi 11'dir (Kosova, Manastır, Selanik, Erzurum, Adana, Yanya, Ankara, Hüdavendigar, Halep, Konya, Sivas) ve bu 11 hayvanat depolarında 5 veya 6 aygır bulunur ki, bunlar kafi değildir...Harbiye Nezareti Avrupa'ya hayvan almak için birçok para veriyor. Halbuki, bizim memleketimizde hayvan yetiştirmek kaabildir. Mavrokordato Efendi (Orman ve Ziraat ve Maadin Nazırı)

(16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87)
Çifteler Çiftliği vardır, buna bakan yoktur. Orada 200 tane aygır vardır. Hasan Tahsin Efendi (Kütahya)

(16.04.1911, Devre:1, Cilt:6, İctima:87)
…mütekabil sigorta…faizle para veren itibarı zirai şirketler…kooperatif meseleleri… Ziraat Nazarat Dagavaryan Efendi (Sivas)

(23.06.1912, Devre:2, Cilt:2, İctima:77)
Cihet-i Askeriyyede, Harbiye Nezareti, Hazine-i Hassa, Hazine-i Devlet ve Maliye Nezaretindeki çiftlikleri

(23.06.1912, Devre:2, Cilt:2, İctima:77)
Çifteler Çiftliği…yirmisekiz kareye meskun, ahaliye mukassaten tediye edilmek üzere tevzi edilecekti, fakat takibat icra edilmedi. Abdullah Azmi Efendi (Kütahya)

(23.06.1912, Devre:2, Cilt:2, İctima:77)
Baltacı Çiftliği de aynı kanuna tabi bir çiftliktir...ahali yerine başka şirkete havale olundu. Ahmet Efendi (Bursa)

TBMM ZABIT CERİDESİ[117]
Url:https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_dergisi_pdfler.meclis_donemleri?v_meclisdonem=0

(28.04.1920, Devre:1, Cilt:1, İctima:6)
Ticaret ve Ziraat ve Orman ve Maadin ve Umuru İktisadiye encümen intihabı

[117] Belgelerin Rumi takvimine göre arşivlenmiş tarihleri, Türk Tarih Kurumu Tarih Çevirme Klavuzu ile Miladi takvime çevirilmiştir. Url: https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/

(15.05.1920, Devre:1, Cilt:1, İctima:16)
…başlıca serveti ziraate münhasır olan memleketimizin ihracatta bulunması bir zarureti iktisadiye olduğu…Abdülhalim Çelebi Efendi (Konya)

(22.05.1920, Devre:1, Cilt:1, İctima:19)
…ticaret ve ziraati umuru sıhhiyesi en hayati vezaif ile mükellef bulunmaktadır. Rasih Efendi (Antalya)

(07.08.1920, Devre:1, Cilt:3, İctima:44)
Düşmanlarla mücahede mecburiyetinde bulunan pek çok ahali 1336 (1920) senesinde hiç ziraat edemediği gibi ziraat edenlerin mahsulatı düşman istilasına maruz kalarak habbei vahide elde edememişlerdir. Hafız Mehmet Şahin (Ayıntap)

(30.11.1920, Devre:1, Cilt:6, İctima:106)
İslamların en ziyade mütevağğil olduğu meslek ziraattir. Hacı Ahmet Hamdi Bey (Muş)

(30.01.1921, Devre:1, Cilt:7, İctima:140)
Bilûmum mekâtibi âliye ve tâliye ve tâli derecede ziraat ve orman mektepleriyle resmî darülmuallimin ve darülhilâfetülâliyye talebeleri eimme medarisi müdaviminin hizmeti fiiliyesi ikmali tahsillerine kadar tecil olunur.

(30.01.1921, Devre:1, Cilt:7, İctima:140)
Vilâyat ve elviyei müstakilledeki ziraat mekteplerine yardım: 5 000 Lira

(07.04.1921, Devre:1, Cilt:9, İctima:17)
…ziraatten sanatten mahrum kalan, meskensiz kalan ahali için yeniden köyler teşkil etmek ve harap olan kısmını imar etmek, erbabı ziraate sermaye tedarik etmek, kendilerine tohumluk vermek, alâtı ziraiye temin etmek, hayvanat temin etmek meseleleri vardır…Dâhiliye Müsteşarı Refet Bey

(11.07.1921, Devre:1, Cilt:11, İctima:49)
Sanayi ve ziraat mekteplerinin İktisat Vekâletine, rabıtları hakkında kanun lâyihası.

(11.05.1922, Devre:1, Cilt:20, İctima:42)
Memleketimiz ziraat memleketi olduğuna ve en mühim menbai varidatı ve istihsalâtı çiftçilik bulunduğuna göre sebebi hayatımız ve hayatımızın şartı evvelini teşkil eyliyen çiftçilik bugün yüzde otuza tenzil olunduğunu ve hayatımızın müşkülleştiğini gözümüzle görmekte ve kulağımızla işitmekteyiz. Gelecek sene hem yiyecekten ve hem sair ihtiyacat yüzünden pek müşkül bir vaziyet ve buhran içinde kalacağımız revşi halden müsteban ve ayandır. Mustafa Sabri Efendi (Siird)

(11.05.1922, Devre:1, Cilt:20, İctima:42)
Damızlık hayvanat kesilmekte ve buna karşı da lakayıt bulunulmaktadır. Mustafa Sabri Efendi (Siird)

(29.06.1922, Devre:1, Cilt:21, İctima:65)
Ziraat mekteplerinin ziraat bankalarınca idaresine dair İktisat ve Muvazenei Maliye encümenlerinin müşterek mazbatası.

(02.07.1922, Devre:1, Cilt:21, İctima:67)
…Ziraat Bankası Avrupa'dan birçok alâtı ziraiye, makinalar ve traktörler celbetmekte olup memleket dâhilinde muktedir makinist bulmakta müşkülât çekildiğinden bunları yetiştirmek üzere Ankara Ziraat Mektebinde 22 talebelik leylî bir Makinist Sınıfı açılması ve buradan neşet edecek makinistlerin üçer sene Ziraat Bankası hidematında bulunmasının taahhüt altına alınması ve nizamnamesi İktisat Vekâletince tanzim ve usulen neşrolunarak Eylül 1338 (1922) den itibaren tedrisata başlatılması takarrür etmiş ve memurin ve ustaların altı aylık maaş ve ücüratiyle kezalik altı aylık masarifi tesisiye ve tedrisiye ve iaşe mukabili olarak onuncu maddeye 6 000 lira tahsisat konulmuştur.

(03.07.1922, Devre:1, Cilt:21, İctima:68)
…Ankara Ziraat Mektebinde peynir, tereyağı ve saire yapılır. Ziraat Bankası halka yeni usulü öğrettiği gibi bir şeyin kıymetinin de dun olduğunu anlatmak lâzımdır. Halbuki görüyoruz ki, burada yapılan kaşar peyniri hariçten gelen pernirler gibi iki yüz kuruşa satılmaktadır. Tenzilât yapmalı ve halka öğretmeli ve demelidir ki; bunu bu suretle yaparsanız, alâtı cedide ile yapacak olursanız fiyatı gayet dun çıkar. Doktor Mustafa Bey (Kozan)

(03.07.1922, Devre:1, Cilt:21, İctima:68)
…birkaç seneden beri Maliye tarafından bankaya devredilmiş büyük bir makina Ankara'da yatıyordu, çürümüştü; onu tamirhaneye celbedecek vesaitimiz yoktu. Onu geçen de Fiat traktörü ile Ziraat Mektebine celbettik, bu tamir olunmaz zannediliyordu. Halbuki tamir edildi, bu sene harmanlara hizmet edecek. Ziraat Bankası Müdürü Umumi Muavini Zeki Bey

(30.07.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:83)
Mıntaka Ziraat mekteplerinin Ziraat Bankası tarafından idare olunmalarına dair kanun lâyihasının müstacelen müzakere edilmesine dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

(24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90)
Konya Ziraat mektepleri var; nümune çiftlikleri var. Bunlara devri sabıkdaki paralarla altmış; yetmiş bin belki yüz bin kuruş sarf olunduğu halde, iki okka soğan, üç, beş kıyye sarmışak, üç tane piliçten başka varidat olmamıştır. Bunun hepsinin edeceği ise 150 kuruştur. Vehbi Efendi (Konya)

(24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90)
Halkalı Ziraat Mektebine bir hastalığı teşhis için memuren gittiğim vakit bizzarure öğle yemeğinde ekmeği taşradan getirmişlerdi. Hayretimi muciboldu. Buna mümasil daha başka şeyler görmüştüm. Halbuki buradaki (Ankara) mektebi ve çiftliği ziyarete gittiğim zaman, orada yapılmış peynirler ve yoğurtlar ve buna mümasil birçok teşebbüsata şahidoldum. Ve konservecilik ve kolonyacılık yapılmakta olduğunu da re'yelayn gördüm ve öğrendim, anladım ki, buradaki heyeti tedrisiye gayet amelî çalışıyor ve bundan dolayı arkadaşlarla beraber bu mektebin bir an evvel çiftlik muamelâtı idareye ve hesabiyesinin umuru tedrisiyesi kemafissabık İktisat Vekâletinde kalmak üzere - Ziraat Bankasına devrinde pek çok muhasenat olacağma kanaat eyledik. Dr. Tevfik Rüştü Bey (Menteşe)

(24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90)
Ziraat mektebi âlisinden çıkan efendilerin bu memleketin ziraatine hizmet edememelerinin sebebi, bizim bu efendileri alıp masa başlarında birer memur yapmaklığımızdır. Ali Cenani Bey (Gazianteb)

(24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90)
…îrat beklemek doğru bir şey değildir. Biz yeter ki elzem olan bu mektepten ziraat mütehassısı yetiştirelim…Eğer yine öyle yetiştirecek isek hiç yetiştirmemeliyiz, halka gülünç oluruz. Bir memlekette bir köylü aynı mahalden bir torbaya üç nevi toprak koyuyor, memura gösteriyor. Diyor ki memura; «Bu toprağın hangisine pancar, hangisine buğday ekilir?» O da diyor iki; buna pancar, diğerine buğday ekilir, halbuki toprak bir mevkiden çıkarıldığı için bu cevap gülünç olmuştur. Mazhar Müfid Bey (Hakkari)

(24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90)
Ziraat Mektebine giren talebe orada alât ve edevatı hazır; muhteşem daire, her şey mükemmel. Parası havadan geliyor. Ve bol bol ve büyük işlere alıştığı için sonra gidip de kendi başına bir iş sahibi, bir çiftçi olmak imkânı yoktur. Çünkü çiftlikte görmüş olduğu makineyi ve diğer teferruatını kendi başına tedarik etmeye imkân yoktur. Her zamanda onun babası onu o çiftliğin emsali bir çiftliğe gönderip orada ziraat et diyemez ve gönderemiyecektir. Bunun için efendiler Ziraat Bankası bir şey yapsın ki, Avrupa'dan gayet ufak ve her rençperin yapabileceği ve kudretinin taallûk etmiş olduğu ufak sistemde alât ve edevatı getirsin ve çocuklara onları öğretsin ki hasbelicap çocuk bir köye vardığı zaman çiftlik yapabilsin. Vehbi Efendi (Konya)

(24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90)
Kanunda hem ziraat mektebi var, hem Maarif Vekâletinin haberi yok. Bu nasıl olur? Cemil Bey (Kütahya)

(24.08.1922, Devre:1, Cilt:22, İctima:90)
Ankara Ziraat Mektebi namiyle Ankara'da mevcut mektebin mıntaka mektebi ad ve itibar olunarak tecrübeten tatbik ve hâsıl olacak netayice göre bundan böyle açılacak mıntaka mekteplerine aynen teşmil olunur.

(30.12.1922, Devre:1, Cilt:26, İctima:165)
…ziraat mekteplerini açarken en ziyade ziraati fazla olan yerleri tercih ettik. Erzincan'ı da bu sene bütçemize koyduk. Bütçe kabul edilmiştir ve bu sene tatbik edilecektir. Bursa'da mektebimiz açılmış, İzmir'de ve Karesi'de de açılmıştır. İstanbul'daki mevcuttur. Ankara'da mevcuttur ve idarei hususiye varidatiyle idare ettirilmekte olan diğer mekteplerimiz de vardır ki, bunlar Sivas ve Kastamonu'dadır. Erzurum'da da açıyorduk. Fakat bilâhara Erzincan'a naklettik. İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir)

(26.11.1923, Devre:2, Cilt:3, İctima:58)
Bunda üç türlü idare vardır. İdarenin birisi doğrudan doğruya Ziraat Mektebinin idaresidir. Binaenaleyh bunun sureti idaresi ve teftişi, talebesinin ve muallimlerinin tâyini ve murakabesi tamamen İktisat Vekâletine aittir…Bir de çiftlik idaresi vardır. Çiftlik idaresinde, kanunun birinci maddesinde gösterildiği veçhile Ziraat Bankası oraya sermaye vaz'eder. İsmet Bey (Çorum)

(26.11.1923, Devre:2, Cilt:3, İctima:58)
…Ankara Ziraat Mektebinin işletme varidatı sıfırdır. Halbuki bendeniz öyle zannediyorum ki, ben aldığım gibi birçok arkadaşlarım da yağ ve peynire olan ihtiyacatımızı oradan iştira etmişizdir. Zeki Bey (Gümüşane)

(01.06.1924, Devre:2, Cilt:8, İctima:26)
Bütçe ve maaş bilgileri verilirken listelenen kurumlar;
Ankara Ziraat Mektebi Alisi
Ankara Ziraat Mektebi
Adana, Erzincan, Edirne, Bursa, Karasi, İzmir, Kastamonu Ziraat Mektepleri
(Müdür, müdür vekili, müdür muavini, muallim, aynıyat muhasebe memuru, makinist, muit ve imam unvanları belirtilmiştir.)
Ankara, Adana Makinist Mektepleri
Konya, Çorum, Sivas Ziraat Mektepleri
Siverek, Erzurum ve Diyarbekir Numune Tarlaları
Amerikan asma, Kırkkilise, Göztepe, Erenköy ve Kekbuze Fidanlıkları ve Bağları
Baytar Mektebi Alisi
Orman Mektebi Alisi
Pendik Bakteriyoloji hanesi
Ankara Serom Darülistihzarı
Erzincan Serom Darülistihzarı
Çifteler Çiftliği
Aziziye Harası

(15.06.1924, Devre:2, Cilt:8/1, İctima:38)
Hükümet çiftçiliği meslek ittihaz ederek ve bizzat ve bilfiil ziratle iştigal ettiği sabik olanlarla bir ziraat şirketi teşkil edip kâfi miktarda sermayei ziraiyesi olduğunu ve ihtisas vesaitine mâlik bulunduğunu ispat eden, saniyen ziraat mekteplerinden şahadetname alan veya mekteplere devamı tahakkuk eden İhtiyat zabitlerine, idare edebilecekleri miktarda araziyi miriye veya müdevvereden arazi ve çiftlik ebniyesi teffiz eder.

(17.11.1924, Devre:2, Cilt:10, İctima:8)
Mıntıka Ziraat mektebi mezunlarının lise mezunları hukukuna malik oldukları hakkında kanun lâyihası

(05.02.1925, Devre:2, Cilt:13/1, İctima:48)
Ziraat Mektebinin makinist sınıfı açıldı. Yirmibeş kişi alacaklardı. Yüzelli kişi müracaat etti. Muammer Bey (Sivas)

(12.03.1925, Devre:2, Cilt:15, İctima:76)
Ziraat Mektepleri muallim ve memurini fenniyesinin maaşları az olduğundan, daima Ziraat memurlukları ve müdürlüklerine gidiyorlar. İstikrar olamıyor. Eğer muallimlik bir meslekse yerinde sebat etmesi lâzımdır. Mehmet Fuat Bey (Kastamonu)

(12.03.1925, Devre:2, Cilt:15, İctima:76)
İzmir Ziraat Mektebinde de hayvan bakıcısı ecnebi bir mütehassısa maaş veriliyor. Allah, Allah bizde hayvana bakacak kadar da adam yetişmediyse Ziraat Mekteplerine ne lüzum var? Mehmet Fuat Bey (Kastamonu)

(14.03.1925, Devre:2, Cilt:15, İctima:77)
Efendim; bu fasılda (memaliki ecnebiyedeki talebe ve memurini fenniye muhassesatı) diye bir rakam vardır. 1340'da bu 7 200 iken 1341 bütçesinde 40 bin liraya iblağ edilmiştir. Acaba memaliki ecnebiyeye gidecek talebeye sarfedeceğimiz bu kırk bin lira ile memleketimizde mevcut ziraat mekteplerine memaliki ecnebiyeden muktedir ve mütehassıs muallimler getirtsek de burada mevcut talebenin umumu birden istifade etse daha iyi olmaz mı? Mustafa Feyzi Efendi (Konya)

(20.04.1925, Devre:2, Cilt:18, İctima:107)
…Size, parkın nasıl yapıldığına dair malumat vereyim. Ziraat Mektebi çamları hediye olarak veriyor…Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey (İstanbul)

(02.12.1925, Devre:2, Cilt:20, İctima:18)
Bunun için malûmuâliniz mekteplerimizde hususî kurslar açtık. Ağaç nasıl yetiştirilir, nasıl bakılır diye ufak ufak risaleler neşrettik, bunlarla meşgulüz. Hangi mıntıkada böyle ziraat mektebimiz varsa, orada her sene muayyen 15-20 gün, üç beş hafta - her ne ise işin ehemmiyetine göre - kurslar açıyoruz. Bağcılar, bahçivanlar gelip öğreniyorlar. Yalnız bağcılığa değil, ipek böcekçiliği vesaire için böyle muhtelif şuabat için kurslar açıyoruz ve bunlara ait ufak tefek neşriyatımız da vardır. Ziraat Müşteşarı Süreyya Bey

(13.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:98)
Türkün zekâsı her şeye muktedir olduğuna nazaran neden yetişmez? Çünkü, yuvarlanan taş yosun tutmaz da onun için yetişmiyor. Çünkü, hiçbir mesleğin sahibi hiçbir yerde durmuyor da onun için yetişmiyor…kitaplardan bellemiş ve onu memlekette tatbik etmek için çalıştığı bir sırada ve iyi bir adam elimize geçmiş, ha bunu nereye alalım? Ziraat Müfettişliğine...Filan ziraatı umumiye tahsili için Almanya'ya gönderilmiş, emekler sarfedilniş, paralar sarf edilmiş, gelmiş, o da müderris, iyi bir adam, onu da nereye alalım, filan maliye memurluğuna... Vehbi Bey (Karesi)

(13.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:98)
Bizden iki milyon lira temkîhat üşüyorlar, ne yapalım? Beş tane Ziraat mektebi kapanacak, çiftteler harasını ilga edelim ve şu harayı da şu hale sokalım. İşte Kirmantikdeki filan çiftliğin vaziyetini şu şekle sokalım, derken iki milyon aşağıya indi, ne oldu? Bir senelik gelmiş geçmiş mütehassısların raporları da şunlar da, bunlar da ve bunların bütün tecrübe ve fikirleri de hepsi bir günde heder oldu gitti…Efendi, şu kimyevi gübreyi şu kadar elerseniz iyi olur derseniz kimse yapamaz. Yapıvermek, göstermek lâzımdır. Göstermek için numune tarlaları vesaire lâzımdır. Numune tarlaları yapılmıştır. Tam çapa zamanı gelmiştir, para yoktur. Müdür para ister, tahsisat gelecek diye bekler. Vekâlet tahsisatını maliyeden kestirir, defterdara havale eder, bu sefer de kasada para yoktur. Mahsul bekler mi? Sulamak ister. Tabii kurumuştur, motor işlemiyor. Bütün hadise budur. Üç beş seneden beri İzmir'deki ziraat mektebini ziyaret ederim, hep bu dert böyledir. Doktor Mazhar Bey (Aydın)

(13.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:98)
İşbu kanunun tarifatı dairesinde bir Ziraat Meclisi Âlisi teşkil olunmuştur. Ziraat Meclisi Âlisi, ziraat programlarını tanzim, menatıkı ziraiyeyi ikimi ve kabiliyeti

arziyeye göre tefrik, ziraat ve şuabatı ziraiyenin terakki ve inkişafına müteallik hususatı tayin, mahsulâtı arziye ve hayvaniye ve eşcarın ıslah, tekâmül, tezayüt ve tekessürü esbabını teemmül ve teşkilât, tesisatı ziraiye ve ziraat odaları küşadı ile vazifelerini tanzim ve sergiler, müsabakalar küşadiyle mükâfat ve sergi ve madalya ve plâkları tevzi ve bilumum ziraat mektepleri programlarının tetkiki ile menatıkı ziraiyeyi tespit ve bilcümle umur ve teşvîkatı ziraiye ve iktisadîye ile iştigal, rüsum ve tekâlif tarifelerine ait projeleri ihzar ve vekâletten tevdi edilecek evrak üzerine beyanı mütalâa eyler. (Azalar arasında Roma Beynelmilel Ziraat Enstitüsü Türkiye Murahhası da sayılmaktadır.)

(17.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:101)
Mahmut Esat Beyin İktisat vekâleti zamanında memleketin muhtaç olduğu Ziraat mektepleri ne kadar diye tespit olumdu ve açıldı ki bütçe yekûnu Müdafaai Maliyeden ancak 30,40 milyon lira içinde idi. Böyle bir zamanda memlekette Ziraat mekteplerimin lüzumuna kanaat getirildi. Ve birçok mektepler açıldı. Dört senede birçok iskele seçildi. Avrupa'dan alât ve edevat getirildi. Bu müessesat da mahsul vermeğe başladı.. İlk mahsulleri, ilk efendileri çıkardı. İkincilerini de bu sene çıkaracak. Bu sene bütçesinde bu mekteplerden altı tanesi lağv ediliyor. Bendeniz bilhassa İsmet Paşa Hazretlerinden, Reis bulundukları kabinede böyle bir hareketin vücuduna cevaz verip vermeyeceklerini soruyorum. M. Vehbi Bey (Karasi)

(17.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:101)
Yaşar Bey (Saruhan)'in ithamlarına binaen
Emrazı hayvaniye için mütehassıs ve baytar getirilmiştir. Gelen baytar Almanya Hükümetinin Afrika'da uzun zamanlar tetkikat ile meşgul olmuş bir zattır…Hayvanat mütehassısına gelince: Efendiler, kendisi doktor unvanını haizdir… Ziraatın başına getirdiğim zatın, yani Yaşar Beyefendinin bu kadar az ve çok yakından temasta bulunduğu bu zatı böyle tetkik ettiğine hayret ettim. İzmir'den geçerken kooperatifler teşkilini teklif etti, fakat bu zat dedi ki: Ben memleketi tetkik etmeden, tetkikatımı etrafı ile yapmadan, size ziraat hakkındaki yapacağım veçhi istikameti tabiidir ki tespit edemem. Sonra Ziraat Müdiriyeti Umumiyesinin başına getirdiğimiz bu adamın ikinci bir meziyeti de; çok vâsi bir görüşü vardır, kendisi müşaviri malidir. Almanya hükümeti tarafından Meksika Ziraat İktisadiyatını tetkike memur edilmiş bir adamdır. Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103)
…dokuz tane tamirhane getirilmiş…tamirhanelerdeki eşyanın bir kısmını bendeniz bizzat gördüm, Alman malıdır. Alman malı olduğu halde bu bir kısım tamirhaneler Macaristan'dan mubayaa olunmuştur, Macaristan'a girerken gümrük resmi verilmiştir. Bilâhara Macaristan'dan Türkiye' ye gelmiştir. Bendeniz tekrar arz ediyorum, bunlar elyevm bir vazife görememektedir. Ancak Ziraat mekteplerinin tamirhanelerini tezyin eylemektedir. Yaşar Bey (Saruhan)

(19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103)
Gazi Paşa Hazretlerinin Çiftliğine de yine oradan geliyor. Yalnız bir iki parçasının motoru Doyç motorudur ve dünyanın en meşhurudur. Gazojenli yani kömürü gaz haline tahvil ederek işleyen bir motordur. Memleketimizde odun ve kömürle işleyen makinelerin tamirini irae ve teşvik etmek içindir ki fabrikaya bilhassa gazojenli Doyç motoru olarak ısmarlanmıştır…Ziraat Vekâleti, Macaristan'da birtakım kimseler hoş

olduğundan dolayı onlardan ustabaşılar getirdi…ustabaşılarla beraber getirtmiş olduğu iki adet makinist vardır. Ali Rıza Bey (Mardin)

(19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103)
Mücadele meselesi... Meclisli Âlinin ilk küşadında zannederim ki Gazi Paşa Hazretleri Ziraat Vekâletine ait olmak üzere yalnız mücadeleyi söylediler ve bunun gayet müsmir bir netice verdiğini ve binaenaleyh şayanı takdir olduğunu zikir buyurdular. Filhakika öyledir. Ali Rıza Bey (Mardin)

(19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103)
Vehbi Beyin tamirhaneler hakkında, Kepsut Mektebi hakkında buyurduklarına gelince: Müessislerinden birisi de âcizane bendenizim. Bu makineler oraya yerleştirilmiş ve fakat, orada alelade kolleksiyon mahiyetinde duruyorlar. Zürraın makineleri tamir edilmiyor. Düşündüğüm mesele, bu tamirhaneler, doğrudan doğruya zürraın makinelerini de tamire yarasın, fakat bu cihet temin edilmiyor (edilsin sesleri) edilemiyor. Yaşar Bey (Saruhan)

(19.05.1926, Devre:2, Cilt:25, İctima:103)
Mekteplerin bir fen muallimine 15-20 lira veriliyor. Rica ederim beyefendiler, 15 - 20 lira ile bir fen dersi verilir mi? Avrupa'da fen dersi tahsil eden birçok talebelerimiz vardır. Bendeniz bunların hocasıyım. Bu talebelerden daima acıklı mektuplar alıyorum. Bunlara verilen tahsisat nakâfidir. Orada lüzumu derecesinde faaliyette bulunamıyorlar. Laboratuvarlarda çalışamıyorlar. Yaşar Bey (Saruhan)

(09.06.1926, Devre:2, Cilt:26, İctima:117)
Adana Ziraat Mektebinin otomobili ile kamyonu için mubayaa edilen muhtelif malzeme esmanına ait iki kıta ita emir

(30.12.1926, Devre:2, Cilt:28, İctima:20)
Ziraat Mektebi mezunlarını, arazi sahibi edip onların müktesebatı ilmiyelerine topraklarımız üzerinde birer sahai tatbik bulmak ve dolayısiyle hem köylülerimize ameli rehber temin ve hem de nevyma nümuna tarlaları ihdas ve mekâtibi mezkûreye karşı revaç ve rağbeti tezyit edebilmek için teklif reddedilmiştir. Esat Bey (Menteşe)'in teklifi.

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
…memleketimizde ziraat büyük bir inkişaf ile yürümektedir. Zeriyat tevessü ediyor ve ahalide, rençberlerde ilme, ziraate ve sanayie, teşebbüsü milliye karşı inhimak hakikaten takdire seza bir surette açılmakta ve yürümektedir. Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
…memleketimizde ilk fenni bir tecrübe müessesesi olarak Eskişehir'de bir müessese açılmıştır. Bu müessese, bu sene nispeten daha vâsi bir inkişafa mazhar olmuştur. Vekâlet yalnız Eskişehir'deki bu fenni müessese ile iktifa etmiyerek Adana'da dahi pamuğun inkişafı ve ıslahı için bir müessesei fenniye vücuda getirdi. Diğer taraftan malumu âlinizdir ki memleketimizi işgal eden bir mesele de ispirto meselesidir, ispirto meselesinin maddei ibtidaiyesi patates ve mısırdır. Vekâlet bu hususta itinayı mahsusta bulunarak bir müessese de, patates ve mısır için Adapazar'ında açtı. Bununla beraber umumi mahsulât hakkında tecarüpte bulunmak üzere Halkalı Ziraat

Mektebinde de bu tecrübeyi sahaî tatbika vaz etti. Bu müesseselerin hepsinin başında birer mütehassis bulunuyor ve yanlarında da memleketimizin genç ve ilme mensup olan mütefennileri çalışmaktadır. Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
Malum olan ve umumi olan emraz ile mücadelenin icap ettirdiği mualecatın kısmı küllisini şimdiye kadar Avrupa'dan celp etmek mecburiyetinde idik. Bu sene bunların hem diyebilirim ki; bu mühim marazların mualecatı, serumları memleketimizde yapılmaya başlandı. Bilhassa (şarbon), (ruam) hastalıklarının serumları Pendik'deki müessesemizde vücuda getirilmektedir ve kemali şükranla bir şeyi daha arz edeyim ki memleketimizin en büyük derdi olan şarbon ile ruam hakkında heyeti fenniyeniz yeni bir keşfin mebdeindedir. Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
Veba sirayet tarikiyle memleketimize girmektedir. Bunun başlıca iki kapısı vardır. Birisi İran, şimali şarki hudutlarımız, diğeri cenubu şarki hudutlarımızdır…Şimali şarkı mıntıkasında Erzincanda bir serum müessesemiz mevcuttur. Fakat, cenubu şarkide böyle bir müessesemiz yoktur…Mardin'de de böyle bir müessese vücuda getirmeye karar verdik…Meselâ : 1338 (1922) senesinde (27) bin telefat, 1339 (1923)'da 1(24) bin telefat, 1340 (1924)'da (10) bin telefat, 1341 (1925)'de (8) hin telefat vardır. Bu sene de telefatımız sekiz bin içerisinde mahdut kalmıştır. Şüphesiz ki, rakamların heyetli umumiyesi düşünüldüğü vakit mücadele sahasındaki muvaffakiyetimizin daima ilerlemekte olduğu görülür. Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
Birincisi, şimali şarki hududumuzda Rusya ile bir itilâf hasıl ettik. Çünkü, aynı marazdan (veba) Rusya dahi müteessir olduğundan bu derdi müştereken müzakere ettik. Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
Bütün şimali şarkî hududumda sırf hududa münhasır olmak üzere bir baytar baş müdüriyeti ihdas ediyoruz, bunun maiyetimle 25 kişilik bir saffı harp veriyoruz…Şimdiye kadar ihtiyaca göre memleketin bir tarafında bulunan baytarları alıp öbür tarafa sevk etmekle mücadeleyi yapıyorduk. Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
…Ormanlarımız garip zihniyelere maruz kalmıştır...Bir ucundan yapışarak bir elde tahtacılar, bir elde civar köylüler, bir elde;.... Söyliyeceğim ama mazur görsünler, arkadaşlar ben kendi fikrimi söylemiyeceğim. Bir Alman profesörünün fikrini söyliyeceğim. Son zamanda bir Alman profesörü diyor ki - ormanların insafsız bir mikrobu vardır. O da müteahhitlerdir. Bu benim sözüm değildir. Profesörün sözüdür…Efendiler; ormanlarımızı tahrip eden esbaptan birisi de hayvancılıktır. Cidden hayvancılık yanlış bir tatbikat ile ormanlarımızı tahrip ediyor. Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
Mücadelenin birincisini çekirge teşkil etmektedir…Memleketimizin büyük dertlerinden biri de faredir…Hakikaten orman sahaları çok domuzla doludur ve

bunların memleketimizde husule getirdiği tahribat cidden mühimdir…Kargalar muzır mıdır, nafi midir? Bunu anlamak için on bin karganın miğdesinde hem tohum zamanı, hem de tohum yemeyipte böcek yediği zaman tetkikat yapılmıştır. Bu böceklerin imha ettiği tohum ele alınır ve karganın imha ettiği tohum ele alınırsa görülür ki karganın yediği tohum, karganın yediği böceklerin yediği tohumdan azdır... Ziraatta ilim demek işte bunlara varıncaya kadar teveğğüldür (çok doğru sesleri). Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
Geçenlerde Vekil Beyefendinin kendilerinden işittik, Almanya yulafın ıslâhında yüz milyon bilmem ne kadar altun frank faide görmüş, demek ki memleketimiz de böyle tohum ıslahının iyi bir netice vereceğini bildiğimiz halde hükümet de bu kanunu teklif ediyor. Bir buçuk milyon lira tahsisat kabul ediyor. Bunun da elini kolunu bağlamayalım, bu da meclisin şerefidir. Emin Bey (Eskişehir)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
…İsviçre'den (Macaristan'dan) Rusya'dan boğalar getirmek suretiyle ıslahına çalışıyoruz. Efendiler; pire ile deveyi çiftleştirmek zannederim doğru ve tabiî bir şey değildir, (kahkahalar)…Memleketimizin bütçesinden büyük yekûnde para sarfiyle mekteplere birçok boğalar gelmiştir. Büyük yekûnde paralar verilmiştir. Fakat otuz kırk seneden beri uğraşıyoruz. Yine öküzlerimiz, ineklerimiz keçi cesametindedir. Hasan Fehmi Bey (Kastamonu)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
…Gidiyorum. Müdür beyefendi oğlum; Malatya' nın, Gümüşhane'nin, Bursa'nın, Amasya'nın cins elma, armut, kaysi ve şeftali fidanlarınız, kalemleriniz var mı? Alalım. Maalesef yoktur. Birisi varsa, beşi yoktur…Beyefendiler; yalnız memleketimizin bir köşesinde sessiz, sedasız, mütevazin olarak umumî bütçeden değil, hususî bütçeden tahsisat alarak çalışan bir müesseseyi lisanı şükranla yadedeceğim…Edirne vilâyetinin hususî bütçesinden aldığı altı bin lira tahsisatla çalışan bir fidanlıktan bahsedeceğim...İnsan o fidanları görünce; bir genç alâkası ile âşık olacağı geliyor. O kadar güzel fidan....altı bin lira ile, yaptığım tahkikata nazaran, Gümüşhane'nin en nefis cins elma ve armut fidanlarını, kalemlerini getirmiş, aşılamış, Mersin'den kayısı getirmiş, Urfa'dan kayısı Posof'dan elma, Bursa'dan şeftali, Kastamonu'dan uryani, Amasya'dan elma, Artvin'den kayısı, Sapanca'dan armut, elma, îskilip'den elma, Malatya'dan kayısı, Kalkandelen'den elma, Almanya'dan vişne, kiraz, Macaristan'dan vişne, Fransa'dan bütün envai ile armut, elma kalemleri getirmiş ve aşılamıştır…parasız olarak aşılı, cins, alâka ve aşk ile bakılacak kadar sevimli fidanlardan 250 000 adet fidan tevzi etmiştir…akim ve âkır topraklarda barınabilecek, yetişebilecek Akasya, Glariçbar - ismimi iyice beceremiyorum - Dişbudak ağaçlarından da 250 000 fidan yetiştirmiştir… Beyefendiler Amerika çubuğundan gerek yedi çubuğuna Amerika çubuğu aşılamak suretiyle bu müessese 250 000 adet bağ çubuklarını da memlekete taksim etmiştir…Bu müessesenin içinde bir de Ziraat Müdürü gibi eli öpülecek zevattan olmak üzere (Herant) efendi vardır, o da çok iyi çalışmış adamdır. Hasan Fehmi Bey (Kastamonu)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
Karadeniz'deki fidanlığımız hemen yedi yüz bin küsur fidan tevzi etmiştir. Sonra yirmi bin çay fidanı tevzi edilmiştir. Bu sene (90 000) aşı hazırlanmıştır. Asma

çubuğuna gelince : Bilirsiniz ki : Memleketin ihtiyacına karşı Eren köyündeki bağ fidanlığı uğraşmaktadır…İzmir mektebimizin fidanlıkları da büyük hizmetler ifa etmektedir ve diğer mekteplerimizde bu sene ittihaz edilen tedabir sayesinde Bursa, İzmir, Edirne Halkalı'da bu meyve hususunun daha ziyade inkişafına çalışılıyor. Ziraat Vekili Sabri Bey (Saruhan)

(14.04.1927, Devre:2, Cilt:31, İctima:53)
Adana, Tarsus gibi birkaç yer istisna edilecek olursa diğer yerlerde Hazreti Âdem zamanından kalma ağaç sapanla işliyorlar. Traktör olmadığı gibi pulluklar da yoktur. Reşit Bey (Malatya)

(19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77)
Ziraat Enstitüleri ile Âli Mektepleri Tesisine ve Ziraat Tedrisatının Islahına Dair Kanunun. Tabloları Şekil C.2 olarak eklenmiştir.

(24.04.1928, Devre:3, Cilt:1, İctima:65)
İşte bu noksanı telafi etmek için iki yolda çalışmak istiyoruz. Birisi mevcut muallimlerimizi Avrupa'daki mütehassıslar derecesinde yetiştirmektir. Bunun için bu sene kırk elli muallimi Avrupa'ya gönderdik. Her birisi bir şubede, hem nazarî hem amelî malumat iktisap edecekler. Avdette meselâ birisi bağcılıkta, öbürüsü hayvanatta, peynircilikte, bir diğeri zeytincilikte her biri tam manasiyle yetişecek ve nihayet bir ağula gittiği zaman kolunu sıvayarak kaşar peynirini vesaireyi yapacak kabiliyeti haiz olacaktır. Bizim böyle memurlarımız yok değil, eksiktir...
Bir de ikinci sınıf çiftçi yetiştirmek istiyoruz. Bendeniz bunlara halk muallimleri demek istiyorum. Halk muallimleri de bu mekteptekinden başka arabasında, heybesinde neresinde ise malzemei fenniye ve ilâçları almış, alat evedatını toplamış köy köy dolaşan bir sınıf, fındık mütehassısı mütemadiyen Ordu, Giresun, Trabzon havalisinde gezecek, portakal mütehassısı Dörtyol ve Antalya havalisini dolaşacak bunun vazifesi seyyar bir halde bütün bahçeleri dolaşıp ilaçlamak ve ıslah etmeyi öğretmek orada her türlü ziraat ameliyatını, tedavi ameliyatını bilfiil göstermektir. Bir taraftan da halkın ziraî mamülatını artırmak için halk için eserler neşr ediyoruz ve mektepler için de lâzım gelen eserleri ikmal etmek üzereyiz. İktisat Vekili Mustafa Rahmi Bey (İzmir)

(18.05.1929, Devre:3, Cilt:12, İctima:66)
İktisat Vekâleti'ne bağlı bazı kurumlar; Orman Mektebi Alisi, Halkalı Ziraat Ali Mektebi, Diğer Ziraat Mektepleri, Fidanlık, Tohum Islahı İstasyonu, Harir Darülistihzarları, Baytar Ali Mektebi, Bakteriyoloji hane, Serum Darülistihzarları, Aygır Depoları, Karacabey Harası, Sultan Suyu Harası,

(17.05.1930, Devre:3, Cilt:19, İctima:59)
Memleketimizde on üç ziraat ve dört ipek böcekçilik mektebi mevcut iken ıslahı tedrisat kanunu mucibince Bursa ve Adanada ziraat mekteplerinden maadası muvakkaten tatil edilmiş ve bunların tatbikat çiftlikleri de faaliyetlerini tamamen kesmişti . Faal olan Bursa ve Adana mektepleri çiftlikleri işletilmektedir. 1930 senesinden itibaren muvakkaten tatil edilmiş olan işbu mekteplerin kısmen faaliyete geçmesile veridat tezayüt edebilecektir.

(08.06.1930, Devre:3, Cilt:20, İctima:72)

Yüksek Ziraat Mektebine kabul olunacak talebenin bir sene çiftliklerde staj görmeleri hakkındaki kanun lâyihasile esbabı mucibesi Ziraat Kısmı Müsteşarı Beyin huzurile tetkik ve müzakere edildi.
Ankarada tesis edilen Âli Ziraat Mektebinin büyük bir çiftlik içerisinde olmaması dolayısile ayni tarzda teessüs eden diğer memleketlerde olduğu gibi bizde de mektebe kabul olunan talebelerini evvel emirde fennî bir usulü idareye tabi çiftliklerde bilfiil bir sene çalışıp ziraatin muhtelif ametliyatile mumarese peyda eylemeleri lüzumlu görülmüş ve bu tarzı tedrisin talebelerin memleketimize eskisinden, daha ziyade müsmir neticeler vereceği tabiî bulunmuş olduğundan lâyihanın esası aynen kabul edilmiştir.

(10.06.1930, Devre:3, Cilt:20, İctima:74)
Ziraat mektep ve müesseselerinde ve mücadele teşkilâtında mevcut traktör ve motorlu pullukları tazminata tabi tutmıyarak ağır yağ yakan veya gazojenli traktörlerle resen istipdale ve bedellerini tazminat hesabına ithale İktisat Vekâleti salâhiyettardır.

(14.07.1931, Devre:4, Cilt:3, İctima:27)
İktisat Vekâleti'ne bağlı bazı kurumlar; Orman Mektebi Alisi, Orman Ameliyat Mektebi, Baytar Mektebi Alisi, Hayvan Sıhhiye Memurları Mektebi, Halkalı Ziraat Mektebi Alisi, Ziraat Mektepleri (İstanbul-Bursa-İzmir-Adana Orta Ziraat Mektepleri), İpekçilik Mektepleri, Çiftlik ve Makinist Mektepleri, Fidanlıklar, Tohum Islah İstasyonu, Baytar Mektebi Alisi, Bakteriyolojihane, Serum Darülistihzarları, Distofajin Darülistihzarları, Tahlilhane, Zirai Kurslar

(02.05.1932, Devre:4, Cilt:8, İctima:42)
Anadolu türk anonim sigorta şirketine sigorta ettirilmiş olan Bursa ziraat mektebi binasında zuhur eden yangında hasara uğrıyan kısım için mezkûr şirket tarafından 26-XII-1931 tarih ve 706638/8322 ve 766704/139 numaralı iki makbuz mukabilinde Bursa malsandığına teslim olunan 5 120 lira varidata inkilâp ettirilmiş ve muhterik kısmin da acilen tamiri lâzımgelmiş olduğundan meblâği mezburun 671 inci faslın ikinci maddesine tahsisatı munzamına olarak ilâvesi icap eylemiştir. Ziraat vekili

(23.06.1932, Devre:4, Cilt:9, İctima:69)
Nüfusumuzun hemen dokuz milyon küsuru ziraatle meşgul olduğu da söylenmektedir ve bu 9 milyon zürranı nısfını kadınlar teşkil etmektedir. İlk tahsilini bitirmiş köylü çocuklarımız ve kadınlarımızın köy iktisadiyatı ve ziraî bilgilerinin tezyit ve tevsii için ne gibi tedabir ittihaz edilmiştir, ilk köy mekteplerimize bir de ziraî bilgiler kısmı ilâvesi, mevsim mevsim seyyar ziraat kursları yapılması, kadınlarımızın vukuf ve bilgilerini artırmak için ziraat enstitüleri yapılması hakkında vekâleti aidesi ne düşünüyor? İhsan Paşa (Giresun)

(23.06.1932, Devre:4, Cilt:9, İctima:69)
Gazi orman çiftliğinde, âli mektebe girmek üzere staj gören efendiler meyanında bir hanım da vardır. Bunların taaddüt etmesini çok temenni ediyoruz. Ziraat Vekili Muhlis Bey (Kütahya)

(30.06.1932, Devre:4, Cilt:9, İctima:75)
A -) Tâli derecedeki mülga ziraat mekteplerile ticaret ve sanat mektepleri ve mümasili olan ikinci derecedeki meslek ve ihtisas mekteplerinin lise muadili

addedilmeleri muvafık görülmektedir. Nitekim, 1927 senesinde Heyeti Vekilece kabul edile 60 numaralı talimatnamede mezkûr mektepler orta mekteplere muadil ikinci derecedeki orta meslek ve ihtisas mektepleri meyanında gösterilmiştir. İlk mektep mezunlarını alan ve tahsil müddeli (3) sene olan bu gibi meslek mekteplerinin lise muadili addedilmelerinin muvafık olamıyacağı 18 mayıs 1932 tarih 34767 numaralı tezkere ile Maarif vekâletine de arzedilmişti.
C - Orta mektep mezunları alan, ve liselerde olduğu gibi (3) sene tahsil müddeti olan, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana ziraat mekteplerile ticaret lisesi, deniz ticaret mekâtibi âlisi, nafıa fen mektebi, orman ameliyat mektebi gibi birinci derecedeki meslek ve ihtisas mekteplerinin Maarif vekâletinin de tasdiki veçhile tam devreli lise muadili olarak addedilmeleri lüzumlu görülmektedir.

(04.07.1932, Devre:4, Cilt:9, İctima:78)
Memleketimiz ziraat ve baytarî ilimlerinin takviyesi ve bu sayede ziraat ve baytarlığımızın temini inkişafı gibi mühim bir maksatla Ankarada tesis edilmiş olan Yüksek ziraat ve Baytar mekteplerinden, ziraat mektebi açılarak tedrisata başlamış ve baytar mektebinin de önümüzdeki sene Ankaraya nakli mukarrer bulunmuştur.

(04.07.1932, Devre:4, Cilt:9, İctima:78)
İstanbuldaki Yüksek baytar mektebinde mevcut bilûmum demirbaş eşya, alât, vesait ve teçhizatın da ayni şerait tahtında hükmî şahsiyeti haiz Yüksek baytar mektebine devir ve ferağına Maliye vekili mezundur. Bundan başka yine mülga Ankara Orta ziraat mektebinin sabit sermaye idaresine ait bilcümle emval ve eşya dahi bilâbedel Yüksek ziraat mektebine devir ve terkolunmuştur. Ancak gayrimenkul mallar istimalden sakıt olduğundan Hazineye iade olunur.

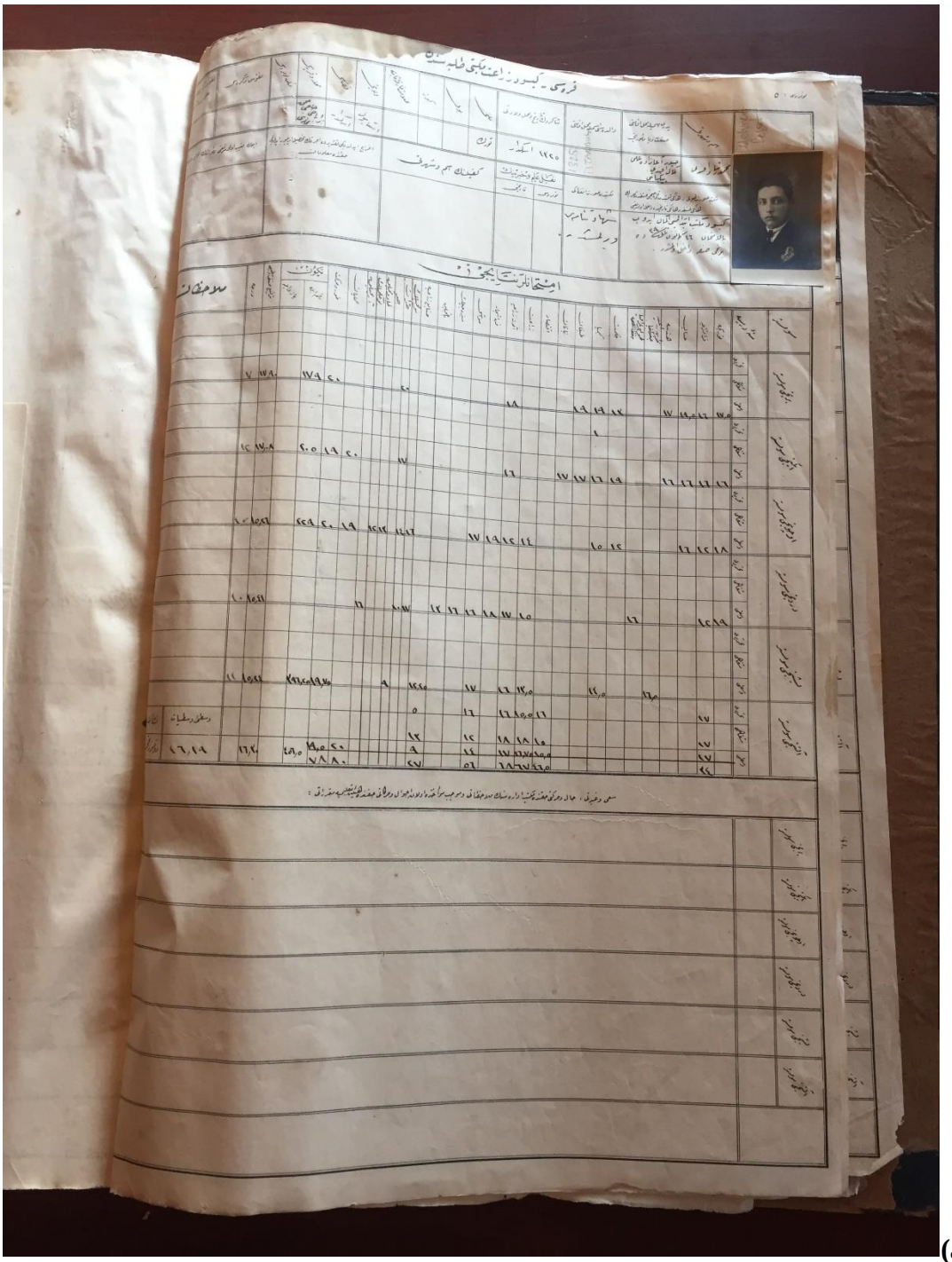
(15.05.1933, Devre:4, Cilt:15, İctima:50)
Nazilli pamuk tohumu ıslâh istasyonunun inşa ve tesisatı ile Antalya, Bursa ipek böceği kışlatma istasyonlarının ve İzmir ziraat mektebinin inşaat ve tesisat noksanlarının ikmali için 45 000 lira.

(21.05.1933, Devre:4, Cilt:15, İctima:55)
Ziraat mektebinin ikinci sınıfında 15, 16 kadar talebe olduğu halde Gazi çiftliğinde staj görmekte olanların adedi 46 dır. Bu sene yüzü mütecaviz talip vardı. Bunun ancak 48 ini alabildik. Demek ki mevcut gitgide artmaktadır. Ziraat enstitüleri cumhuriyetin onuncu senesinde 4 fakülte halinde açıldığı vakit çok talebemiz olacaktır. Kadromuz tamamlanınca 150 ziraat mektebi talebesi, 200 baytar, 50 orman birinci sınıf talebesi ki ceman 400 ü bulacaktır. Bunu nasıl sıkıştırabileceğimizi şimdiden düşünüyoruz. 2 sene evvel kendilerinin ifade ettikleri gibi bu gün 50 dir ve Meclisi âlinin Ziraat vekâletine verdiği ehemmiyetle mepsuten mütenasip olarak bu rakam artacaktır. Hanımlarımız arasında da mektebe olan rağbet günden güne artmaktadır; elan mektepte okuyan beş hanım talebemiz vardır. Ziraat Vekili Muhlis Bey (Kütahya)

(14.06.1934, Devre:4, Cilt:23, İctima:68)
Karacabey, Çukurova, Çifteler ve Konya haralarının idare sureti; 29 mayıs 1926 tarih ve 867 numaralı kanun hükümlerine tâbidir.

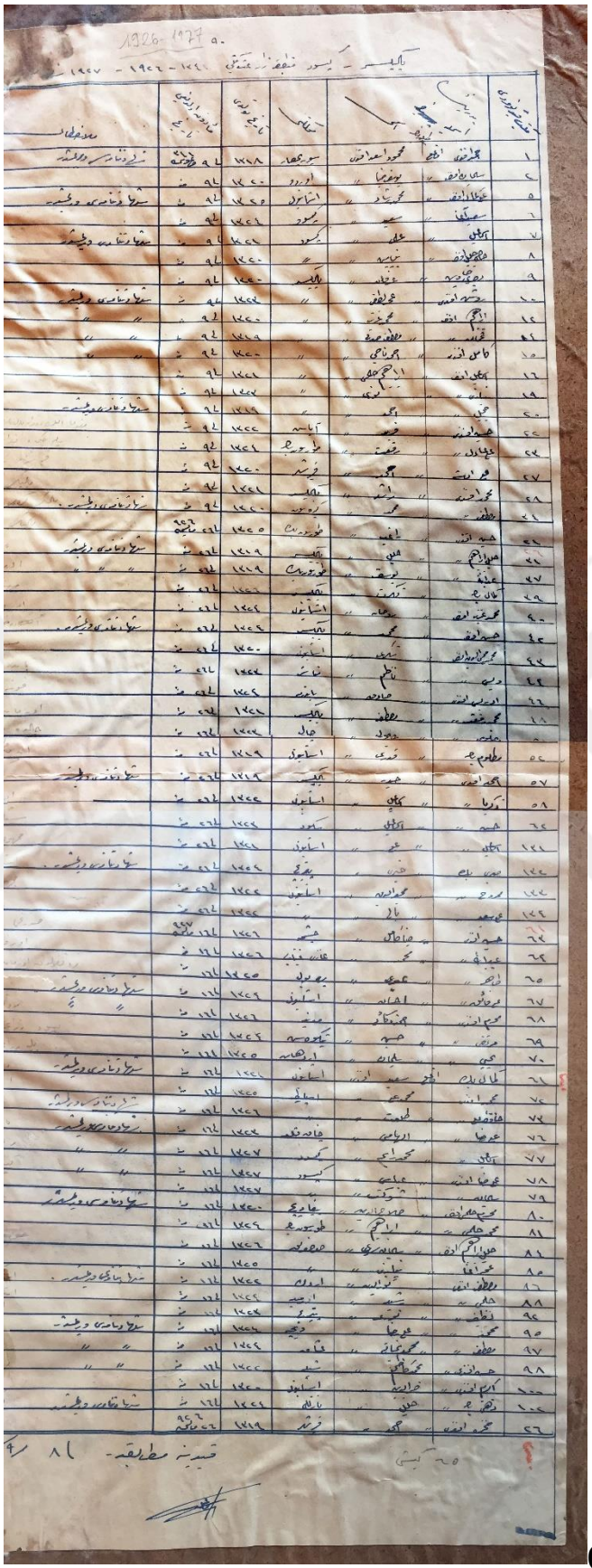
(19.07.1943, Devre:7, Cilt:4, İctima:50)
Teknik Ziraat ve Teknik Bahçe okulları hakkında...

Birinci maddede köylü çiftçi çocuklarının seçilmesi...
1. Kasaba ve şehirlerde bilfiil ziraatle iştigal etmek isteyen vatandaşlarım çocukları için orta Ziraat mektepleri mevcuttur. Bu müesseselerden faydalanmak köylü için daha müşküldür.
2. Teknik okullara yalnız köylü çocuklarının alınması talim ve terbiyede insicamı sağlar.
3. Şehir ye kasaba halkında teknik Ziraat öğrenseler bile başka mesleklere geçmek ihtimalleri daha fazladır.
4. Ziraat öğretimini bir ehrama benzetirsek ehramın kaidesini teşkil eden köylü kütlesine has bir teknik öğretim kurulması maksada her veçhile uygundur.
İkinci maddede Teknik bahçıvanlık okullarının Devlet bahçe işletmelerinde kurulacağını tasrih etmeği faydalı gördük.
Üçüncü maddede bu okullara alınacak talebenin beş sınıflı köy ilk okullarından mezun olmalarını Maarif encümeni ile mutabık olarak tasrih ettik. Üç sınıflı köy okulu mezunlarının kültür durumlarının teknik okullarda tahsil etmeğe kâfi olmadığına kaniiz.
Yedinci maddede mektepten çıkarılan çocukların velilerinin ceza hükümlerine tabi olmamasını tesbit ettik. Alınacak cezanın iki kat, olması hakkındaki fıkrayı çıkardık.
Sekizinci maddede kadro cetveline uygun şekilde öğretmen kelimesini ilâve ettik.
On birinci maddede Devlete ait boş araziden bu okul mezunlarına verilecek arazinin kendi adlarına harçsız ve resimsiz olarak tescil edileceği kaydını ilâve ettik. Bu arazinin on beş sene içinde satılamayacağı hakkındaki hükmün tapu kayıtlarına şerh verilmesini de uygun gördük ve maddeye bu kaydı ilâve ettik.

(a)

Şekil C.1 : 1926-27 yıllarına ait Öğrenci sicil defteri: (a)Bir öğrenciye ait not çizelgesi. (b)Öğrenci listesi (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi).

(b)

Şekil C.1 : 1926-27 yıllarına ait Öğrenci sicil defteri: (a)Bir öğrenciye ait not çizelgesi. (b)Öğrenci listesi (devamı) (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi).

CETVEL : 1 — 1341 SENESİ BÜTÇESİNE NAZARAN

Mektebin İsmi	Çiftliğin masarifi Lira	Masarifi saire Lira	Muallimin maaşatı Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mekteplerde müsdahdem ustaların ücuratı Lira	Yekûn Lira	Mektepte 1340 senesinde mevcut talebe Ziraat	Mektepte 1340 senesinde mevcut talebe Makinist	Mekteplerin şehre uzaklığı Kilometre
Ankara Ziraat Mektebi	42 158	89 342	3 156	6 966	3 720		77	49	2
İzmir » »	23 984	43 016	3 870	8 160	2 700		92		8
Adana » »	4 890	75 150	3 270	6 840	3 240		62	63	2,5
Edirne » »	9 331	31 669	3 450	7 260			126		3
Bursa » »	11 218	33 782	3 750	8 040	900		108		9
Karasi » »	7 856	40 144	3 408	6 780			100		25
Erzincan » »	3 099	25 101	3 270	6 840			57		
Kastamonu » »	3 519	17 981	2 610	5 700			38		11,5
Sivas » »	3 641	28 559	2 730	4 380			53		9
Konya » »	5 068	19 432	2 730	4 380			45		
Çorum » »	4 065	26 435	2 730	4 380			52		1,5
Erzurum » »	2 858	21 702	2 784	5 634			24		7,5
Yekûn	127 687	452 313	44 430	75 360	10 560	710 350	834	112	
Halkalı Ziraat Mektebi	32 000	63 000	8 352	14 532	3 600	121 484	75	9	(Bu mesafe Yeşilköye kadar Yeşilköyle İstanbul arasında 45 dakika tren vardır.

Küçük tahsil eden bir talebenin bir senelik masrafı $\frac{71\,035}{946} = 750{,}8$

Müddeti tahsil on ay oluşuna göre bir aylık masrafı 75,08

Âli tahsil eden bir talebenin bir senelik masrafı $\frac{121\,484}{75} = 1\,619{,}7$

Müddeti tahsil on ay oluşuna göre bir aylık masrafı 161,97

Aynı sene içinde Almanya da Âli tahsil gören bir talebenin şehrî tahsisatı 110 lira

Aynı sene içinde Fransada Âli tahsil gören bir talebenin şehrî tahsisatı 100 lira

İşbu hesabatta idarei merkeziyede sınıf mektepler muamelâtiyle mütevaggıf bulunan müesseseat müdiriyetinin tahsisatı, teftiş mürakebe parası kırtasiye sarfiyatı, posta ve telgraf ücuratı vekâletçe sarfedilen mesai bedelleri binaların, tarlaların amortisman ve faizleri sesaire dahil değildir. Bunlar da hesap kılınacak olursa, beher talebe başına sarf olunan paranın daha yüksek olduğu tezahür eder.

CETVEL : 2

Bulunduğu mektep ismi	Mecmuu adedi	Avrupa'da Âli tahsil görmüş muallim Adet	Halkalı ve sair âli mektep mezunu muallim Adet	Tali tahsil gören muallim Adet
Halkalı Ziraat Mektebi	(15)	13	2	0
İzmir Ziraat Mektebi	(9)	1	5	3
Karasi Ziraat Mektebi	(7)	0	5	2
Erzincan	(5)	1	2	2
Bursa Ziraat Mektebi	(7)	3	4	0
Erzurum	(3)	0	1	2
Çorum	(4)	0	3	1
Kastamonu Ziraat Mektebi	(7)	0	4	3
Sıvas Ziraat Mektebi	(5)	0	3	2
Konya Ziraat Mektebi	(7)	0	3	4
Edirne	(9)	0	5	4
Adana Ziraat Mektebi	(8)	0	5	3
Ankara Ziraat Mektebi	(7)	0	5	2
	(93)	18	47	28

Adet	
18	Avrupa'da tahsil gören
47	Âli tahsil gören
28	Tali tahsil gören
93	Mecmu muallimler yekûnu

CETVEL : 3

Halkalı Ziraat Mektebi Âlisinde Okutulan Dersler

Dürusu Muavine (Ulumu Esasiye)

1. Hesap ve Cebir
2. Hendese
3. Müsellesat
4. Resmi hatti
5. Fransızca
6. Türk Coğrafyası
7. İktisadi umumî
8. Mihanik
9. Kimyayı uzvî ve gayrı uzvî
10. Hayvanat
11. Nebatat ve Fijiyoloji nebatî
12. Fizik
13. Jeoloji
14. Meteoroloji
15. Tasnifi nebatat

Dürusu Esasiye (Meslek Dersleri)

16. Ziraat
17. Mevaşi
18. Bağcılık ve şarapçılık
19. Alâtı ziraiye, muharrike
20. Fenni eşcar
21. Baytarî
22. Arıcılık
23. Böcekcilik
24. Sebzecilik ve Konservecilik
25. Muharreratı ziraiye
26. İktisadi ziraî ve muhasebe
27. İnşaat, tefcir ve ıska
28. Kimyayı zirai
29. Sütçülük
30. Emrazı nebatiye
31. Tavukculuk
32. Ziraî bakteriyoloji
33. Çiçekcilik
34. Kavanini ziraiye
35. Hayvanatı ehliye teşrih ve fizyolojisi
36. Ziraî teknoloji (Sirke, ispirto, değirmen, nişasta)
37. Siyaseti ziraiye, küçük tarihi ziraat

Dürusu esasiye Adet 22		Dürusu muavine Adet 16	
Kitap	Not	Kitap	Not
4	18	1	15

CETVEL : 4

Tali Ziraat Mekteplerinde Okutulan Dersler

Dürusu Muavine (Ulumu esasiye)

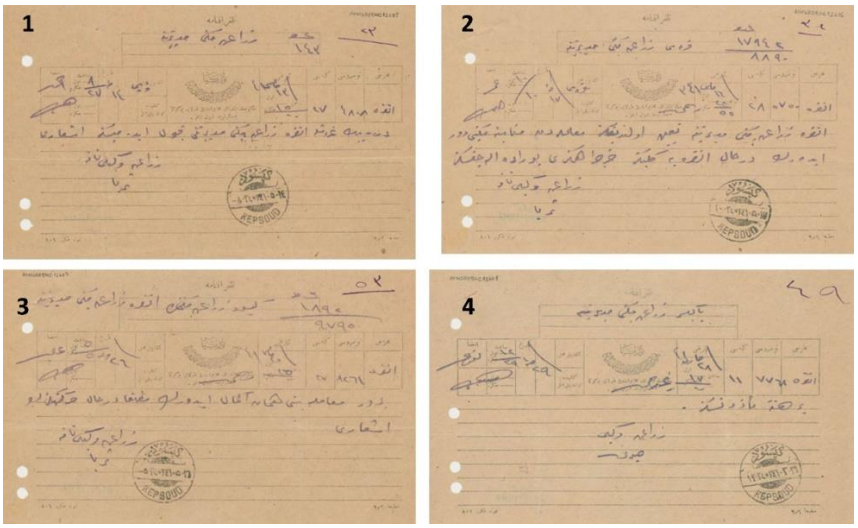
1. Hesap
2. Hendese
3. Resmi hatti
4. Mesaha
5. Fizik
6. Hadisatı cevviye
7. Kimyayı madenî ve uzvî
8. Jeoloji
9. Nebatat
10. Hayvanat
11. İktisadı milel
12. Hıfzıssıhha
13. Fransızca
14. Türkçe
15. Türkiye Coğrafyası

Dürusu Esasiye (Meslek Dersleri)

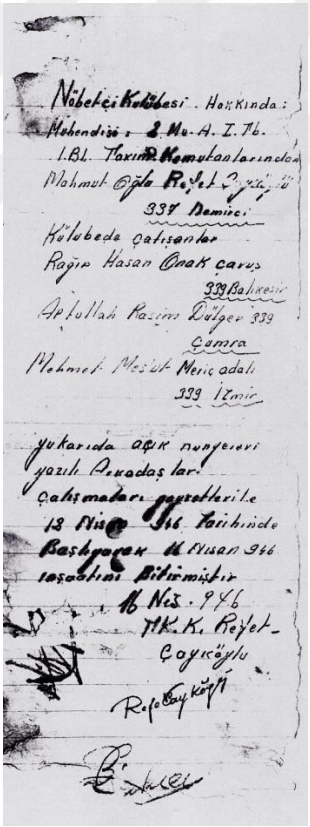
16. Ziraatı umumiye ve hususiye
17. Alâtı ziraiye
18. Meyva ağaçları ziraatı
19. Orman ağaçları ziraatı
20. Sebzecilik
21. Bağcılık
22. Mevaşi
23. Çiçekcilik
24. Böcekçilik
25. Arıcılık
26. Sanayii ziraiye
27. Tavukculuk
28. İktisadî ve ziraî muhasebe
29. Sütçülük

Dürusu Esasiye Adet 14		Dürusu Muavine Adet 16	
Kitap	Not	Kitap	Not
8	6	13	3

Şekil C.2 : 19.06.1927 tarihinli Ziraat Enstitüleri ile Âli Mektepleri Tesisine ve Ziraat Tedrisatının Islahına Dair Kanunun tabloları (TBMM ZC, 19.06.1927, Devre:2, Cilt:33, İctima:77, düzenleyen Marmara, 2024).

Şekil C.3 : 1925 yılında Mehmet Ali Bağana'nın Ankara Ziraat Mektebi müdüriyeti vazifesini kabulü ve devretmesi ile ilgili Kepsut Ziraat Mektebi mühürlü telgrafnameler (Salt Araştırma, AFMSBBDOC12605-08[118]).

Şekil C.4 : Ziraat Mektebi sonrası 1946 yılında askerlik şubesi kullanımı sırasında girişe yapılmış olan nöbetçi kulübesi, 2000 yılının Mart ayında traktör çarpması ile yıkılmış ve tuğlaların arasından bu not çıkmıştır (Kepsut Belediyesi).

[118] Çalışma sırasında Salt Araştırma arşivlerinde bulunan telgrafların tarihinin sehven 1940-1941 olarak yazıldığı farkedilmiştir. Gerekli düzeltme için kurumla iletişime geçilmiş ve kurum tarafından gerekli düzeltme yapılarak tarih 1923-1925 olarak kaydedilmiştir.

EK D: Haberler

TÜRK DİLİ GAZETESİ[119]

تورک ديلی

Şekil D.1 : Türk dili gazetesinin Osmanlıca sayılarına bir örnek, 1920'lar.

[119] Türk Dili Gazetesi'nin 1928 tarihine kadar olan Osmanlıca sayıları Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesinde, 1928 sonrası Balıkesir İl Halk Kütüphanesinde ve 1934-1974 yılları arasındaki sayılar Beyazıt Devlet Kütüphanesinde bulunmaktadır. Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi ve Balıkesir İl Halk Kütüphanesi arşivlerindeki tarama Ezgi Aydoğmuş'un "Atatürk dönemi tarım politikalarının Balıkesir'deki uygulamaları (1923-1938)" adlı yüksek lisans tezi kapsamında, Beyazıt Devlet Kütüphanesi arşiv taraması bu tez kapsamında yapılmıştır.

Şekil D.2 : Türk dili gazetesinin Latince sayılarına bir örnek, 1930'lar.

(28.04.1927) (At yarışı)
At Yarışları Sipahi Ocağı tarafından düzenlenmiştir. (Nurullah Kırkpınar Kişisel Arşivi)

(01.05.1927) (At yarışı sonuçları)
Yarışlarda en büyük başarıyı Miralay Mehmed Bey'in "Arslan Derviş" isimli doru atı almıştır. Hayvan sergisinde birinciliği Kepsut Ziraat Mektebi'nin yetiştirdiği al bir tay, ikinciliği ise Keskinzade Zühdü Bey'in tayı kazanmıştır. At koşularının sonuçları ise şu şekilde olmuştur: 1000 metre tay koşusunu Susurluklu Hakkı Ağa'nın "Gazal" ismindeki tayı 1.19 saniyede kazanmıştır. Aynı koşuda Mustafakemalpaşa'dan İbrahim Efendi'nin "Küçük Hadid" ismindeki tayı ikinci gelmiştir. 2400 metre sürat koşusunda Miralay Mehmet Bey'in "Derviş" isimli Arap atı 2.56 saniyede kazanmıştır. 3600 metre tahmil koşusunda Somalı Ahmed Bey'in "Mesud" ismindeki Arap atı 4.48 saniyede kat etmiştir. Son olarak Salihlili Cemal Efendi'nin "Şahab" isimli atı ikinci olmuştur. (Nurullah Kırkpınar Kişisel Arşivi)

(10.05.1927) (Ziraat mekteplerine talebe alımının durdurulması)
Ziraat Vekâletinin ziraat mekteplerimizin ıslah ve tekâmülü yolunda artık karar verilmiş ve çalışma sahasına çıkarılmak üzere olan tasarısı vardır. Buna nazaran Türkiye'de mevcut ziraat mektepleri talebe almayacaklar, yalnız mevcut talebelerinin tahsilini bitirmesine çalışacaklardır. (Aydoğmuş, 2017)

(10.05.1927) (Yaz dönemi mezunları)
Bakınız (Çizelge 3.3). (Aydoğmuş, 2017)

(29.04.1928) (Rasathanesinin önemi ve ziraat aletleri teşviği)
Kepsut Ziraat Mektebi rasathanesi ahval-i havaiye raporunu ilan etmek suretiyle zürraa yardım ediyor. Mektebin rasathanesinin alet ve edevatının mükemmel olması, hava değişiklikleri hakkındaki tahminlerini gerçeğe uygun verdirtmekteydi. Kepsut zürraı rasathaneden çok istifade etmektedir. Zürra ise bu istifadeye para

vermemektedir. İktisat Vekâletinin emriyle Kepsut Ziraat Mektebi mevcut alet-i ziraiyeyi rençperlere parasız olarak dağıtmaktadır. Kepsut'ta bu sene ziraat daha fenni surette meydana gelmektedir. Rençperler vekâletin bu hayırlı emrini sevinçle kabul ederek her rençper kendisine lazım olan alet-i ziraiyeyi parasız tedarik etmekteydi. Mektep Müdür Vekili Harun Gazzaz Bey müracaatta bulunanlara son derece kolaylıklar göstermektedir. (Aydoğmuş, 2017)

(22.10.1929) (Ziraat mekteplerinin eğitime devam etmesi ve rasathanenin il merkezine nakli)
İktisat Vekâleti Ziraat Baş Mütehassısı Doktor M. Oldenburg'un tanzim ve takdim eylediği rapora nazaran tedrisat kanunu gereğince beş sene müddetle geçici olarak kapatılan ziraat mekteplerinden Kepsut, Erzincan, Ankara, Edirne, Kastamonu ve Halkalı mekteplerinin çiftlik, bağcılık, sütçülük ve şarapçılık mektebi halinde devam etmesi ve Adana, İzmir, Bursa, Çorum ve Konya'dakilerin ziraat mektebi şeklinde küşadını teklif etmiştir. Vekâlet bu mesele hakkında tetkikat yapmaktadır. İktisat Vekâleti Meteoroloji Enstitüsüne bağlı Kepsut Rasathanesi istasyonunun merkezi vilayetten uzaklığı ve dar bir sahanın içerisinde yer almasından dolayı merkezi vilayette bulunmasının temini için istasyonun Balıkesir'e nakli veya merkezde ayrıca bir istasyon tesisi tasarlanmıştır. (Aydoğmuş, 2017)

(30.09.1931) (İnekhane faaliyetleri)
İktisat Vekâleti tarafından eski adıyla Kepsut Ziraat Mektebi olan çiftlik batı vilayetlerinin inek ve boğa ihtiyacını temin etmek üzere bir müddet evvel kırk inek ve bir boğalı bir inekhaneye dönüştürülmüştü. İnekhane günden güne inkişaf etmekte ve damızlık inek ve boğa yetiştirmektedir. İnekhanede, tesisinden bugüne kadar on dördü erkek, on biri dişi olmak üzere yirmi beş dana yetiştirilmiştir. İnekhanenin bu danalardan başka altı tane daha buzağısı vardır. Ayrıca 1931 yılı itibariyle vilayet boz ırka mensup inek ve boğa yetiştirmek üzere iki mıntıkaya ayrılacaktır. Biri Balya mıntıkası diğeri ise Kepsut mıntıkasıdır. Balya mıntıkasında esasen Boz ırka mensup boğa ve sığır yetiştirilmekte, her sene diğer vilayetler için buradan yüzlerce damızlık boğa mubayaa edilmektedir. Kepsut inekhanesinde yetiştirilmekte olan inek ve boğalar ise tamamen Kepsut mıntıkasına verilecek olup bu suretle bu mıntıkadaki Boz ırkın çoğalması sağlanacaktır. (Aydoğmuş, 2017)

(20.02.1934) (Eşyaların nakli)
Ziraat Bakanlığının bir buyuruğuna göre, Kepsüt ziraat mektebine ait eşyalar Bursa ziraat mektebine verilecektir. Bu eşyaları almak üzere Bursa ziraat mektebi çevirgeni Fadıl dün kentimize gelmiştir.

(23.04.1934) (Remont tesisi)
Ziraat Vekâleti memleketin muhtelif yerlerinde tay terbiye etmek ve yetiştirmek üzere remontlar tesis edecektir. Bu remontlardan biri de Balıkesir'de tesis edilecektir. Kepsut'taki eski Ziraat Mektebi binası remont için münasip görülmüştür.

(02.08.1934) (Kepsüt panayırı)
Balıkesire 27 kilometre mesafede muntazam bir şose ile merbut hava, su ve güzel bahçelerile meşur olan Kepsüt nahiye merkezinde ağustosun 18 nici cumartesi günü açılacak ve beş gün devam edecektir.

Panayırda her cins damızlık ve kasaplık hayvanat bulunacaktır. Panayırın kurulduğu mahal vasi çayırlıkta tatlı su membaları olup gelecek olan hayvanat sahipleri hayvanlarının iaşesinde müşkülat çekmeyeceklerdir.
Panayırda her nevi eşya emtia alış verişi yapılacaktır. Hariçten gelecek tüccar ve esnaf mallerinin hüsnü muhafaza ve kendilerinin esbabı istirahatlerinin temini maksadile ayrı ayrı mahaller ihzar ve her türlü ihtiyaçları da temin edilmiştir.

(06.08.1934) (Kuru ot satışı)
Ziraat Müdürlüğünden; Kepsüt ziraat mektebinde on bin kilo kuru ot 24-7 934 arihinden itibaren yirmi gün müddetle müzayedeye vazedilmiştir. Taliplerin ziraat müdürlüğüne müracaatları.

(26.08.1934) (Halkevinde verilen ziraat dersi)
Halkevi reisliğinden: Memleket bağcılığının ilerlemesi yolunda, bağcılık işlerine vakıf bir arkadaş tarafından dersler verilecektir. Bütün bağcılarımıza bu derslere devam etmesini memlekete hizmet bakımından rica ederiz…

(25.10.1934) (İcar)
Mülga Kepsüt Ziraat mektebine ait sebze bahçesile Yılalı mevkindeki otlakiye bir sene müddetle icara verileceğinden taliplerin 10-11-934 tarihinde Ziraat müdüriyetine müracaatları ilan olunur.

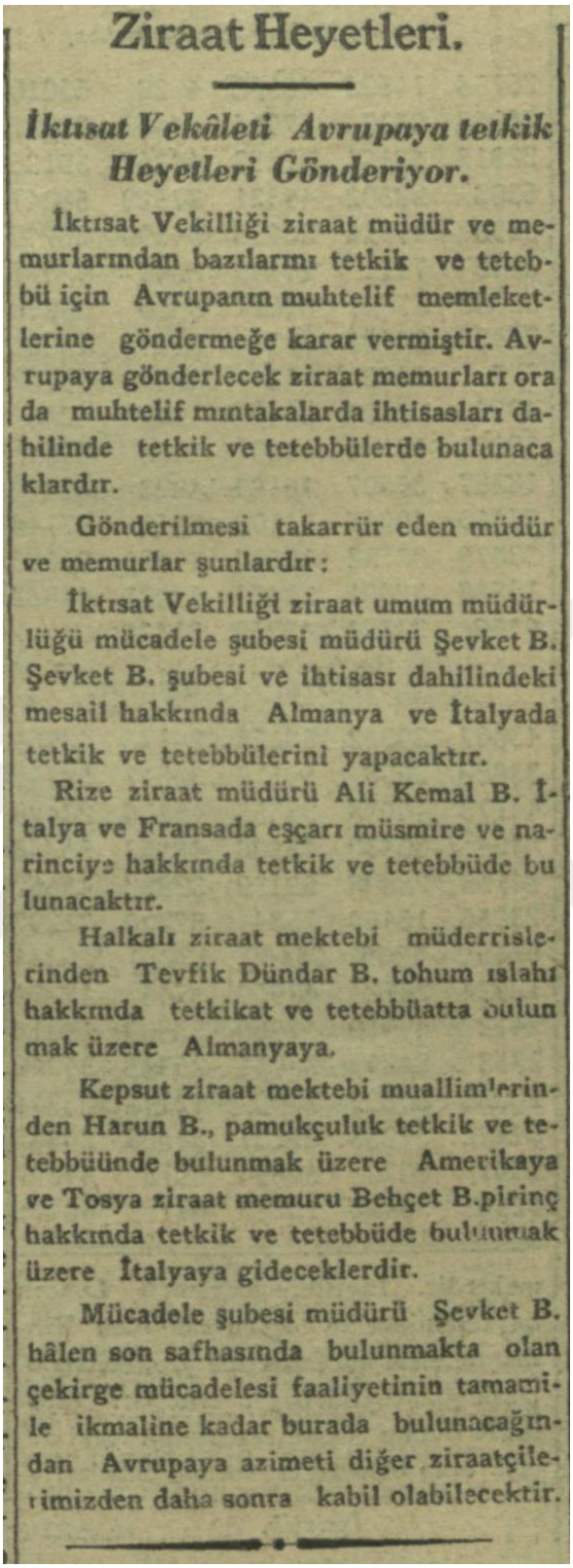
(16.11.1934) (Mektepler arası maçlar)
<Savaş> gazetesi tarafından ortamektepliler arasında bir maç tertip edilmiş ve ilk maç dün Ali Hikmet Paşa stadyomunda Muallim mektebi-orta mektep arasında yapılmıştır. Güzel ve heyecanlı geçen bir maçtan sonra muallim mektebi takımı 2-0 galip olmuştur.

(20.11.1934) (İcar)
Mülga Kepsüt ziraat mekiebine ait sülüklü ve hendekli mevkindeki çayırların senelik icarı 17-11-934 tarihinden itibaren yirmi gün müaddetler müzayedeye vazedilmiştir. 8-12-934 tarihinde ihale yapılacağından taliplerin Ziraat Müdüriyetine müracaatları ilan olunur.

(25.11.1934) (Tahıl satışı)
Balıkesir Ziraat Çevirgenliğinden: 5900 kg buğday, 30 araba mısır sapı, 60 araba çürük saman. Mülga Kepsüt ziraat mektebinde mevcut yukarıda cins ve miktarı yazılı Buğday, Mısır sapı ve çürük saman müzayedeye vazedilmişti. Taliplerin ihale günü olan 10-12-934 tarihinde Ziraat Müdüriyetine müracaatları ilan olunur.

(25.09.1935) (İcar)
Mülga Kepsüt ziraat mektebinin tarla, bağ, bahçe, yoncalık ve çayırları 14-9-935 tarihinden itibaren iki sene müddetle icara verileceğinden taliplerin ihale günü olan 30-9-935 tarihinde ziraat müdürlüğüne müracaatları ilan olunur.

(30.08.1937) (Pehlivan güreşleri)
Kepsüt C.H. Partisi Menfaatına 5 Eylül 1937 Pazar günü Kepsüt nahiye merkezinde alaturka yağlı pehlivan güreşleri yapılacaktır.
Başa 50 Ortaya 25 Alta 15 lira mükafat verilecektir.
Bu güreşe iştirak edecek pehlivanların mektup göndermeleri rica ve ilan olunur.

Ziraat Heyetleri.

İktısat Vekâleti Avrupaya tetkik Heyetleri Gönderiyor.

İktısat Vekilliği ziraat müdür ve memurlarından bazılarını tetkik ve tetebbü için Avrupanın muhtelif memleketlerine göndermeğe karar vermiştir. Avrupaya gönderlecek ziraat memurları orada muhtelif mıntakalarda ihtisasları dahilinde tetkik ve tetebbülerde bulunacaklardır.

Gönderilmesi takarrür eden müdür ve memurlar şunlardır:

İktısat Vekilliği ziraat umum müdürlüğü mücadele şubesi müdürü Şevket B. Şevket B. şubesi ve ihtisası dahilindeki mesail hakkında Almanya ve İtalyada tetkik ve tetebbülerini yapacaktır.

Rize ziraat müdürü Ali Kemal B. İtalya ve Fransada eşçarı müsmire ve narinciye hakkında tetkik ve tetebbüde bulunacaktır.

Halkalı ziraat mektebi müderrislerinden Tevfik Dündar B. tohum ıslahı hakkında tetkikat ve tetebbüatta bulunmak üzere Almanyaya.

Kepsut ziraat mektebi muallimlerinden Harun B., pamukçuluk tetkik ve tetebbüünde bulunmak üzere Amerikaya ve Tosya ziraat memuru Behçet B.pirinç hakkında tetkik ve tetebbüde bulunmak üzere İtalyaya gideceklerdir.

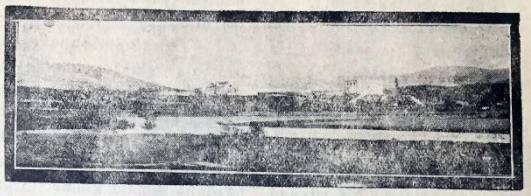
Mücadele şubesi müdürü Şevket B. hâlen son safhasında bulunmakta olan çekirge mücadelesi faaliyetinin tamamile ikmaline kadar burada bulunacağından Avrupaya azimeti diğer ziraatçilerimizden daha sonra kabil olabilecektir.

Şekil D.3 : 15 Temmuz 1930 tarihli Hakimiyeti Milliye gazetesi.

Kepsüt Panayırı..

Panayır büyük rağbet gördü. Panayırcılar hem kâr ediyor, hem de eğleniyorlar.

Kasaba ile panayır arasında arabalar durmadan işliyor.

Kepsüdün umumî görünüşü

Kepsüt, 20 [Muhabirimizden]— Kepsüt panavırı cumurtesi günü açılmıştır. Panayır kasabanın şarkında ve yirmi dakika mesafede geniş ve çayırlık, suyu bol, havası güzel bir yere kurulmuştur.

Panayırın ilk günü hemen hemen hiç alışveriş olmamıştır. Hariçten gelen esnaf kendilerine gösterilen yerlerde çadır ve baraka kurmakla ve mallarını bir tertibe koymakla vakit geçirmiştir. İkinci gün panayırda sabahtan binden fazla muhtelif cins hayvan getirilmişti. Ogün dört yüz küsur hayvan satılmıştır. Alışveriş hararetle devam edilmektedir. Yalnız hayvanlar pek ucuz fiatla satılmaktadır.

Panayırda 190 baraka ve çadır bulunmaktadır. Bu çadır ve barakaların 20 si manifaturacı, 2 si terzi, 5 şi hazırelbiseci, 5 şi şapkacı, 5 şi çorapçı, 7 si kundura cı, 10 nu pabuşçu, 25 şi attar, 5 şi urgancı. 10 nu yemişçi,5şi şekerci, 20 si bakkaliye, 8zi aşçı, 24dü kebapçı, 4 dü bakırcı, 5 şi kasap, 3 çü bardakçı, 1 ri müskiratçı, 1 ri tütün bayii ve 25 şi seyyar satıcı ve birde tiyatro kumpanyası bulunmaktadır.

Panayıra gelen her esnaf memnun kalmışlarsa da bilhaasa aşçı, kebapçı, kapap, kahveci esnafı eyi para kazanmışlardır. Kepsütte bulunan 4 fırın gece, gündüz ekmek ve pide çıkarmak suretile panayır halkının yiyecek, içecek yatacak herşeyi temin edilmiştir. Panayır mahalli Kepsüt ve Balıkesir ve civar köy ve kasabalardan gelen birçok hanım ve gençlerin sabahtan gece saat 23 e kadar gezinti ve teferrüc mahalli olmuştur Halk hem ufak tefek ihtiyaçlarını temin ve hem de panayır yerinin manzara, su ve havasından ve panayır yerine konulan radvonun ve lokanto ve kıraethanelerde bulunan gramofon ve güzel şarkı ve gazellerden istifade etmişlerdir.

Panayırda ufak bir hırsızlık ve cerh gibi bir vakanın vukuuna sebebiyet verilmemiştir.Herşey mükemmeldir. Bundan dolayı nahiye müdürü Sedat belediye reisi Ali Rıza beyler ve Jandarma K. K. Şevki efendi tebrike şayandırlar.

Panayır mahallinin gece manzarası gayet güzeldir. 6 metre yüksekliğinde muntazam dikilmiş direklere asılmış on dört lüküs lambası akşam ezanından sabaha kadar yanmaktadır. Kepsütten panayıra, panayırdan Kepsüde müşteri taşımaktadır.

Yaylı arabalarla fayto lar sabahlara kadar kasaba ile Panayır arasında durmadan işlemektedir. panayıra gelen esnaf memnunen avdet edeceklerdir.

Şekil D.4 : 22 Ağustos 1934 Çarşamba tarihli Türk Dili gazetesi (düzenleyen Marmara, 2024).

Cumuriyetin realizasyonları :

Kemalist köyü yaratacak kadro

Dış ve iç pazarlar, büyük devlet endüstrisi, ileri vasıflı ham madde istemektedir. Memleket için hayati bir değeri olan bu işi başarmanın bir "Ziraatkültürü" kurmakla kökünden hallediieceğini bilen devlet; tarım işlerini çağdaş telâkkilere göre düzenliyecek bir kadro yaratmak için milli ihtilâlin ilk günündenberi harekete geçmiştir: Yüksek Ziraat enstitüsü ve yurdun türlü yerlerindeki zıraat mektebleri bu çalışmanın canlı birer örneğidir.

Tohumunu elindeki teknik takvime ve barometreye bakarak atan, alacağı mahsulü ekerken bilen ve sistemli çalışmanın sembolü olacak olan yarınki türk çiftçi neslini hazırlıyan bu çalışmanın her safhasını başarılan bir yurd davası olarak telakki edebiliriz :

Memleketimizde ilk defa olarak 308 senesinde Bursa Ziraat Mektebi kurulmuş, sonradan Adana'da, Ankara'da da birer ziraat ameliyat mektebi açılmıştır. 338 ve 339 senelerinde bunlara ilâve olarak Konya, İzmir, Kepsut, Çorum, Edirne, Erzincan, Sivas, Kastamoni ve Erzurum'da da "mıntaka ziraat mektebi" adiyle birer mekteb açılarak orta derecedeki ziraat mekteblerinin sayısı on ikiye çıkarılmıştı. Bu mekteblerin teşkilâtı genişletilirken memleketin türlü bölgelerinde ziraat bilgisini yaymak gibi mühim bir maksat güdülmüş olmakla beraber bir taraftan sayısı on ikiye varan bu mekteblere istenilen vasıfta muallim ve vasıta temin olunamamıştı.

927 senesinde tatbik mevkiine konan "ıslâhı tedrisat" kanunu, bu dağılmış kuvvetleri toplayıp teksif etmek, ziraat mekteblerini memleketin ihtiyacına uygun bir hadde indirmek, bu mekteblerin tedris vasıtalarını, tatbikat çiftlikleri tesisatını tamamlandırmak, muallimlerini Avrupaya göndererek muhtelif şubelerde ihtisas tahsili yaptırmak gibi çok esaslı ıslâhata yol açan kuvvetli hükümleri ihtiva ediyordu.

Filhakika bu kanunun itina ile tatbikine başlanarak bu on iki mektebten yalnız Bursa'daki mekteb bırakılmış diğerleri kapatılmış, bu mekteblerin muallimlerinden ehemiyetli bir kısmı ihtisas tahsili yapmak üzere Avrupaya gönderilmişlerdi. Sonradan İzmir, Adana ziraat mektebleri de açılmak ve Halkalı Yüksek Ziraat mektebi orta ziraat metkebi halinde faaliyete geçirilmek suretiyle bu mekteblerin sayısı dörde çıkarıldı. Diğer kapalı mekteblerin ders vasıtaları bu dört mektebe verilerek kuvvetlendirildi, Avrupadan geri dönen muallimlerle bu mekteblerin eskisine göre çok kuvvetli bir varlık kazandılar.

931 senesinde bu mekteblerin son tasfiyesi yapılarak Bursa, İzmir, Adana ve İstanbuldaki mekteblerden başka diğer bütün mektebler lağvolundu ve bu sayede:

1. — Orta ziraat mektebleri teşkilât ve faaliyetlerini memleket ihtiyaciyle mütenasip bir şekilde çerçevelemek.

2. — Elde kalan mektebleri elemanşe, vasıtaca kuvvetlendirmek gibi ehemiyetli faydalar temin olundu.

1932 senesinde bu mekteblerin ıslâhı ve tekâmülü işi gene ele alınmış ve onlara memleketin hakikî ihtiyaçlarını karşılıyabilecek yeni bir karakter verilmiştir. Bu hususta verilen kararlar şunlardır:

a) Devlet ziraat teşkilâtına, ihtiyaç hasıl oldukça orta ziraat mektebleri mezunları alınmakla beraber bu mekteblerin gayeleri memur yetiştirmek olmadığı ve ancak kendi arazisinde kendi çalışarak muhitine kılavuzluk edebilecek bir kudrette, ameli bilgilerle cihazlı müstahsiller yetiştirmek loduğu esası tesbit olunmuştur.

b) Bu gayenin tahakkuku için bu mekteblere yalnız çiftçi ve toprak sahibi kimselerin evlatlarının alınması şart koşulmuştur.

c) Bu mekteblerin tedrisatı mıntakavî, tam manasiyle ameli bir şekle konmuştur. (Mekteb muallimleri talebesine az ve fakat öz bilgi verecek, öğrettiği şeyi pratik olarak yapacak ve yaptıracak, talebenin yapamıyacağı şeyleri kendilerine öğretmiyeceklerdir.

Bu mekteblerden bu esaslar içinde tensik edilmiş olan ders programlarına

(Sonu 4. üncü sayfada)

Sıhat Vekilimiz, göçmenlerin vaziyetinden memnun

Konya, 19 (A.A.) — Sağlık Bakanı ... vilâyetin Çumra kazasından oraya yeni gelen göçmenlerle görüşüp onlara hükümetin prensipini anlattılar. Okcu köyüne giderek orada göçmenlerin evlerini gördüler. Hemen ziraate başlanması için Çumradaki traktörlerin kiralanarak göçmen tarlalarında çalıştırılmalarını emrettiler. Çumradan otomobillerle Konyaya geldiler ve parti kurağında biraz dinlendikten sonra atlı sporda yeşerlerine verilen ziyafette bulundular. Vekil, göçmenlerin vaziyetinden memnundur.

B. Celal Bayarın Ayvalıktaki tetkikleri

Ayvalık, 19 (A.A.) — Kotra ile sahayate çıkan İktisad Vekilimiz B. Celâl Bayar maiyetlerindeki zevatla dün sabah Ayvalığa gelmişlerdir. Öğle yemeğini tüccar kulübünde yedikten sonra hükümeti ve müesseseleri ziyaret etmişler ve bu arada Ayvalığın yağcılık, sabunculuk ve diğer iktisadî vasiyetleriyle beraber bilhassa yağ fabrikalarının tasfir torbalarını hazırlıyan ve koko ipliğinden yol keçesi ve paspas dokuma imalâthanelerine girerek dezin bir alâka ile tetkiklerde bulunmuşlardır. Vekil geceyi Çamlıda geçirmişler ve bugün öğle yemeğinden sonra Ayvalıktan ayrılmışlardır.

Cumuriyet realizasyonları :

Kemalist köyü yaratacak kadro

Başı 1 inci sayıfada

göre faaliyetlerine devam etmektedirler. Bu mekteblerde.

Aşağıda yazılı ıslâhatın da yapılması kararlaştırılmıştır :

1. — Orta zıraat mekteblerine verilen ameli, tatbikî karakterin tamamen belirtilmesi için çiftlikleri vasıtalar, techizat itibariyle daha fazla kuvvetlendirilecektir.

2. — Bu mekteblerin tahsil müddeti gene üç sene olarak kalacak, ders programlarında ameliyata kuvvet verecek daha esaslı değişiklikler yapılacak, mektebin bu üç senelik tahsil müddetini bitirenler en aşağı bir sene de tatbikat çiftliklerinde staj göreceklerdir.

3. — Orta Anadolu ve şarkta da birer ziraat mektebi açılacaktır.

4. — İzmir ziraat mektebi, bundan maada "bahçıvanlık" mektebi haline sokulması düşünülmektedir.

5. — Adana ziraat mektebine bağlı olan ve köy demircisi ve ziraat makinisti yetiştirmekle gayelendirilmiş bulunan makinist kısmının teşkilâtı, techizatı geliştirilecek, buradan da daha ameli gençler yetiştirilmeğe çalışılacaktır.

6. — Ayrıca köylerde köy ameli ziraat öğretim müesseseleri açılması ve bu suretle ilk tahsilini bitiren köy çocuklarına ziraat bilgisi verilmesi de göz önünde bulundurulmaktadır.

Orta zıraat mekteblerimizden beş sene içinde 207 talebe çıkmış ve Halkalıdan parasız 557,337 fidan dağıtılmıştır. Halka ve köy muallimlerine ziraat kursları verilmiştir.

Böcekçilik mekteblerı:

İpekböcekçiliğinin, bu kârlı ziraat şubesinin ıslâh ve inkişafı işleriyle uğraşmak üzere Bursa'da bir "İpekböcekçiliği Enstitüsü" ve bu enstitüye teknik cihetinden bağlı olmak üzere Edirne, Antalya, Diyarbekir ve Denizlide birer (İpek böcekçiliği mektebi); Şarköy - Eriklice'de ayrıca bir (İpekböceği tohumu yetiştirme müessesesi) vardır. Bu mekteblerde senede iki devrede dört ay süren kurslar yapılmakta, bunlardan fenni böcekçi yetiştirilmektedir.

Memleketimizdeki böcekçilik müesseseleri bundan ibarettir. Böcekçilik enstitüsü dört senelik çalışması neticesinde ehemiyetli hizmetler görmeye muvaffak olmuştur. Böcek tohumlarının fenni bir şekilde kışlatılması için geçen sene bu enstitüye bağlı olmak üzere bir "tohum kışlak evi" kurulmuştur.

Önümüzdeki seneler içinde yapacağımız işler:

1. — Bugünkü ipekböcekçiliği mektebleri "ipekböcekçiliği mıntaka istasyonları" haline sokulacak, bu müesseseler yalnız kurslar tertib edip fenni böçekçi yetiştirmek değil, aynı zamanda muhitlerindeki böcekçilik sanatının ilerlemesi işleriyle de esaslı bir şekilde vazifelendirilecektir.

2. — Böcek tohumlarını fenni şartlar altında fışkırtmak, fenni olmıyan usullerin tatbikinden ileri gelen zararları karşılamak için muhtelif mıntakalarda "tohum fışkırtma evleri" açılacak halkın tohumları buralarda fışkırtılacaktır.

İpekböcekcilik mekteblerinden 174 talebe mezun olmuş, halka parasız olarak 179,874 dut fidanı 3592 Ons ipekböceği tohumu dağıtılmış, halkın tohumları Bursa kışlasında kışlatılmıştır. Adanazarında ve Uzunköprüde ipekböcekçilik kursları açılmıştır.

Halk kursları:

Sütçülük, tavukçuluk, bağ ve bahçıvanlık, arıcılık ve bunun gibi bazı ziraat şubelerinde halka fenni bilgiler vermek maksadiyle türlü ziraat müesseselerinde her sene açılmakta olan kurslara halk tarafından fazla bir rağbet gösterilmekte, bu kurslardan ehemiyetli faydalar elde olunmaktadır.

Bu kurslara daha fazla ehemiyet verilmekle beraber ziraatin türlü şubelerinde "ustalar" yetiştirmek maksadiyle ziraat mekteblerimizde ayrıca "usta kursları" da tertib olunacaktır. Ziraatin belli şubelerinde usta olarak yetişmek istiyenler ziraat mekteblerinde hususî bir program içinde nazarî ders görmekle beraber tatbikat çiftliklerinde de o şube işlerinde çalışacaklar, bundan sonra bir imtihan verip "usta şehadetnaması" alacaklardır. Ziraat teşkilâtımızda ehemiyetli bir ihtiyaç şeklinde baş gösteren pratik adamlar "ustalar" bu suretle yetiştirilecek, bunlardan çok fayda görülecektir.

Bundan başka, hususî bahsinde ismi geçen "bahçıvanlık mıntaka deneme ve üretme istasyonlarında" ayrıca "aşıcı ve budayıcı ustaları" yetiştirilecektir.

Yüksek Ziraat Enstitüsü:

Yüksek Ziraat Enstitüsü ziraat, baytar, ormancılık, tabii ilimler ve ziraat teknolojisi olmak üzere beş fakülteden müteşekkildir. Devlet bu büyük ilim müessesini şu gayelerle kurdu:

a) Bir çiftçi yurdu olan memleketimizde ziraatin, baytarlığın ve ormancılığın esaslı surette iyileştirilmesini ve düzeltilmesini;

b) Devlet ziraat, baytar ve orman teşkilâtının ve baytar, orman ve ziraat müesseselerinin muhtaç oldukları fen adamlarının ve büyük çiftlikleri idare edebilecek, ormanlarımızı işletebilecek mütehassısların yetiştirilmesini;

c) Memleketin muhtelif orman, baytar ve ziraat şubelerinde ilmî araştırmalar ve fenni tecrübelerle elde edilen neticelerin tatbikini ve yayılmasını;

ç) Bu şubelerin millî ekonomiye en uygun şekillerde işletilmelerini;

d) Köylünün yeni ve verimli usullerle çalışmasını;

e) Türk topraklarında tam manasile bir memleket ziraat, orman ve baytar bilgisinin kurulmasına çalışmasını temin etmek...

Yüksek Ziraat Enstitüsü yukarda sayılan okutma, öğretme ve fenni araştırma işlerinden maada baytarlığa, ziraate ve ormancılığa dair eserler vücuda getirmek ve ilmî neşriyat yapmak, diğer memleketlerde bu şubelere ait sahalarda tatbik olunan yenilikleri muntazaman takip eylemek ve bunların vatanımızda tatbik tarzlarını araştırmak gayelerini de gütmektedir.

Bu gayelere erişmek için Yüksek Ziraat Enstitüsünün şimdiye kadar çıkardığı ve çıkarmak üzere bulunduğu hepsi orijinal ve sırf memleketin işleriyle alâkalı olan eserlerin sayısı 100 ü geçmiştir.

Yüksek Ziraat Enstitüsünün kurulduğu tarih olan 30 birincî teşrin 1933 denberi iki ders yılında Enstitüden yetişen talebenin sayısı 28 i ziraatçi ve 34 ü baytar olmak üzere 62 dir. Bunlardan bir kız ziraat ve bir kız da baytar fakültesinden çıkmıştır.

İlk iki yıl yüksek enstitüden mezun olan talebe mikdarı nisbeten az ise de bu yıldan itibaren bunların sayısı artmağa başlamıştır.

Bu yıl beşi kız olmak üzere 41 ziraatçi ve 39 baytar diploma almıştır. Önümüzdeki sene ise ziraat mühendisi, askeri ve sivil baytar ve orman mühendisi olarak 175 kadar genç diploma alacaktır. Bu gençlerin içinde baytar ve ziraat mühendisi olmak üzere 17 si kızdır.

Ziraat fakültesinden ziraat mühendisi olarak yetişen gençlerin pedagoji seminarında daha bir yıl tatbikat görmeleri uygun görülmüş ve bu keyfiyet geçen senedenberi tatbik edilmeğe başlamıştır. Aynı suretle baytarlarla orman mühendislerinin dahi diplomalarını aldıktan sonra birer yıl enstitüde tatbikat görmeleri esası kabul edilmiştir.

Köy kalkınma davasının bütün vekâletlerin ana programına girdiği bu yıl içinde Ziraat Fakültesini bitirerek çıkan gençlerden 15 si köy seminarında yetiştirilmiş ve bunlar grup halinde memleketin 6 muhtelif mıntakasında köy sondajları yapmak üzere gönderilmiştir. Köylümüzün bugün içinde bulunduğu hayat şartlarını ve millî geliri tesbit ederek her köy üç köy işletme etüdü yapacak olan gençlerimizin tetkikleri köy kalkınma programına esas olacaktır.

Rejim tarımı 936 yı; kuruluşunun ilk verimleri alınan kemalist köyü yaratacak kadronun geri ve bakımsız köyü türk topraklarından kaldıracak olan büyük ve çetin savaşa giriş tarihi olarak kaydedecektir.

Şekil D.5 : 20 Ağustos 1936 Ulus Gazetesi.

Balıkesir Akıl Hastanesi Kepsut'ta inşa edilecek

● Kepsut Belediyesi, içinde tarihi bina bulunan araziyi, Sağlık Müdürlüğü'ne hibe edecek

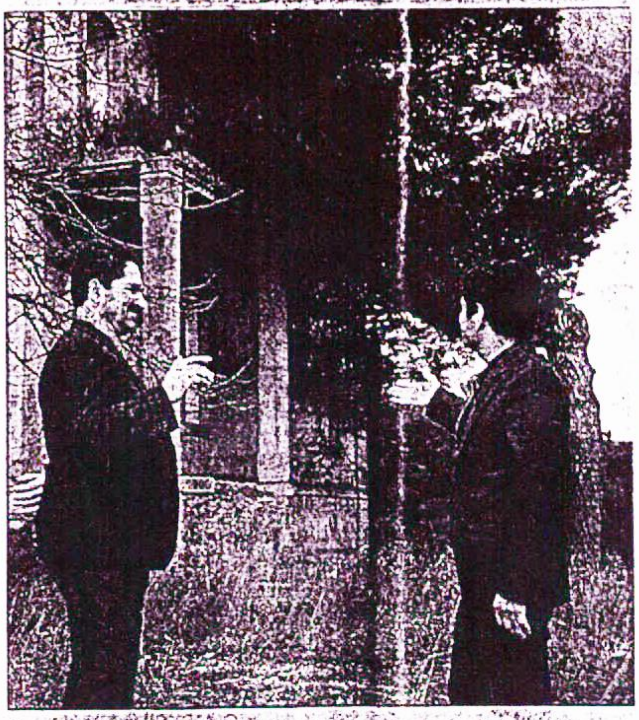
BALIKESİR BÜROSU

Balıkesir Sağlık Müdürü **Ruşen Behrem**'in kentteki ruh ve sinir hastalarının tehlikesiz ve sağlıklı biçimde tedavilerinin yapılabilmesi için kurulmasını düşündüğü hastaneye yer bulundu.

Kepsut ANAP İlçe Başkanı Burhan Alkan'ın Sağlık Müdürlüğü'ne önerdiği, 50 yıl önce Ziraat Mektebi olarak kurulan tarihi binayı ve araziyi inceleyen Sağlık Müdürlüğü yetkilileri, düşünülen hastane için ideal bir yer olduğunu söylediler.

Ağaçlık bir yerde bulunan binayı şartlı olarak Sağlık Müdürlüğü'ne verecklerini, bu amaçla belediye meclisinin toplanacağını söyleyen Belediye Başkanı Özcan Dursun:

"Araziyi Sağlık Müdürlüğü'ne hibe edeceğiz. Ancak iki şartımız var. Öncelikle tarihi değeri olan binaların yıkılmadan restore edilerek kullanılır duruma getirilmesi ve burasının hastane amaçları dışında kullanılmaması gerekiyor" dedi.

İdeal alan bulundu

50 yıl önce Ziraat Mektebi olarak kurulan tarihi binayı ve araziyi inceleyen Sağlık Müdürlüğü yetkilileri, düşünülen hastane için ideal bir yer olduğunu söylediler.

Şekil D.6 : 3 Şubat 1988 Yeni Asır Gazetesi.

Kepsutlular Baü'den bir fakülte bekliyor

Bu konuda "Her tür yardımı yapmaya hazırız!" diyorlar

Kepsut çok zengin su yataklarına, bereketli arazilere sahip bir ilçe. Hani derler ya **"Parmağımı toprağa soksam kök verip filiz fışkıracak"** örneği toprakları vardır...

Yıl: 1915... Devlet Kepsud'da bir "Çiftçilik Mektebi" açmaya karar verir ve açar... sonra bu okulun ismi Kepsut Ziraat Mektebi olarak tanımlanır.

Bu okulda çiftlik kurulacak, hayvan yetiştirilecek, civardan gelen öğrencilere ziraat öğretilecektir. Ve de öyle olmuştur.

Öğrenciler bilimsel çalışmaların ışığında ziraatçılık öğrendiler... At, sığır, koyun ve kümes hayvanları yetiştirmeyi, bunların hastalıklarıyla mücadeleyi öğrendiler... Okulun çevresinde kurulan bağlarda her türlü meyve yetiştirmeyi, bunların hastalıkları ile mücadeleyi öğrendiler...

Ziraat Mektebi rasathanesinde hava tahminleri yaptılar... Köylüyü, ziraatçileri dona, soğuğa karşı uyanık olmaya, ürünün yağmurda ıslanmasını önlemeye çalıştılar...

Kısacası burada yetişen yüzlerce genç tarımcı, tarım teknisyeni olarak çevreye bereket getirdiler. Kurulan fidanlıklardan aşılı fidanları memleketin her tarafına dağıttılar...

Balıkesir çevresinde, meyvecilik, bağcılık, mandıracılık gelişmişse eğer, bunun mayasında Kepsut Çiftçilik Mektebi olarak kurulan okul vardır... Yunan işgali günlerinde kapatılan okul, kurtuluşu izleyen günlerde yeniden açılmıştı...

Kepsüt Ziraat Mektebi'nden diğer bir görünüş.

Kepsut Ziraat Mektebi 1927 yılı Ağustos ayında "geçici" kaydıyle kapandı... Kapanış o kapanış..? (*)

Şimdi...

Kepsutlu sesini yükseltiyor:

Balıkesir Üniversitesi burada, Kepsut'da bir fakülte veya yüksek okul açmalıdır... Bu bizim hakkımız... Bu konuda her tür yardımı yapmaya hazırız..."

BAÜ PROJEKTÖRLERİNİ BİRAZ DA KEPSUT'A ÇEVİRSİN...

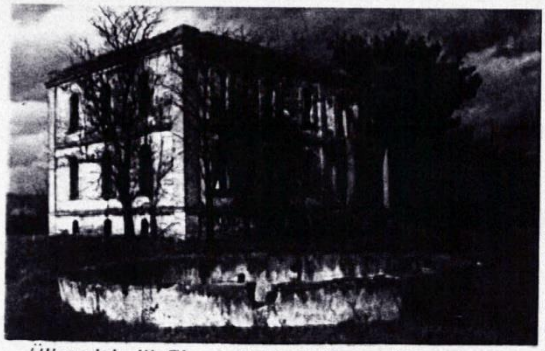
Kepsuttan "Bir Yüksek Okul için her tür yardıma hazırız" diyor...

Ve BAÜ'YE BUYRUN SİZE 132 BİN M2'LİK ARAZİ" diyor...

Kepsut Belediye Başkanı Özcan Dursun, Ekspres Ekstra'ya **"Kepsut'da Balıkesir üniversitesine bağlı bir yüksek okul veya fakülte açılması şarttır ve de bu en azından bizim hakkımızdır"** dedi.

Özcan, **"1915 yılında açılan Çiftçi Mektebi'nden sonra Ziraat Mektebi'ne dönüştürülen eğitim yuvasından söz ederek, binaları hala ayakta ama her geçen yıl biraz daha yıkılmaya mahkum... Önceleri çiftçi mektebi olan Ziraat Mektebi Türkiye'de rasathane görevi de yapmış. Binlerce gencimizi ziraatçı olarak yetiştirdi. Sonraları askeri kışla olan bu mektebe ait alan Milli Emlak'dan Belediyemize geçmiştir. Tam 132 dönüm arazi... Bunun tamamını BAÜ'ne verebiliriz. Yeter ki gelip bize bir yüksek okul yapsınlar..."**

Kepsut halkı Belediye Başkanlarının bu girişimine büyük bir destek vererek **"Biz Kepsut'lular olarak bu konuda tek tek her tür yardımı yapmaya ve imkanı sağlamaya hazırız"** diyorlar.

Ülkemizin ilk Ziraat Mektebi Kepsut'da açılmıştı.

(*) Yazık edilen bir eğitim kurumu - **Kepsut Ziraat Mektebi- Aydın Ayhan Balıkesir - Ekspres Gazetesi.**

19

Şekil D.7 : 19 Ağustos 1999 tarihli Ekspres Gazetesi.

HABER 22 MART 1999 PAZARTESİ 19

Ziraat mektebi yıkıma terkedildi

13 yıl önce Belediye tarafından 20 milyon liraya satın alınan 132 dönümlük alan üzerine kurulu Türkiyenin ilk Ziraat Mektebi tam anlamıyla hayalet şehir görünümünde.

Yıllarca hizmet veren "Kepsut Ziraat Mektebi" şimdi bir harabe görünümünde.

BALIKESİR (İHA) - Türkiye'nin ilk ziraat mektebi yıkıma terkedildi. Balıkesir'in Kepsut İlçesi'nde 1915'li yıllarda rasathane ve ziraat mektebi olarak hizmete açılan okulun, 1928 yılında da tamamen kapatıldığı ve o günden bugüne kullanılmadığı ortaya çıktı. Bu konuda araştırmalar yapan araştırmacı yazar Aydın Ayhan, Türkiye'nin ilk Ziraat Mektebi'nde yetişen yüzlerce gencin, tarım teknisyeni olarak ülkeye hizmet ettiğini belirterek, okulun değerlendirilmesi gerektiğini söyledi.

Balıkesir Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Araştırmacı-Yazar Aydın Ayhan'ın verdiği bilgilere göre, zamanın hükümeti o günlerde ülke ziraatını ıslah etmek ve geliştirmek için yeni bir ziraat kanunu kabul etti. Kepsut Ziraat Mektebi de bu kanundan sonra masraflı olduğu gerekçesi ile kapatıldı. Öğrencileri ve çok kıymetli ziraat alet ve edavatları Bursa'ya gönderildi. Bir süre boş kalan Ziraat Mektebi binaları daha sonra askeriyeye devredildi. Askeri birliklere kışla ve karakol görevi yapan binalar daha sonra sadece karakol görevinde kullanıldı. Binaların tavan, taban, kapı ve pencereleri gizlice yağmalanarak satıldı. Binaların bugünkü hali ise tam bir hayalet şehir görünümünde.

"TEKLİFLERE AÇIĞIZ"

Türkiye'nin ilk ziraat mektebi özelliğine sahip 132 metrekarelik alan ve içindeki binalar 1986 yılında Kepsut Belediyesi tarafından dört eşit taksitle toplam 20 milyon liraya satın alındı. "Buranın ne kadar değerli olduğunun farkındayız" diyen Belediye Başkanı Burhan Alkan, "Her türlü teklife açığız. Üniversite olabilir, büyük bir hastane yada fabrika olabilir. Kim buraya hizmet getirecekse her türlü desteği vermeye hazırız" diye konuştu.

● YILMAZ UZUN

Şekil D.8 : 22 Mart 1999 tarihli bir gazete.

EK E: Eski Fotoğraflar

Şekil E.1 : 1924-1925 yılları arasında Kepsut fotoğraflarından oluşan albüm (Salt Araştırma, AFMSBHAL02).

Şekil E.1 : 1924-1925 yılları arasında Kepsut fotoğraflarından oluşan albüm (devamı) (Salt Araştırma, AFMSBHAL02).

Şekil E.1 : 1924-1925 yılları arasında Kepsut fotoğraflarından oluşan albüm (devamı) (Salt Araştırma, AFMSBHAL02).

Şekil E.1 : 1924-1925 yılları arasında Kepsut fotoğraflarından oluşan albüm (devamı) (Salt Araştırma, AFMSBHAL02).

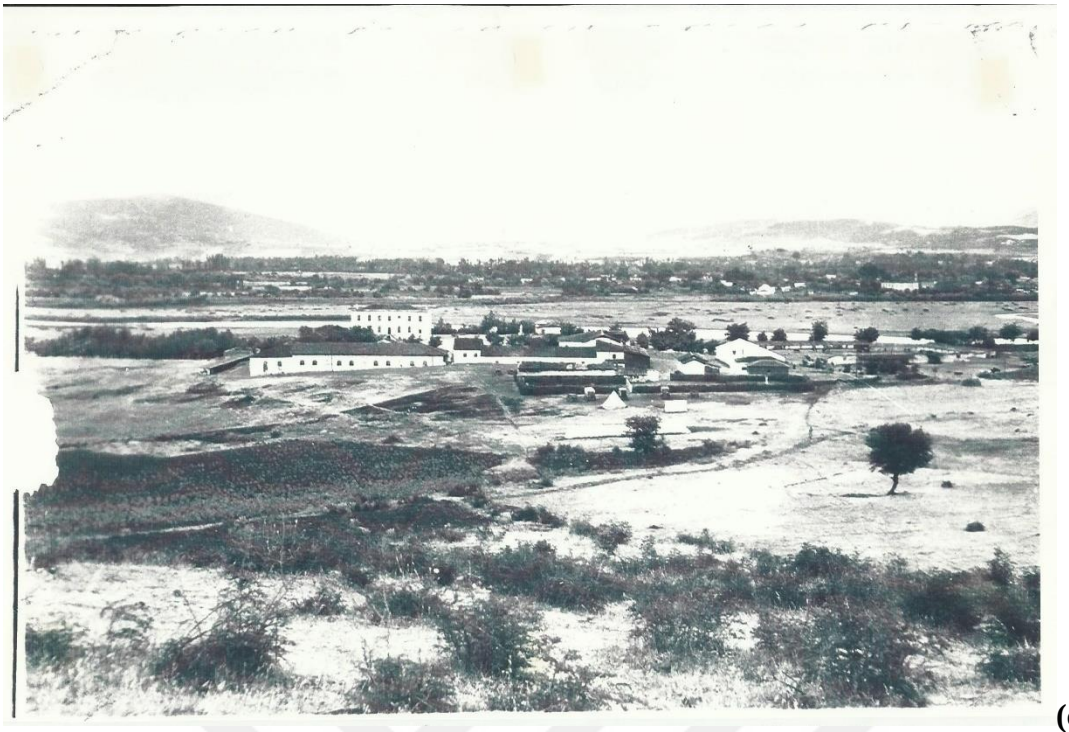

(a)

(b)

Şekil E.2 : Kepsut Ziraat Mektebi'nin genel görünümü: (a)1924 yılı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017457). (b)1926 yılı (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi). (c)1930larda Karabelen mevkinden görünüm (Kepsut Belediyesi).

(c)

Şekil E.2 : Mektebin genel görünümü: (a)1924 yılı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017457). (b)1926 yılı (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi). (c)1930larda Karabelen mevkinden görünüm (Kepsut Belediyesi) (devamı).

(a)

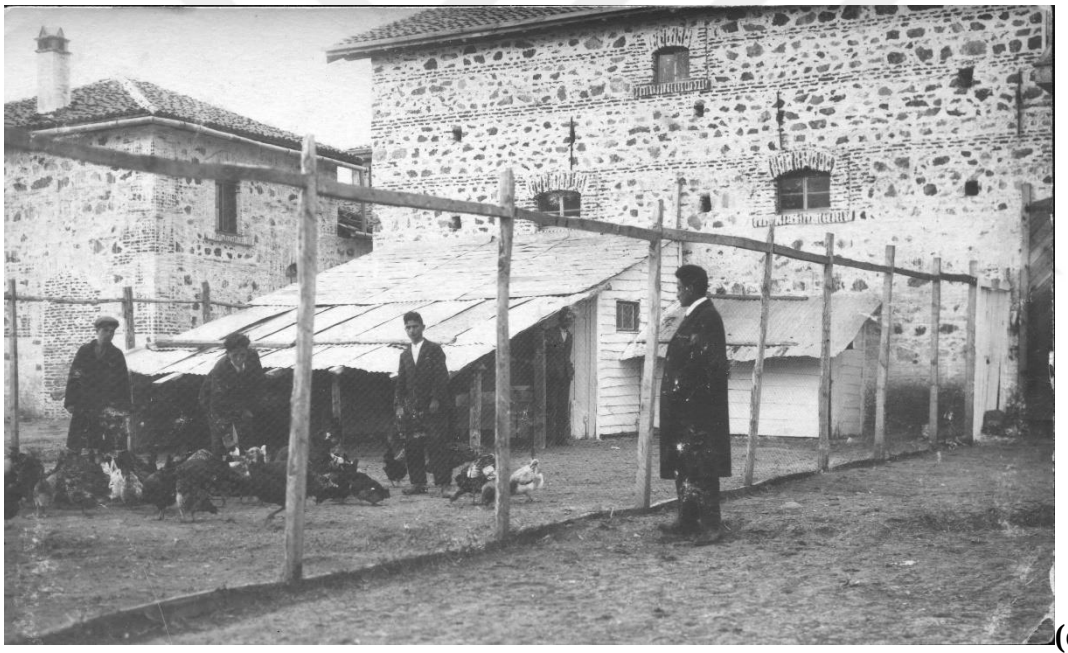

(b)

Şekil E.3 : Mektepte ziraat: (a)1924 yılında avluda talebeler ve ziraat aletleri (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017463). (b)1925 yılında traktör kullanımı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017464). (c)1926 yılında küçükbaş havyancılık (Kepsut Belediyesi). (d)1926 yılında kümes hayvancılığı (Kepsut Belediyesi). (e)1926 yılında büyükbaş hayvancılık (Kepsut Belediyesi). (f) 1926 yılında karpuz ekimi (Kepsut Belediyesi).

(c)

(d)

Şekil E.3 : Mektepte ziraat: (a)1924 yılında avluda talebeler ve ziraat aletleri (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017463). (b)1925 yılında traktör kullanımı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017464). (c)1926 yılında küçükbaş havyancılık (Kepsut Belediyesi). (d)1926 yılında kümes hayvancılığı (Kepsut Belediyesi). (e)1926 yılında büyükbaş hayvancılık (Kepsut Belediyesi). (f) 1926 yılında karpuz ekimi (Kepsut Belediyesi) (devamı).

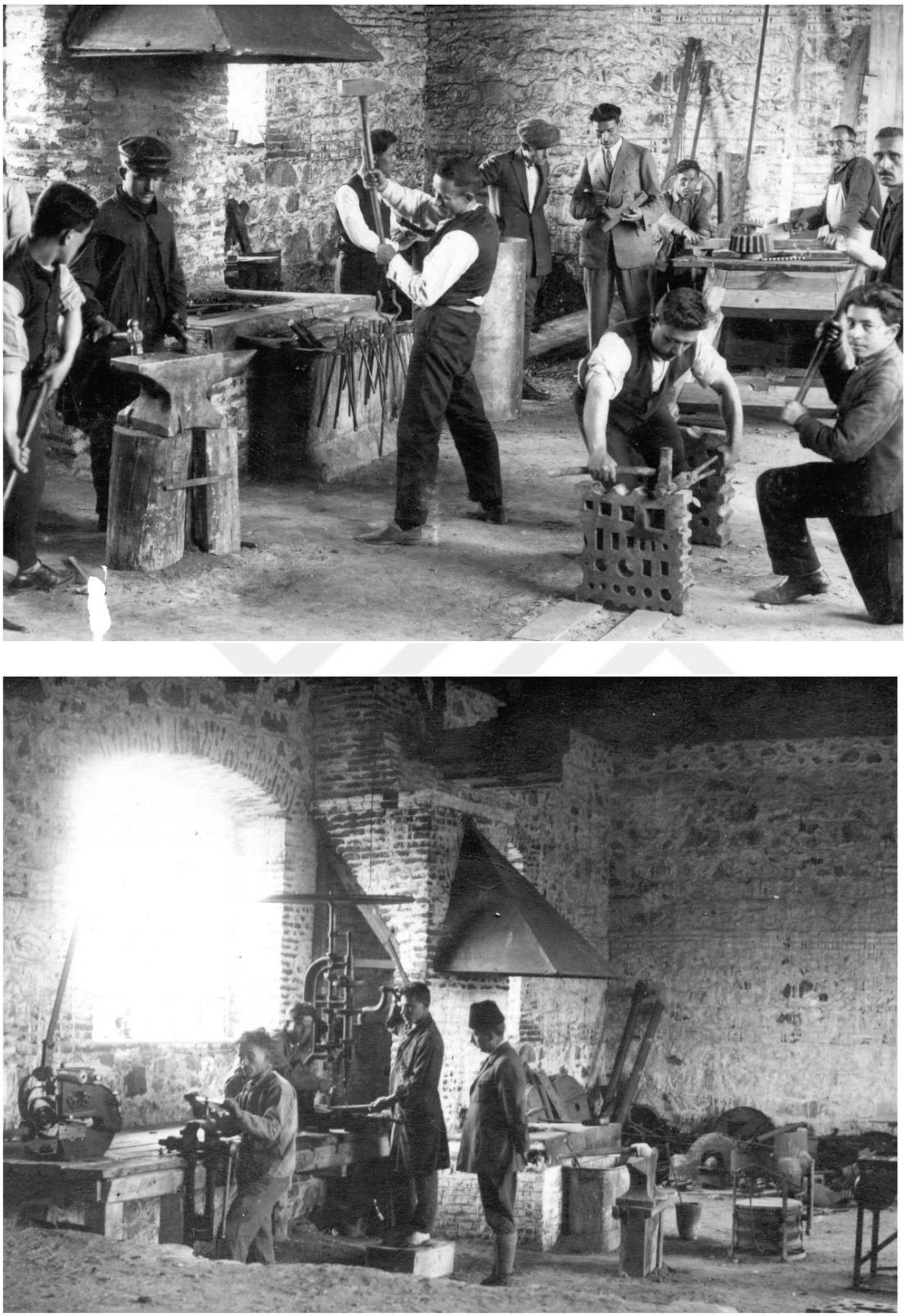

(e)

(f)

Şekil E.3 : Mektepte ziraat: (a)1924 yılında avluda talebeler ve ziraat aletleri (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017463). (b)1925 yılında traktör kullanımı (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017464). (c)1926 yılında küçükbaş havyancılık (Kepsut Belediyesi). (d)1926 yılında kümes hayvancılığı (Kepsut Belediyesi). (e)1926 yılında büyükbaş hayvancılık (Kepsut Belediyesi). (f) 1926 yılında karpuz ekimi (Kepsut Belediyesi) (devamı).

Şekil E.4 : 1926 yılında mektebin atölyesi (Kepsut Belediyesi; Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi).

Şekil E.4 : 1926 yılında mektebin atölyesi (Kepsut Belediyesi; Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi) (devamı).

Şekil E.5 : 1923 yılında ana bina ve bir grup (Ayhan ve diğ., 2004).

Şekil E.6 : 1926 yılında ana bina (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi).

Şekil E.7 : 1926 yılında atölye ve pansiyon binası (Kepsut Belediyesi).

Şekil E.8 : 1926 yılında inek ve aygır deposu (Kepsut Belediyesi).

(a)

(b)

Şekil E.9 : Düzenli talebe fotoğrafları: (a)1924 yılında mektep imtihanına girmezden evvel demirhane önünde talebeler. (b)1925 yılında son sınıf talebeleri. (c)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (d)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (e)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (f)1925 yılında talebeler. (g)1926 yılında son sınıf talebeleri. (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61)

(c)

(d)

Şekil E.9 : Düzenli talebe fotoğrafları: (a)1924 yılında mektep imtihanına girmezden evvel demirhane önünde talebeler. (b)1925 yılında son sınıf talebeleri. (c)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (d)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (e)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (f)1925 yılında talebeler. (g)1926 yılında son sınıf talebeleri. (devamı) (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61)

(e)

(f)

Şekil E.9 : Düzenli talebe fotoğrafları: (a)1924 yılında mektep imtihanına girmezden evvel demirhane önünde talebeler. (b)1925 yılında son sınıf talebeleri. (c)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (d)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (e)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (f)1925 yılında talebeler. (g)1926 yılında son sınıf talebeleri (devamı) (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61).

(g)

Şekil E.9 : Düzenli talebe fotoğrafları: (a)1924 yılında mektep imtihanına girmezden evvel demirhane önünde talebeler. (b)1925 yılında son sınıf talebeleri. (c)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (d)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (e)1925 yılında talebe ve öğretmenler. (f)1925 yılında talebeler. (g)1926 yılında son sınıf talebeleri (devamı) (İBB Atatürk Kitaplığı, Krt_017447-61).

Şekil E.10 : Ziraat Mektebi sonrası Kepsut Askerlik Şubesi askerleri, 1960'lar (Kepsut Belediyesi).

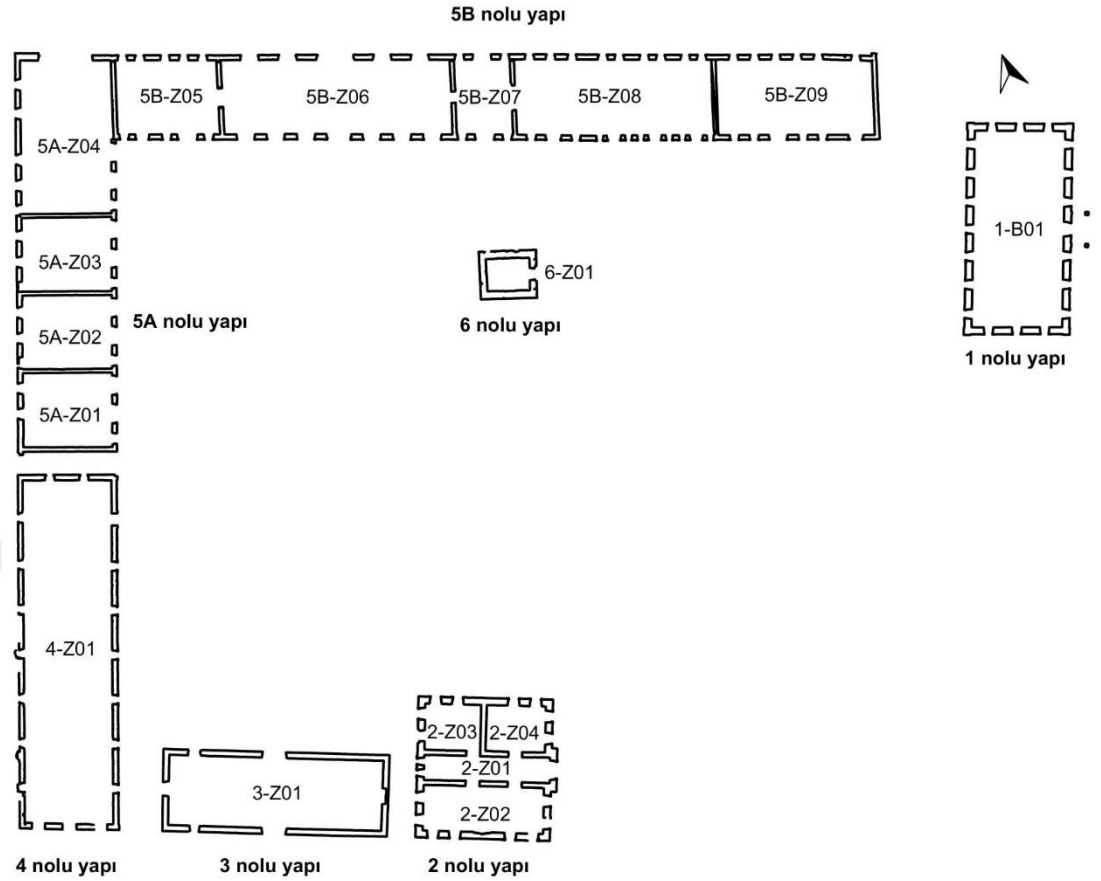

Şekil E.10 : Ziraat Mektebi sonrası Kepsut Askerlik Şubesi askerleri, 1960'lar (devamı) (Kepsut Belediyesi).

Şekil E.11 : Günümüzde Beydere Tohum Sertifikasyon Merkezinde bulunan Kepsut Ziraat Mektebi kanaviçesi (Nurullah Kırkpınar Kişisel Arşivi).

EK F: Güncel Fotoğraflar

Şekil F.1 : Anahtar plan.

Şekil F.2 : Genel görünüş (Kepsut Belediyesi, 2016).

Şekil F.3 : Kepsut yerleşkesinden genel görünüş, 2024.

Şekil F.4 : 1 nolu yapıdan genel görünüş, 2024.

Şekil F.5 : 2 nolu yapıdan genel görünüş, 2024.

Şekil F.6 : 3 nolu yapıdan genel görünüş, 2024.

Şekil F.7 : 4 nolu yapıdan genel görünüş, 2024.

Şekil F.8 : 5A nolu yapıdan genel görünüş, 2024.

Şekil F.9 : 5B nolu yapıdan genel görünüş, 2024.

Şekil F.10 : 6 nolu yapıdan genel görünüş, 2024.

Şekil F.11 : 1 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.12 : 1 nolu yapı kuzeybatı cephesi, 2024.

Şekil F.13 : 1 nolu yapı güneybatı cephesi, 2024.

Şekil F.14 : 1 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.15 : 1 nolu yapı güneydoğu cephesinde bulunan balkonun volta döşemesi, 2024.

Şekil F.16 : 1 nolu yapı cephelerinde görülen açık kılıçlı mesnet, 2024.

Şekil F.17 : 1-B01 mekanında zemin kat döşemesi kotunda görülen gergi uçları, 2024.

Şekil F.18 : 1-B01 mekanının bir kısmı, 2024.

Şekil F.19 : 1-B01 mekanının diğer kısmı, 2024.

Şekil F.20 : 1-B01 mekanında kat döşemesi kotunda görülen ahşap kiriş boşlukları ve ahşap hatıl, 2024.

Şekil F.21 : 1-B01 mekanında çatı döşemesi kotunda görülen gergi uçları ve ahşap hatıl, 2024.

Şekil F.22 : 1-B01 mekanı pencere açıklıklarında denizlik örneği, 2024.

Şekil F.23 : 1-B01 mekanı pencere açıklıklarında tuğla kemer örneği, 2024.

Şekil F.24 : 1-B01 mekanında boya katmanları, 2024.

Şekil F.25 : 1-B01 mekanındaki bodrum duvarı kalıntısı, 2024.

Şekil F.26 : 2 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.27 : 2 nolu yapı kuzeybatı cephesi, 2024.

Şekil F.28 : 2 nolu yapı güneybatı cephesi, 2024.

Şekil F.29 : 2 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.30 : 2 nolu yapı cephelerinde görülen gergi, 2024.

Şekil F.31 : 2-Z01 mekanı, 2024.

Şekil F.32 : 2-Z02 mekanı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.33 : 2-Z03 mekanı, 2024.

Şekil F.34 : 2-Z04 mekanı, 2024.

Şekil F.35 : 2-Z04 mekanında boya katmanları, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.36 : 3 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.37 : 3 nolu yapı güneybatı cephesi, 2024.

Şekil F.38 : 3 nolu yapı kuzeybatı cephesi, 2024.

Şekil F.39 : 3 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.40 : 3-Z01 mekanının bir kısmı, 2024.

Şekil F.41 : 3-Z01 mekanının diğer kısmı, 2024.

Şekil F.42 : 4 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.43 : 4 nolu yapı kuzeybatı cephesinin bir kısmı, 2024.

Şekil F.44 : 4 nolu yapı kuzeybatı cephesinin diğer kısmı, 2024.

Şekil F.45 : 4 nolu güneybatı cephesi, 2024.

Şekil F.46 : 4 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.47 : 4-Z01 mekanının bir kısmı, 2024.

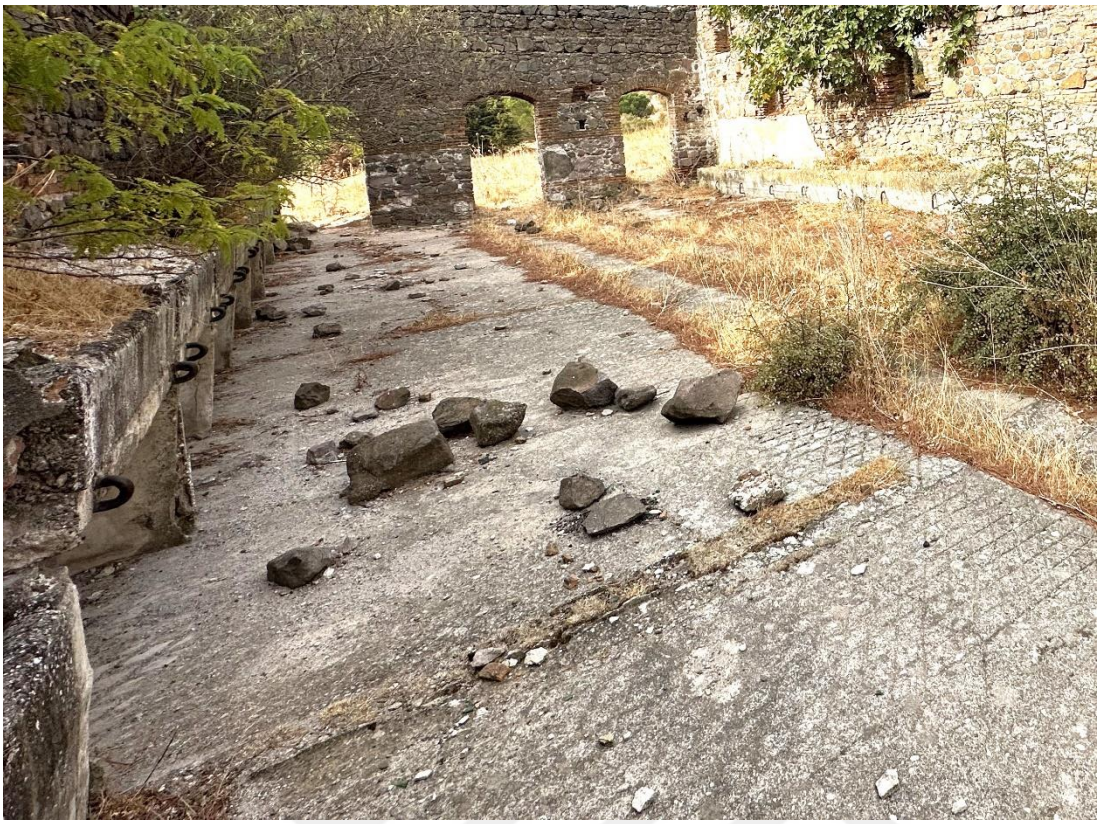
Şekil F.48 : 4-Z01 mekanının diğer kısmı, 2024.

Şekil F.49 : 4-Z01 mekanında bulunan büyükbaş hayvan yemliği, 2024.

Şekil F.50 : 4-Z01 mekanında bulunan at yemliği, 2024.

Şekil F.51 : 4-Z01 mekanının özgün beton döşemesi, 2024.

Şekil F.52 : 5A nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.53 : 5A nolu yapı güneydoğu cephesi betonarme hatıl, 2024.

Şekil F.54 : 5A nolu yapı kuzeybatı cephesinin bir kısmı, 2024.

Şekil F.55 : 5A nolu güneybatı cephesi, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.56 : 5A nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.57 : 5A-Z01 mekanı, 2024.

Şekil F.58 : 5A-Z02 mekanı, 2024.

Şekil F.59 : 5A-Z03 mekanı, 2024.

Şekil F.60 : 5A-Z04 mekanının bir kısmı, 2024.

Şekil F.61 : 5A-Z04 mekanının diğer kısmı, 2024.

Şekil F.62 : 5A-Z04 mekanının özgün beton döşemesi, 2024.

Şekil F.63 : 5A nolu yapı kuzeybatı cephesinde bulunan tuğla duvar kalıntısı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.64 : 5B nolu yapı güneybatı cephesinin bir kısmı, 2024.

Şekil F.65 : 5B nolu yapı güneybatı cephesinin diğer kısmı, 2024.

Şekil F.66 : 5B nolu yapı kuzeydoğu cephesinin bir kısmı, 2024.

Şekil F.67 : 5B nolu yapı kuzeydoğu cephesinin diğer kısmı, 2024.

Şekil F.68 : 5B nolu güneydoğu cephesi, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.69 : 5B nolu yapı kuzeybatı cephesi, 2024.

Şekil F.70 : 5B-Z05 mekanı, 2024.

Şekil F.71 : 5B-Z06 mekanının bir kısmı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.72 : 5B-Z06 mekanının diğer kısmı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.73 : 5B-Z09 mekanı girişinin özgün taş eşik ve döşemesi, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.74 : 5B-Z07 mekanı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.75 : 5B-Z07 mekanı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.76 : 5B-Z08 mekanının bir kısmı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.77 : 5B-Z08 mekanının diğer kısmı, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.78 : 5B-Z09 mekanının bir kısmı, 2024.

Şekil F.79 : 5B-Z09 mekanının diğer kısmı, 2024.

Şekil F.80 : 5B nolu yapının 5B-Z09 mekanında görülen gömülü bodrum penceresi, 2024.

Şekil F.81 : 5B nolu yapının 5B-Z09 mekanında görülen gömülü bodrum kotu, 2024.

Şekil F.82 : 5B-Z09 mekanı girişinin özgün taş döşemesi, 2024 (Panoramik fotoğraf albümü).

Şekil F.83 : 6 nolu yapı güneydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.84 : 6 nolu yapı kuzeybatı cephesinin bir kısmı, 2024.

Şekil F.85 : 6 nolu güneybatı cephesi, 2024.

Şekil F.86 : 6 nolu yapı kuzeydoğu cephesi, 2024.

Şekil F.87 : 6-Z01 mekanının bir kısmı, 2024.

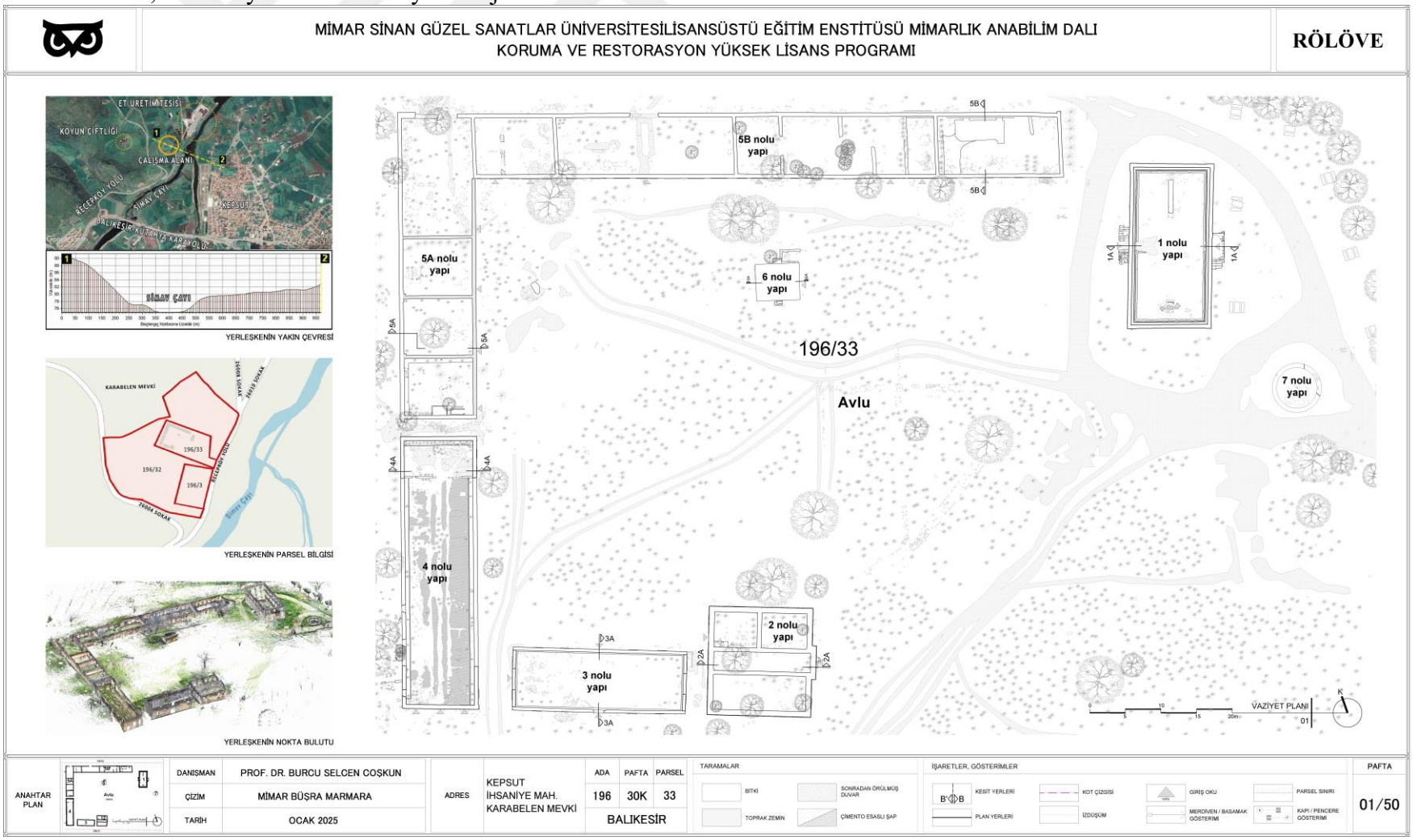

Şekil F.88 : 6-Z01 mekanının diğer kısmı, 2024.

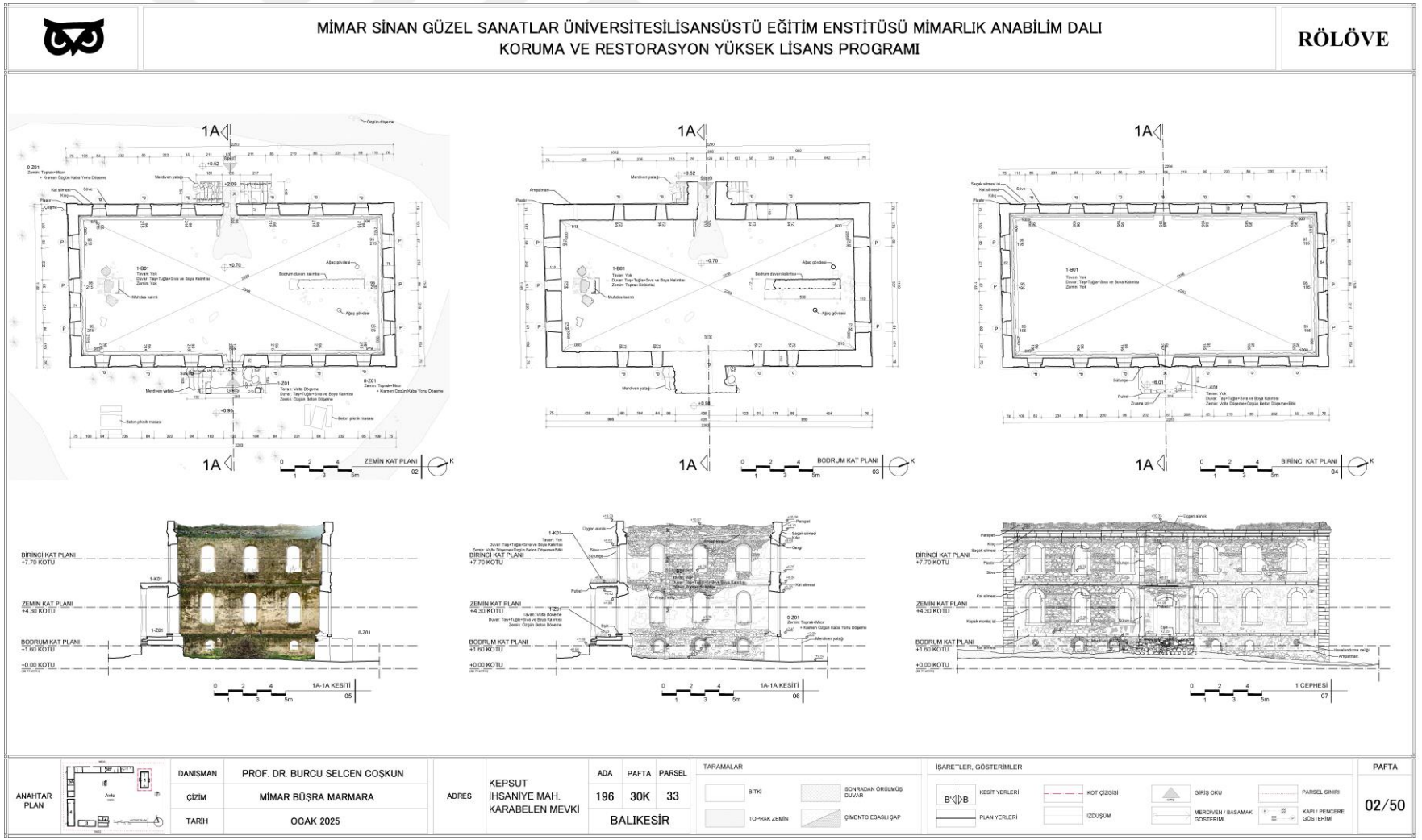

Şekil F.89 : 6-Z01 mekanının tuğla tonoz döşemesi, 2024.

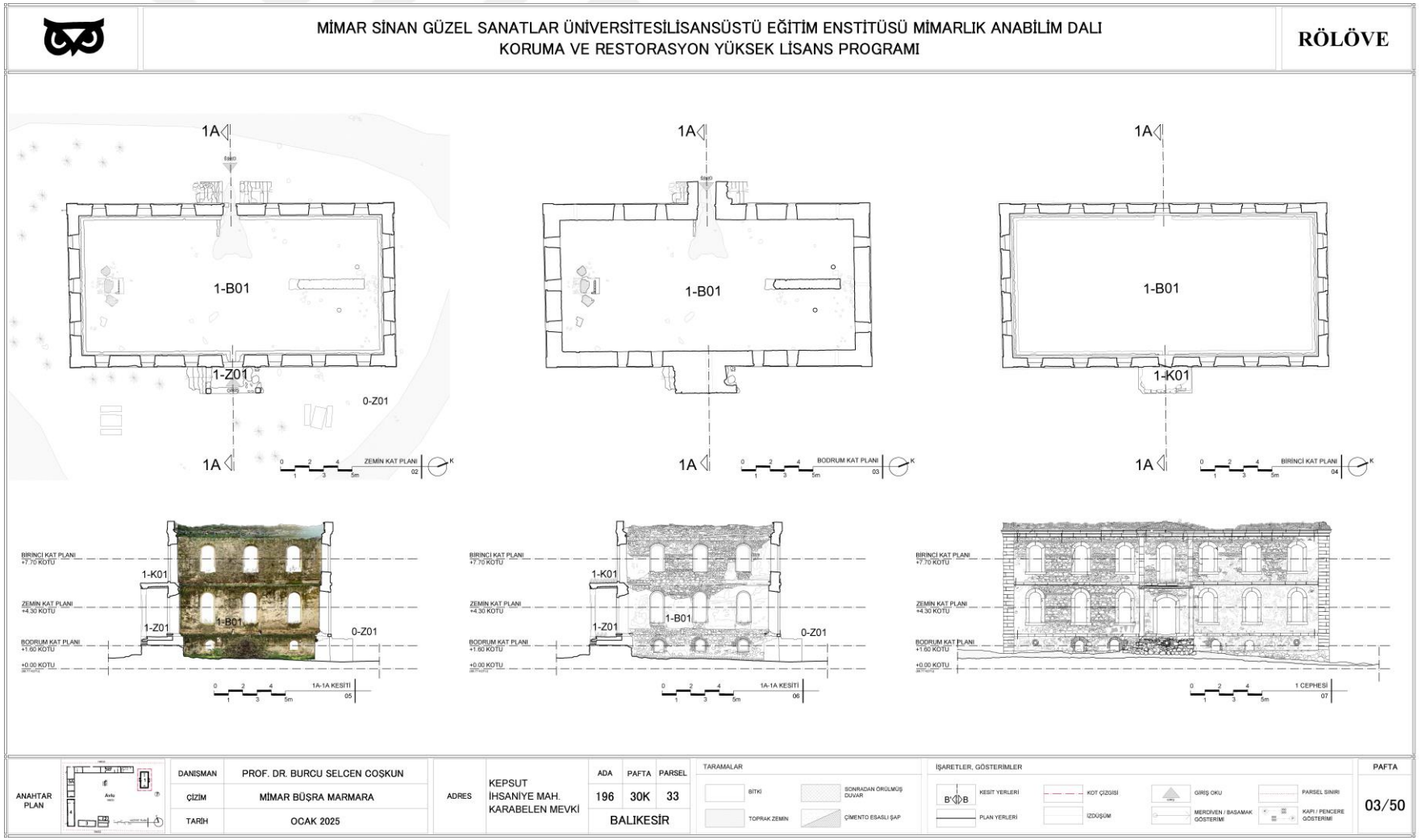
EK G: Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri

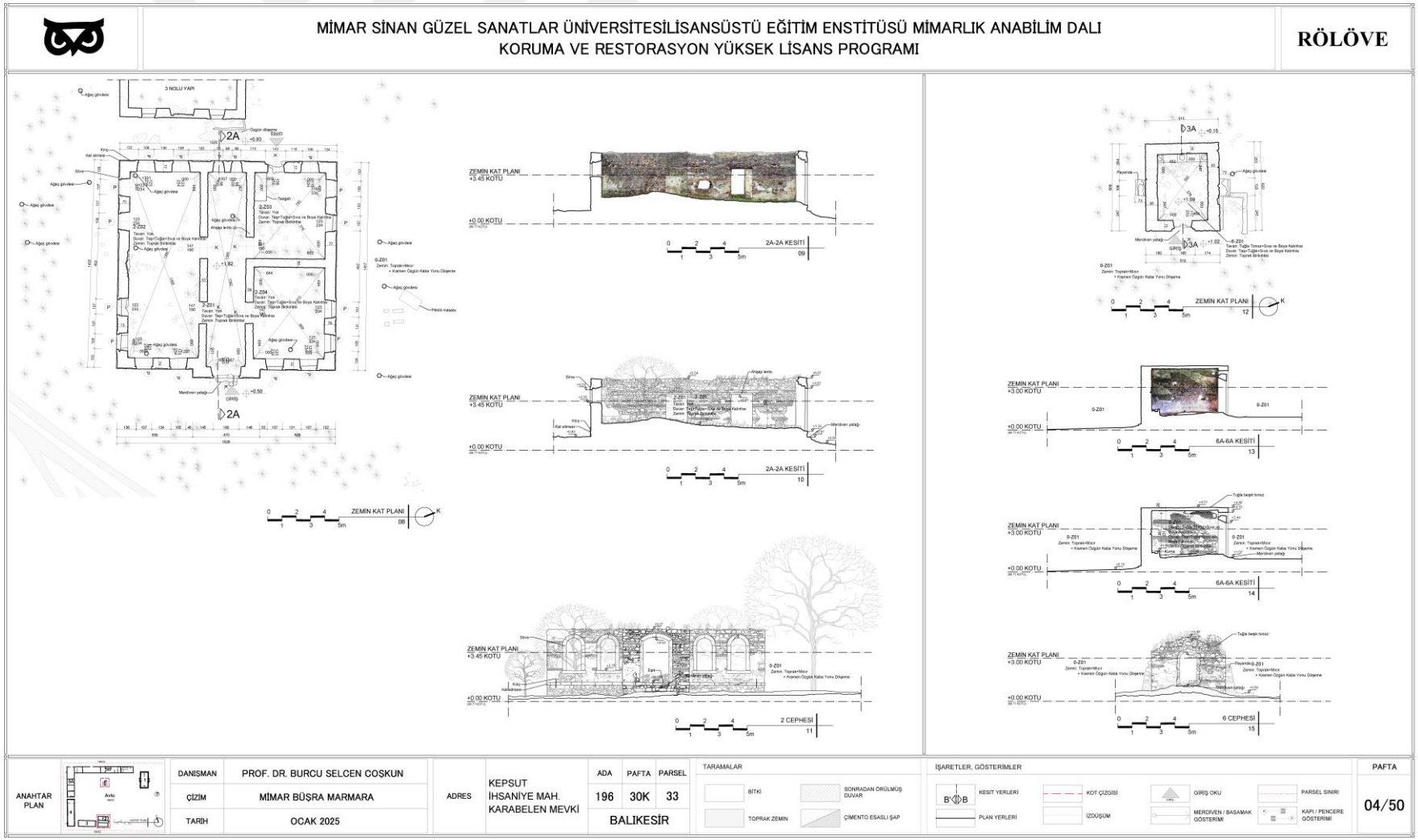
Şekil G.1 : Vaziyet planının rölövesi.

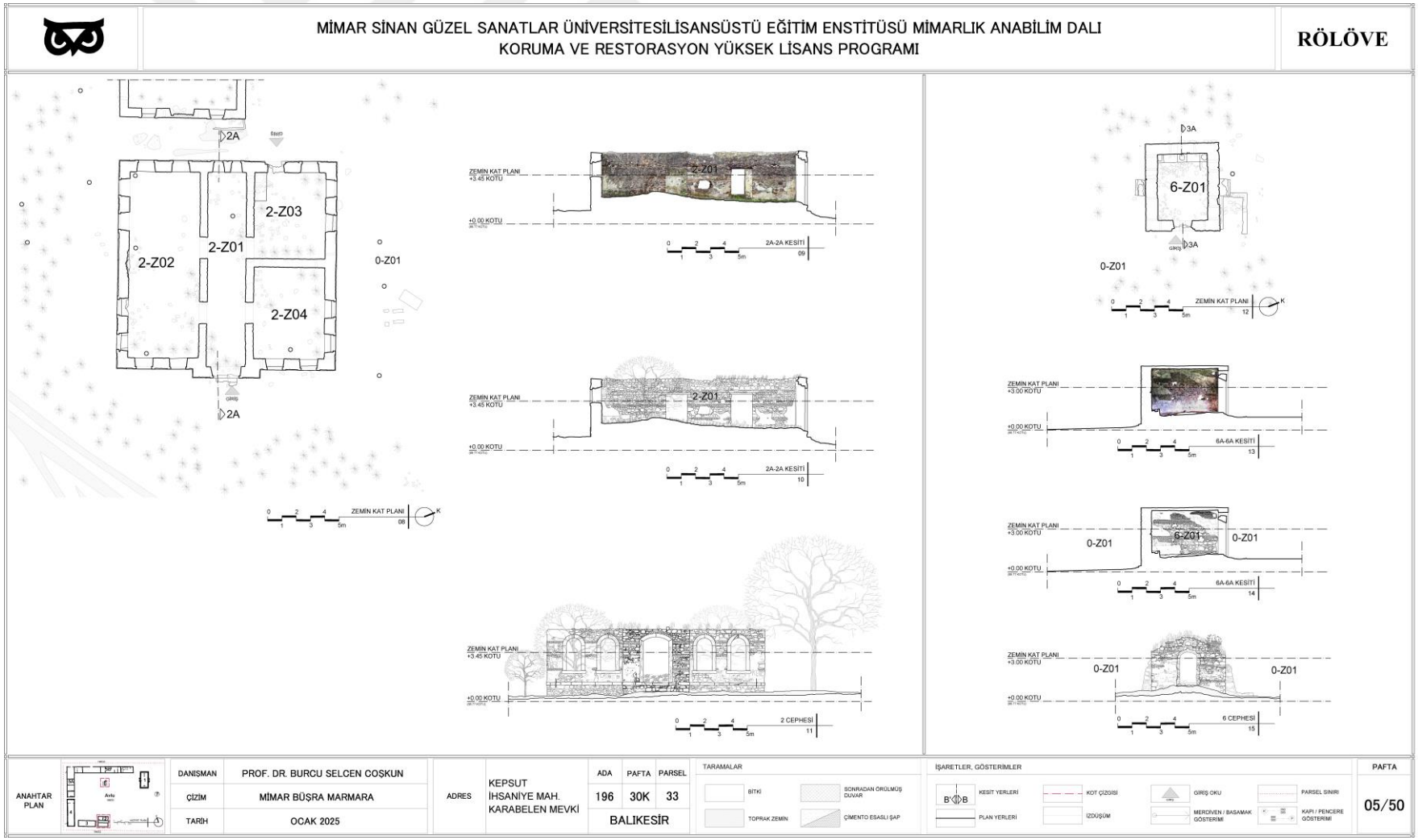
Şekil G.2 : 1 nolu yapının rölövesi (ölçülü).

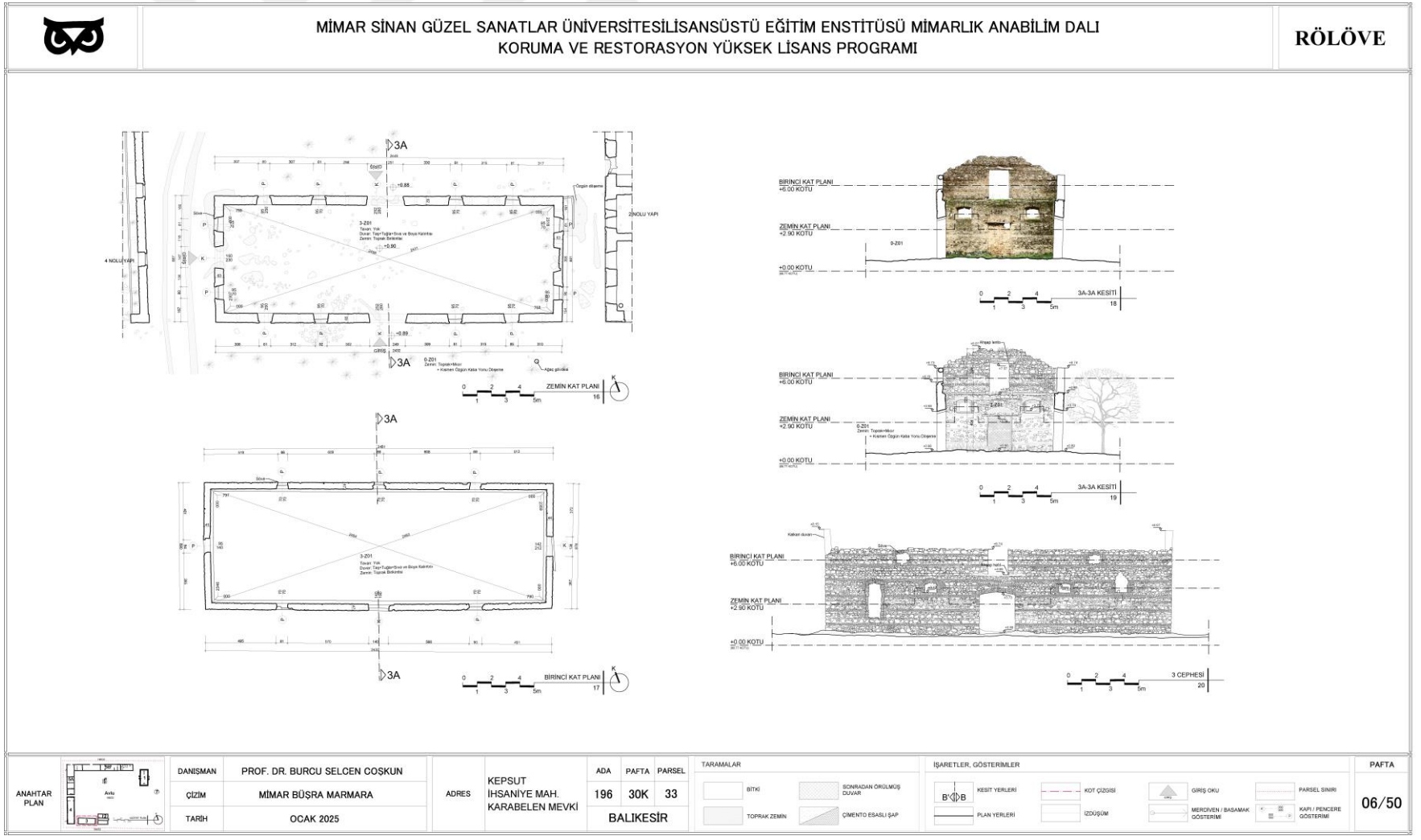
Şekil G.3 : 1 nolu yapının rölövesi.

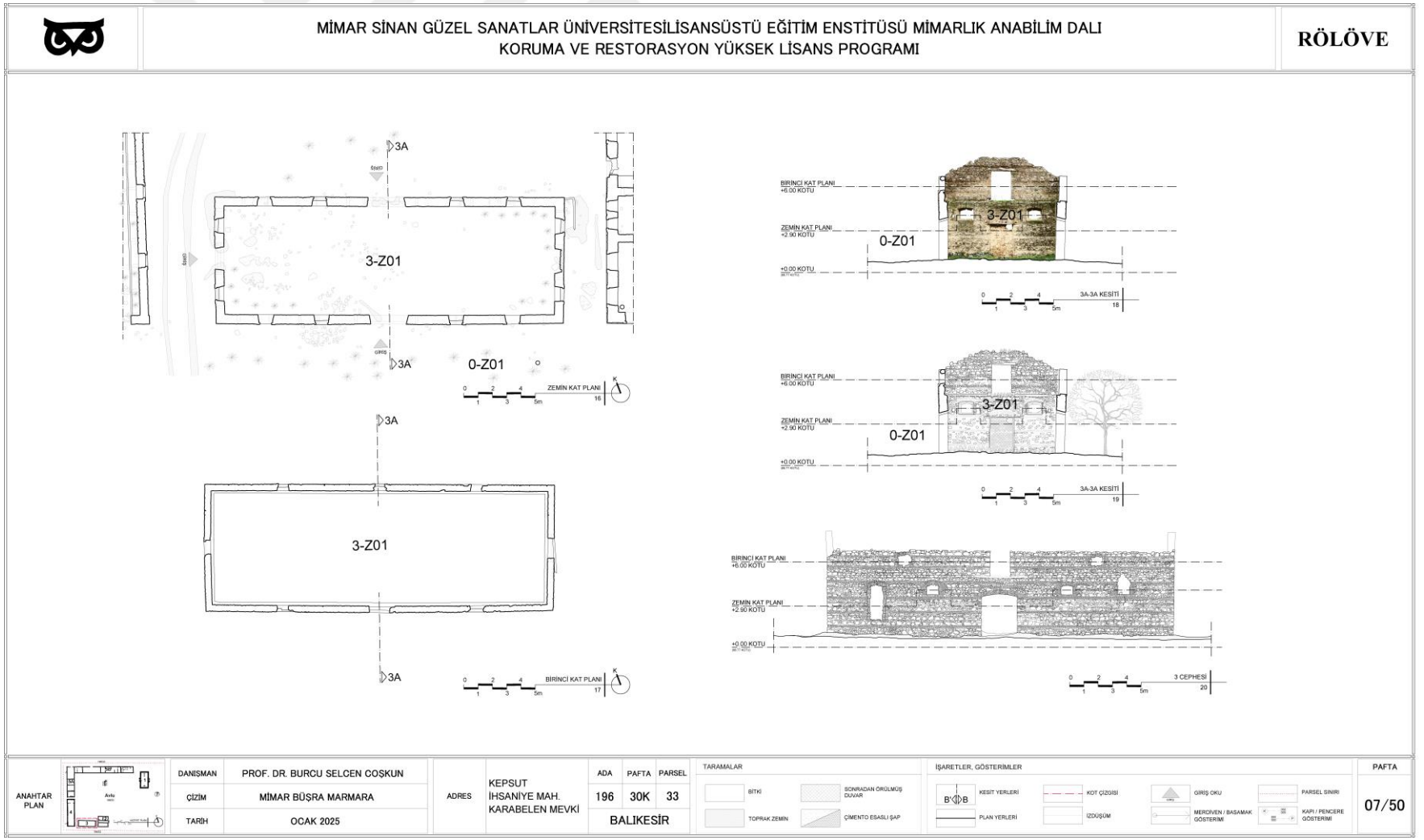
Şekil G.4 : 2 ve 6 nolu yapıların rölöveleri (ölçülü).

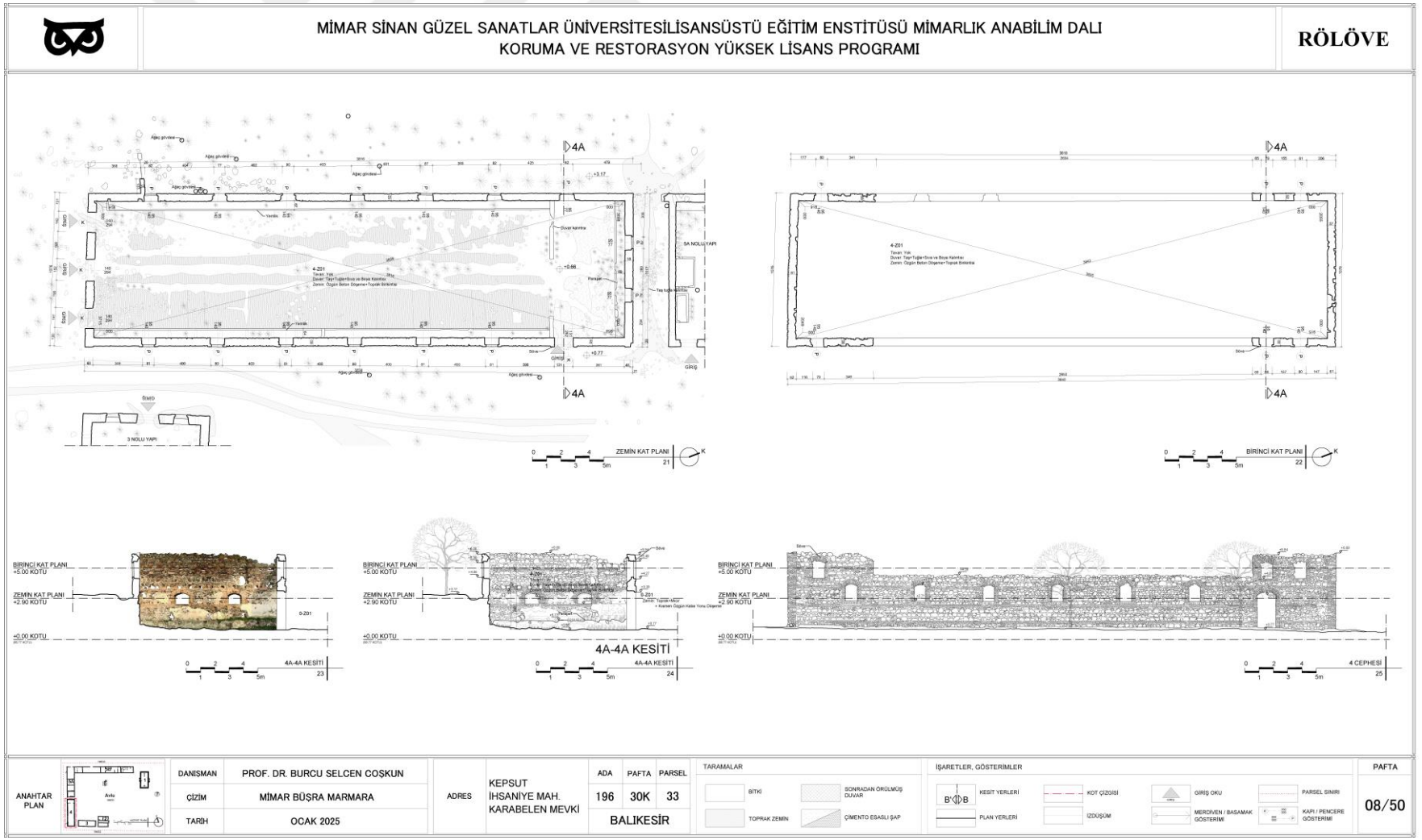
Şekil G.5 : 2 ve 6 nolu yapıların rölöveleri.

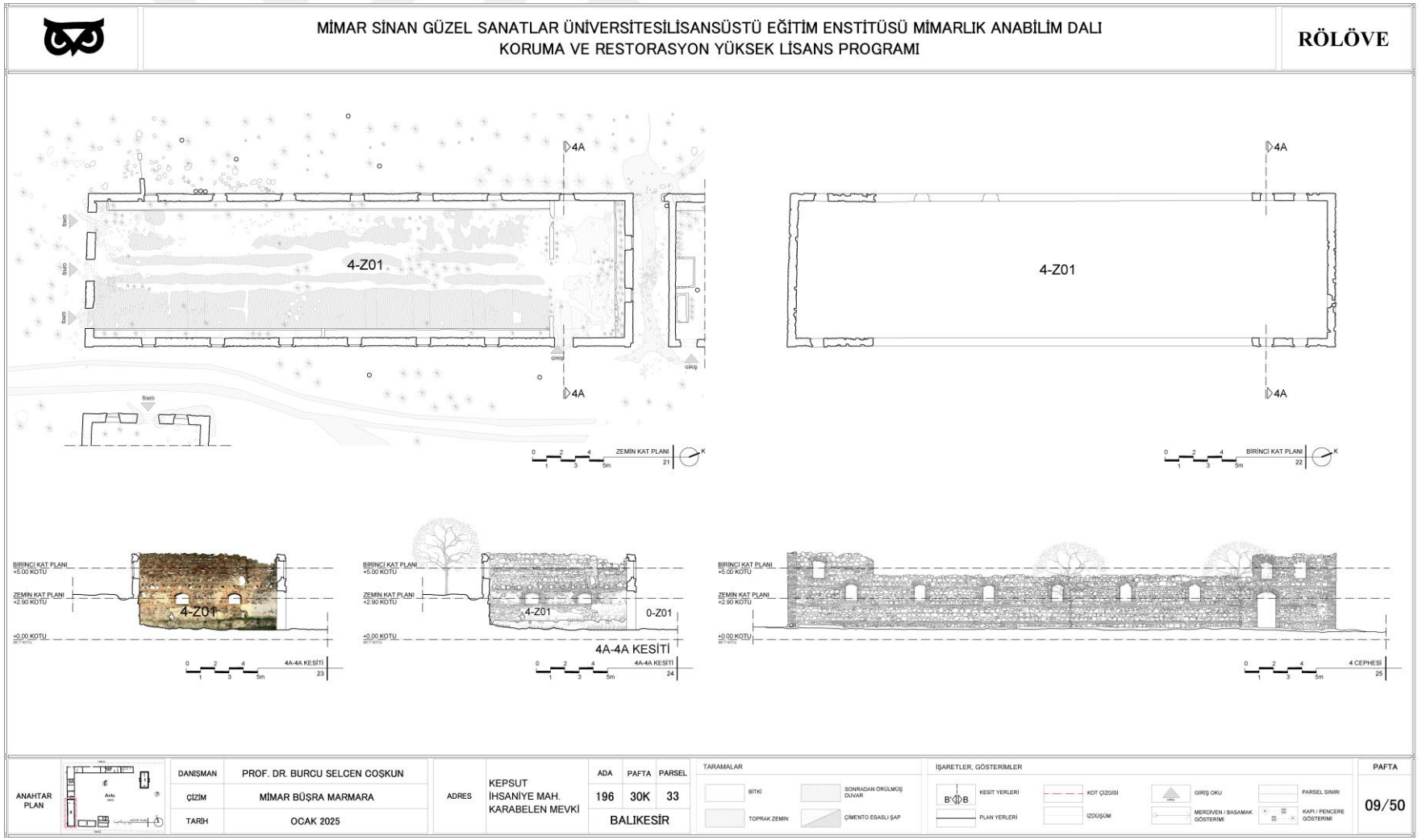
Şekil G.6 : 3 nolu yapının rölövesi (ölçülü).

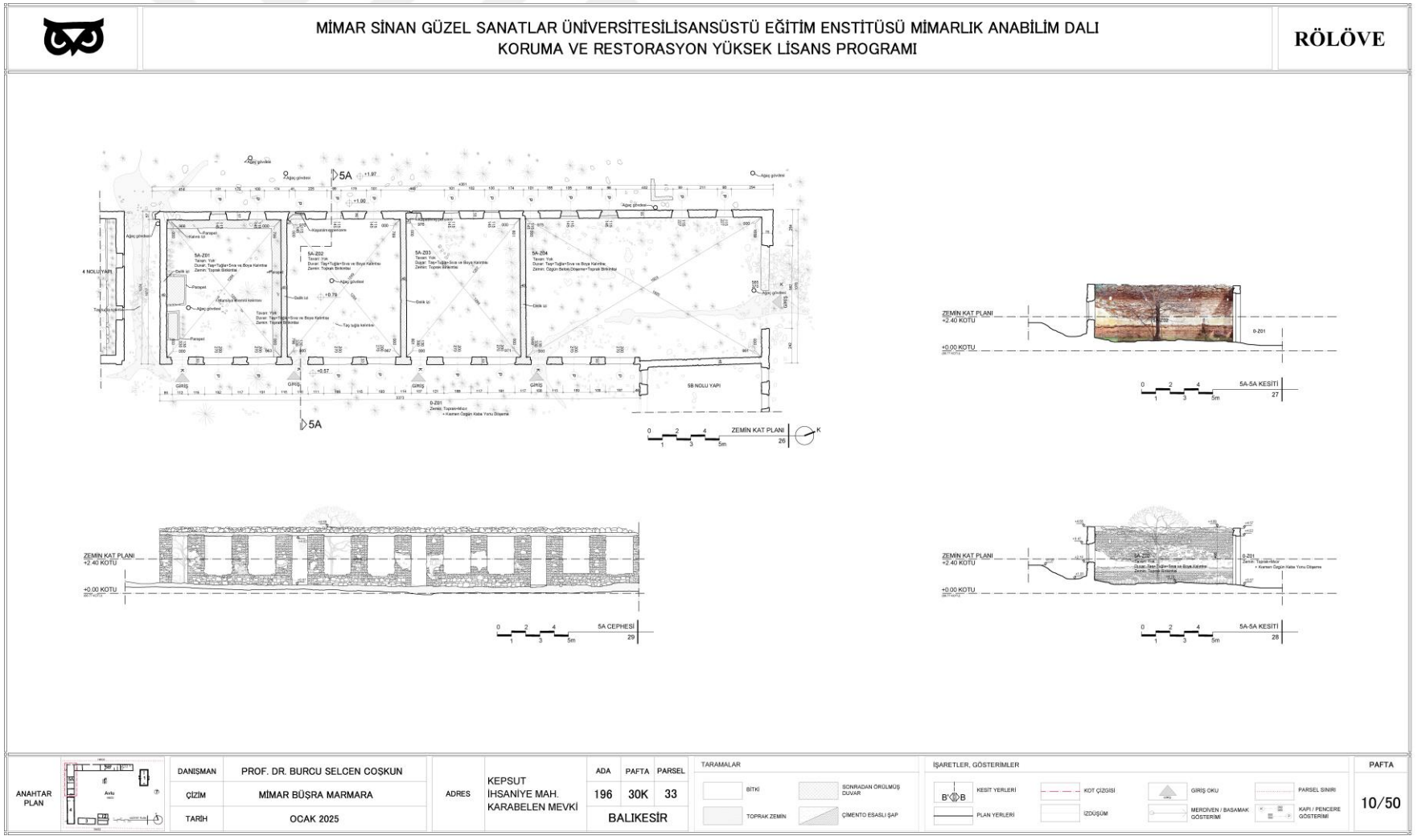
Şekil G.7 : 3 nolu yapının rölövesi.

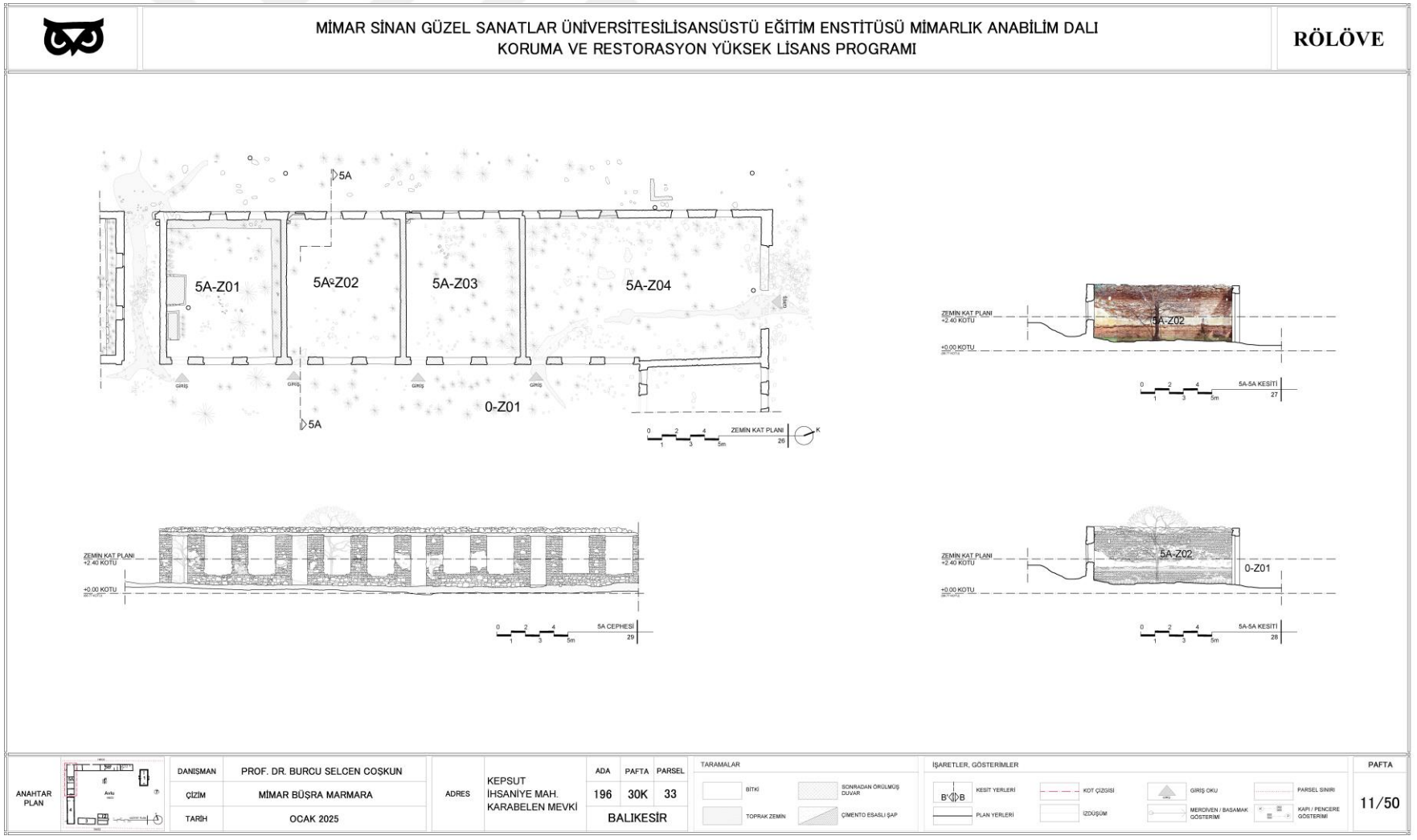
Şekil G.8 : 4 nolu yapının rölövesi (ölçülü).

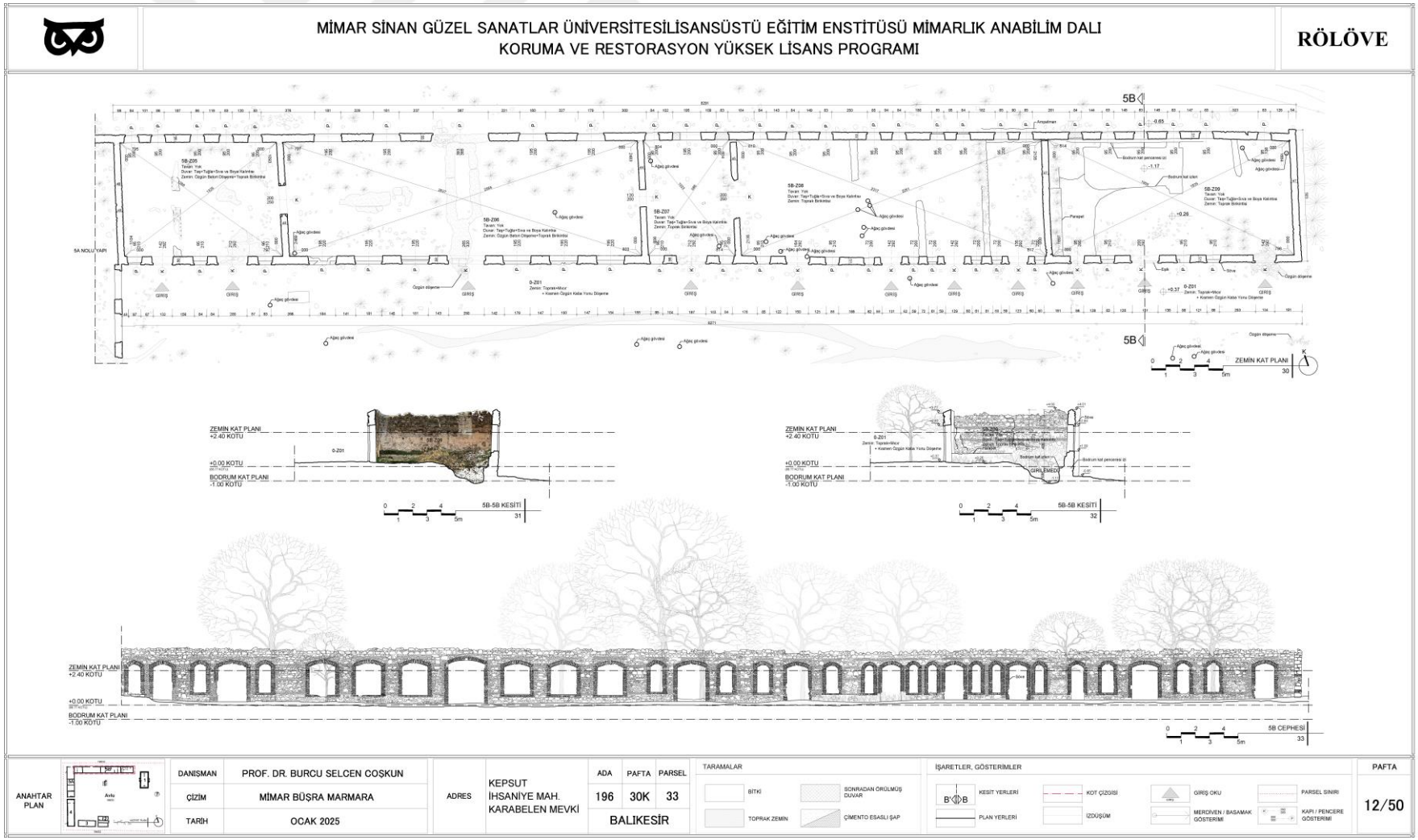
Şekil G.9 : 4 nolu yapının rölövesi.

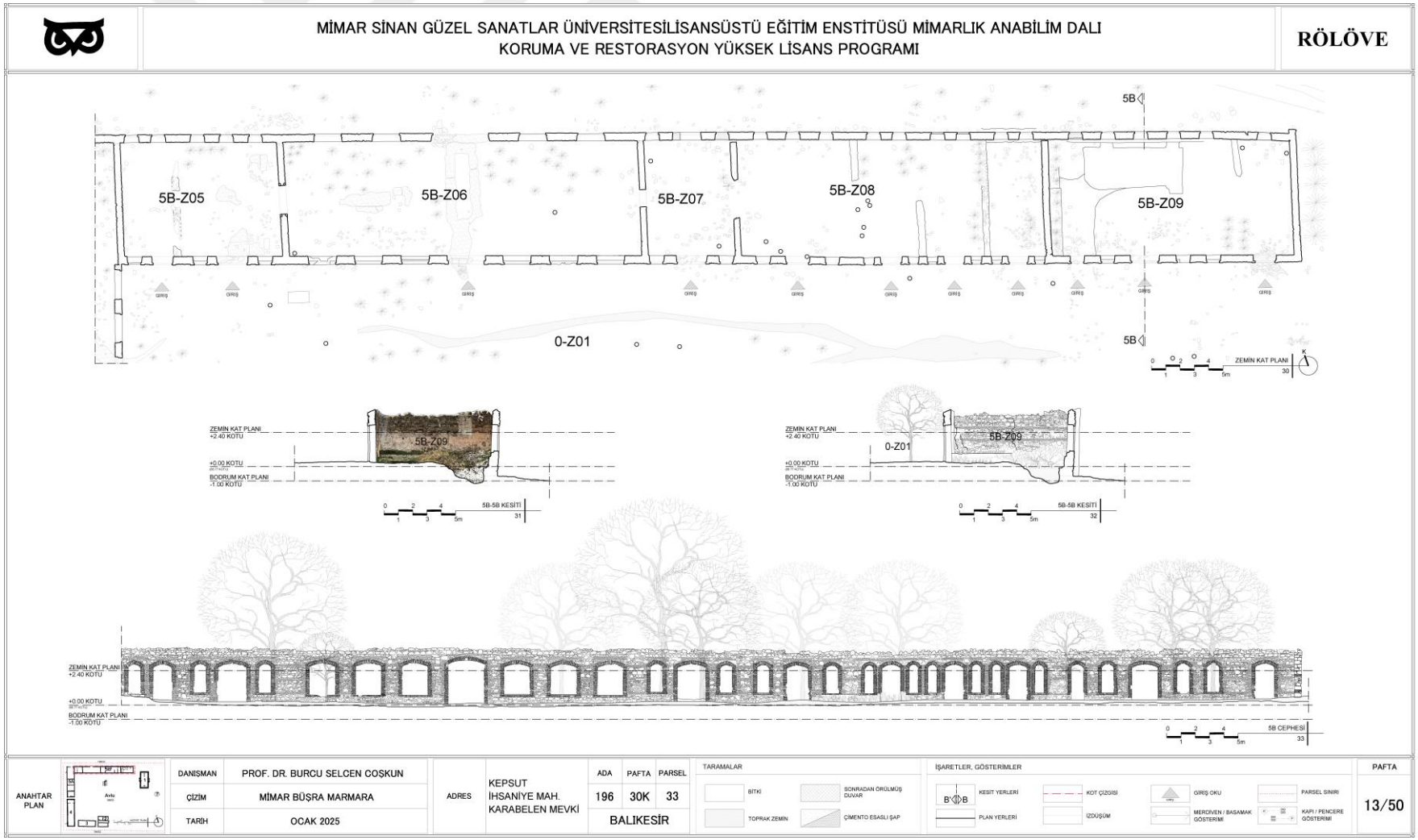
Şekil G.10 : 5A nolu yapının rölövesi (ölçülü).

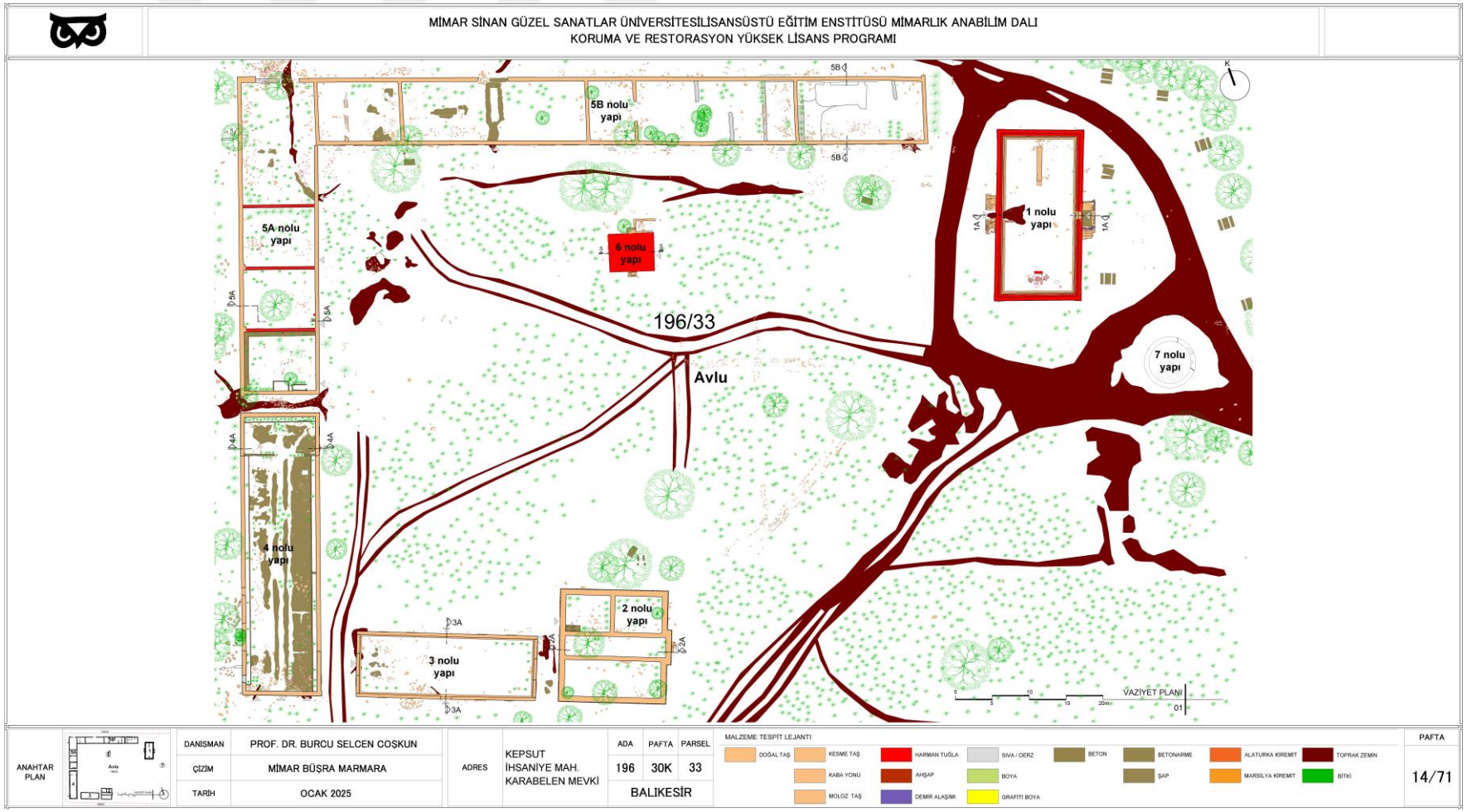
Şekil G.11 : 5A nolu yapının rölövesi.

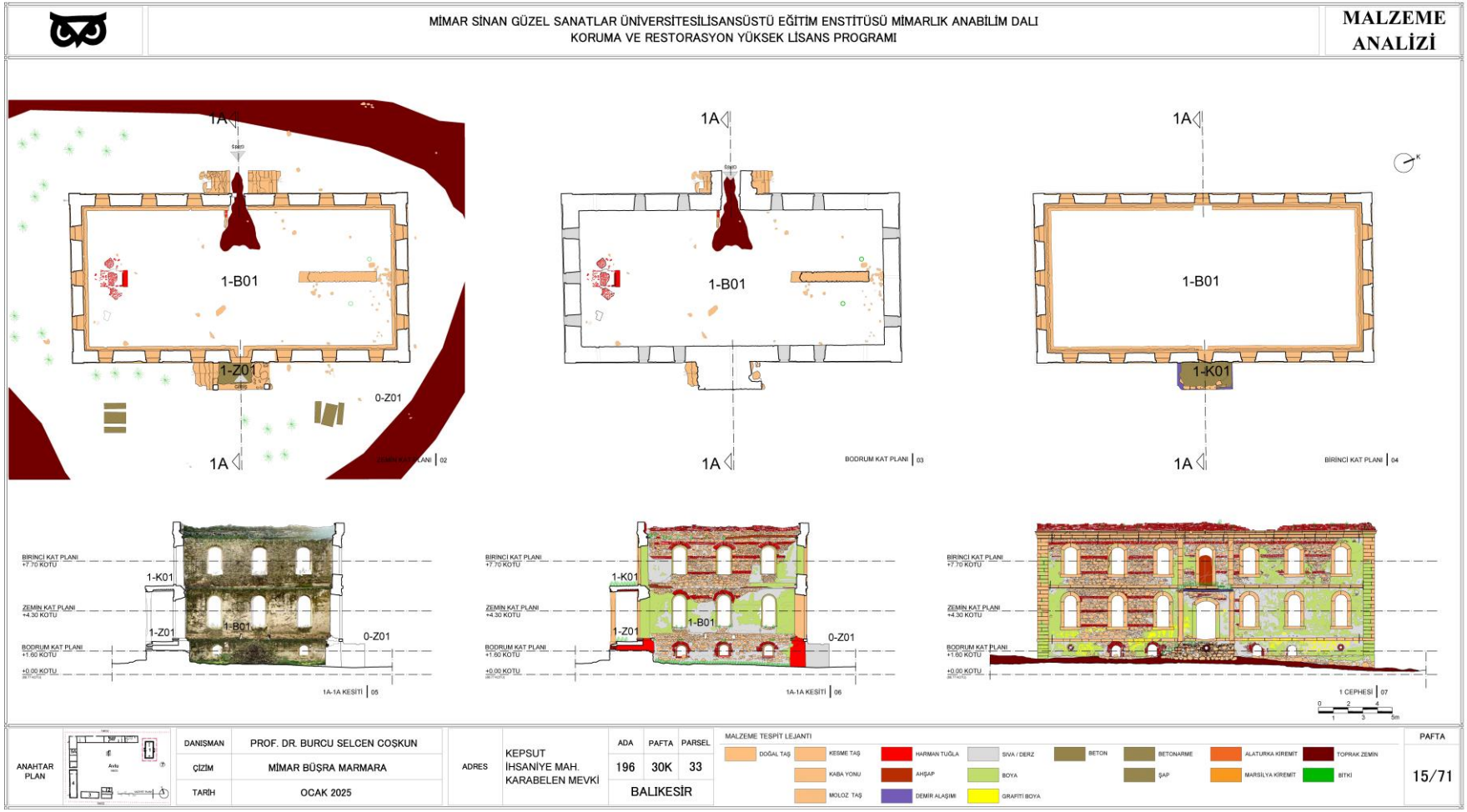
Şekil G.12 : 5B nolu yapının rölövesi (ölçülü).

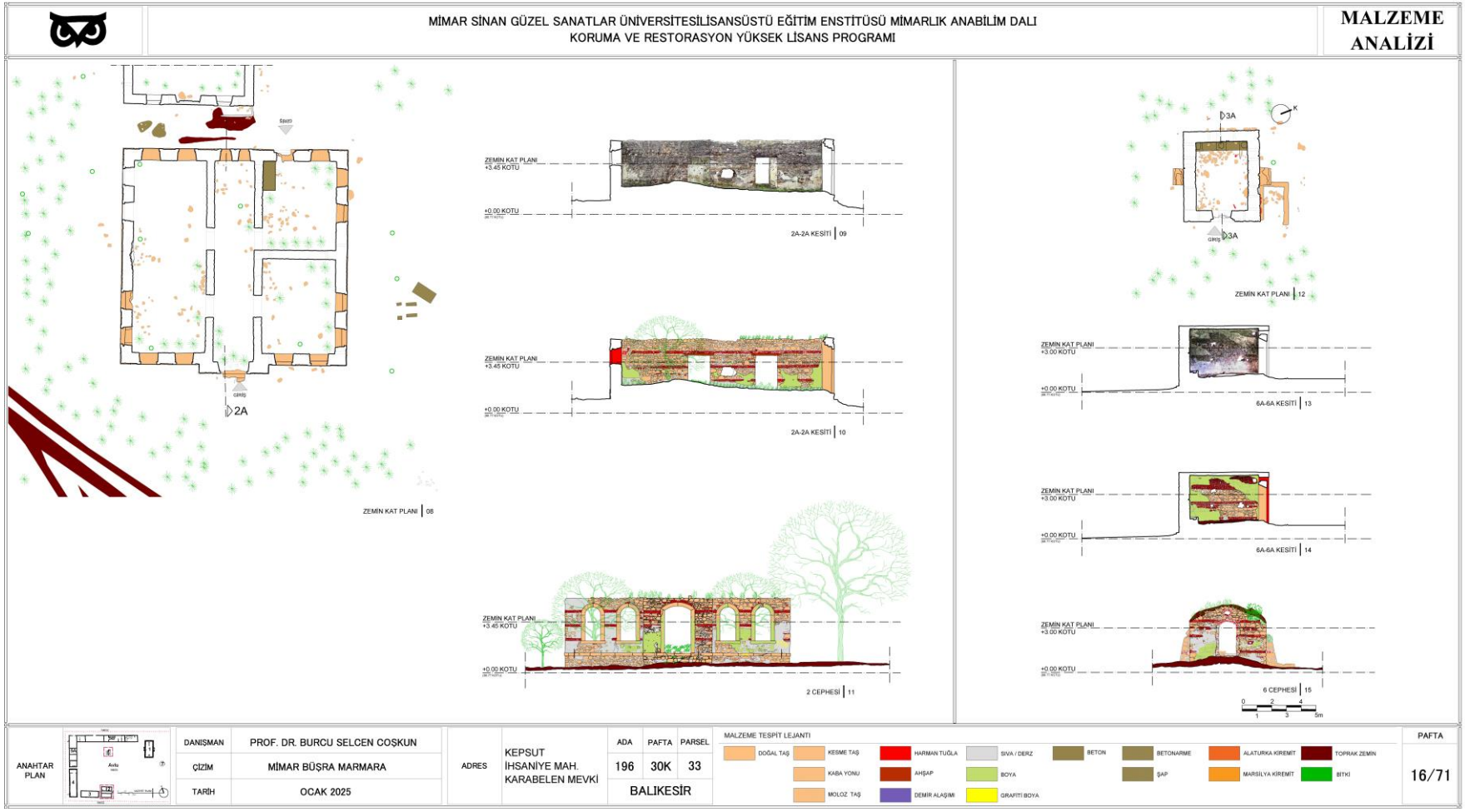
Şekil G.13 : 5B nolu yapının rölövesi.

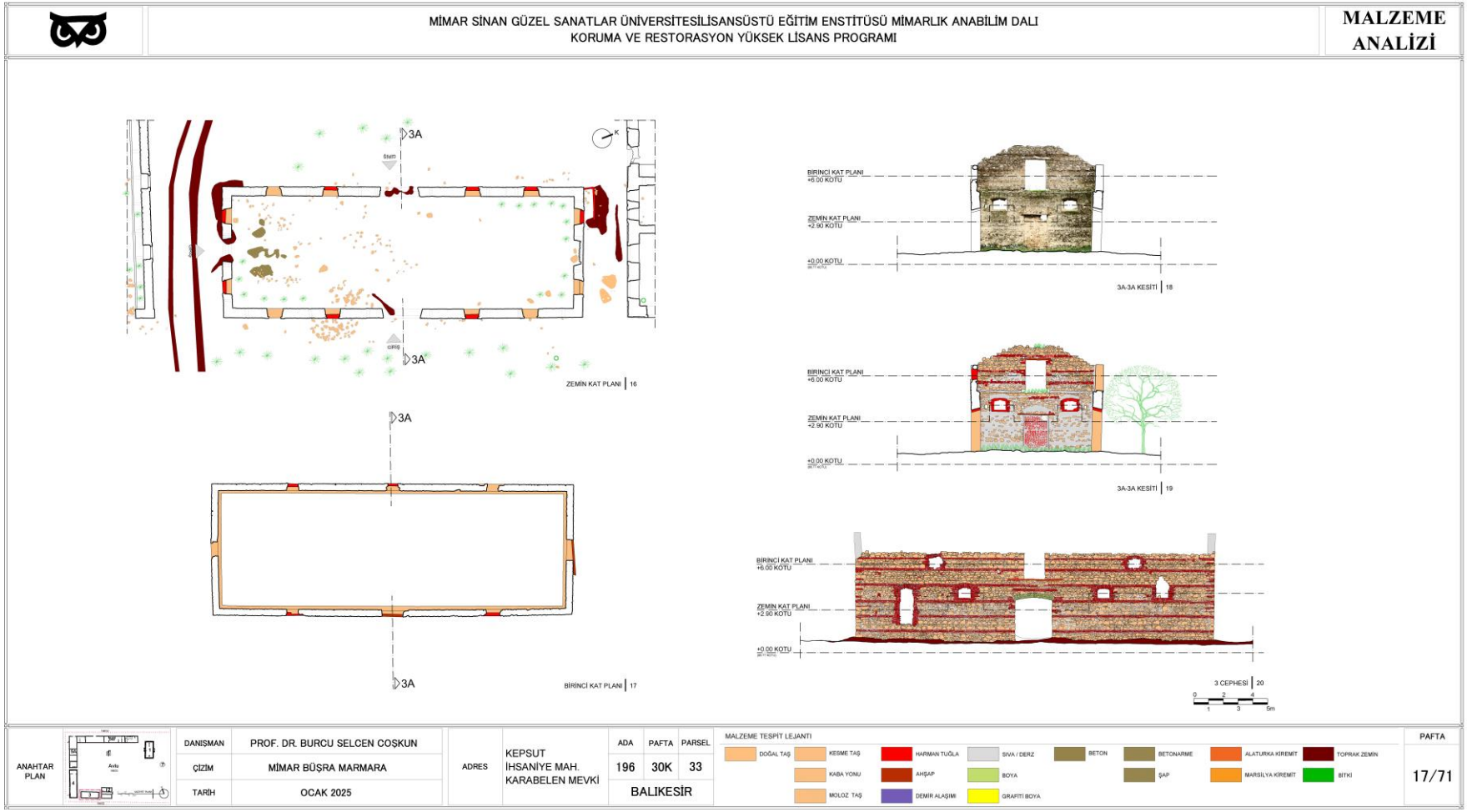
Şekil G.14 : Vaziyet planının malzeme analizi.

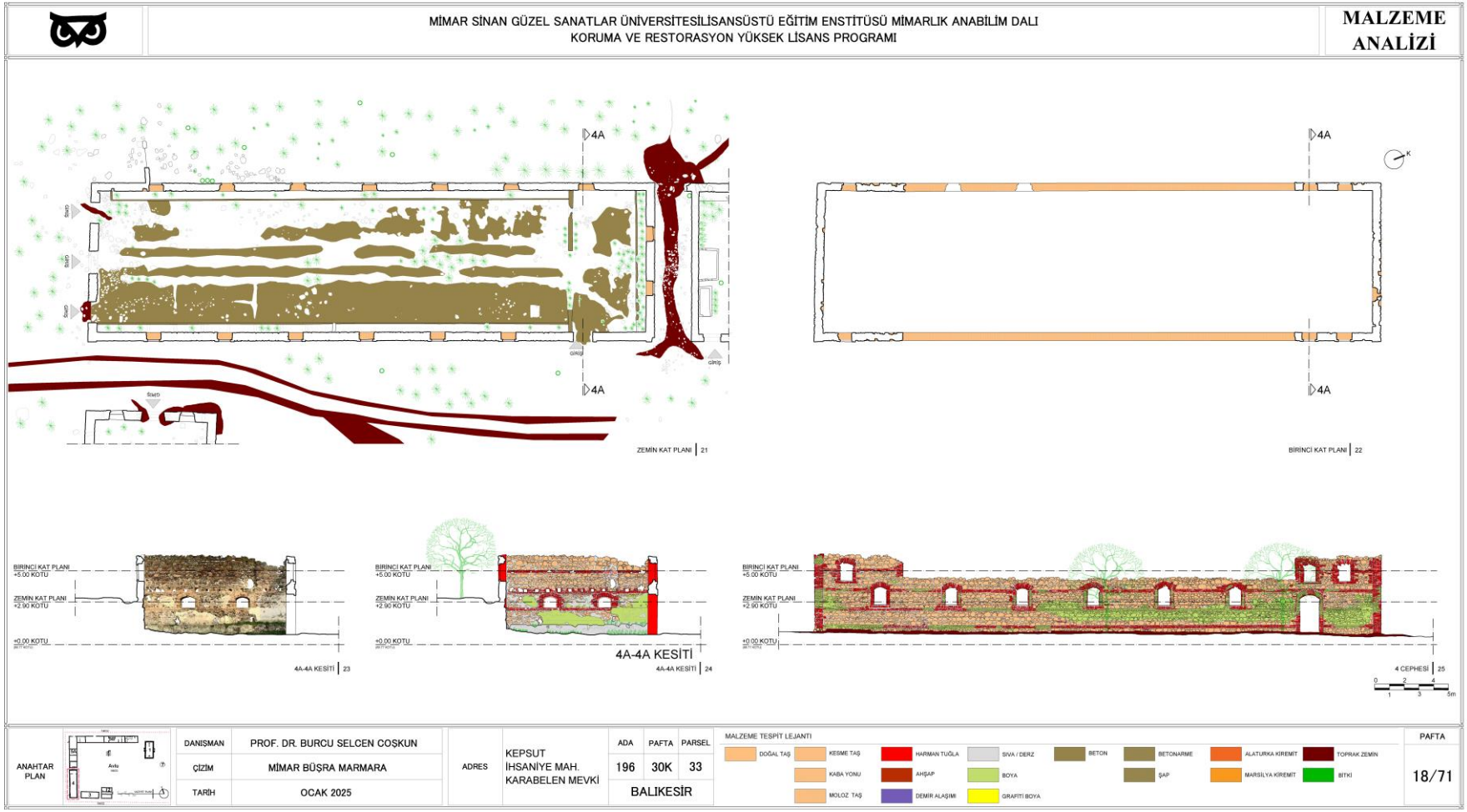
Şekil G.15 : 1 nolu yapının malzeme analizi.

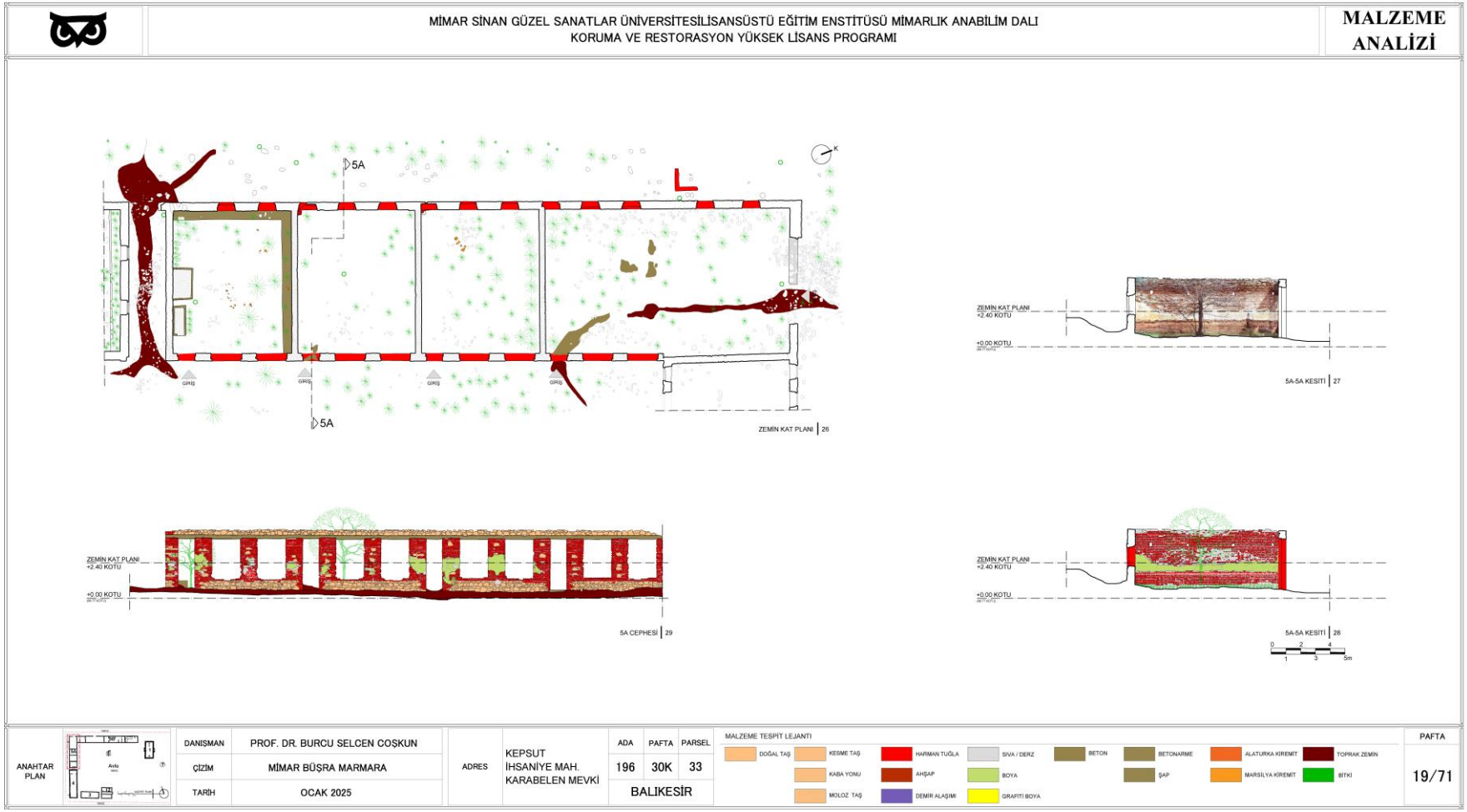
Şekil G.16 : 2 ve 6 nolu yapıların malzeme analizleri.

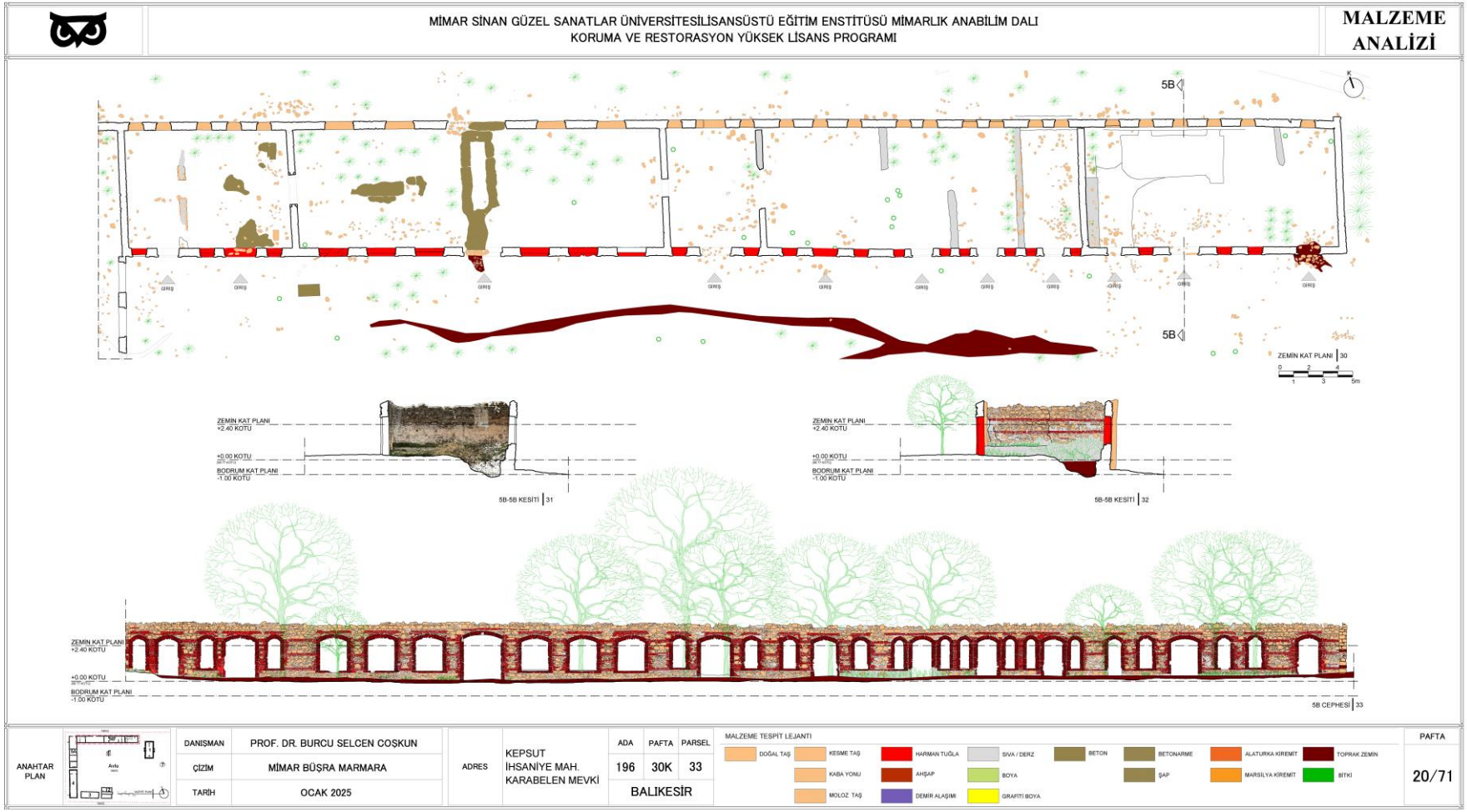
Şekil G.17 : 3 nolu yapının malzeme analizi.

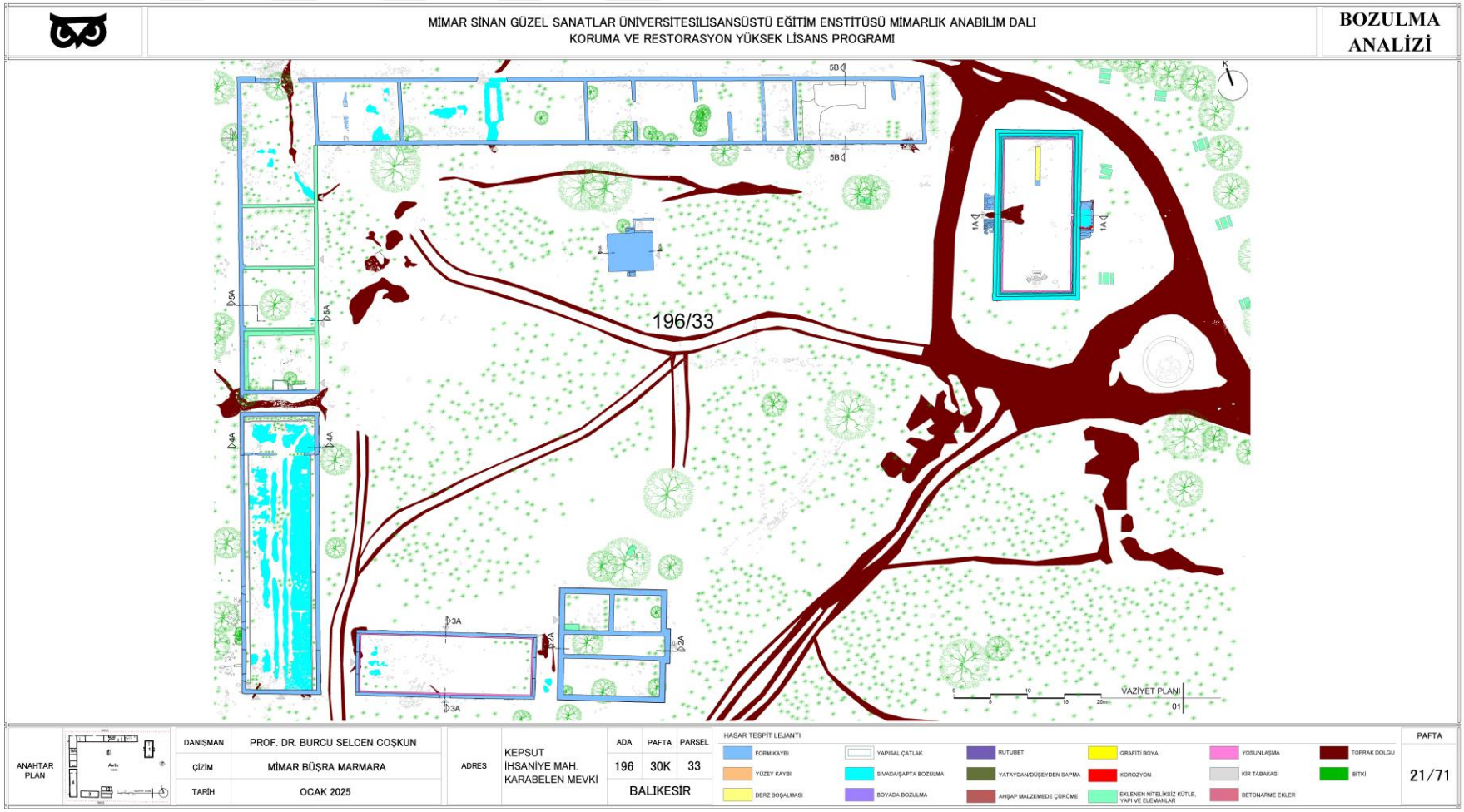
Şekil G.18 : 4 nolu yapının malzeme analizi.

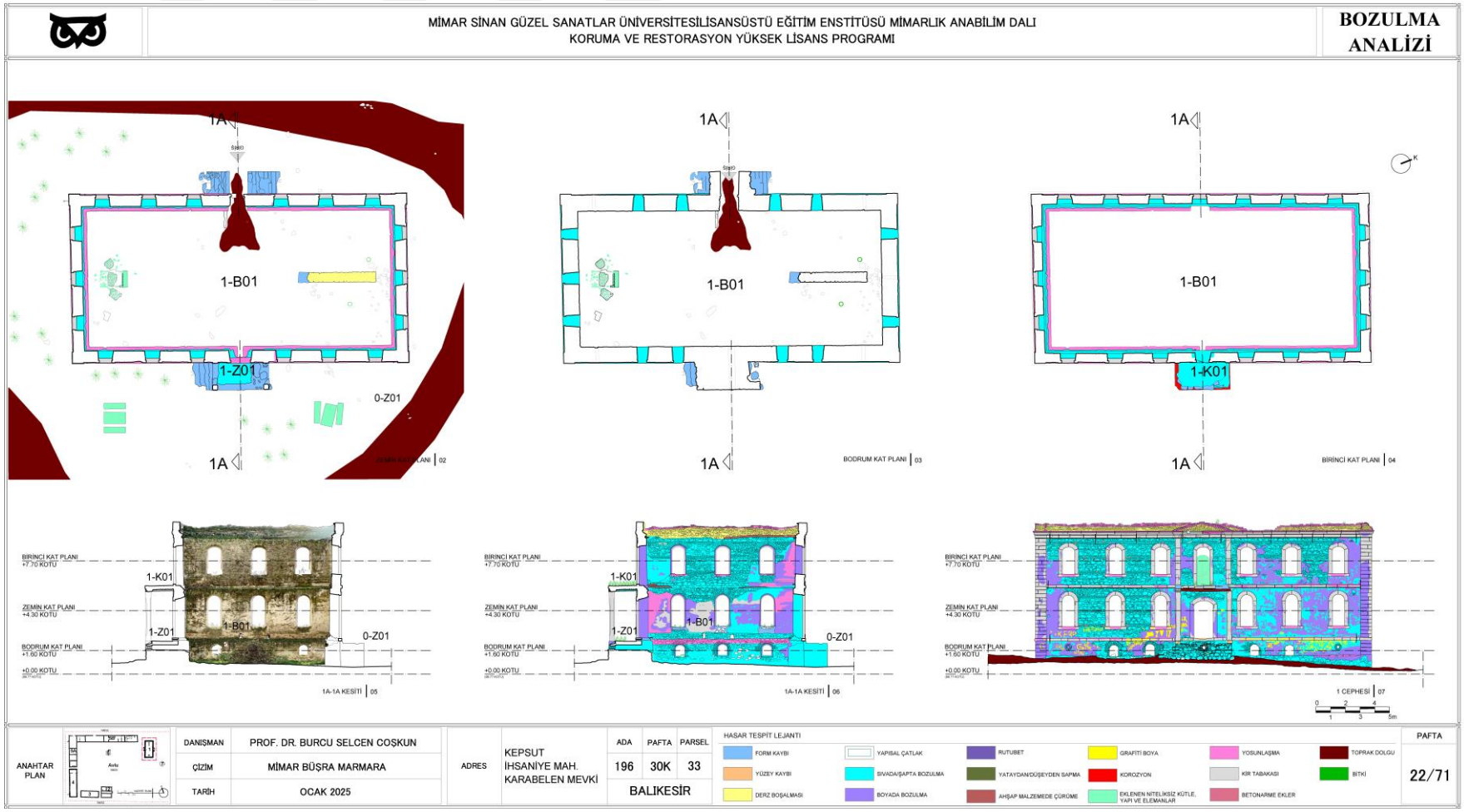
Şekil G.19 : 5A nolu yapının malzeme analizi.

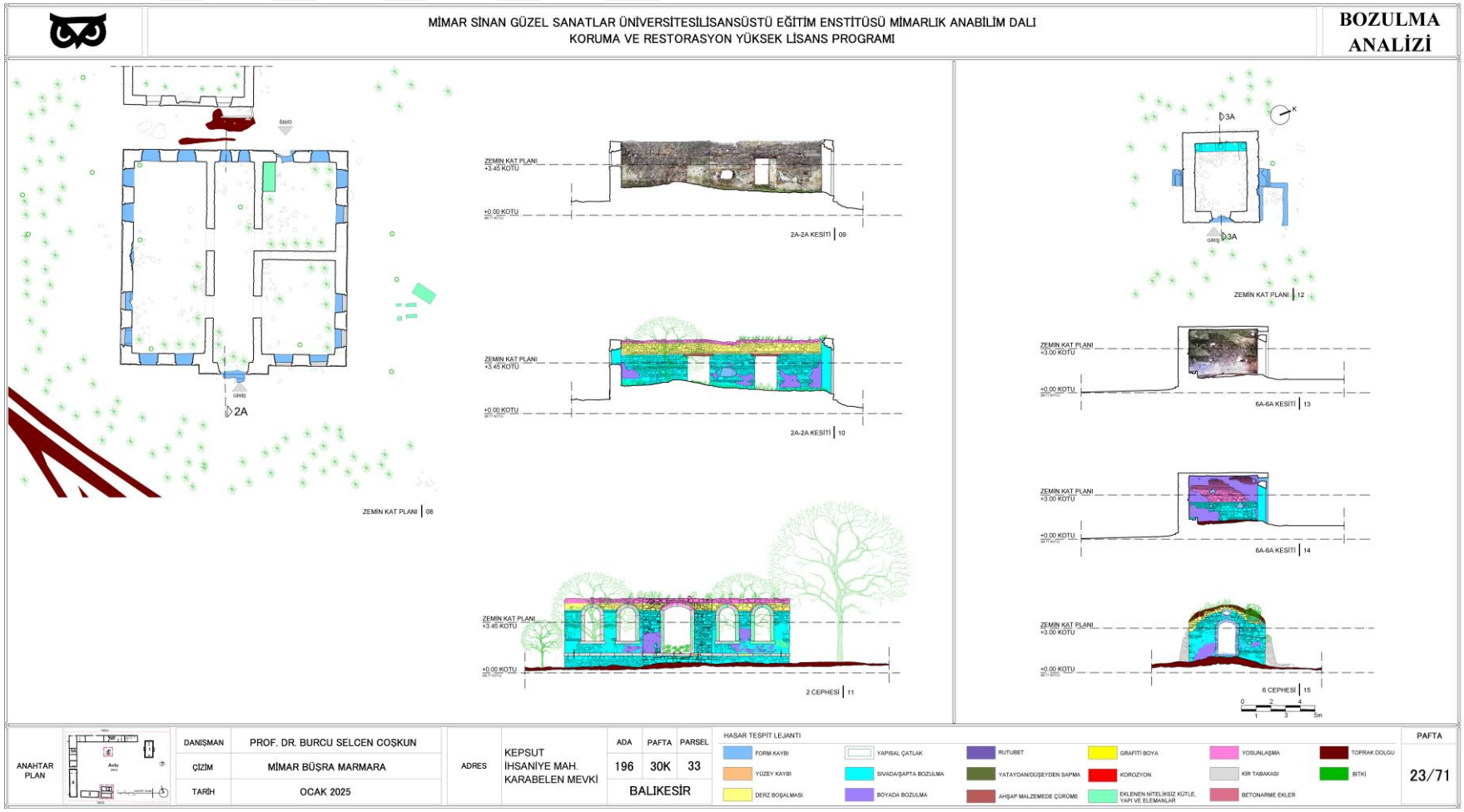
Şekil G.20 : 5B nolu yapının malzeme analizi.

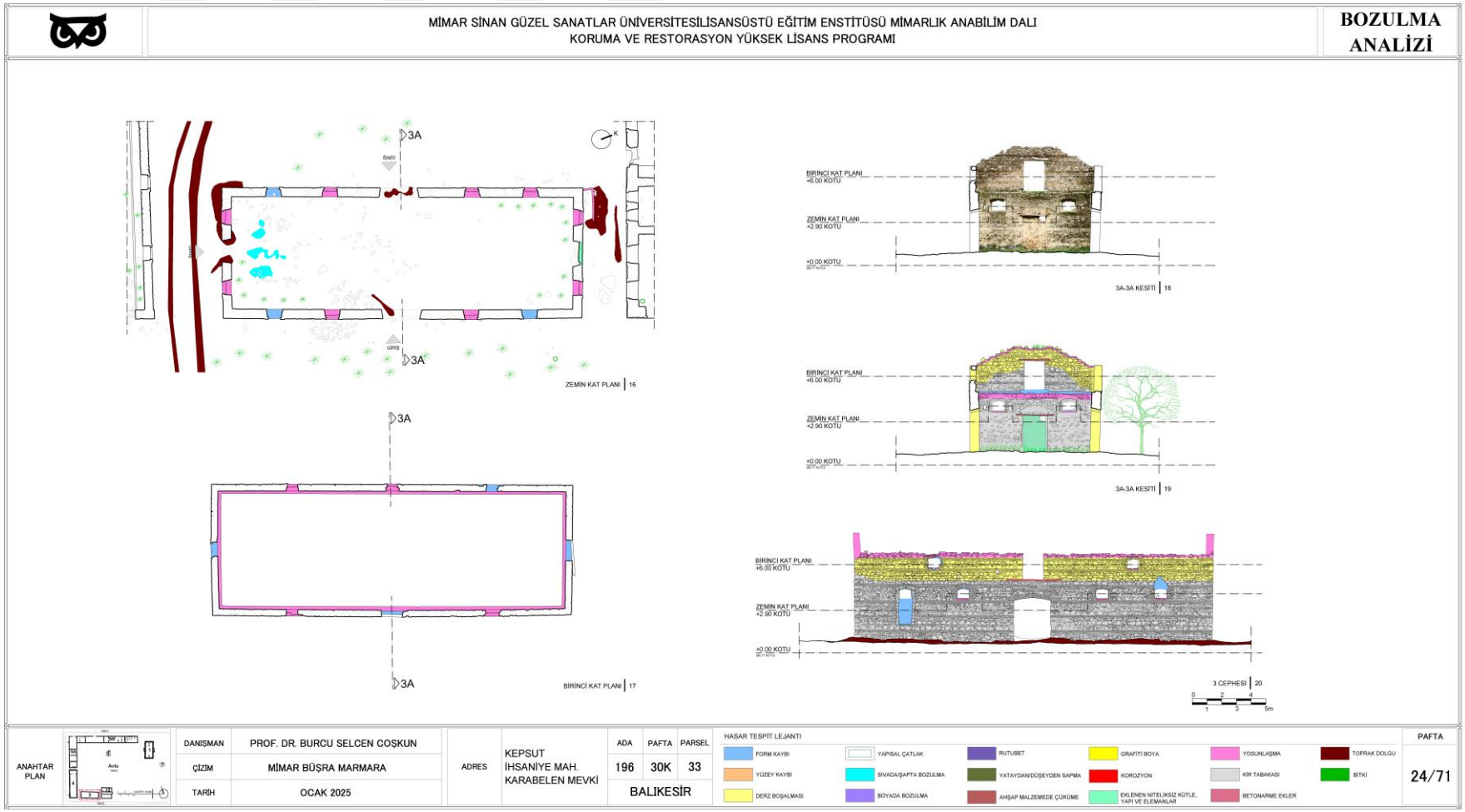
Şekil G.21 : Vaziyet planının bozulma analizi.

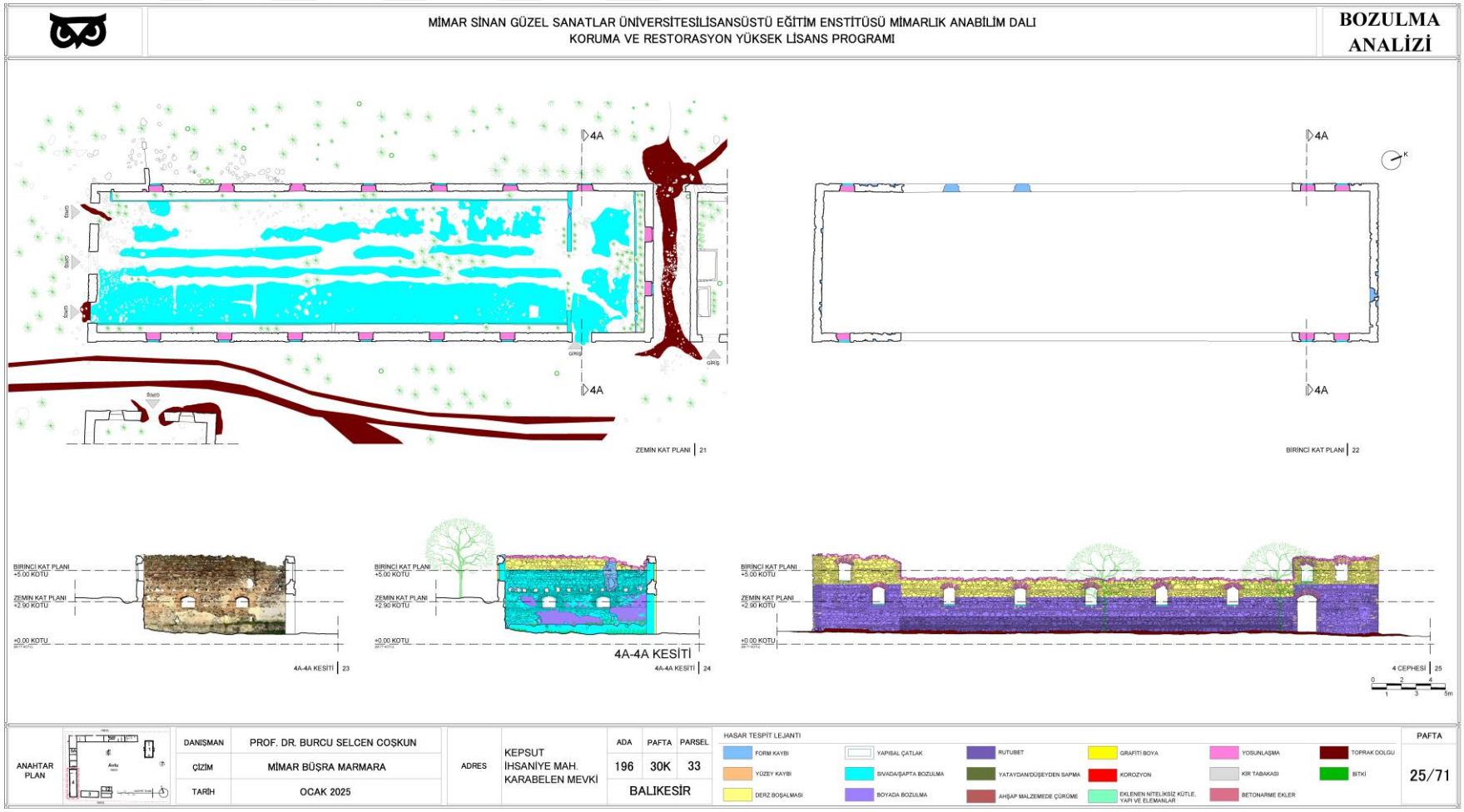
Şekil G.22 : 1 nolu yapının bozulma analizi.

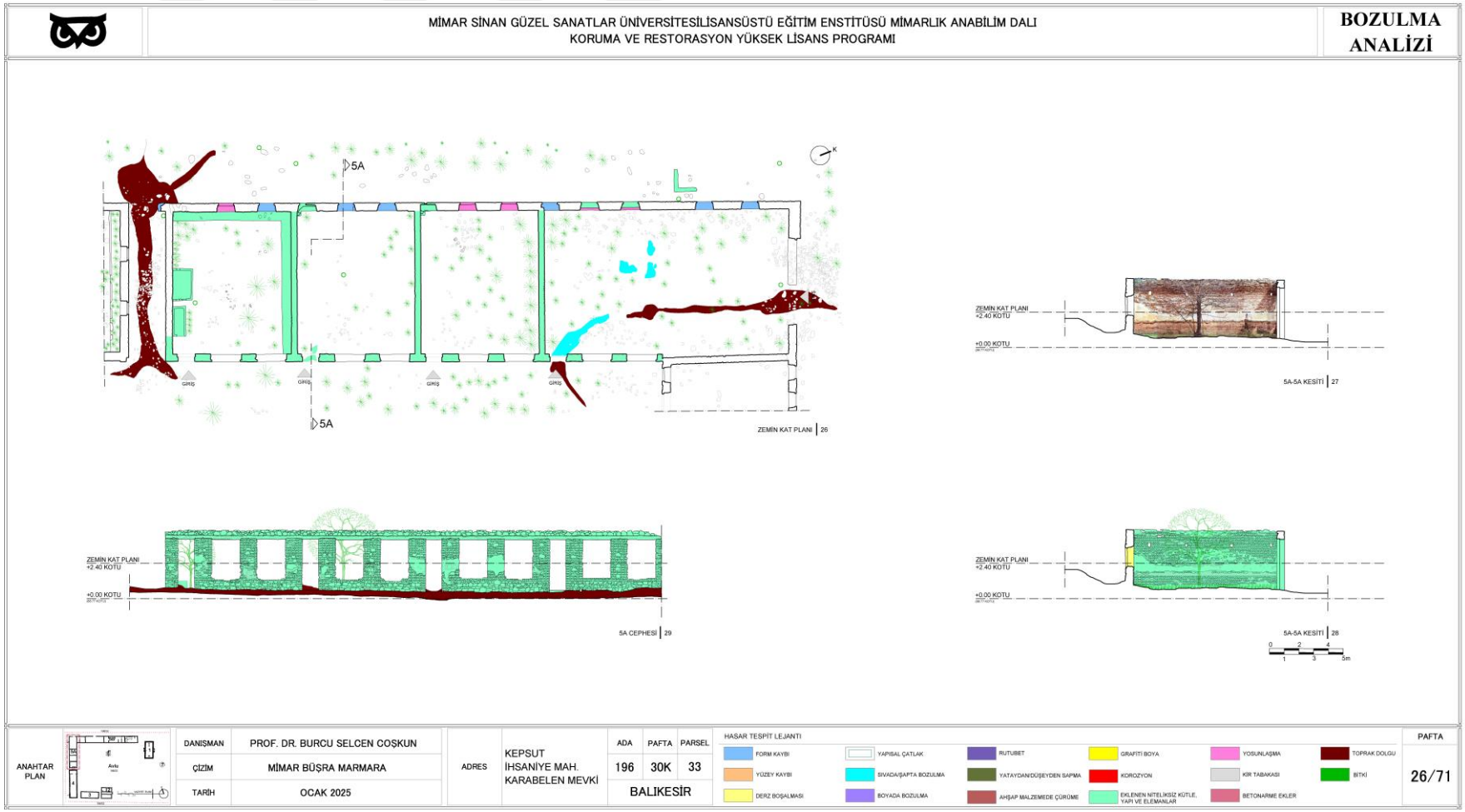
Şekil G.23 : 2 ve 6 nolu yapıların bozulma analizleri.

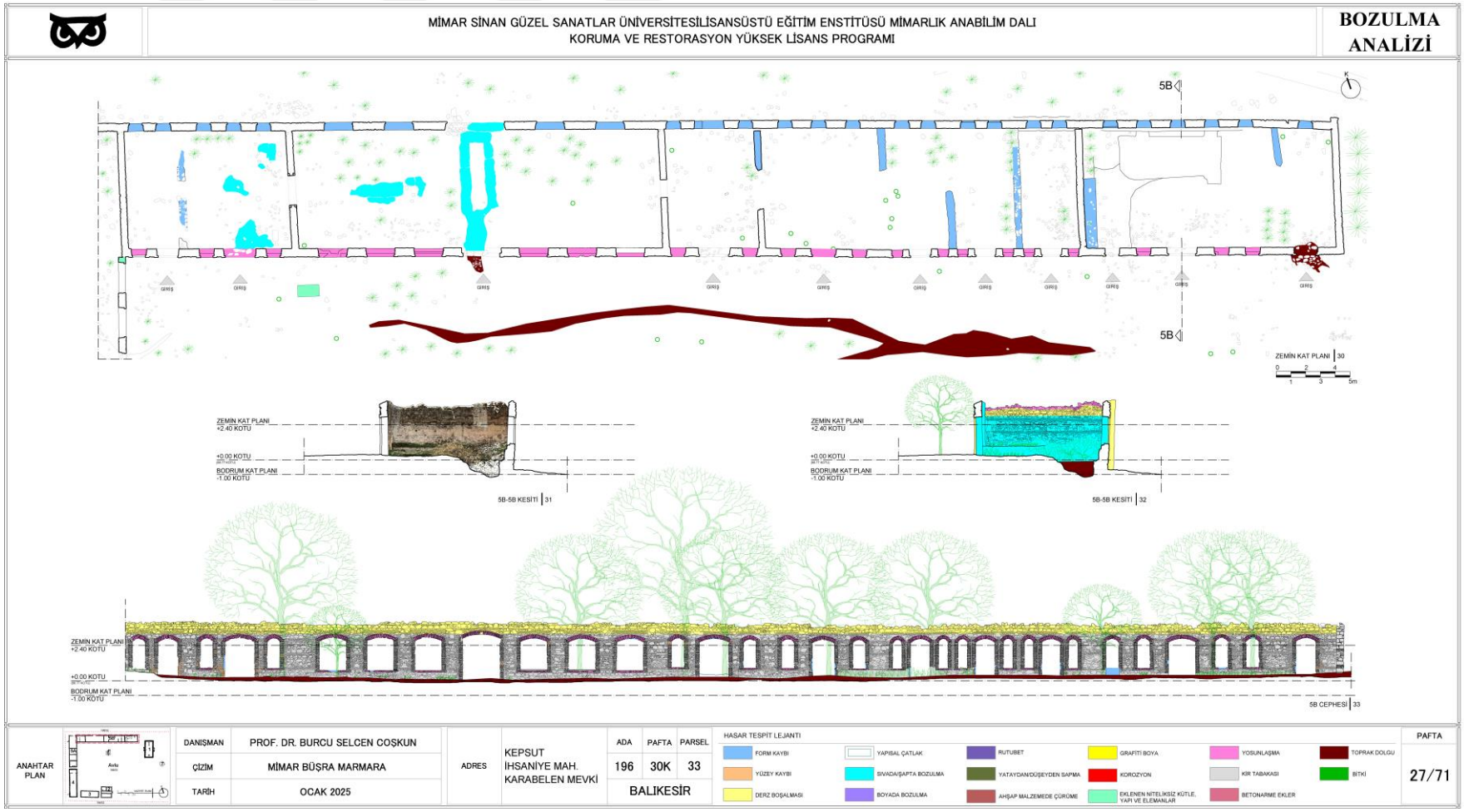
Şekil G.24 : 3 nolu yapının bozulma analizi.

Şekil G.25 : 4 nolu yapının bozulma analizi.

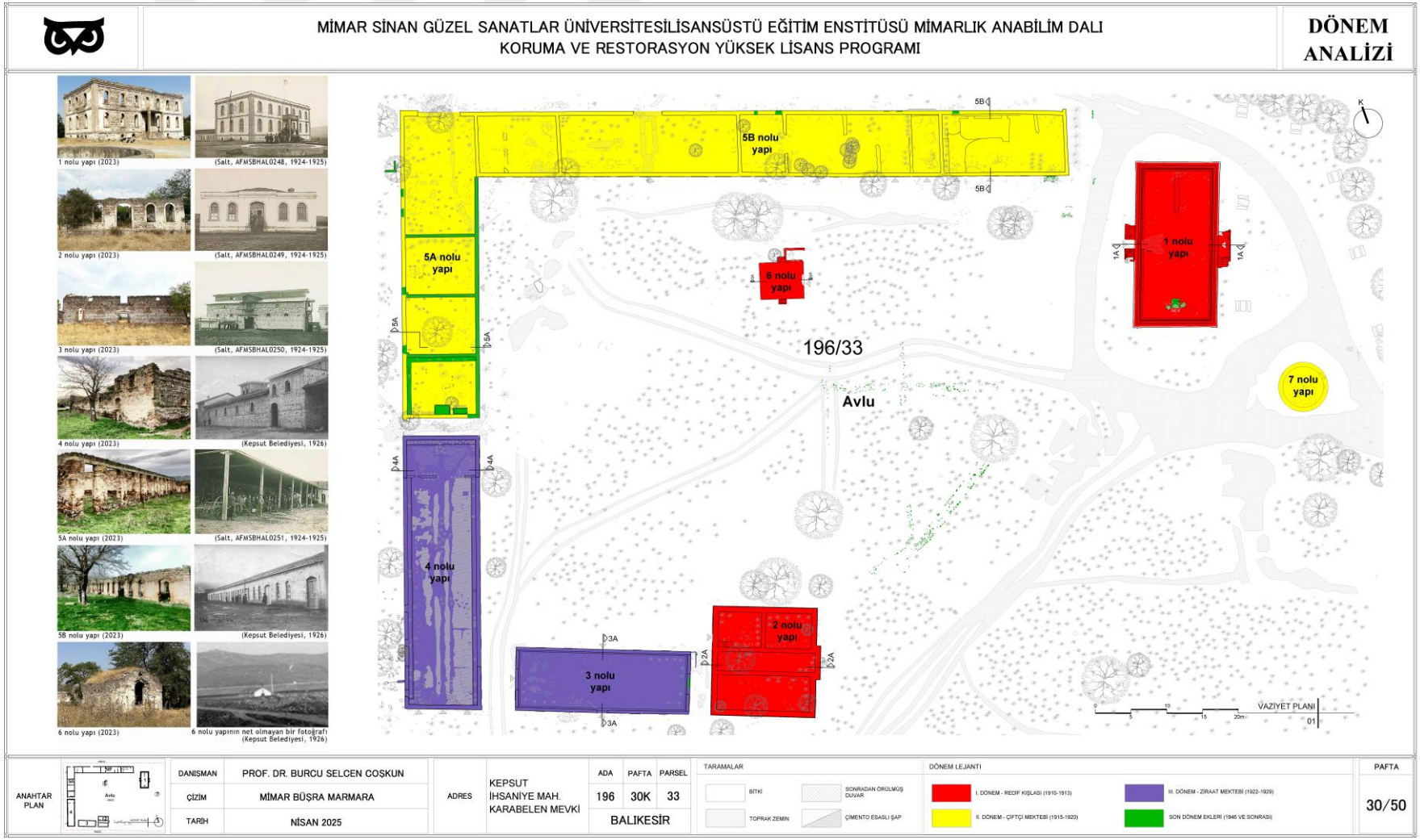
Şekil G.26 : 5A nolu yapının bozulma analizi.

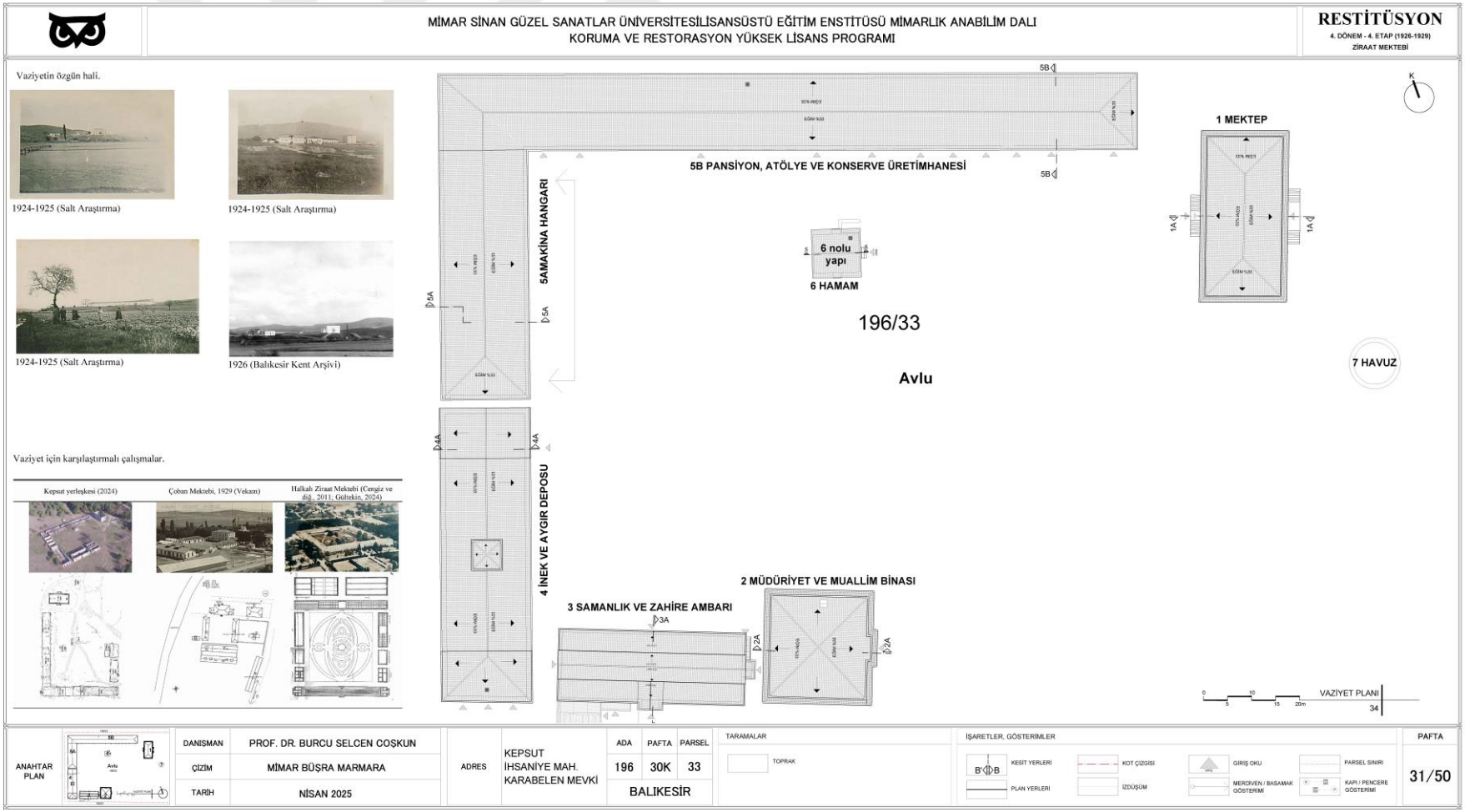
Şekil G.27 : 5B nolu yapının bozulma analizi.

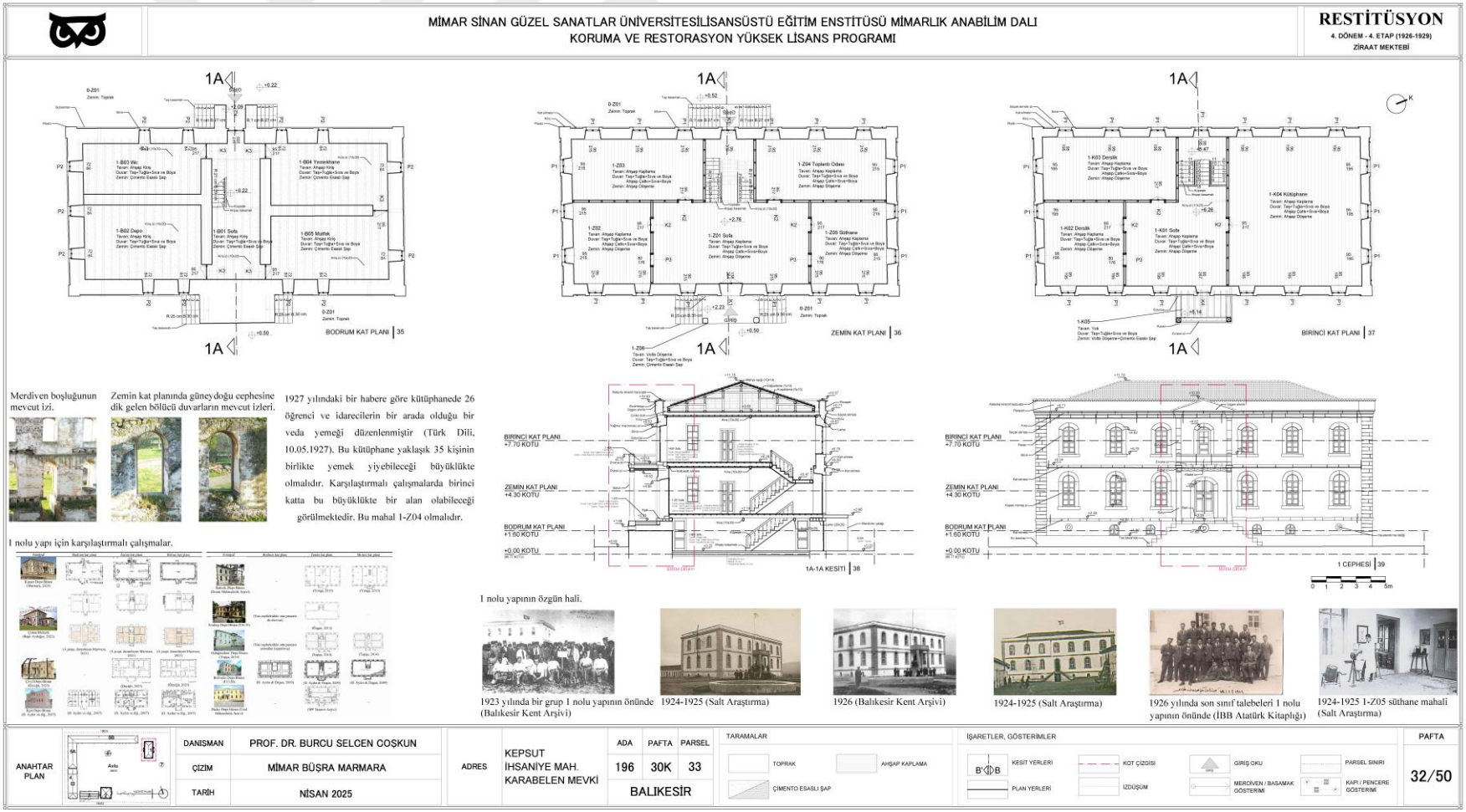
Şekil G.28 : Yerleşkenin kütlesel ve işlevsel gelişimi.

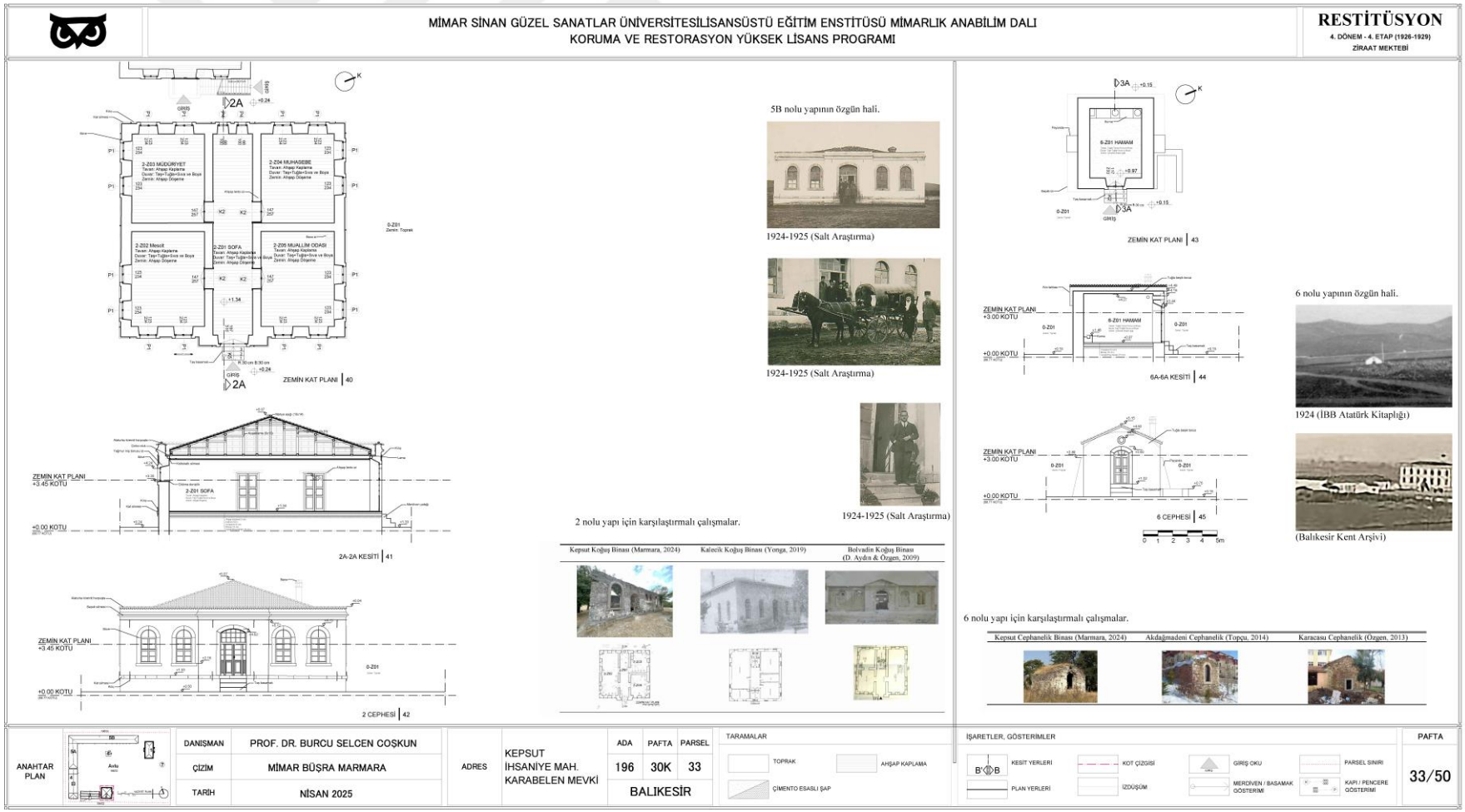
Şekil G.29 : Yerleşkenin dönem analizi.

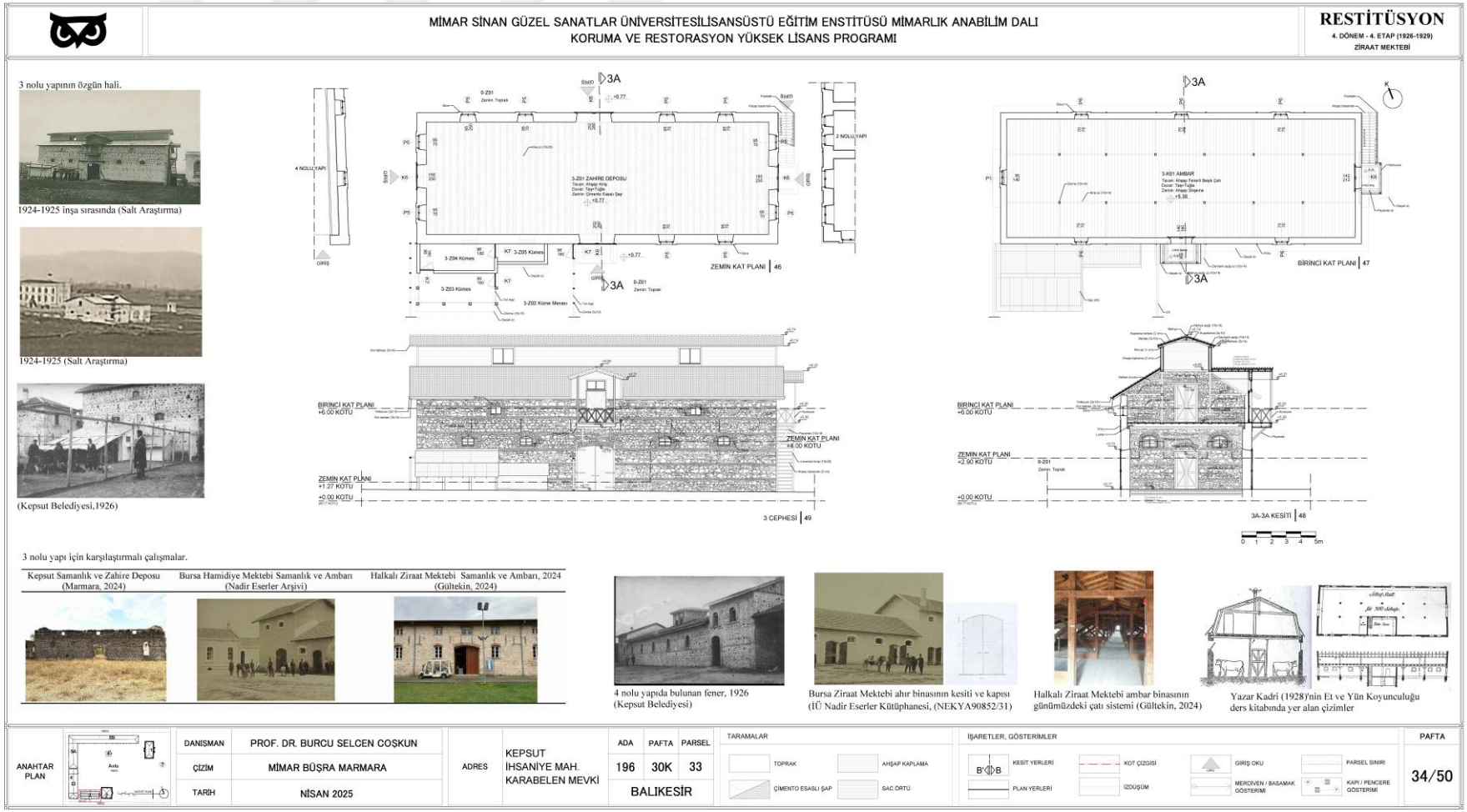
Şekil G.30 : Vaziyet planının restitüsyon projesi.

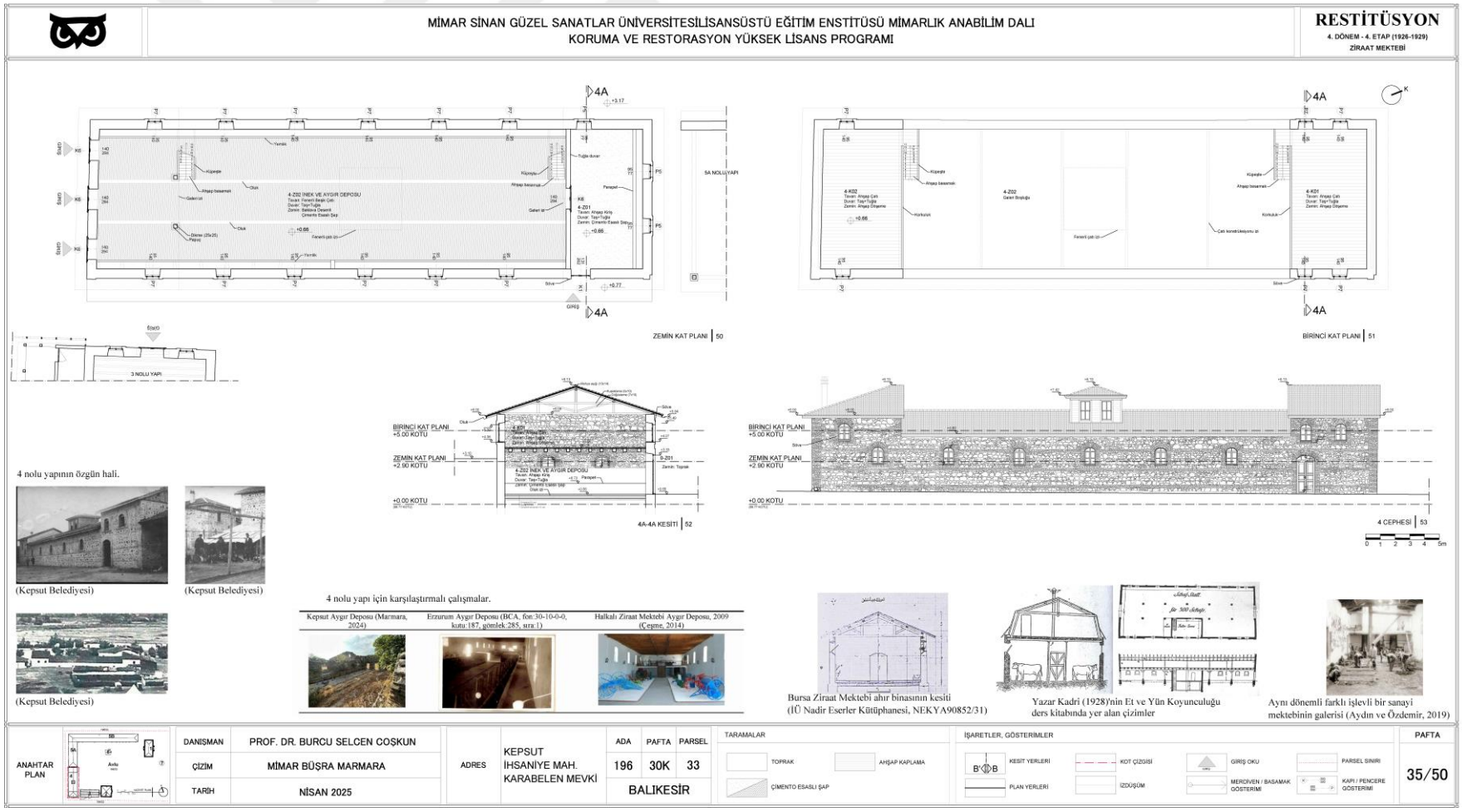
Şekil G.31 : 1 nolu yapının restitüsyon projesi.

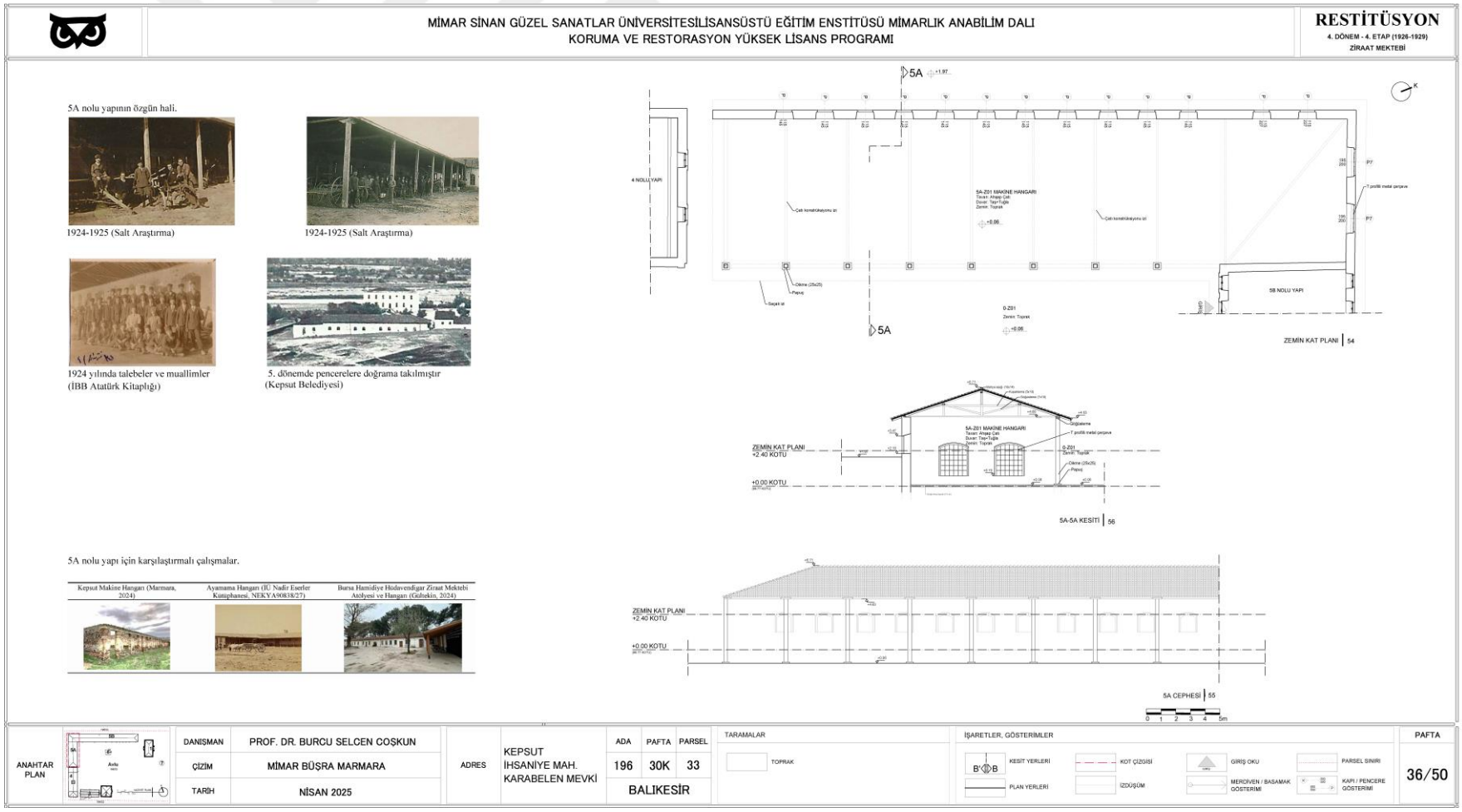
Şekil G.32 : 2 ve 6 nolu yapıların restitüsyon projeleri.

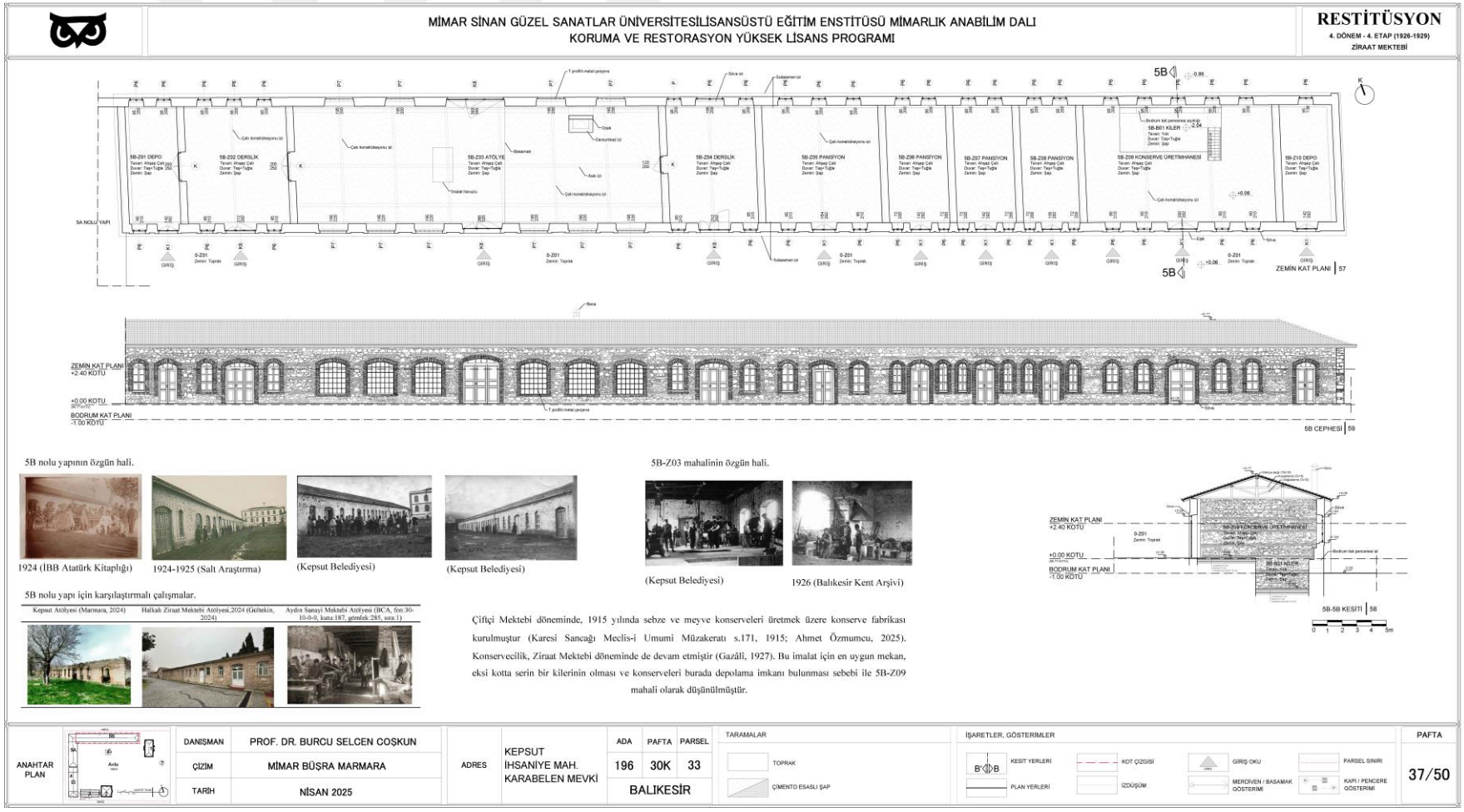
Şekil G.33 : 3 nolu yapının restitüsyon projesi.

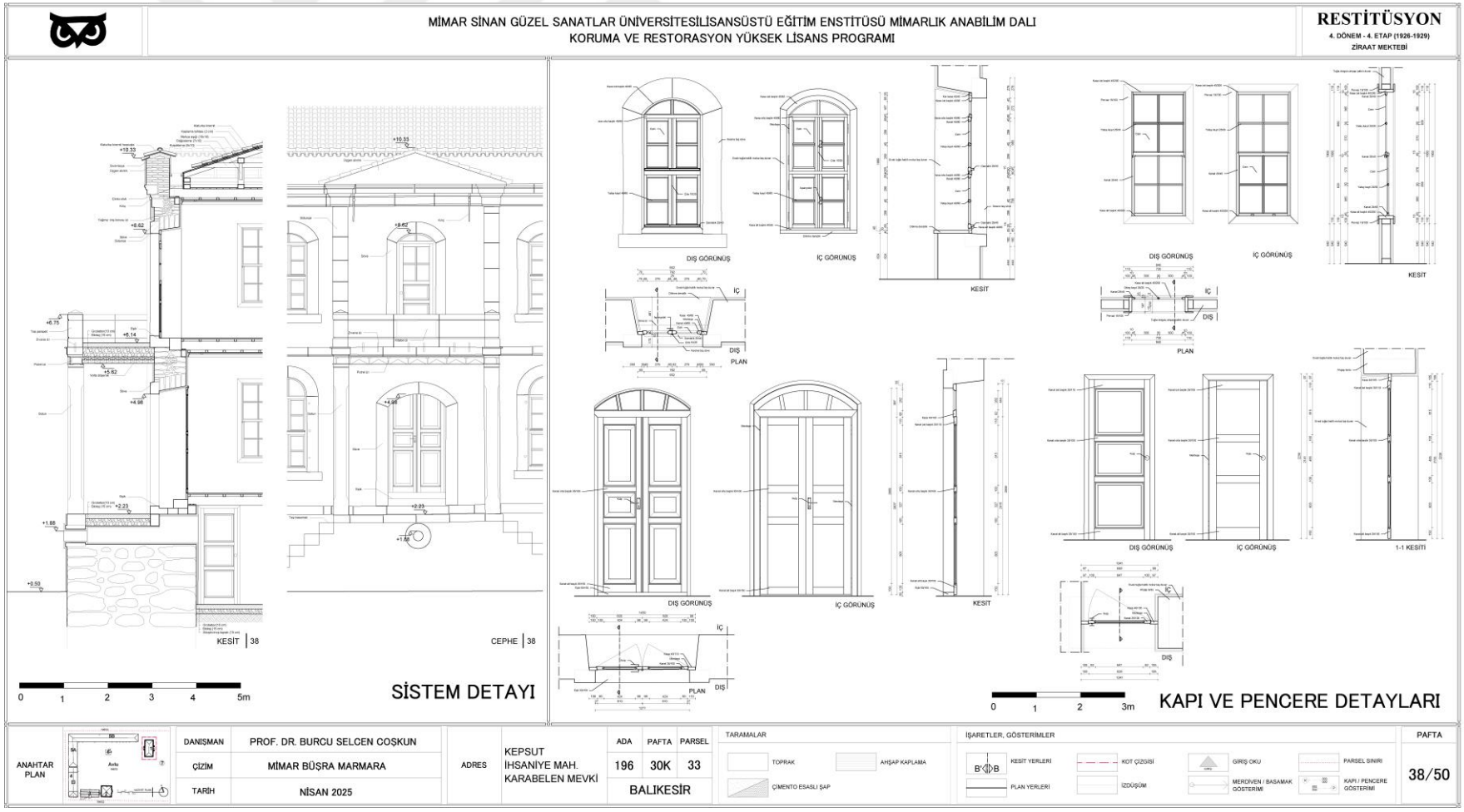
Şekil G.34 : 4 nolu yapının restitüsyon projesi.

Şekil G.35 : 5A nolu yapının restitüsyon projesi.

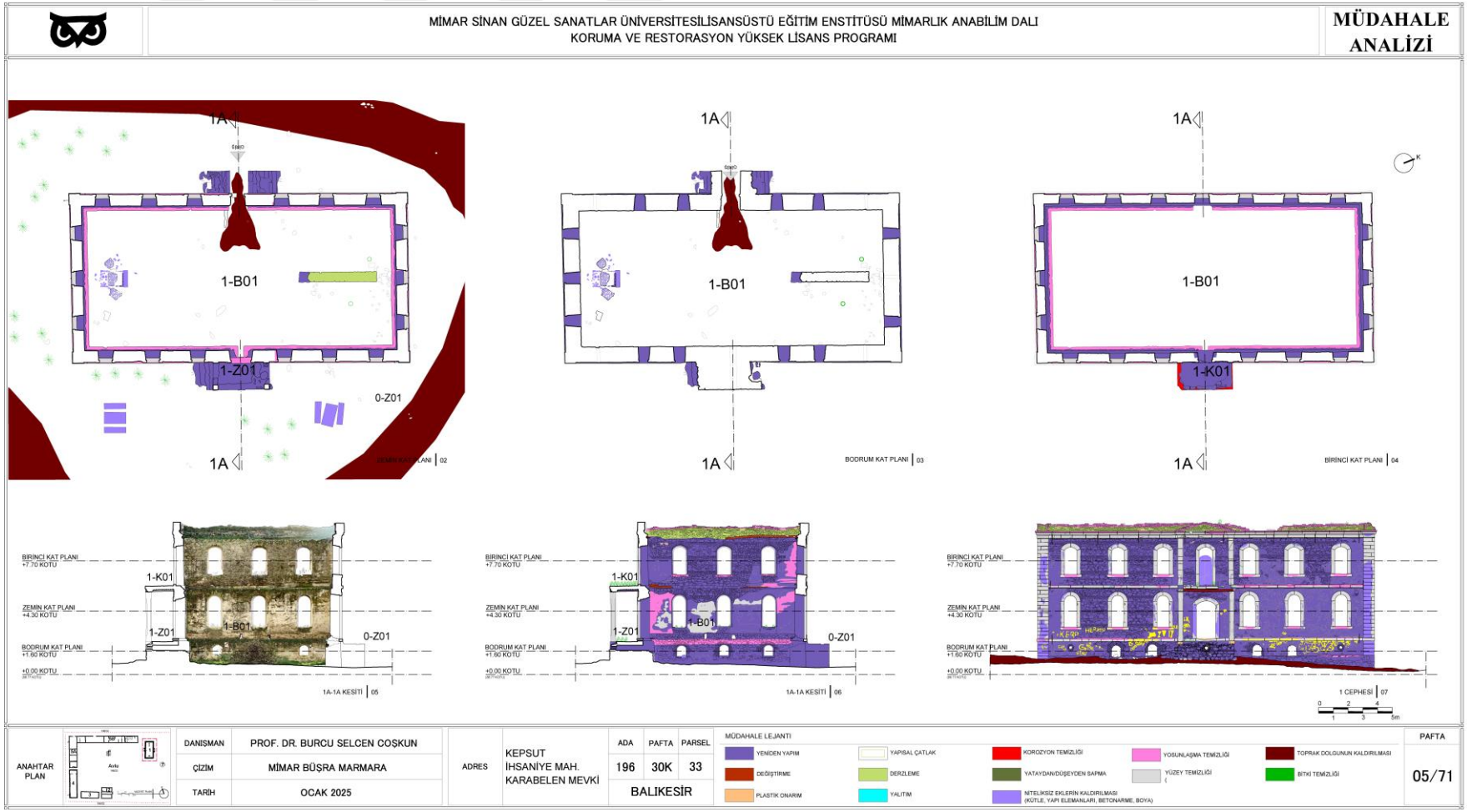
Şekil G.36 : 5B nolu yapının restitüsyon projesi.

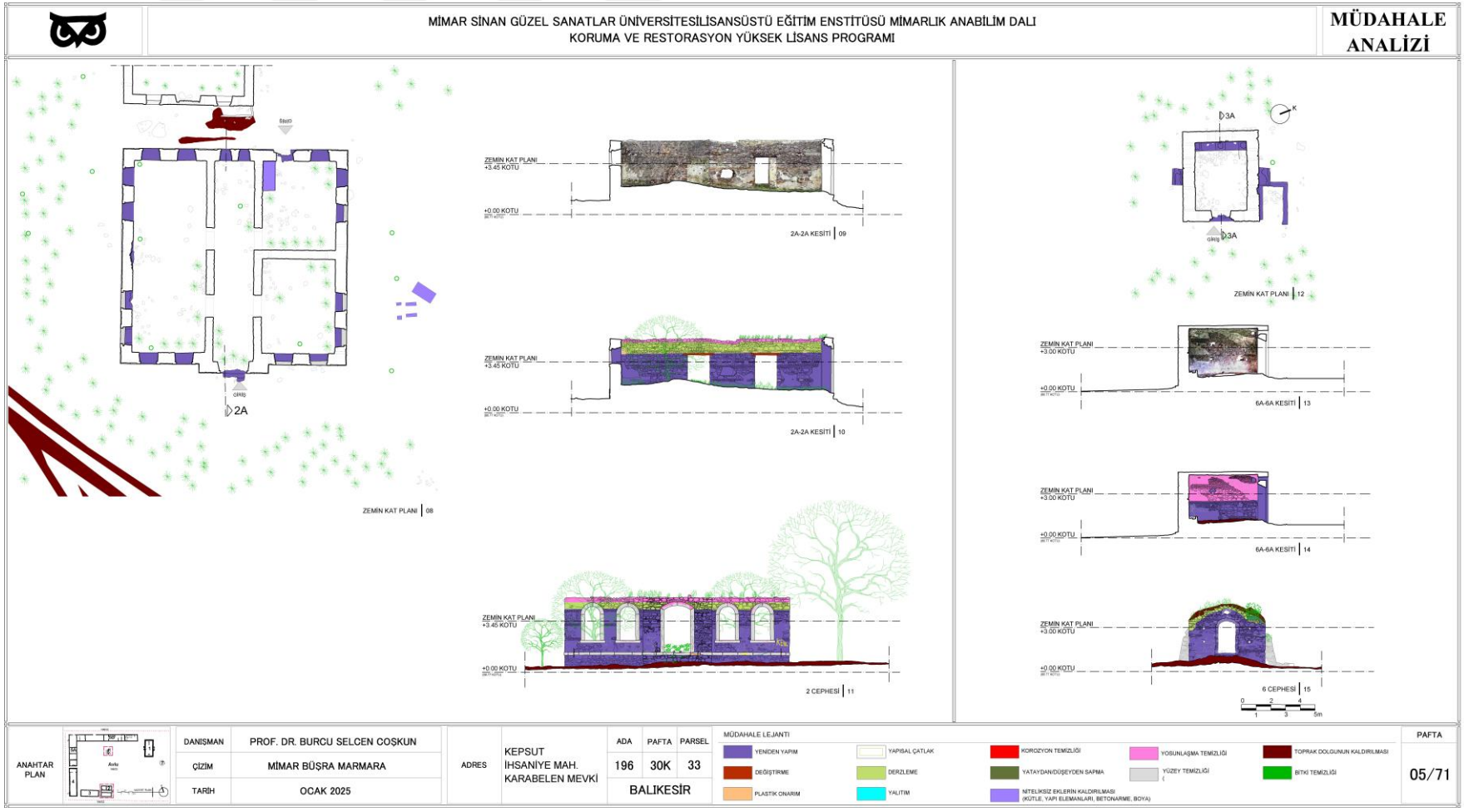
Şekil G.37 : 1 nolu yapının sistem detayı ve kapı-pencere detayları.

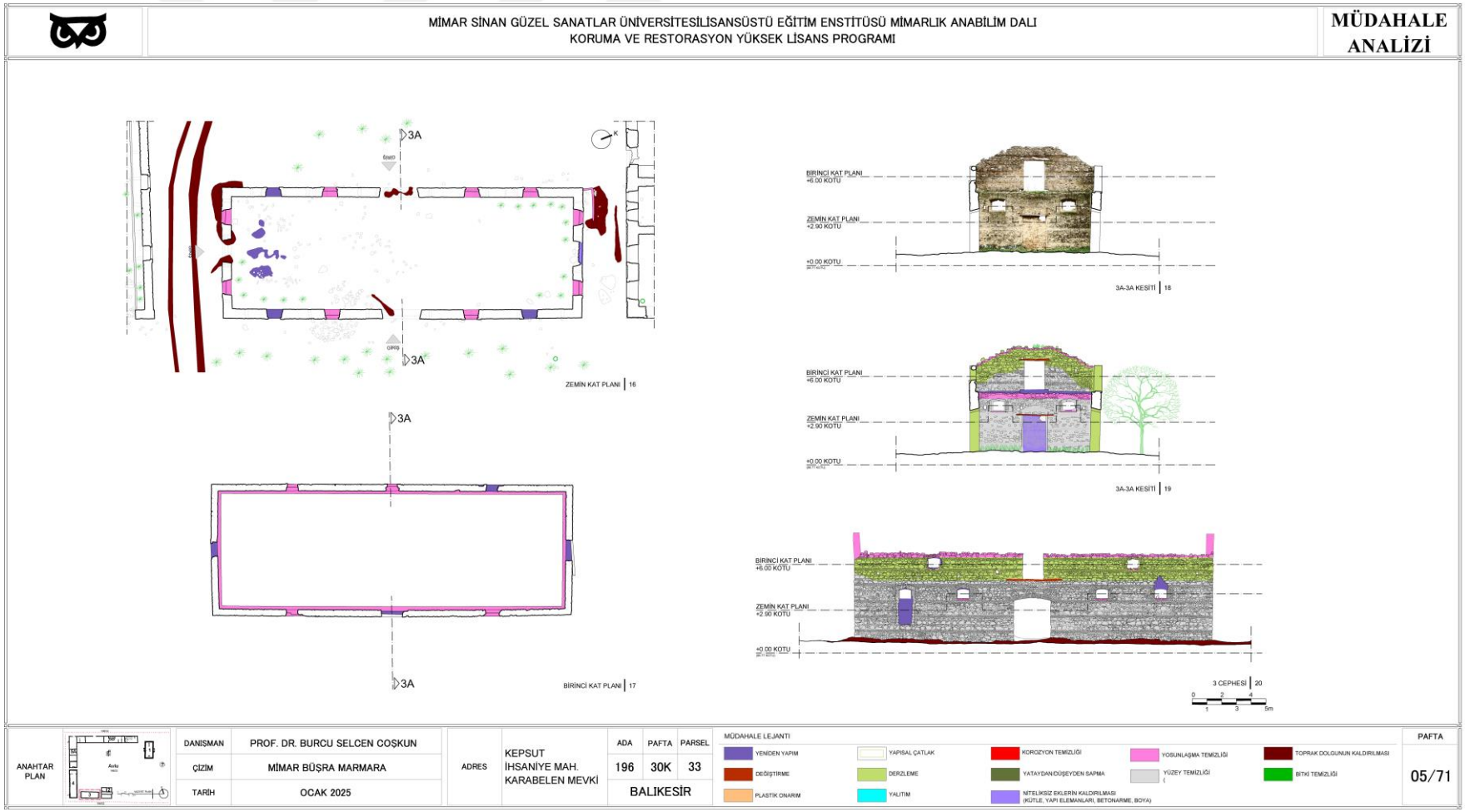
Şekil G.38 : Vaziyet planının müdahale kararları.

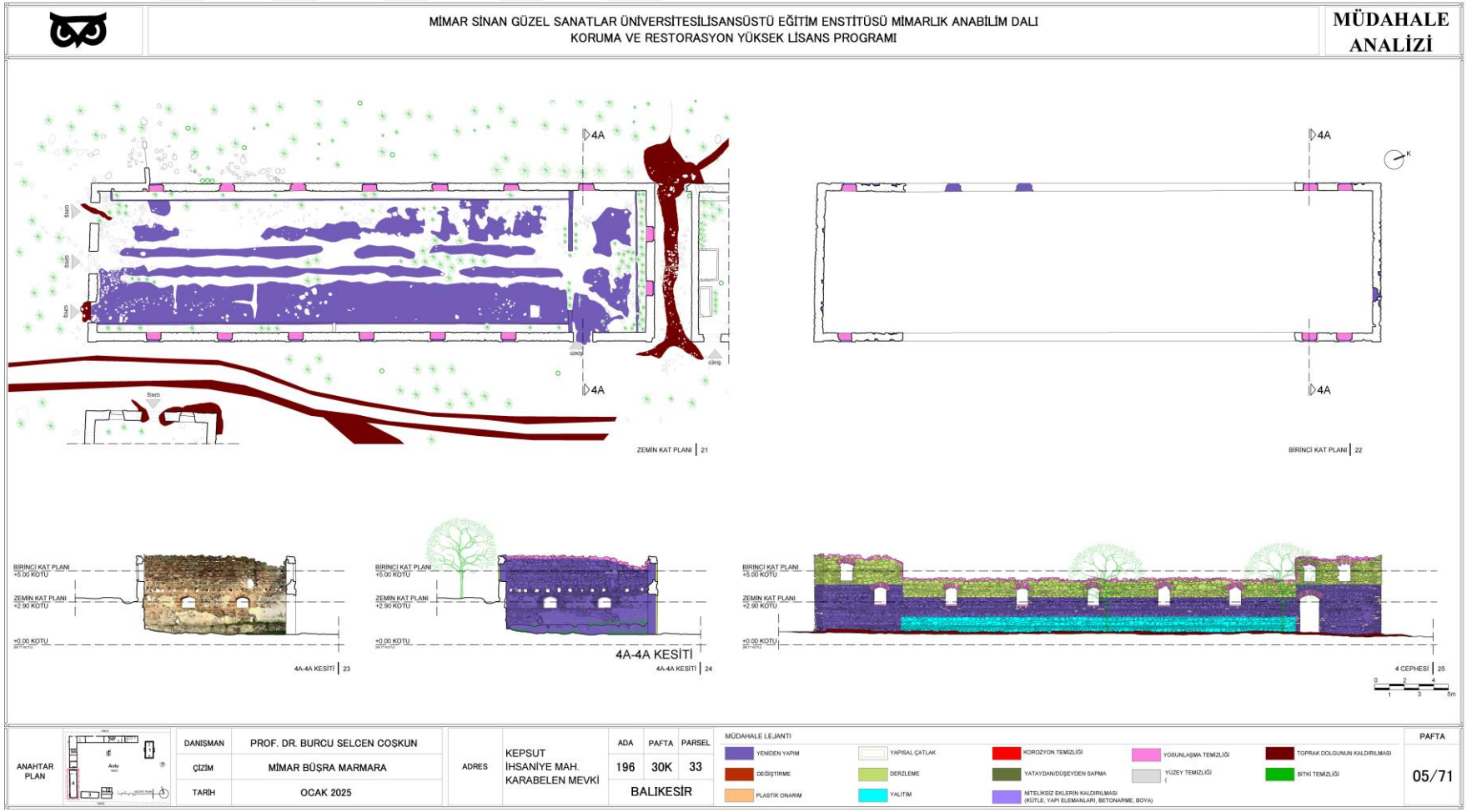
Şekil G.39 : 1 nolu yapının müdahale kararları.

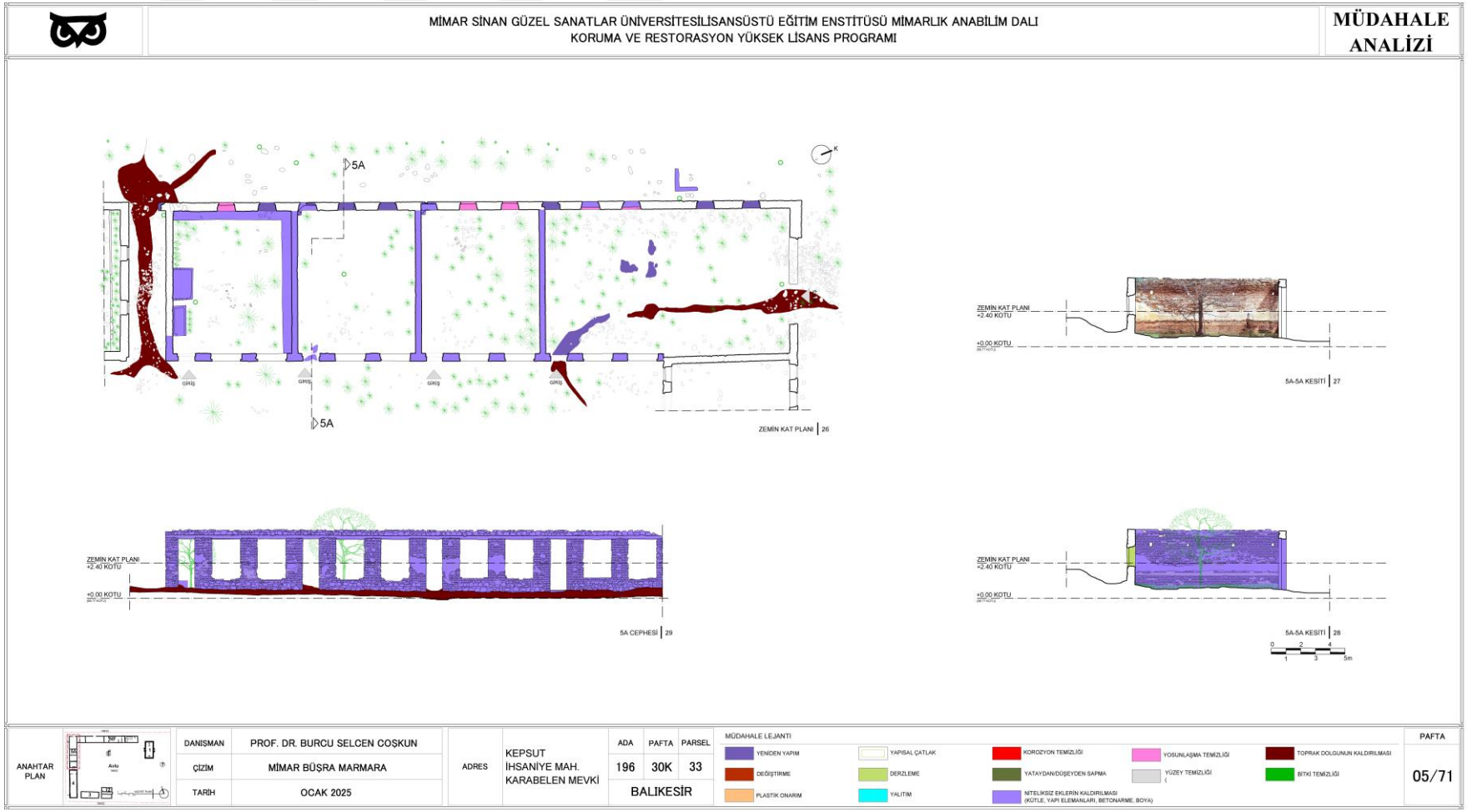
Şekil G.40 : 2 ve 6 nolu yapıların müdahale kararları.

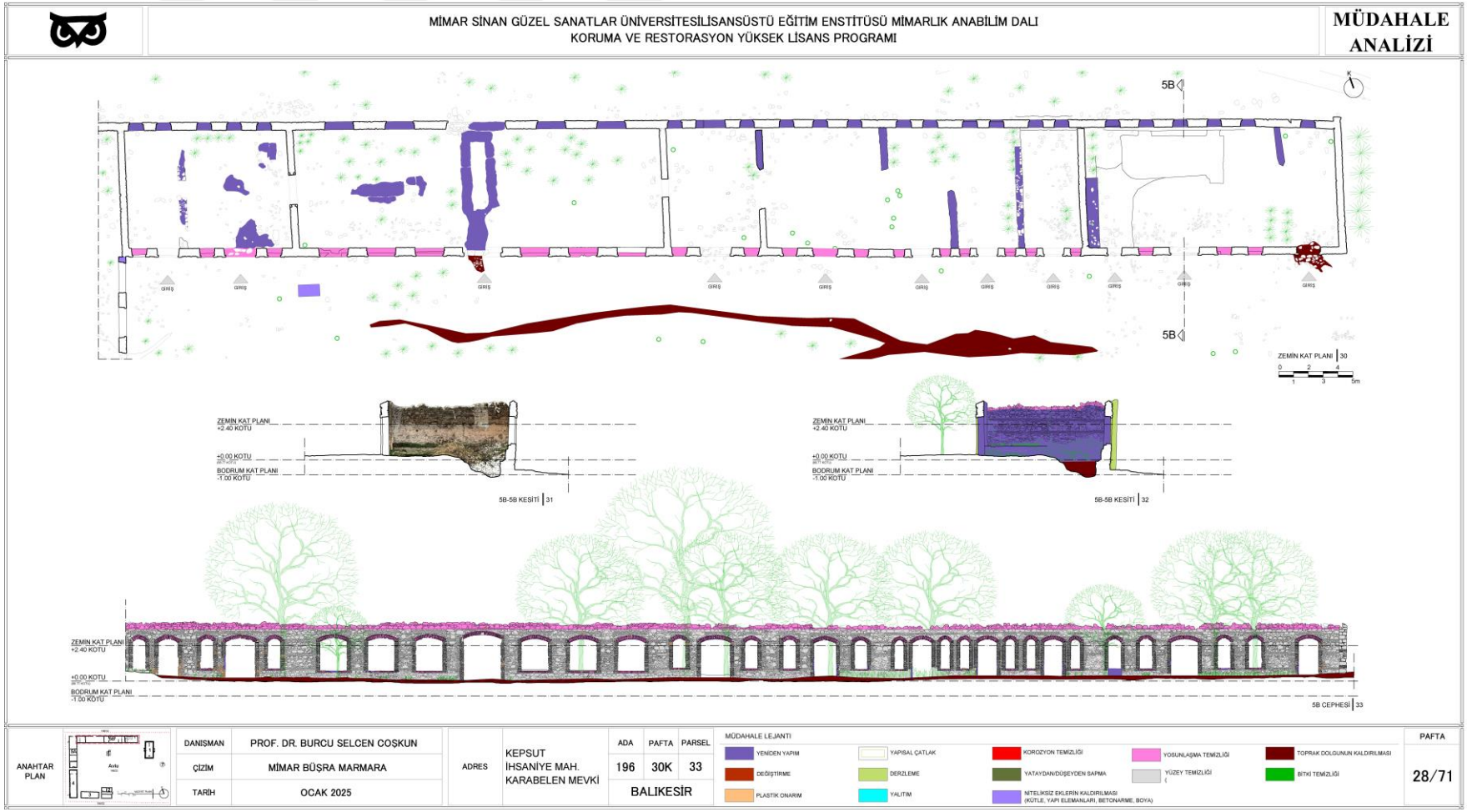
Şekil G.41 : 3 nolu yapının müdahale kararları.

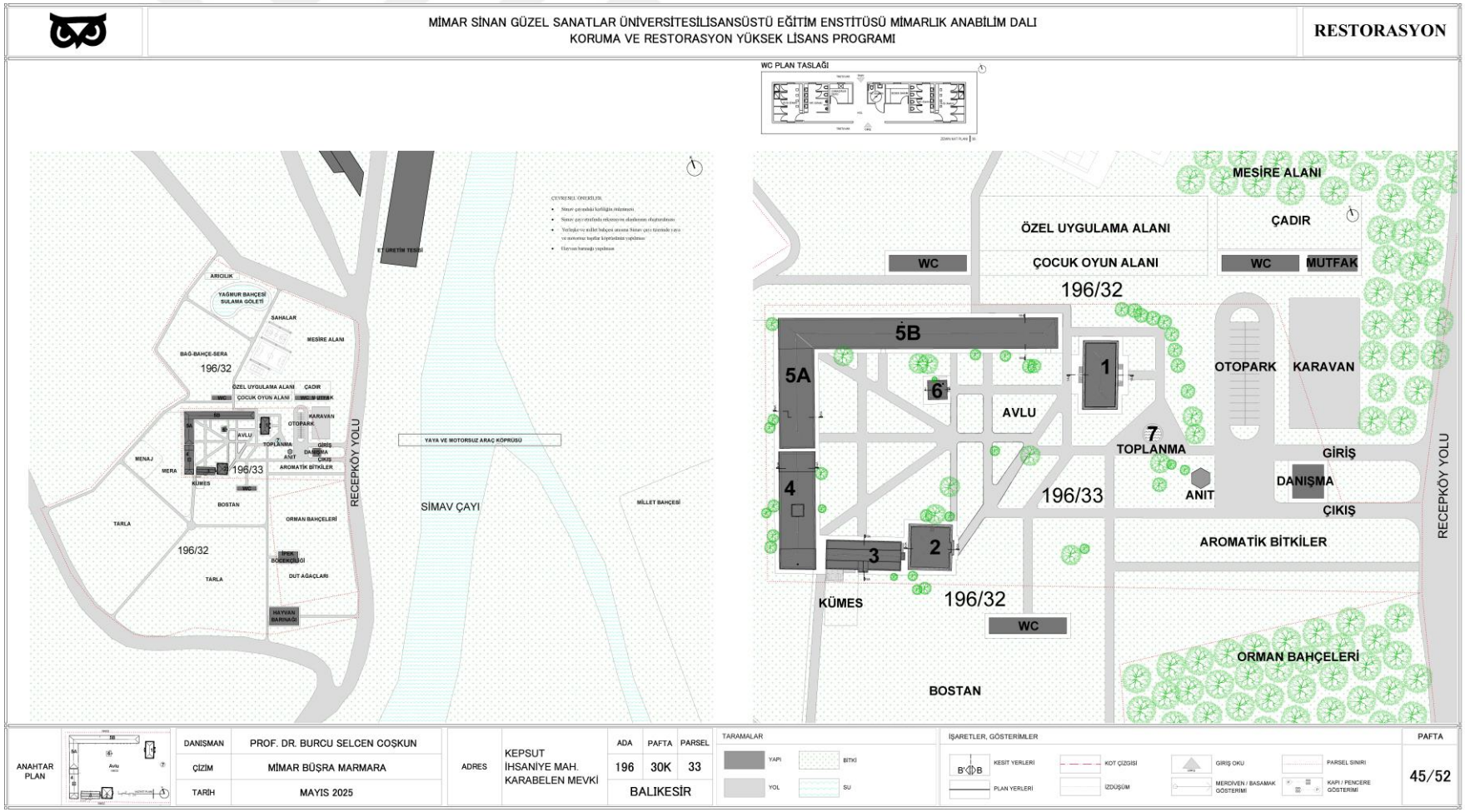
Şekil G.42 : 4 nolu yapının müdahale kararları.

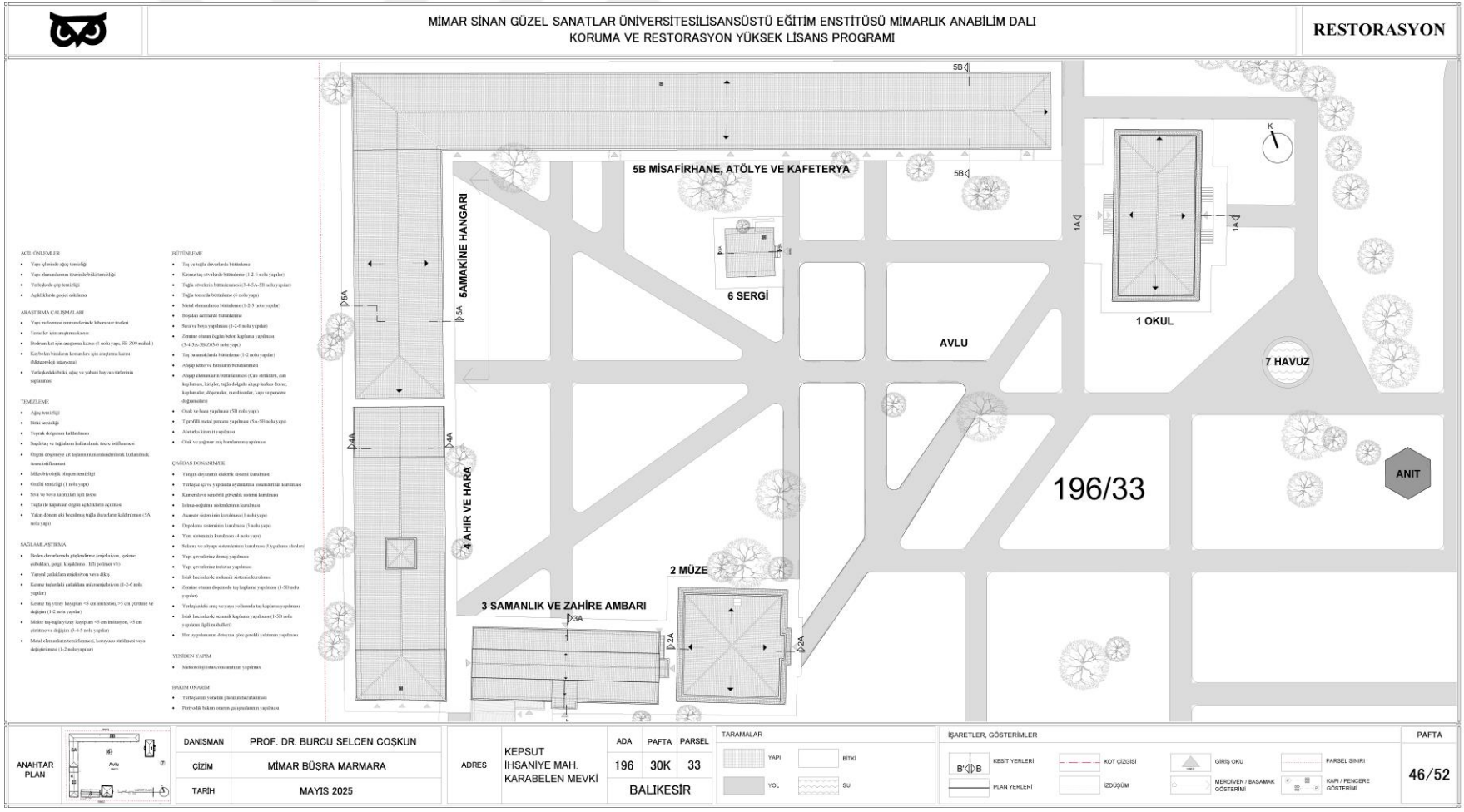
Şekil G.43 : 5A nolu yapının müdahale kararları.

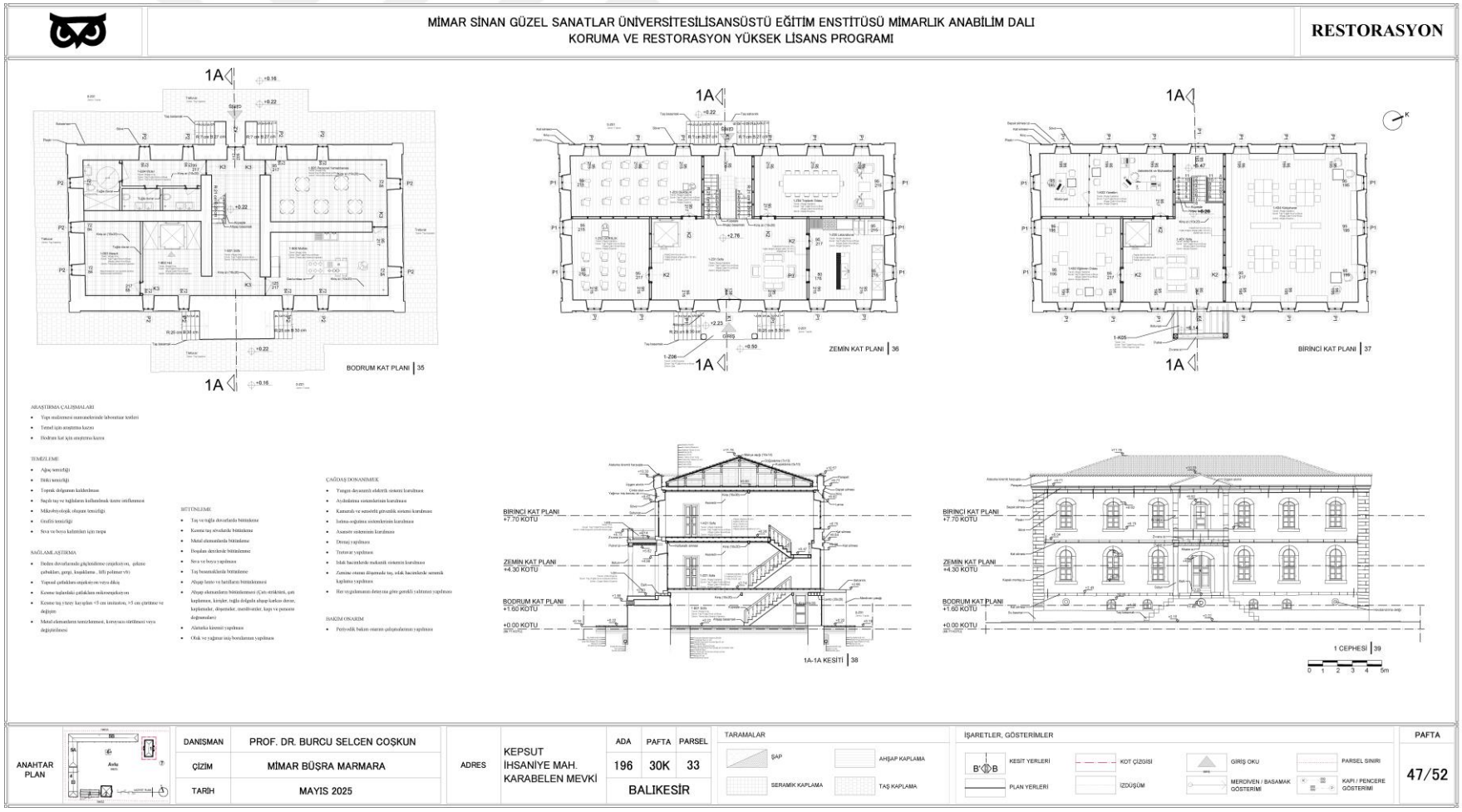
Şekil G.44 : 5B nolu yapının müdahale kararları.

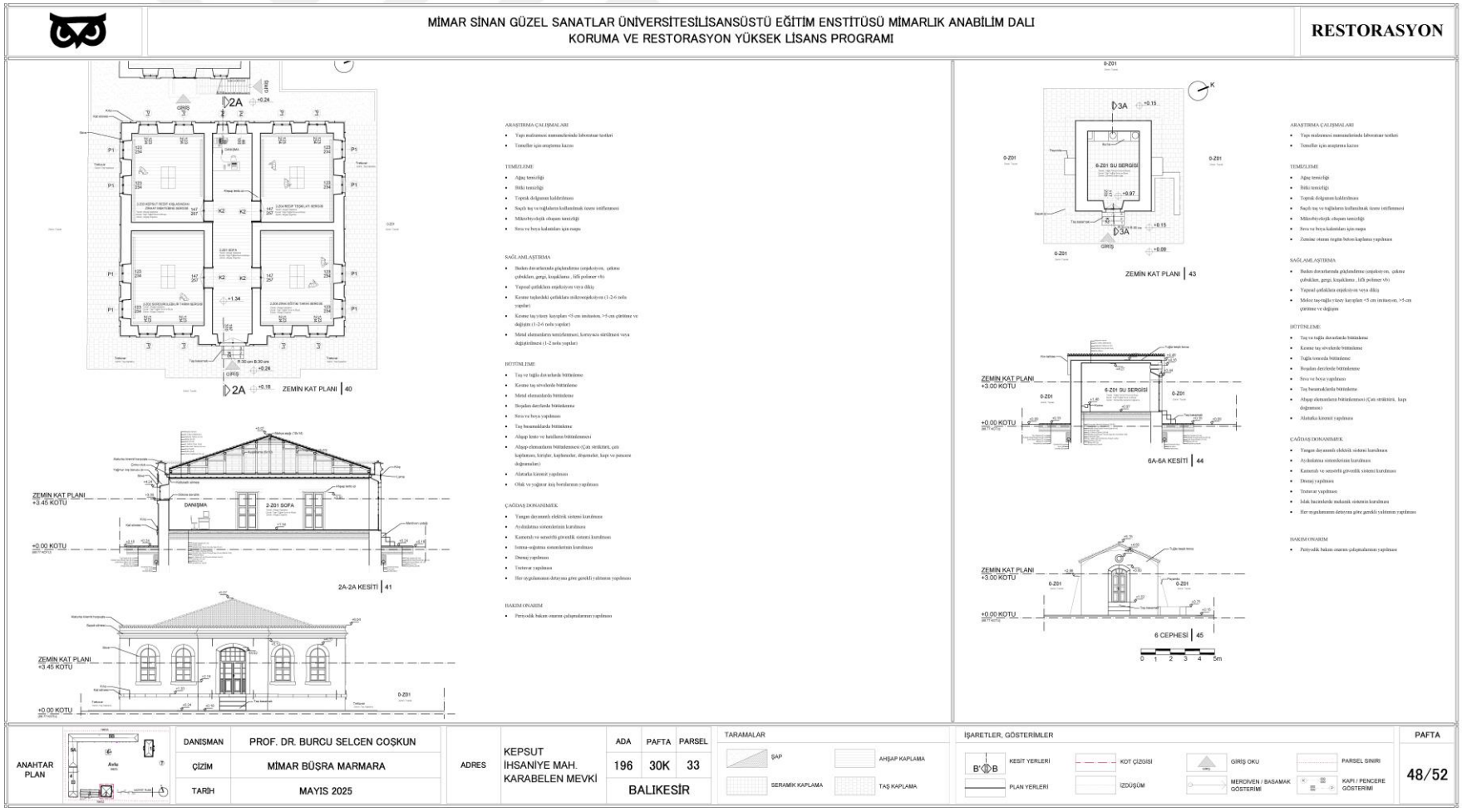
Şekil G.45 : Vaziyet planının restorasyon projesi (tüm parseller).

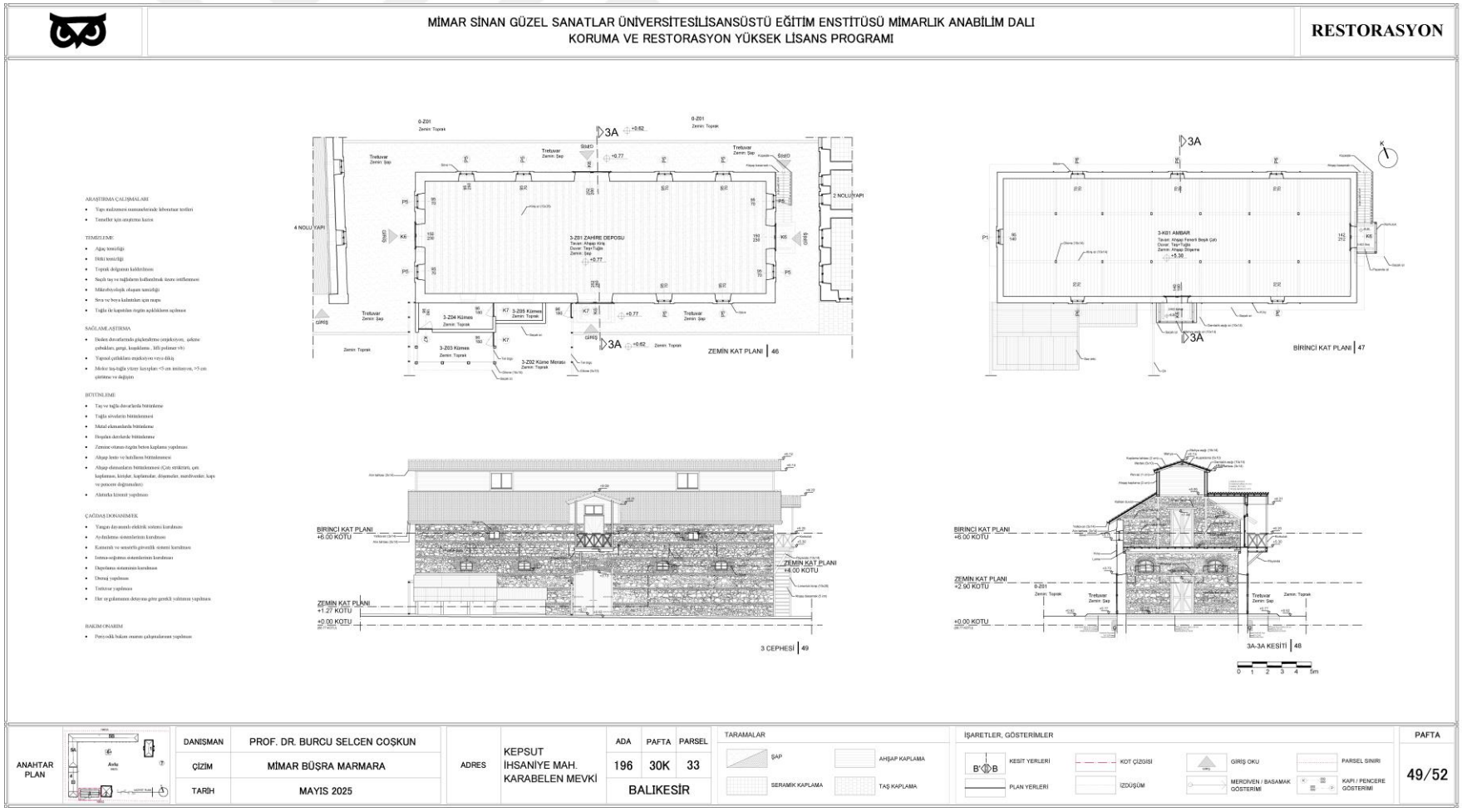
Şekil G.46 : Vaziyet planının restorasyon projesi.

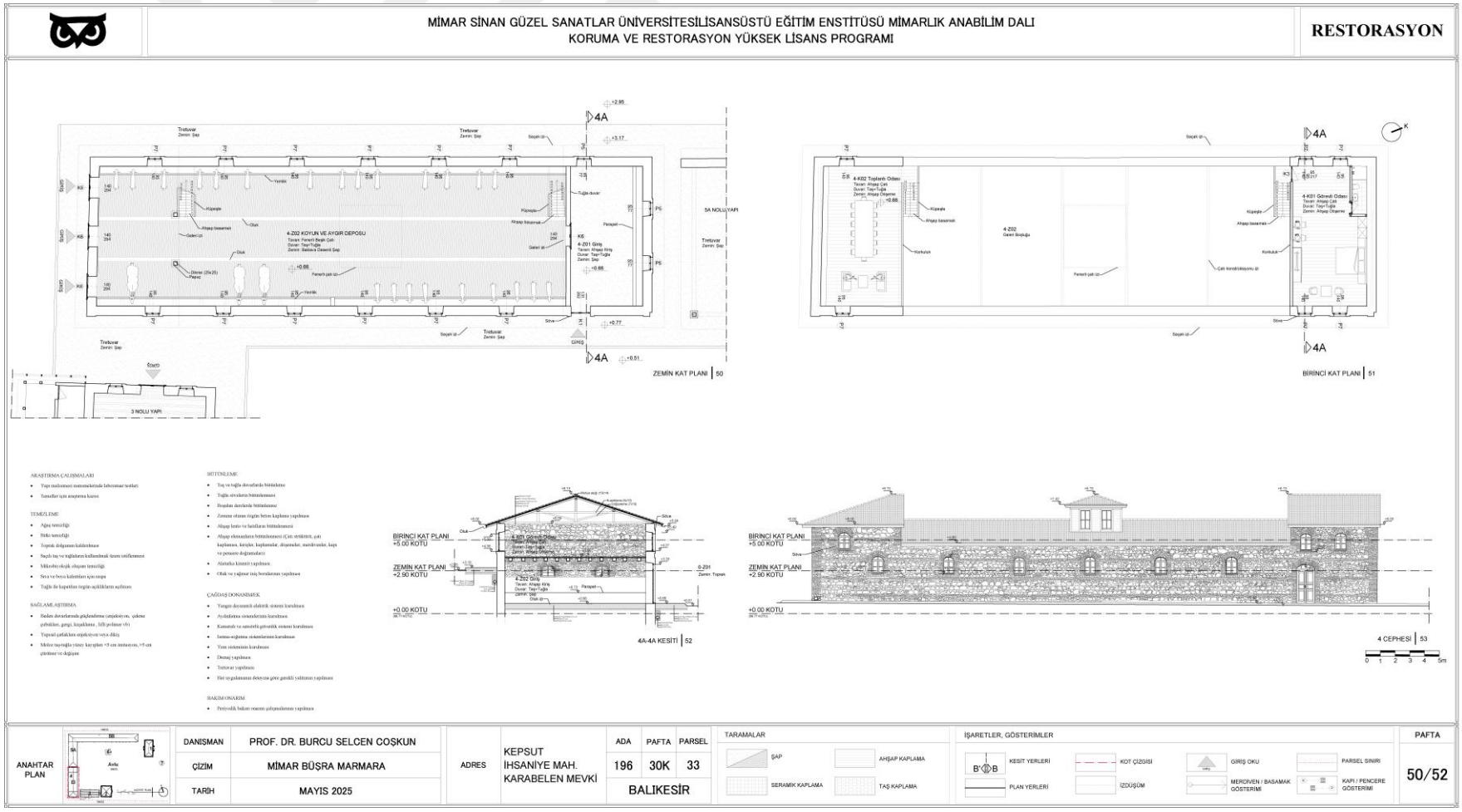
Şekil G.47 : 1 nolu yapının restorasyon projesi.

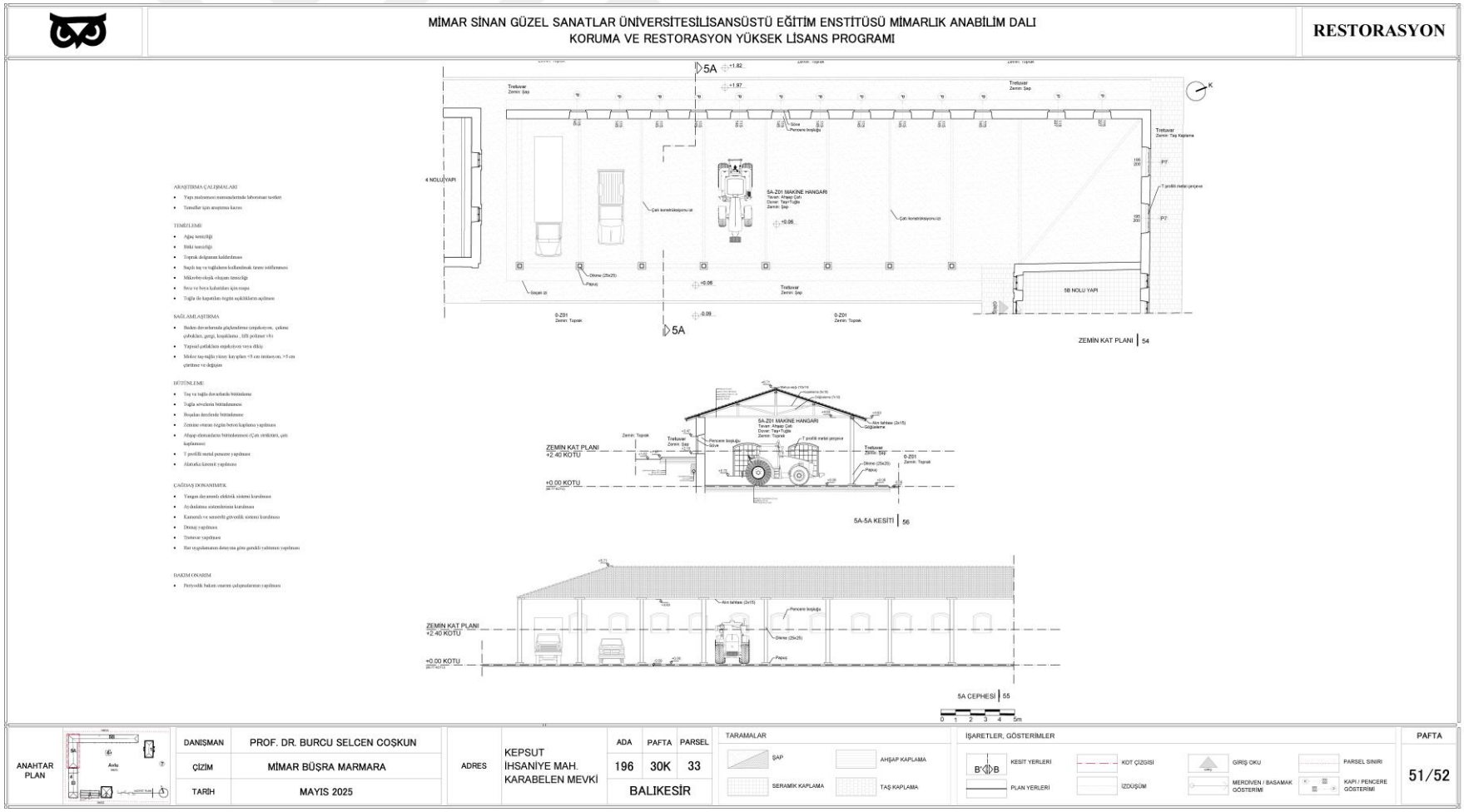
Şekil G.48 : 2 ve 6 nolu yapıların restorasyon projeleri.

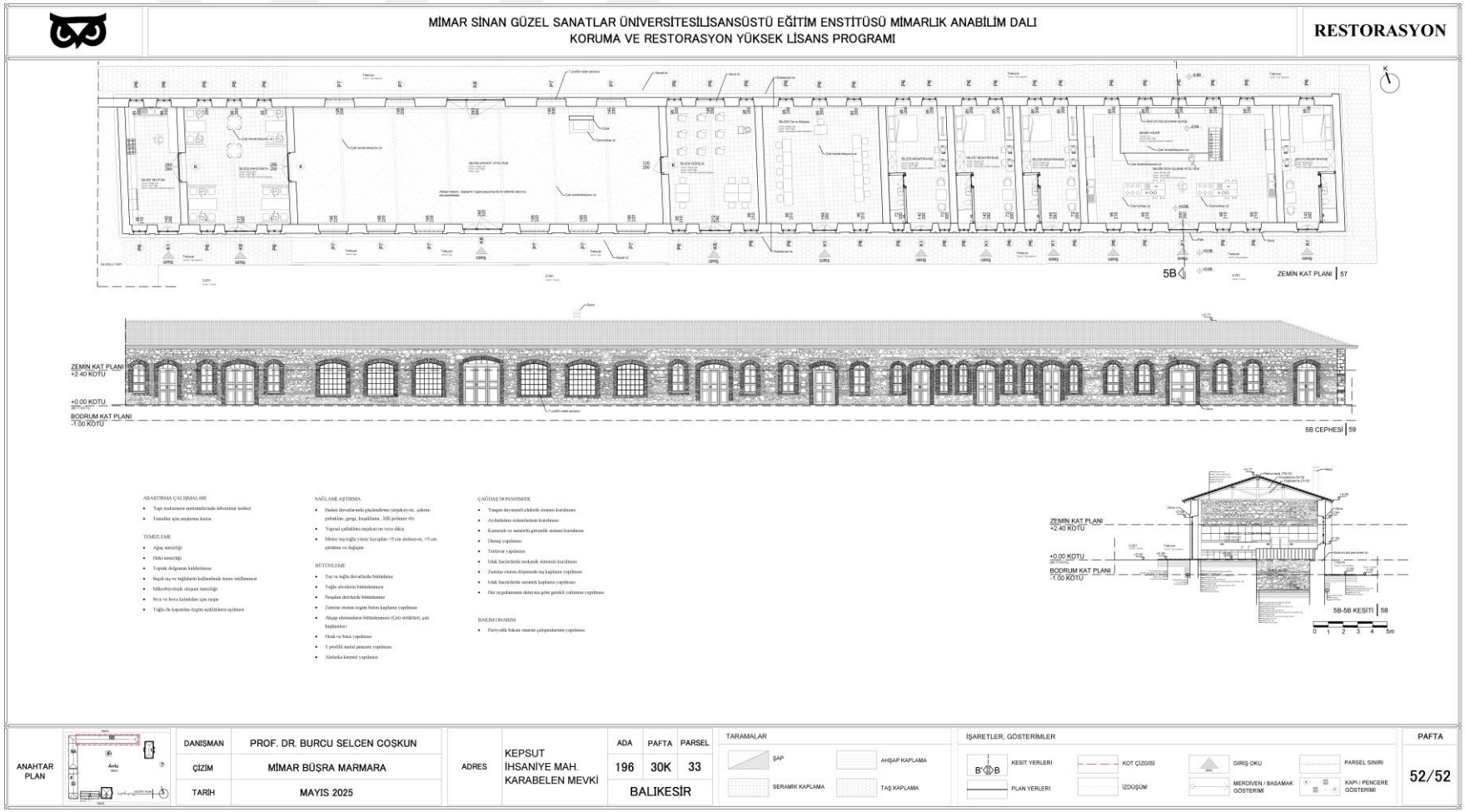
Şekil G.49 : 3 nolu yapının restorasyon projesi.

Şekil G.50 : 4 nolu yapının restorasyon projesi.

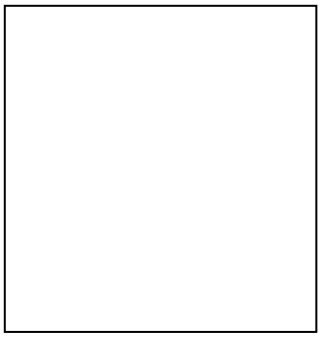

Şekil G.51 : 5A nolu yapının restorasyon projesi.

Şekil G.52 : 5B nolu yapının restorasyon projesi.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad: Büşra Marmara

Öğrenim Durumu:

- **Yüksek Lisans:** 2025, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Koruma ve Restorasyon Programı.
- **Yüksek Lisans (Özel Öğrenci):** 2019, Gazi Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Programı.
- **Lisans:** 2018, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Bölümü.
- **İngilizce Hazırlık:** 2011, Anadolu Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu.
- **Temel Tasarım:** 2010, Eskişehir Osmangazi Üniveritesi, Mimarlık Bölümü.
- **Ön Lisans:** 2009, Dumlupınar Üniversitesi, Mimari Restorasyon Programı.

Mesleki Deneyim ve Yarışmalar:

- **2021-2022:** Aderans İnşaat ve Vakur Yapı - Çoban Mektebi Restorasyonu Saha Şefi.
- **2020:** Pandemi Dönemi Freelance, Çeşitli Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Projelerinde Mimar.
- **2020:** Ali Çelik Çağla İnşaat, Bazı Türk Telekom Müdürlükleri Tadilatında Şantiye Şefi.
- **2019:** Ytong Mimari Fikir Yarışması, Katılım.
- **2019:** Aymir Mimarlık, Çeşitli Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Projelerinde Mimar.
- **2018:** Boyut Mimarlık, Çeşitli Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Projelerinde Mimar.
- **2018:** Mimarlık Vakfı 48 Saat Öğrenci Yarışması, Mansiyon.

- **2017:** Sanat Tarihi Doktora Tezi Asistanlığı, Çeşitli Bezeme Motifleri ve Yapı Cepheleri Çizimleri.
- **2018:** Beoffice, Ofis Stajı.
- **2018:** Kamu Binaları Tasarımı Fikir Yarışması, Katılım.
- **2016:** Dokuz Eylül Üniversitesi, Rölöve ve Topografya Stajları.
- **2016:** Beykoz Belediyesi Logo Tasarım Yarışması, Katılım.
- **2014:** Creative Dairy Yarışması, Öğrenim Bursu**.**
- **2013:** Bahçetepe İstanbul, Şantiye Stajı.
- **2009:** Dolmabahçe Sarayı ve Yıldız Şale, Restorasyon Stajı.